ПРОЕКТ!

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН

2021 – 2027 г.

- Март 2022 –

СЪДЪРЖАНИЕ

-ПИРО –стр.1
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ-стр.4
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ-стр.4
СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ-стр.6
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ-стр.7
1.ВЪВЕДЕНИЕ-стр.12
1.1.СЪЩНОСТ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН-стр.12
1.1.1.Обхват-стр.12
1.1.2.Цел и задачи-стр.12
1.2.ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ-стр.13
1.2.1.Законодателна рамка-стр.14
1.2.2.Стратегическа рамка-стр.15
1.3.ОТГОВОРНОСТИТЕ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО-стр.19
1.4.СТРУКТУРА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН–стр.20
1.4.1.Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Трън-стр.21
1.4.2.Стратегически цели, приоритети и мерки за развитие за периода 2021-2027 г.- стр.22
1.4.3.Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност-стр.22
1.4.4.Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини-стр.22
1.4.5.Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход-стр.23
1.4.6.Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия-стр.23
1.4.7.Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на плана-стр.24
1.5.МЕТОДИ И ПРИНЦИПИ, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПИРО-стр.24
2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЮЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН-стр.28
2.1.ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА-стр.28
2.1.1.Природогеографска характеристика-стр.28
2.1.2.Население и икономическа характеристика-стр.39
2.1.3.Историческо развитие и културно наследство-стр.46
2.2.СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА И МЕСТНАТА ИКОНОМИКА-стр.60
2.2.1.Общи тенденции на икономическото развитие в страната-стр.61
2.2.2.Общи тенденции на икономическото развитие в област Перник-стр.62
2.2.3.Община Трън в областната икономика-стр.66
2.2.4.Развитие на първичен сектор-стр.107
2.3.РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ-стр.127
2.3.1.Образователна характеристика-стр.137
2.3.2.Здравеопазване-стр.141
2.3.3.Социални услуги-стр.146
2.4.ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА-стр.150
2.4.1.Транспортна инфраструктура и достъпност-стр.150
2.4.2.Енергийна инфраструктура (електроснабдяване) и ВЕИ-стр.152
2.4.3.Телекомуникационна инфраструктура-стр.154

2.4.4.Водоснабдителна и канализационна инфраструктури-стр.156
2.5.ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ-стр.161
2.5.1.Атмосферен въздух-стр.161
2.5.2.Води-стр.162
2.5.3.Почви и земни недра-стр.164
2.5.4.Радиоекологичен мониторинг и контрол. Шум-стр.164
2.5.5.Защитени зони и защитени територии. Биологично разнообразие-стр.164
2.5.6.Управление на отпадъците-стр.172
2.6.ЖИЛИЩЕН СЕКТОР-стр.174
2.7.АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И УПРАВЛЕНИЕ-стр.176
2.7.1.Административна структура и организация на общинска администрация-стр.177
2.7.2.Човешки ресурси-стр.179
2.7.3.Политики, програми, проекти и инициативи-стр.180
2.7.4.Състояние на гражданския сектор в общината-стр.181
2.7.5.ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО-стр. 181
3. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО Й-стр.186
4. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ-стр.187
5. СИНТЕЗЕН SWOT АНАЛИЗ-стр.200
6. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027-стр.202
6.1. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ-стр.202
6.2. ПОДХОД ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА ВИЗИЯТА-стр.203
6.3. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ-стр.203
6.4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ-стр.203
6.5. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ-стр206
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1-стр.206
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2-стр.208
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3-стр.209
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4-стр. 210
7. ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ТРЪН-стр.210
7.1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ –стр.210
7.2.ЦЕЛИ-стр.211
7.3.ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ-стр.211
8. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСУГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ-стр.215
9. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ –стр.216
10. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ –стр.219
11. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ –стр.220
11.1.СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМАТИКА НА ИЗМЕНЕНИЯТА НА КЛИМАТА-стр.220
11.2. ФАКТОРИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА В БЪЛГАРИЯ –стр.222
11.3.ОБЩИ ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА-стр.222
11.4.ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА-стр.223
11.5.ОБЩИ ХОРИЗОНТАЛНИ МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА-стр.224

11.6. МЕРКИ ЗА ПРЕДОДВРАТЯВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА, ПРИЛОЖИМИ ЗА НИВО ОБЩИНИ-стр. 226
11.7.ПРИНОС НА ПИРО ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА-стр.228
12. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО – стр.228
12.1.СЪЩНОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА-стр.228
12.2.УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ И ФОРМИ НА КОМУНИКАЦИЯ-стр.229
12.3.ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА-стр.229
12.4.ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ-стр.230
12.5.ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ-стр.231
12.6.ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ-стр.232
13. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО-стр.233
14. ИНДИКАТИВЕН СПИСЪК НА ВАЖНИ ЗА ОБЩИНА ТРЪН ПРОЕКТИ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г-стр.238
15. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА-стр.241
16. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ-стр.243
17. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗРР-стр.244

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1. Глобални цели на устойчиво развитие……..…..15
Фигура 2. Цели за устойчиво развитие ……....16
Фигура 3. Община Трън ……....29
Фигура 4. Електропреносна система на България…….....153
Фигура 5. Води……..…162
Фигура 6. Защитени зони …….....168
Фигура 7. Структура на общинската администрация ……...177
Фигура 8. Организационна структура на общинската администрация в Трън ……..…178
Фигура 9. Анкетно проучване ……..…194
Фигура 10. Структурен състав на респондентите.....195
Фигура 11. Възрастов състав на респондентите 196
Фигура 12. Образователен ценз на респондентите.....196
Фигура 13. Социален статус на респондентите 197
Фигура 14. Визия за развитие на община Трън 198
Фигура 15. Териториално разпределение на респондентите ……..…200

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Баланс на територията …..……..…….…….31
Таблица 2. Климатични данни за Трън……...33
Таблица 3. Горски ресурси…….....36
Таблица 4. Разпределение на горската площ по вид на горите…….…….……...37
Таблица 5. Средногодишно ползване на дървесина:……..……...37
Таблица 6. Собственост на горските територии:……..……..37
Таблица 7. Брой на населението по години и пол общо за община Трън…..……..……39
Таблица 8. Население по пол и населени места за периода 2013-2019г…..……..…….…40
Таблица 9. Сравнителна динамика на населението в областта ……..……..…...41

Таблица 10. Брой на населението, разпределение по пол и възраст…..……..……..41
Таблица 11. Естествен прираст ……..…….……42
Таблица 12. Механично придвижване от селата към града – динамика за периода 2013 – 2020 г ……..……..……..43
Таблица 13. Населени места в община Трън…….……43
Таблица 14. Културен календар на община Трън ……..……..52
Таблица 15. Основни макроикономически показатели на националната икономика за периода 2009 – 2019 г…….....61
Таблица 16. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2019 г. по икономически дейности…..…….67
Таблица 17. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2018 г. по икономически дейности…….72
Таблица 18. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2017 г. по икономически дейности…….78
Таблица 19. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2016 г. по икономически дейности ……83
Таблица 20. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област перник и община Трън за 2015 г. по икономически дейности ……88
Таблица 21. Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област перник и община Трън за 2014 г. по икономически дейности ……94
Таблица 22 Средна брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2014 година..100
Таблица 23 Средна брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2015 година……100
Таблица 24 Средна брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2016 година..101
Таблица 25 Средна брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2017 година……...102
Таблица 26. Средна брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2018 година..102
Таблица 27. Списъчен брой на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2014 година……103
Таблица 28. Списъчен брой на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2015 година……103
Таблица 29. Списъчен брой на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2016 година……104
Таблица 30. Списъчен брой на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2017 година……104
Таблица 31. Списъчен брой на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в област Перник и община Трън през 2018 година…….105
Таблица 32. Предприятия в област Перник……....106
Таблица 33. Видове отглеждани култури и среден добив……....108
Таблица 34. Баланс по видове територията по предназначение……..109
Таблица 35. Баланс на видове собственост……109
Таблица 36. Баланс по начин на трайно ползване …….. 110
Таблица 37. Обработваеми площи на територията на община Трън ……113
Таблица 38. Животни...……115
Таблица 39. Демографска характеристика..…….....128
Таблица 40. Безработица и коефициент на икономическа активност..…….....131
Таблица 41. Брой и равнище на безработицата……132
Таблица 42. Образователна структура на безработните лица ……132
Таблица 43. Професионална структура на безработните лица……133
Таблица 44. Основни групи безработни лица……....134
Таблица 45. Безработни лица постъпили на работа ……134
Таблица 46. Заявени свободни работни места ……135

Таблица 47. Справка за населението на община Трън по постоянен адрес……..…..135
Таблица 48. Предучилищно обучение ……..…..138
Таблица 49. Капацитет и брой деца в детските градини на община Трън ……..…...138
Таблица 50.Учители и педагогически персонал в детските градини ……..…….……..138
Таблица 51. Учащи в общообразователните и специални училища на територията на община Трън……. ……..…….……..139
Таблица 52.Ученици за периода 2012-2014г ……..…...139
Таблица 53.Регистриране на новородени и деца при личен лекар……..142
Таблица 54.Профилактични прегледи на лица до 18 г……142
Таблица 55.Профилактични прегледи на лица над 18 г……...142
Таблица 56.Брой извършени планови имунизации на лица до 18г……142
Таблица 57.Брой извършени планови имунизации на лица над 18г……143
Таблица 58.Данни за регистрация на бременни жени……...143
Таблица 59. Регистрация на новородени роми……...143
Таблица 60.Регистриране на новородени и деца при личен лекар……...143
Таблица 61.Профилактични прегледи на лица до 18 г……..143
Таблица 62.Профилактични прегледи на лица над 18 г……144
Таблица 63.Брой извършени планови имунизации на лица до 18г……..144
Таблица 64.Брой извършени планови имунизации на лица над 18г. ……144
Таблица 65.Данни за регистрация на бременни жени……...145
Таблица 66.Регистрация на новородени за периода 2016-2020г. ……145
Таблица 67. Идентифицирани уязвими групи в община Трън. ……...146
Таблиба 68.Републиканска пътна мрежа……150
Таблица 69. ВЕИ ……..…..154
Таблица 70. Данни за ВЕЦ на територията на Община Трън ……..161
Таблица 71. Защитени зони……..….166
Таблица 72. Руй……167
Таблица 73. Защитени зони……..167
Таблица 74.Събиране и транспортиране на битови отпадъци (БО) в община Трън към 2021 г……..173
Таблица 75. Жилищен фонд в община Трън……..174
Таблица 76. Организация и структура на Общинска администрация Трън..……..179
Таблица 77.Разпределение на служителите в Общинска администрация Трън по средна възраст и образование……..179
Таблица 78.Взаимовръзка между заключенията от Анализа на районите и ПИРО ……182
Таблица 79. Мерки за ограничаване и адаптация към изменението на климата……225
Таблица80.Мерки за предотвратяване изменението на климата, приложими на ниво общини…….……226

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ

Графика 1. Брой и равнище на безработицата……..…..132
Графика 2. Образователна структура на безработните лица ……....…..133
Графика 3. Професионална структура на безработните лица……..133
Графика 4. Основни групи безработни лица ……..…134
Графика 5. Безработни лица постъпили на работа…….…...134
Графика 6. Заявени свободни работни места……..…135
Графика 7.Ползваемост на цифрова инфраструктура ……..……155

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	
АГРС	Автоматична газоразпределителна станция
БВП	Брутен вътрешен продукт
БЕЛ	Български език и литература
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВяЕЦ	Вятърно енергийна централа
ВиК	Вода и канализация
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ГТ	Горска територия
ДБТ	Дирекция бюро по труда
ДВ	Държавен вестник
ДГ	Детска градина
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДСП	Домашен социален патронаж
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗМ	Защитена местност
ЗОС	Закон за общинската собственост
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗТ	Закон за туризма
ИАОС	Изпълнителната агенция по околна среда
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
КК	Курортен комплекс
МИГ	Местна инициативна група
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МОН	Министерство на образованието и науката
МРО	Масово разпространени отпадъци
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НВО	Национално външно оценяване
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НКРПР	Национална концепция за регионално и пространствено развитие
НПДЕВИ	Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници
НПО	Неправителствена организация

НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори

НЧ	Народно читалище
ОБ	Общински бюджет
ОД	Областна дирекция
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие“
ООН	Организация на обединените нации
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие
ОПУ	Областно пътно управление
ОПФ	Общински поземлен фонд
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ устройствен план
ОУПО	Общ устройствен план на общината
ПЗ	Природна забележителност
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПНИЕВИБ	Програмата за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РБ	Републикански бюджет
РДМА	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РУО	Регионално управление на образованието
СЕС	Средства на Европейския съюз
СО	Селищно образование
СОЗ	Санитарно охранителна зона
ССФ	Селскостопански фонд
СУ	Средно училище
СИР	Североизточен район/регион
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУР	Цели за устойчиво развитие
CORINE	Coordination of the information of the environment (Координация на информация за околната среда)
COVID-19	Coronavirus disease 2019 (Заболяване коронавирус 2019)
NUTS	Nomenclature des Unités territoriales statistiques (Номенклатура на териториалните единици за статистически цели)
SWOT	Strengths, weaknesses, opportunities and threats (Силни и слаби страни, възможности и заплахи)
TEN-T	Trans-European Transport Network (Трансевропейска транспортна мрежа)

Обяснителни бележки и дефиниции

Агломерационен ареал - "Functional Urban Area" (FUA) – активна част оттериторията на община или на група общини, в която се осъществяват интензивни функционални връзки между града-център и други населени места и обекти.

Агломерационно ядро – самостоятелен град–център или с пространствено приобщени към него съседни населени места и други обекти в обща непрекъсната пространствена система.

Брутен вътрешен продукт (БВП) - характеризира крайния резултат от икономическата дейност и се измерва с добавената стойност, създадена припроизводството на стоки и услуги от единиците, резиденти на икономическата територия на страната.

Екологично състояние на повърхностни води – състояние, определено от биологични, физико-химични и хидроморфологични елементи на качеството на водите.

Електронно управление (е-управление) - управление в електронна среда на нормативните взаимовръзки, административните процеси и обслужване и взаимодействието с потребителите с използване на информационни, статистически и математически модели и методи на обработка на данни, информация и знания, които осигуряват по-високо ниво на ефективност на управлението.

Културен коридор - традиционно териториално направление в даден регион, почието протежение циркулират културни ценности, идеи и иновации в един постоянен континюитет на връзки, влияния и взаимодействия.

Културен маршрут – традиционен път, материално детерминирано историческо трасе, съответства на определена историческа функция и цел, включва материални и нематериални културни феномени.

Местообитание - район със специфични абиотични и биотични фактори, в който определен растителен или животински вид се намира в някои от стадиите на своя жизнен цикъл.

Оси на урбанистично развитие – (полицентрични зони), пространства с линеенхарактер, формирани при интегрирането на полюсите на развитие с транспортно- комуникационната мрежа на страната.

Производителност на труда – съставен икономически показател, който съпоставя постигнатия резултат (новосъздаден продукт) с вложения трудов фактор приосъществяването на определена икономическа активност на определена икономическа територия за определен период.

Пространствено планиране - процесът на създаване на териториална основа за координиране на секторните политики на национално, регионално и местно ниво чрезсистема от йерархично обвързани документи, които в съответствие с териториалния потенциал определят стратегията за интегрирано пространствено развитие. Пространствено развитие – еволюцията на територията във всичките ѝ измерения (икономически, социални, екологични и физически).

Територии с особена териториално-устройствена защита - защитени територии за природозащита по Закона за защитените територии, за културно-историческа защита по Закона за културното наследство, други територии със специфична характеристика, чийто режим на устройство и контрол се уреждат в отделни закони (високопланинските и крайграничните територии, морското крайбрежие, територията на Столицата и други), свлачищните територии.

Транспортен коридор – територия с линеен характер, която може да включва автомагистрала, железопътна линия, плавателен канал или варианти за съчетаването им.

Изменението на климата се отнася до промяна в климата, дължаща се пряко или косвено на човешката дейност, която променя състава на глобалната атмосфера, коятое в допълнение към

естествената променливост на климата, наблюдавана в сравними периоди от време.

Глобалното затопляне се отнася до постепенното нарастване, наблюдавано или прогнозирано, на глобалната повърхностна температура, като една от последиците от засилването на радиацията, причинено от антропогенни емисии.

Адаптацията към изменението на климата е процес на адаптиране към действителните или очакваните неблагоприятни последици от изменението на климата и предприемане на подходящи действия за предотвратяване или свеждане до минимум на щетите, които те могат да причинят. В човешките системи адаптацията има за цел да намали или да избегне вредата или да използва полезните възможности. В някои природни системи човешката намеса може да улесни адаптирането към очаквания климат и неговите последици.

Смекчаване (на изменението на климата) е човешка намеса за намаляване на източниците или подобряване на поглъщането на парникови газове (ПГ).

Уязвимост към изменението на климата е степента, до която всяка система е възприемчива и не може да се справи с негативните въздействия, които изменението на климата й налага. Уязвимостта е функция на естеството, величината и степента на изменение на климата, на които е изложена системата и нейната чувствителност и адаптивен капацитет.

Устойчивостта е противоположна на **уязвимостта** и се определя като способността на социалната или екологичната система да абсорбира смущенията, като при това запазва същата основна структура и начини на функциониране, способност за самоорганизация и способност да се адаптира към стреса и промяната.

Рискът е потенциалната възможност от последствия, при които в залог има нещо стойностно и резултатът е несигурен, като се отчита разнообразието на стойностите в залог. Рискът често се представя като вероятност за възникване на опасни събитияили тенденции, умножени с въздействията, ако тези събития или тенденции се появят.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. СЪЩНОСТ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН

1.1.1. Обхват

В своята същност *Планът за интегрирано развитие на община Трън (ПИРО) 2021-2027 г.* е основополагащ, стратегически документ и важен инструмент за управлението на общината през следващите седем години. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на общината. Определени са зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за кооперране със съседни общини. Планът за интегрирано развитие на общината е със средносрочно действие, като времето за неговото изпълнение съвпада със следващия програмен период на ЕС до края на 2027 година.

ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

В спецификата на общината се съдържат аргументите за очертаване на нейната визия за развитие до края на програмния период. Тези аргументи произтичат от комплексните анализи на природните дадености, историята и мястото на общината в регионален и национален план от гледна точка на нейното икономическо, социално, екологично, културно и управленско ниво на развитие; наличните потенциали и съществуващите проблеми и предизвикателства. Последователността на проучванията, направените анализи и изводи в процеса на работата по плана са основната предпоставка за формулиране на аргументирана стратегическа част и като краен продукт една конкретна програма за действие.

1.1.2. Цел и задачи

Цел

Основната цел на Плана за интегрирано развитие на община Трън е да предложи обща рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво, обединени в конкретна програма за действие. Планът за интегрирано развитие на община Трън е оперативен документ, обединяващ целите и начините за тяхното постигане, при задължително съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападния регион от ниво 2 и действащите устройствени планове.

По същество планът се разработва и прилага в общия контекст на актуалната законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие в България и Европа, като изявява местната специфика и предлага аргументирани решения за социалните, икономическите, екологичните, културните и управленските предизвикателства по пътя към устойчивото развитие на общината. Тези решения очертават общата рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво.

Задачи:

За успешното постигане на основната цел е необходимо да бъдат решени следните задачи:

- комплексно управление на процеса по разработването на ПИРО, включително разпределение на дейностите във времето и на отговорностите между отделните експерти, коректна комуникация с Възложителя и всички заинтересовани страни;
- предварително извеждане на ясна и последователна методология за разработването на ПИРО;
- определяне на структура на ПИРО, отчитаща разпоредбите в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, която обхваща Методически указания за разработване и прилагане на:
  - Националната концепция за регионално и пространствено развитие;
  - Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво2;
  - Плановете за интегрирано развитие на община.
- информационно обезпечаване, чрез събиране, обработка и синтез на данни от разнообразни и точни източници на информация;
- проучване на основните законодателни и стратегически документи и извеждането на изводи от тях;
- извършване на комплексен анализ на съвременната ситуация в общината;
- извеждане на обобщена оценка за проблемите и потенциалите в общината, заедно със синтезен SWOT анализ;
- приложение на подход за формулиране на изпълними стратегически предложения;
- очертаване на визия за развитие и формулиране на цели, приоритетни области и съпътстващите ги мерки;
- разработване на поредица от инструменти за реализацията на плана;
- успоредни публични дискусии и анкетни проучвания, ориентирани към различни целеви групи и представляващи основно средство за генериране на идеи.

1.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ

Планът за интегрирано развитие на община Трън е със срок на действие 7 години. Той е съобразен с нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината и в съответствие с целите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода 2021-2027 г. – *„Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските райони и на местните инициативи“*. В него са определени средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини. Осигурена е пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

1.2.1. Законодателна рамка

Закон за регионалното развитие

Изготвянето на плановете за интегрирано развитие на общини (ПИРО) е регламентирано в Закона за регионалното развитие с неговата редакция от март 2020 година *(изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.)*, както и в правилника за неговото прилагане. В новия програмен период 2021-2027 г. ПИРО обединяват в рамките на един стратегически документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които се изготвяха в периода 2014-2020 г.Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Те са в йерархична съподчиненост на документите от по-горните нива – интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие. Изготвят се с хоризонт от 7 години и очертават средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и Общия устройствен план на общината (чл. 13. ЗРР). Община Трън има изработен ОУП от 2018 г. и настоящата разработката на ПИРО отчита предвижданията на Общия устройствен план на общината.

ПИРО се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината, според чл. 13 от ЗРР.

Закон за туризма

Изменението на Закона за туризма от 2020 г. (ДВ, бр. 17, 2020) изисква в програмата за реализация на плановете за интегрирано развитие на общините да се включва самостоятелен раздел, който съдържа общинската програма за развитие на туризма (чл. 11 от ЗТ). Тя следва да е в съответствие с приоритетите на областната стратегия за развитие на туризма и Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма и стратегиите за развитие на отделни видове туризъм.

Други закони, имащи отношение към разработването и реализацията на ПИРО

При изготвянето на ПИРО са взети предвид и редица закони, които имат пряко влияние върху управлението на територията и нейното финансиране. По-важните от тях са:

- ✓Закон за административно-териториалното устройство на Р България;
- ✓Закон за местното самоуправление и местната администрация;
- ✓Закон за администрацията;
- ✓Закон за достъпа до обществена информация;
- ✓Закон за общинската собственост;
- ✓Закон за общинския дълг;
- ✓Закона за публичните финанси;
- ✓Закон за местни данъци и такси;
- ✓Закон за водите;
- ✓Закон за горите;
- ✓Закон за концесиите.

Освен изброените закони има и други специализирани административни актове, които

определят дейността на общините в различни сектори и от които произтичат конкретни права и задължения на общинска администрация. Тук следва да се добавят Международните конвенции, ратифицирани от правителството на Р България, с които е свързана работата в конкретен сектор например права на човека, културно наследство и др.

1.2.2. Стратегическа рамка

Действащото законодателство задължително изисква осигуряването на съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. По-важните от тях са представени в настоящата точка.

Глобални цели на устойчивото развитие (ООН)/ Трансформиране на нашия свят:

Дневен ред 2030 за устойчиво развитие

Фигура1: Глобални цели на устойчивото развитие

Източник: Програма за устойчиво развитие 2030

Всички 17 цели са свързани помежду си и имат срок за тяхното постигане до 2030 г. Те са насочени към преодоляване на глобалните предизвикателства, пред които сме изправени. Новите цели предвиждат изкореняването на крайната бедност във всичките ѝ форми, ликвидирането на глада и помощ за устойчивото развитие на селското стопанство, поощряване на здравословния начин на живот и съдействието за благополучието на всички хора, осигуряването на всеобщо и качествено образование, рационална употреба на водните ресурси, всеобщ достъп до екологично чиста енергетика и др. За постигането на целите ще трябва да бъдат изпълнени общо 169 производни задачи в областта на социално- икономическото развитие. Напредъкът по изпълнението на плана ще се обсъжда четири пъти годишно на форум на високо равнище под егидата на Общото събрание.

Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Този документ замества действащата до сега Стратегия „Европа 2020“, като интерпретира отношението на страните от ЕС към глобалния Дневен ред 2030 за устойчиво развитие. В Европа е направено много - приоритетите за устойчиво развитие са включени в основни хоризонтални програми, както и в секторните политики и инициативи. ЕС е сред водещите сили за приемането на Програмата на ООН относно устойчивото развитие до 2030 г. и нейните цели за устойчиво развитие (ЦУР). Показателите на Съюза и неговите държави членки по отношение

на ЦУР са сред най-добрите в света. За да постигнем целите до 2030 г. е необходимо всички страни да съблюдават тези цели в цялостната система на стратегическото и програмно планиране от националното ниво, през регионалните планове до плановете за интегрирано общинско развитие. ПИРО Трън е структуриран и целенасочен в рамките на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Фигура 2. Цели за устойчиво развитие

Източник: Документ за размисъл Към устойчива Европа до 2030 г.;

Програма за развитие: България 2030

Националната програма за развитие „България 2030“ е програмен документ, поставящ рамката и насоките за подготовка на останалите стратегически документи в страната. С тази програма се адаптират приоритетите на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“ към нашата национална специфика в границите на България. Документът определя три стратегически цели: ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата, за реализирането на които са предвидени целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие – Иновативна и интелигентна България; Зелена и устойчива България; Свързана и интегрирана България; Отзивчива и справедлива България; Духовна и жизнена България. За постигането на стратегическите цели са дефинирани 13 национални приоритета, като с решението на правителството са определени водещите ведомства по отделните приоритети.

Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Въпреки че времето на действие на този документ е ограничено до 2022 г., Националната стратегия за регионално развитие се фокусира върху балансираното, равнопоставено и устойчиво развитие на регионите в България през периода до 2022 г. и очертава начините и средствата за намаляване на неравенствата между отделните региони, области и общини в страната. Стремежът за постигането на баланс продължава общата Кохезионна политика на ЕС на национално ниво. НСРР е интегрирана стратегия за развитие, осигуряваща координация между управлението на различните сектори и условия за реализация на НПР БГ 2030.

Фокусът на стратегията е постигането на полицентрично, балансирано и устойчиво развитие на регионите в България. От друга страна тя осигурява координация между отделните секторни политики и стратегически документи на национално ниво и подпомага тяхното синхронизиране на по-ниските нива на планиране (NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3).Целите и приоритетите на НСРР подчертават значението на малкия и среден бизнес, формирането на устойчиви туристически дейности и подобряването на социалната и техническата инфраструктура при съхраняване на природното и културно наследство.

Актуализирана национална концепция за регионално и пространствено развитие 2013-2025

Устройството и управлението на националната територия до 2025 година се регламентира от Национална концепция за пространствено развитие, която е актуализирана през 2019 г. и с нея се полагат основите за Оперативна програма за развитие на регионите 2021-2027 г. Концепцията съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. Тя осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии, като се подчертава, че желаният модел за умерен полицентризъм (поддържане на мрежа от равномерно разпръснати градове, които са предпоставка за по-балансирано развитие и съживяване на селските и периферните райони) все още е на дневен ред.

Актуализираният документ има няколко много важни нови елемента: отразени са новите насоки в европейската кохезионна политика и политиката за пространствено развитие; стратегическата ѝ част интегрира в още по-силна степен регионалното планиране с пространственото такова; и идентифицира конкретни територии със специфични характеристики, потребности и потенциали.

В Актуализацията на НКПР туризмът се разглежда предимно в аспекта на неговото териториално развитие и насочване и то не като тясно секторно планиране, а като елемент на интегрирано пространствено планиране. Туризмът е национален приоритет и реален структурен елемент в местните икономики.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югозападния регион за периода 2021-2027 (ИТСР)

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападния регион за планиране от ниво 2 е средносрочен стратегически планов документ, който определя политическата, икономическата, пространствената и тематичната рамка на развитието на региона в годините на новия програмен период 2021–2027 г.

Тя е разработена в съответствие с Националната концепция за регионално и пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.) и отчита предвижданията на регионално ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда.Предложените целенасочени действия са фокусирани върху икономическо развитие, здравеопазване, образование, наука, социални услуги, транспорт, воден сектор, енергетика, широколентови комуникации, туризъм и околна среда. ИТСР на Югозападен регион задава рамка за интегрирано пространствено развитие при отчитане на местния териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие и отразява съвременните тенденции в регионалната политика на ЕС.

ИТСР на Югозападен регион, включва 3 основни приоритета за развитие на региона към които са формулирани специфични цели, както следва:

Приоритет 1: Насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход – насочен е към постигане на устойчив икономически растеж чрез развитие на конкурентноспособна икономика, подобряването на регионалната система за научноизследователска дейност, и преди всичко тази на столичния район, която е с най-голям потенциал.

Специфична цел 1.1 Подобряване на научно-изследователския потенциал на столицата и района;

Специфична цел 1.2 Повишаване на инвестиционната активност, вкл. чрез изграждане на нови индустриални зони;

Специфична цел 1.3 Подкрепа за регионална специализация, устойчиво валоризираща специфичните потенциали на региона.

Приоритет 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал чрез осигуряване на достъп до качествени услуги - Подобреното качеството и достъп до публичните услуги от първостепенно значение – здравно обслужване, социални услуги, активното социално приобщаване на уязвимите групи, както и ефективно реализиране на пазара на труда водят до съхраняване на регионалните демографски ресурси и подобряване качеството на живот, социално сближаване и повишаване привлекателността за обитаване на всяка териториална общност.

Специфична цел 2.1. Образование и обучение за високо квалифицирана работна сила;

Специфична цел 2.2. Насърчаване на заетостта;

Специфична цел 2.3. Осигуряване на равен достъп до качествени здравни услуги;

Специфична цел 2.4. Подобряване на социалните услуги и социалното включване;

Специфична цел 2.5. Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги;

Специфична цел 2.6 Предоставяне на качествени публични услуги.

Приоритет 3: По-добре свързан и устойчив район - Ключово условие за постигането на по-добра транспортна и цифрова свързаност в района (външна и вътрешна) е ефективното поддържане, модернизация и развитие инфраструктурата.

Специфична цел 3.1. Подобряване на свързаността на региона в национален и международен план и вътрешнорегионалната достъпност;

Специфична цел 3.2. Подобряване качествата на околната среда чрез изграждане и подобряване на екологичната инфраструктура;

Специфична цел 3.3. Запазване на биологичното разнообразие;

Специфична цел 3.4. Териториално развитие и сближаване;

Специфична цел 3.5. Укрепване на трансграничните перспективи.

Югозападният регион обхваща областите Благоевград, Кюстендил, Перник, София и София-столична община, с общо 52 общини: Белица, Благоевград, Бобовдол, Бобошево, Божурище, Ботевград, Брезник, Годеч, Горна Малина, Гоце Делчев, Гърмен, Драгоман,

Дупница, Елин Пелин, Антон, Етрополе, Земен, Ихтиман, Ковачевци, Костенец, Долна Баня, Костинброд, Кочериново, Кресна, Кюстендил, Челопеч, Чавдар, Мирково, Невестино, Пирдоп, Перник, Правец, Радомир, Разлог, Банско, Рила, Самоков, Сандански, Столична община, Петрич, Сапарева Баня, Сатовча, Своге, Симитли, Сливница, Копривщица, Струмяни, Трекляно, Трън, Хаджидимово, Якоруда, Златица.

1.3. ОТГОВОРНОСТИТЕ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО

Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО

Съгласно ЗРР и Правилника за неговото прилагане няколко са основните фигури в процеса на подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО – кметът на общината, общинският съвет, заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

Функцията на организатор при изготвянето и съгласуването на ПИРО има кметът на общината, който осъществява координация и контрол по процесите. Съгласно Методическите указания с негова заповед се сформира работна група по подготовка, изготвяне и одобрение на ПИРО. В нея следва да са представени възможно най-много представители на заинтересованите страни в общината. Останалите заинтересовани лица трябва да имат постоянен достъп до информация за процеса и възможност за даване на становища и предложения при изготвянето на ПИРО, а в последствие и при неговата реализация.

Със заповед на кмета изготвянето на ПИРО се възлага на външен изпълнител (при спазване изискванията на ЗОП) или се разработва със собствен капацитет. Кметът е този, който, чрез заповед, организира и публично обсъждане на проекта на ПИРО и на ЕО по реда на чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изискана.

Общинският съвет е органът, който приема ПИРО на общината и контролира осигуряването на съответствие на общия устройствен план с плана за интегрирано развитие.

Заинтересованите лица имат право да дават аргументирани предложения при изготвянето на ПИРО и да получават информация при поискването ѝ.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Изменение и актуализация на ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

✓при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;

✓в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;

✓при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана;

✓при приемане или изменение на бюджета на общината и утвърждаване на индикативните разчети за средствата от Европейския съюз се актуализира и програмата за реализиране на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие. Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021- 2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси. Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана.

Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване на годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва междинна (в средата на периода на действие) и последваща (не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие) оценки.

Последващата оценка включва:

- ✓ оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- ✓ оценка на общото въздействие;
- ✓ оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- ✓ изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

1.4. СТРУКТУРА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН

Структурата на плана за интегрирано развитие на община Трън е изцяло съобразена с разпоредбите на чл. 13 от ЗРР и методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО 2021-2027 г., публикувани от МРРБ. Тя е изцяло в синхрон с най-добрите практики на стратегическото планиране на териториите.

Структурата на плана следва използвания методически подход при изготвянето му. Документът започва с представянето на резултатите от проведените социално-икономически и пространствени анализи на територията, които представят ситуацията в общината и очертават тенденциите в развитието ѝ до 2027 г. След това продължава с оценка и изводи от аналитичната част. На тяхна база е формулирана визия и са отправени стратегически предложения (цели и приоритети за развитие на общината). Накрая са разписани основните инструменти за успешната реализация, вкл. наблюдението и оценката на плана. Неразделна част от документа

са съпътстващите го приложения, изготвени в процеса на неговото разработване.

Избраният подход обуславя основните точки (съдържание на плана), които са както следва:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Трън;
- Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво;
- Връзка на общината със съседните територии, които имат потенциал да влияят върху развитието ѝ;
- Синтезен SWOT анализ;
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.;
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Определяне на приоритетни зони за въздействие;
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;
- Индикативна финансова таблица;
- Приложения.

1.4.1. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Трън

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие е изготвен за територията на цялата община. Подробното описание на отделните аспекти от общинското развитие завършва с обобщени изводи, комбинация от проблеми и потенциали. Идентифицираните проблеми и потенциали са основа за извеждането на синтезен SWOT анализ, чиято цел е да открои най-важните моменти в историческото и съвременното развитие на общината. Обобщени са положителните и отрицателните характеристики в рамките на община Трън и прилежащия ѝ пространствен контекст – тенденциите на регионално, национално и европейско ниво. Съдържанието на SWOT анализа насочва към необходимите мерки за подчертаване на силните и преодоляване на слабите страни.

Анализът поставя акцент върху географската, историческата и културната характеристика, проследени са закономерностите във функционално-пространственото развитие, социалното, икономическото и екологичното състояние в границите на община Трън. Подробно проучена е транспортната система, количествените и качествените измерения на електроснабдителната, водоснабдителната и канализационната системи. Административният капацитет на общината е представен като единство на възможности и ограничения за приложение на политики и изпълнение на проекти при взаимодействие между община Трън, неправителствения сектор и бизнеса.

Аналитичната част включва още описание на взаимовръзките с резултатите проведения

хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво. В табличен вид са откроени взаимовръзките между двата анализа – на местно и на регионално ниво, позволяващи бързото им сравнение и показващи доколко община Трън се развива с темпото на региона.

На последно място, но не по важност, е представена връзката на община Трън със съседните територии, които имат потенциал да оказват влияние върху местното развитие. Акцент в тази част са възможните общи проекти, които имат надобщинско ниво.

Изброените аспекти покриват разнообразието на общинското развитие и напълно съответстват на Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Разработването на анализа се базира на официална статистическа информация, становища от институции и стратегически документи в общината и региона, заедно с изводите от проведените публични дискусии и целеви анкети.

1.4.2. Стратегически цели, приоритети и мерки за развитие за периода 2021-2027 г.

Стратегическите предложения обхващат очертаването на визия за развитие до края на плановия период, формулирането на цели, приоритетни области и включените в областите мерки. Основно предизвикателство е формулирането на аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и специфика предложения. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията. Към подхода се присъединяват и проследените обществени потребности и препоръки, заедно с насоките на стратегическите документи от по-високо ниво. Разгледаните аспекти са използвани за синтезирането на ключови теми. По този начин се постига синергичен ефект между резултатите на отделните приоритетни области, като за осъществяването на дадена цел допринасят повече от един приоритет.

1.4.3. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност

Важен фактор при разработването на ПИРО е да се осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество.

В тази част от ПИРО се описва цялостния процес по разработването му – от определянето на заинтересованите страни и ангажирането им до създаването на активна комуникационна среда, в която да се обменят идеи и опит между хората.

Приложиха се и се предвиждат подходящите средства за споделяне на информация, представяне на ПИРО и съвместно действие между община Трън, кметовете на селата, културните институции, неправителствения сектор, представителите на бизнеса и експертния екип. Положителните контакти и комуникация, формирани по време на разработването на плана, следва да бъдат съхранени и продължени през следващите седем години.

1.4.4. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за

сътрудничество с други общини

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Това са пространствено обособени територии с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална структура на населението и характер и структура на основните фондове. Те са определени на базата на общи характеристики на определена територия или общи проблеми и потенциали за развитие. Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси.

1.4.5. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход

Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Програмата за реализация е финалният елемент от структурата на ПИРО и представлява конкретния начин за осъществяване на неговите стратегически предложения. Програмата илюстрира прехода между приоритетните области, съответстващите им мерки и проектите от съдържанието на плана. Централно място заема списъкът с проекти, където са изброени, описани и обосновани отделните обекти и връзките между тях. Извършена е оценка на ориентировъчната им финансова стойност, избрана е управленска структура и са посочени заинтересованите партньори в реализацията на всеки проект. Включена е възможността за актуализация на Програмата за реализация, като част от цялата система за наблюдение, оценка и актуализация на плана. Основни компоненти на програмата за реализация са:

- Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана – по какъв начин са комбинирани отделните елементи на секторните политики на местно ниво, така че да доведат до постигане на целите, определени в стратегическата част;
- Индикативната финансова таблица, която представлява общата финансова оценка на необходимите ресурси за реализация на най-значимите общински проекти. Прогнозираният общ финансов ресурс е разпределен между отделните приоритетни области от стратегията на плана и поетите ангажименти по неговото изпълнение от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Адекватното планиране на финансовата таблица е предпоставка за успешно и ефикасно управление на финансовите ресурси на общината. За тази цел бъдещите финансови средства са реалистично предвидени на основата на потенциала на община Трън да привлича и управлява средства от Оперативните програми.

1.4.6. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия

Климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия, както и рисковите територии, заемат важно място в разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към

глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия. В тази част от ПИРО Трън е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и посочените в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени. Изпълнението на тези мерки е ресурсно обезпечено и обвързано със система от индикатори, позволяващи оценка на напредъка за периода на действие на плана, както и при извършване на междинна оценка или актуализация.

1.4.7. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на плана

Индикаторите за наблюдение и оценка са дефинирани съобразно смисъла и съдържанието на стратегическите цели и приоритетните области на стратегията. Системата от индикатори обединява два основни компонента – индикатори за резултат, проследяващи степента на изпълнение на целите, както и индикатори за продукт, измерващи ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области. Двата вида индикатори са въведени в следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“.

Индикаторите са избрани в синхрон с наличната и регулярно поддържана информационна основа в България и наличните данни в община Трън. Така могат да бъдат посочени техни начални, междинни и целеви стойности. Инструментът ще бъде основно средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ПИРО, междинната и последващата оценка на плана.

По отношение на наблюдението и оценката на изпълнението на плана е разработена система за наблюдение, оценка и актуализация, обвързваща функциите на участващите звена и времеви график за действие. Подробно описани са отговорностите и компетенциите на отделните звена, посочена е логическата и времева обвързаност между отделните функции. Идентифицирани са ключови събития от процеса за наблюдение, оценка и актуализация на плана и конкретното участие и принос на въвлеченото звено. Ключовите събития са точно разположени във времето, за да се въведе управляема система от последователни и конкретно разписани стъпки. Посочен е начинът за интегрирането на индикаторите в отделните стъпки на наблюдението и оценката. Отбелязан е подходящият момент за изготвяне на междинна и последваща оценка, както и на актуализация на ПИРО, когато това е необходимо.

1.5. МЕТОДИ, ПРИНЦИПИ И ПОДХОДИ, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПИРО

Приложеният методически подход и следваните принципи при разработването на плана са в пълно съответствие с нормативните изисквания, целите и приоритетите на социално-икономическото и пространственото развитие на общината, като интегрална част от района. Планът е съобразен със специфичните изисквания за прилагане на нормативните документи, регламентиращи дейностите на местното самоуправление, териториалното устройство и опазването на околната среда. В рамките на разработването на ПИРО са приложени доказани теоретични постановки и методологически подходи за стратегическо планиране на устойчивото общинско развитие. Внимателно е подходено към инструментите за реализация на плана, изградени на основата на прилаганите европейски подходи, но и на реалните опит и умения за управление на проекти в българските общини, включително структурите на местното самоуправление, неправителствения и частния сектор. Подобен начин осигурява внедряването на съвременни идеи, но и способност за тяхната изпълнимост.

Принципи:

Структурираност. Общинският план за интегрирано развитие е съвкупност на смислово, функционално и хронологично свързани елементи. Използван е утвърдения метод за последователно надграждане на първоначален анализ, синтезирани оценки, обоснована стратегия и оперативни инструменти за реализация.

Интегрираност. Изследванията и изводите на ПИРО касаят разнообразните социални, икономически, екологични, културни и управленски проявления на местното развитие.

Точност. Приложените анализи се основават преобладаващо на официална статистическа информация. Използвани са данните от текущата статистика на НСИ, както и други официални източници – ДБТ, ОДЗ, ОПУ и оператори на комунални услуги и др. Същият принцип е използван и при дефинирането на системата от индикатори, с оглед на нейната реална приложимост и резултатност.

Публичност. Активният контакт и обмен на идеи със заинтересованите страни е ръководен принцип във всички дейности от обхвата на ПИРО. Съвместно са проследени характеристиките на общината, идентифицирани са проблемите и потенциалите, формулирани са стратегическите предложения и са положени основите за сътрудничество с оглед на реализацията на ПИРО.

Използваният подход, методите и принципите при разработването на План за интегрирано развитие на община Трън е избран по начин, който гарантира в значителна степен, че ПИРО ще бъде в съответствие с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България. Освен това, е следено ПИРО Трън да бъде съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър затериторията на общината.

Приложеният методически подход и следваните принципи при разработването на интегрирания план е съобразен и с основната цел, а именно ПИРО да служи за стратегически документ, който ще определи средносрочните цели, приоритети и перспективи за устойчиво интегрирано местно развитие на територията на община Трън в съответствие с предвижданията на ИТСР на ЮЗР 2021-2027 г., Националната концепция за регионално и пространствено развитие и другите секторни и хоризонтални политики. ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Разработването на ПИРО е съобразено с подходите, описани в Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО 2021-2027 г., публикувани от МРРБ, и допълнителни подходи, извлечени от документите за приоритетите в регионалната и кохезионната политика на ЕС в периода след 2020 г.

Основната задача бе да се постигне, от една страна, насищане с обективна информация за територията (статистика за основните икономически и социални параметри:

демографска ситуация, структура на заетостта и безработицата, професионален и образователен профил на хората в активна възраст, състояние на инфраструктурата в различните аспекти, качество на елементите на околната среда и пр.), а от друга – да се изследват и разберат субективния прочит на тези дадености от страна на местните лидери, които са потенциалните агенти на местното развитие.

За целите на изследването на територията е развита контекстуално релевантна методология, отчитаща особеностите на територията и съчетаваща различни и допълващи се изследователски методи и подходи. Най-подходяща за целите на това изследване се оказа комбинацията от количествени и качествени методи, разгледани като комплементарни: докато количествените методи осигуряват обективните данниза територията и нейното население, качествените методи осигуряват достъп до смисъла, който жителите на тази територия влагат в своите житейски избори и проекти, както и обясненията, които имат за случващото се. Този комбиниран подход позволява да бъде направен **холистичен многофакторен анализ**, отчитащ различните и взаимосвързани аспекти на общностния живот, които оказват влияние върху икономическото и социално поведение на жителите и в крайна сметка определят качеството на живота на изследваната територия. Това бе извършено, чрез използването на комбинацията от следните подходи:

- ✓ **Научно обоснован подход**, който е в основата на всички анализи и прогнози, свързани със социалното и икономическото развитие на община Трън и с аналогични разработки за регионално и пространствено планиране. При разработването на Плана за интегрирано развитие на община Трън са използвани информацията и данните, събрани и обработени за целите на Социално-икономическия анализ на районите на Р. България, актуализацията на НКПР, и ИТСР на ЮЗР 2021-2027 г., които са допълнени с нови данни от различни институционални източници (НСИ, АСП, АПИ, ОС „Земеделие“, Регионалното ВиК дружество, РЗИ и др.), налични към момента на изпълнението на договора.

- ✓ **Подход, основан на местните характеристики и потенциал.** Този подход се прилага в изготвянето на анализи на територии със специфични характеристики, за да се откроятконкурентните предимства на определени териториални единици и за да се определят неизползваните потенциали. Той се възприема като обединяващ местните общности инструмент за решаване на съществуващи проблеми, свързани със заетост и безработица, жилищни условия, незадоволително ниво на публичните услуги, които ограничават икономическите възможности и са в основата на социалната изолация. Подходът, основан на местния потенциал и характеристики, е изключително подходящ и необходим за прилагане в регионален мащаб, поради което е използван и при разработването на Интегрирана териториална стратегия за развитиена ЮЗР за планиране от ниво 2.

- ✓ **Интегриран подход**, който отчита предвижданията на регионално ниво (ЮЗР) на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда. Този подход има за цел в условията на свиващи се ресурси и ограничени финансови приоритети да обедини различни политики, приоритети, проекти, финансови ресурси, източници за финансиране, участници и заинтересовани страни за постигане на положителна синергия и добавена стойност от реализираните програми. Прилагането на интегриран подход за планиране на регионалното

и пространственото развитие на общината дава отговор на набелязаните нужди и потенциал за развитие, изисква целите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на Южен-Западен регион, мрежата от населени места и отделните сектори на икономиката.

✓ **Подход „отдолу – нагоре“**, който подпомага цялостния процес на вземане на решения, изпълнението им и прилагането на ПИРО въз основа на предложения, постъпващи от местните административни структури, бизнеса и неправителствените организации, посредством информиране и консултиране, провеждане на работни срещи, фокус групи и обществени обсъждания, проектни фишове, анкетно проучване и интервюта. Този подход се използва с цел да се постигне:

- **Изграждане на консенсусен модел с всички заинтересовани страни** - прилагането на подхода отдолу – нагоре и използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти зафинансово подпомагане постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на ПИРО;

- **Намаляване на риска от недобра вътрешна и външна комуникация и получаване на достатъчно надеждна обратна информация от заинтересованите страни** – прилагане на принципа за партньорство и сътрудничество, при който се идентифицират заинтересовани страни и участници в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие, като в същото време се мотивира обществеността за активно участие в процеса на подготовка и реализация на ПИРО. Това дава възможност голяма част от заинтересованите страни да се включат в разработването и приемането на ПИРО;

- **Повишаване на информираността и знанието за същността и основните цели на ПИРО.** Прилагането на подхода отдолу-нагоре дава възможност не само за увеличаване на активното участие на местните лидери (местна администрация, бизнес, НПО и активни граждани), но и осигуряване на прозрачност и информация относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло. Във фазата на актуализиране на информацията ина публичните консултации позволява да се постигнат изискванията за информираност, публичност и прозрачност и да се идентифицират по-точно потребностите на местните общности, към които да се ориентират приоритетите и да се насочат публичните средства.

При прилагането на комбинацията от посочените подходи от една страна дава възможност да се установят и анализират обективните данни и фактори по отношениена социално-икономическия потенциал за развитие на територията, а от друга прилагането на подхода „отдолу-нагоре“ дават представа за потребностите, намеренията и нагласите на местните жители. Този синхрон осигурява баланс между желаното и възможното, субективното и обективното.

2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТРЪН

2.1. ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

2.1.1. Природогеографска характеристика

Географско местоположение и достъпност

Общината е разположена в северозападната част на област Перник. Тя е част от историко-географската област Краище. С площта си от 573,46 km2 е най-голямата сред 6-те общините на областта, което съставлява 23,95% от територията на областта. Границите ѝ са следните:

- ✓ на югоизток – община Брезник и община Земен;
- ✓ на юг – община Трекляно, област Кюстендил;
- ✓ на запад и север – Република Сърбия;
- ✓ на североизток – община Драгоман, Софийска област.

Към настоящия момент Община Трън се определя като изостанал граничен и планински регион, но с естествени предпоставки за развитие на туризма. Разположена е сред уникално красива и чиста природна среда, с множество културно-исторически и религиозни паметници, природни богатства, които тепърва ще бъдат разработвани в интерес на икономическото процъфтяване на общината. Има дадености и предпоставки да се превърне в привлекателна туристическа дестинация, което да привлече инвеститорски интерес и да създаде заетост на местните хора.

Фигура 3:Община Трън

Източник: https://bg.wikipedia.org

Таблица 1: Баланс на територията

Баланс на територията	*Площ дка.*	*%*
Земеделска земя	*214 283,188*	*37.37*
Горски фонд	*330 220,79*	*57.59*
Водни площи	*4167,837*	*0.72*
Урбанизирана територия	*22 826,686*	*3.98*
Територия за транспорт	*1800,368*	*0.32*
Други територии	*119,544*	*0.02*
Обща площ	*573 417,449*	*100*

Релеф

Релефът на община Трън представлява пъстра мозайка от ниски и средновисоки планини, хълмисти области и котловинни дъна. В северната част на общината, по долината на река Ерма е разположена високата 700 – 800 m Трънска котловина с площ от 55 km2, дължина около 20 km и ширина 3 – 4 km. Тя е известна и като историко-географска област Знеполе. От север, изток и юг котловината е оградена от шест ниски и средновисоки планини, спадащи към т.н. Руйско-Верилска планинска редица. На север от котловината до границата с Република Сърбия са разположени южните склонове на Милославска планина (връх Голема Рудина, 1485 m, на граничната бразда, северозападно от село Слишовци) и Руй планина с едноименния си връх (1706 m), издигащ се на границата, северно от село Зеленикрад. От изток котловината се затваря от малката и ниска Ездимирска планина с Големи връх (1219 m), намиращ се източно от село Ездимирци. Южно от котловината се простират от изток на запад три ниски планини: Люляк планина (Люцкан планина) (северен дял на Ерулска планина) с връх Люляк 1324 m, разположен северно от село Ерул. На запад от нея е по-ниската Лешниковска планина с връх Златарица (1085,5 m), издигащ се на запад от село Студен извор. Най-на запад, по границата със Сърбия се простират източните склонове на Боховска планина, която загражда от югозапад Трънската котловина. Нейната най-висока точка връх Върговица (1393 m) се намира на граничната бразда, западно от село Горна Мелна.

Южно от тези три планини в пределите на община Трън попадат изцяло или частично още пет планини, които също са част от Руйско-Верилска планинска редица. Най-на запад, по границата със Сърбия и южно от Боховска планина се простират източните склонове на планината Кървав камък. В нея западно от село Долна Мелна, на граничната бразда се извисява най-високият ѝ връх Било (1737 m), който е най-висок връх на община Трън и в българската част от историко-географска област Краище. На югоизток от нея, на територията на общината се простират крайните северни разклонения на Пенкьовска планина (връх Буйна чука, 1185 m, западно от село Лева река). Северно от Пенкьовска планина, североизточно от планината Кървав камък, югоизточно от Боховска планина и южно от Лешниковска планина, в пределите на община Трън изцяло попада Еловишка планина. Нейната най-висока точка връх Плоча (1329 m) се издига западно от село Горочевци. Югоизточна от нея и източно от Пенкьовска планина

на територията на общината се простират западните и северни части на Ерулска планина с връх Кръст (1404 m), издигащ се източно от село Видрар.

В югоизточната част на общината, между река Ябланица (десен приток на Ерма) на североизток и левият ѝ приток Велиновска река се простират северните разклонения на планината Стража (Парамунска планина), която също принадлежи към Руйско-Верилска планинска редица. Нейният най-висок връх Стража (Големи връх, 1389 m) се издига югозападно от село Парамун.

Източната част на община Трън, на североизток от дълбоката долина на река Ябланица се заема от простиращите се от югоизток на северозапад ридове на други две планини, които принадлежат към Завалско-Планската планинска редица. Първата от тях, на югоизток, е ниската Завалска планина (в пределите на общината попадат близо 2/3 от територията ѝ) с връх Китка (1181 m), разположен североизточно от село Мракетинци. На северозапад от нея, в пределите на община Трън, попадат крайните югоизточни части на Гребен планина (9/10 от планината е в Сърбия). Нейната най-висока точка на българска територия е връх Голеш (1156,5 m), издигащ се на граничната бразда северозападно от село Врабча.

Климат

Климатът е ключов елемент на заобикалящата ни среда и определя формирането и измененията в останалите природни компоненти и развитието на стопанските отрасли. Община Трън има ясно изразен умерено-континентален климат, формиран от преобладаващото влияние на континентални въздушни маси на умерените ширини. Характеризира се с много високи летни и много ниски зимни температури, голяма температурна амплитуда, ясно проявен летен максимум и зимен минимум на валежите и устойчива снежна покривка.

Температурата е един от най-важните елементи на климата. Средната годишна температура за територията на общината е 8,4ºС и е с близо 4 градуса по-ниска от средната за страната. Това се дължи на затвореността на Трънската котловина и разположението ѝ между различни по височина планини. През зимата се наблюдават температурни инверсии и именно тук през януари 1947 г. е измерена най-ниската температура в България от -38,3 ºС. Средната януарска температура е ниска – -2,8 ºС, което е резултат и от силните въздушни течения през студеното полугодие. Зимата има голяма продължителност от 5-6 месеца. Затворените котловини задържат студените въздушни маси, поради което зимата е толкова студена. Лятото е сравнително прохладно. Средната юлска температура е 17,8°С, но най-топлият месец е август, когато е измерена и най - високата температура за територията 37,5°С. Конкретно Трънската котловина или Знеполе се отличава с доста ниски зимни температури и образуването на температурни инверсии обусловени от характеристиките на релефа. Средната температура за януари е от -2°С до –3.5°С (-0.8°С по данни от метеорологична станция гр. Трън).

Тук се наблюдават мъгли с голяма честота – 15-20 дни за сезона. Най-малко са валежите от дъжд през зимния сезон, а като месец с най-малки количества се отличава февруари. В котловината през зимата има около 50-60 дни със задържане на снежната покривка. Влажността в общината е сравнително ниска. Разпределението на валежните суми е с изразен зимен минимум (80-120 мм) и пролетно-летен максимум. Валежите от дъжд са най-интензивни през месец май. Снежната покривка е устойчива. Задържа се средно около 50-60 дни, а в по-високите части се запазва обикновено до края на месец май.

Преобладаващите ветрове за Община Трън са западните и северозападните.

Затвореният характер на котловините предпазва района от силни ветрове. С увеличаване на надморската височина тяхната честота и скорост се повишава. Сред основните неблагоприятни климатични явления са късните пролетни и ранните есенни слани. Първите есенни мразове настъпват около 20 октомври, а пролетните мразове се прекратяват обикновено около 18 април. Мъглите са често явление през зимата.

Засушавания се наблюдават рядко през лятото, поради относително високата пролетна и лятна сума на валежите. Климатът е сред най-важните фактори, които предопределят стопанската дейност на хората. Умерено-континенталният климат благоприятства развитието на земеделието и преди всичко отглеждането на зърнени култури (пшеница, ечемик, овес, слънчоглед и царевица). Отглежданите селскостопанските култури са с къс вегетационен период, което се дължи на късните пролетни и ранните есенни слани. Климатът е един от основните фактори и за разпространението на растителната покривка.

Таблица 2:

Климатични данни за Трън (1926 – 1970)

Показатели	яну.	фев.	март	апр.	май	юни	юли	авг.	сеп.	окт.	ное.	дек.	Годишно
Абсолютни максимални температури (°C)	15,5	20	29,2	28,8	32,2	34	36,5	36,8	37,3	31,6	25,5	18,5	37,3
Средни максимални температури (°C)	1,8	4,8	9,1	15,2	19,8	23,1	25,7	26,1	22,6	16,9	10,5	4,6	15
Средни температури (°C)	−3,3	−0,8	2,9	8,4	13,3	16	18	17,3	13,5	8,8	4,6	−0,7	8,2
Средни минимални температури (°C)	−8,7	−6,2	−2,5	1,7	5,9	9	9,8	8,8	5,6	2,2	−0,2	−5,1	2,4
Абсолютни минимални температури (°C)	−38,3	−31,4	−26,5	−9,2	−4,5	−1	−0,8	0,4	−7	−10	−20	−30,6	−38,3
Средни месечни валежи (mm)	**41**	**38**	**37**	**50**	**73**	**84**	**55**	**43**	**43**	**51**	**51**	**47**	**613**

Източник: Stringmeteo.com

Полезни изкопаеми

На територията на Община Трън разполага са разкрити различни видове полезни изкопаеми. Експлоатират се нерудни полезни изкопаеми, сред които значение за общината имат глината, риолита и кварца. Керамичните глини в Трънско имат високи качества, което създава предпоставки за развитие на грънчарството и за производството на тухли, керемиди, теракотени плочки и други керамични изделия. Риолит, известен още като златен трахит, се добива в с. Лешниковци и е подходящ за вътрешни облицовки. В с. Глоговица има кариера за добив на кварц, който се използва в електрониката и производството на силициеви стомани. В общината

се добива и висококачествена хума, която може да бъде използвана в медицината и козметичната промишленост.

През 2004 г. е дадено разрешение от МОСВ за провеждане на проучвания на територията на общината за наличие на златни и сребърни руди. Проучванията установяват залежи на рудни полезни изкопаеми и през 2011 г. е регистрирано геоложкото откритие в МИЕТ (понастоящем МЕ). На 11.06.2017 г. е проведен местен референдум за отговор на въпроса: „Против ли сте Община Трън, чрез Общинския съвет да одобрява устройствени планове, определящи територии за добив и преработка на метални полезни изкопаеми?“. Съгласно Обявление на общински съвет от 21.06.2017 г., броят на гласоподавателите според избирателния списък е 3563, броят на гласувалите гласоподаватели според подписите в избирателния списък е 2081, броят на гласувалите според намерените бюлетини е 2081. Броят на действителните бюлетини с отговор „да“ е 1935, представляващи 94%; броят на действителните бюлетини с отговор „не“ е 125, представляващи 6%; броят на недействителните бюлетини е 21, представляващи 1%. Гласувалите на местния референдум са повече от 40% от гражданите с избирателни права в Община Трън и повече от половината от гласувалите са отговорили с отговор „да“, съответно е налице хипотезата за чл. 41, ал. 2 от Закона за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление и предложението, предмет на местния референдум, е прието.

Води

Основната водна артерия в Община Трън е река Ерма. През територията на общината преминават редица планински реки, притоци на р. Струма и р. Ерма. По-големи от тях са р. Треклянска и р. Пенкьовска и р. Зеленоградска. Река Ерма извира от планината Кървав камък (от Сърбия), на около 4 км източно от Власинското езеро в Сърбия и се влива в река Нишава. През територията на България минават 25 км от дължината ѝ. Пълноводието на реката е през месеците май-юни, а маловодието ѝ – юли-октомври. Многогодишният среден отток при град Трън е 2,4 m3 /s. На река Ерма на надморска височина от 650 м е разположено живописното Трънско ждрело, обявено за природна забележителност и включено в стоте национални туристически обекта на Българския туристически съюз. Левите притоци на реката извират от Руй планина и са къси и стръмни, а водосборите им са ерозирани. Те са образували обширни наносни конуси по левия бряг на реката. От тях по-големи са притоците Кочанска река и Селска река, които не пресъхват през лятото. Останалите, като Лисанска падина, Симина бара, Бабин дол, Попова река, Елови дол, Бушняк и т.н., са малки долове с непостоянен дебит. Десните притоци са значително по-дълги и с по-постоянен дебит, защото се захранват от северните склонове на ”Краище”. По-значими са: река Ябланица, река Глоговица, река Мраморска река и др.

Река Треклянска е десен приток на река Струма. Извира от планината Боховска и има дължина 50 км. Пълноводието ѝ е през март, а маловодието – през септември. Пенкьовска река е ляв приток на Треклянска река. Малка част от водите ѝ, главно в долното течение се използват за напояване. Река Пенкьовска води началото си от село Горочевци в Краището. Има непостоянен дебит. Долината на реката е тясна и е заета предимно от ниви и ливади. Влива се в Дивлянска река. В с. Ярловци е изграден язовир, който има важно стопанско значение за общината. Водите му се използват за напояване на съседни обработваеми земи, както и за риболов.

Водните течения в Община Трън се отличават с непостоянен дебит, което оказва

неблагоприятно въздействие върху напояването. Максимумът на речния отток е през пролетта, а минимумът – през есента. Основен проблем в общината е замърсяването на водите и заустването в река Ерма на отпадните води от градската канализация. Едно от големите богатства на Община Трън е наличието на натурална минерална вода в с. Банкя. Тази вода е полезна за очите и се използва за производство на детски храни и безалкохолни напитки.

Територията на община Трън принадлежи към двата основни водосборни басейна на България – Беломорския и Черноморския. През южната ѝ част преминава участък от главния вододел на България. В пределите на общината той започва от границата ни със Сърбия при връх Огорелица (1318 m) в планината Кървав камък и се насочва на югоизток. Източно от село Горна Мелна завива на изток, преминава през седловината Вълча поляна (1105 m, отделя Пенкьовска от Еловишка планина) и се изкачва на югоизток до връх Плоча (1329 m), най-високата точка на Еловишка планина. От върха вододелът продължава на изток, североизточно от село Горочевци слиза до седловината Пътни дел (1025 m, отделя Еловишка от Ерулска планина), изкачва се по западния склон на Ерулска планина до кота 1299 m, завива на юг до връх Остра чука (1364 m) и напуска пределите на общината.

Около 80% от територията на община Трън принадлежи към черноморския водосборен басейн. Тук основна водна артерия е река Ерма (ляв приток на река Нишава). При село Стрезимировци реката навлиза в българска територия от Сърбия и протича по цялото протежение на Трънската котловина от запад на изток. В град Трън, завива на север, преминава през удивителното Трънско ждрело и отново навлиза в Сърбия. Дължината ѝ в България е 25 km. В Трънската котловина в нея отляво и отдясно се вливат малки и къси реки (най-голяма Лешниковска река – десен), водещи началото си от съседните планини. Преди да напусне пределите на България в река Ерма отдясно се влива най-големият ѝ приток река Яблаица. Тя протича с почти цялото си течение (25 km) през територията на община Трън в дълбока долина от югоизток на северозапад между планините Завалска и Гребен на североизток, Стража, Ездимирска и Руй на югозапад и запад. При устието на река Яблаица в Ерма, на границата със Сърбия се намира най-ниската точка на община Трън – 612 m н.в.

Останалите около 20% от територията на община Трън принадлежат към Беломорския водосборен басейн. Тук протичат най-горното течение на Треклянска река (десен приток на Струма) и най-горните течения на двата ѝ основни притока – Пенкьовска река (ляв) и Бъзовичка река (десен).

Почви

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда и основно средство на производство в селското стопанство. Почвите в Община Трън се отличават с ниско естествено плодородие. Основните причини за това са силното вертикално разчленение на релефа и интензивната ерозия. Основните почвени типове са канелени, литосоли, рендзини и ранкерни почви. Канелените горски почви са образувани главно под влияние главно на широколистни гори. Подходящи са за отглеждане на полски култури, лозя, тютюн и трайни насаждения. Литосолите спадат към групата на слабо развитите почвени типове. При тях образуването на хумус е затруднено поради оскъдна растителност. Широко разпространени са в планинските райони и стръмните склонове със силно проявена ерозия. Рендзините, известни още като хумусно-карбонатни почви, се срещат в районите с карбонатни скали. Те имат високо

хумусно съдържание. Ранкерите са образувани върху елувий от силикатни скали и са известни още като хумусно-силикатни почви. Имат добре оформен хумусен хоризонт. Разпространени са главно във високопланинския пояс. По речните наноси има образувани алувиално-делувиалните почви, който се отличават със сравнително високо плодородие. За опазването и съхранението на почвената покривка е необходимо да се вземат защитни мерки за борба с ерозията в наклонените терени. Необходимо е също така да се 50 насочат усилия и ресурси за подобряване на физичните свойства на почвата и повишаване на нейното плодородие.

Растителност и животински свят

Територията на Община Трън попада в обхвата на Мизийска горскорастителна област и по-конкретно – в Краищенско - Ихтиманска подобласт. Горските територии заемат над 55% от цялата територия на Община Трън. Намират се между 42°35' и 42°56' северна ширина и 22°32' и 23°50' източна дължина по Гринуич.

Горският фонд заема 63,8% от цялата територия на община Трън. Той е разпределен по видове територии и видове собственост в декари по следния начин: 85,89 % гори, 6,64 % - голини, сечища и пожарища и 7,47 % - други горски територии. Основните дървесни видове на територията на общината са бук (52,6%), дъб (8,7%), горун (7,9%), смесени широколистни (7,8%), цер (6,3 %), бял бор (4,1 %), черен бор (3,2%) и други иглолистни (2,5%).

Други дървесни видове, които са разпространени в общината са бряст, явор, ясен, ясика, липа, клен, диви круши, ябълки, сливи и др. В състава на растителните формации участват и следните храстови, полухрастови, тревни видове и билки: хвойна, шипка, леска, малина, капина, боровинка, глог, дрян, люляк, папрат, коприва, горски ягоди, риган, жълт кантарион, червен кантарион, мащерка, горицвет, решетка, червен божур, боянка, дива райхенбахова перуника и др. В горските площи са разпространени и значителни местообиталища от диворастящи гъби - пачи крак, печурка, челадинка, манатарка, рижика, масловка, сарнела и др.

Според почвените и релефни условия горските площи са разделени на пет подпояса:

• хълмисто–предпланински смесени широколистни, церово-горунови и
другишироколистни гори;

• нископланински гори от дъбово-габърови и букови гори;

• средно планински гори от бук, бял бор и други смесени иглолистни;

• високопланински гори от бук, черен бор и други смесени иглолистни;

• субалпийските формации от единични дървета, клек и храсталаци.

Таблица 3: Горски ресурси

Вид собственост	***Площ (ха)***	***%***
Залесена площ	*17372,7*	*95,8*
Незалесена дърво-производителна площ	*305,9*	*1,7*
Недървопроизводителна площ	*455,2*	*2,5*
Всичко	***18133,8***	***100***

Таблица 4: Разпределение на горската площ по вид на горите:

Вид на горите	***Площ (ха)***	***%***
Иглолистни	*5864,6*	*33,8*
Широколистни високостъблени	*2535,7*	*14,6*
Издънкови за прерастване		
Издънкови за превръщане	*8583,8*	*49,4*
Нискостъблени	*387,7*	*2,2*
Топола	*0,9*	
Всичко	***17372,7***	***100***

Таблица 5: Средногодишно ползване на дървесина:

Вид ползвана дървесина	***Количество куб м***
Едра	*8099*
Средна	*13014*
Дребна	*3663*
За дърва	*25653*

Таблица 6: Собственост на горските територии:

Вид собственост	***%***
Държавна	*37,6*
Общинска	*49,6*
Физически лица	*11,7*
Юридически лица	
Религиозни организации	1,1

Санитарно състояние на гората

През последните години рязко се влошава здравословното състояние на иглолистните култури и насаждения на територията на Общината. Вследствие на масовото нападение на върхов корояд като цяло на територията на страната запасите от бял бор са намалели значително. Около 70% от белборовите култури и естествени насаждения са засегнати от разпространението на заразата от вредителя. Установени са незначителни повреди, причинени от дъбовата листоврътка, педомерката и буковия скокльо в горите от широколистни дървесни видове, а от самотната борова листна оса и боровия ликояд в иглолистните, както и поражения върху дървостоя в различна степен от кореновата гъба и съхнене по дъба.

На територията на Община Трън са разпространени редица лечебни растения, чиито плодове, цветове, корени и кора могат да се използват в медицината. Такива са белият пелин, лазаркинята, багрилната жълтурка, кукурякът, обикновеният гръмотрън, планинската чубрица, дребнолистната липа, жълтият кантарион, белият равнец, маточината, тревистият бъз, черната

боровинка и други.

В горските площи са разпространени и значителни местообиталища от диворастящи гъби -пачи крак, печурка, челадинка, манатарка, рижика, масловка, сарнела и др.

Голямото биоразнообразие на общината се определя от факта, че повече от 55 % от територията й е заета от горски територии – широколистни и иглолистни гори, както и от включената в нея по "Натура 2000" специална защитена зона "Руй" с площ от 116 437,7 дка и защитена местност "Трънски карст" в в землищата на с. Банкя, с. Богойна, с. Велиново, с. Врабча, с. Ездимирци, с. Ломница, гр. Трън и с. Филиповци. Запазени са множество редки и защитени растения и животни. Община Трън се намира в Алпийски континентален черноморски биогеографски район. Във вертикално отношение попада в котловинно-хълмистия, хълмисто- предпланинския и планинско-алпийски пояси на буковите гори, дъбово-габъровите гори, балкано-панонски церово-горунови гори, Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори и Средиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор, разположени в зоната от 608 до 1 668 м надм. вис.(1 137 м ср. надм. вис.). Дървесната и храстовата растителност е представена от съобществата на сухоустойчиви видове: букови гори от типа Luzulo- Fagetum и от типа Asperulo-Fagetum; термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion); дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum; балкано-панонски церово-горунови гори; гори от бял и черен бор; ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета; субконтинентални пери-панонски храстови съобщества; полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик с важни местообитания на редки и защитени видове орхидеи; малини; капини; боровинки; глог; дрян и др.

Районът се характеризира с голямо биоразнообразие - установени над 400 вида висши растения и над 50 вида птици. Характерни и типични за района от гръбначната фауна, като: бозайници – сърна, благороден елен, дива свиня, европейски вълк, таралеж, заек, лисица, дива котка, обикновена полевица, полска мишка и други; птици – бял щъркел, обикновен мишелов, обикновена чинка, пъдпъдък, обикновена гургулица, обикновена кукувица, домашна кукумявка, селска лястовица, градска лястовица, полско врабче и други; влечуги - зелен гущер, ливаден гущер, водна змия, смок мишкар и други.

На територията на общината,съгласно приложение I на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и по Директива 92/43/ЕЕС са регистрирани 11 редки и застрашени от изчезване защитени растителни видове: сръбско звънче, вонящо обичниче, обикновена кандилка, горска съсънка, източна ведрица, качулата боянка, синкава триния, урумово лале, пърчовка, алпийски кахрис, дланевиден ветрогон. В Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС, са включени 20 защитени животински видове: девет вида бозайници – видра, европейски вълк, остроух нощник, голям нощник, средиземноморски подковонос, южен подковонос, голям подковонос, малък подковонос и рис; девет вида земноводни и влечуги – голям гребенест тритон, жълтокоремна бумка, гръцка жаба, горска дългокрака жаба, дървесна жаба, слепок, късокрак гущер, голям стрелец, тънък стрелец и два вида риби – балкански щипок и черна (балканска) мряна, а в Приложение I на Директива 79/409/ЕЕС са вписани двадесет вида редки и застрашени от изчезване защитени птици – осояд, ливаден блатар, северен мишелов, скален орел, малък орел, ловен сокол, ливаден дърдавец, бухал, земеродно рибарче, сирийски пъстър кълвач, среден пъстър кълвач, горска чучулига, черен щъркел, обикновен пчелояд, чухал, козодой, вертошийка, черен кълвач, обикновена чинка и гарван.

В язовир Ярловци има изобилие от риби: шаран, костур, уклей, каракуда, червеноперка

други.

Растителният и животинският свят в Община Трън имат съществено стопанско значение. Срещат се и много редки и защитени видове, които са със специален режим на опазване и представляват особен изследователски и туристически интерес.

Свлачища

Свлачищните процеси са характерни за наклонените терени на равниннохълмистите земи и местата със силно пресечен релеф. Причините за образуването им не са само природни, а и антропогенни. Антропогенният натиск оказва съществено въздействие върху динамиката на съвременните свлачищни процеси. Изразява се чрез различни дейности – строителство, водовземане, земеделие, промишленост и други. Свлачищата нанасят големи материални щети на селищната и пътната мрежа, както и на стопанската и социалната инфраструктура. Община Трън попада в Югозападния свлачищен район. Проявлението на активизирани свлачища на територията на общината се наблюдава и отчита от "Геозащита" ЕООД – Перник. В района на Община Трън са регистрирани общо 12 бр. свлачища, 4 бр. от които са на територията на град Трън, 1 бр. в село Ерул и 7 бр. в село Банкя. В общината има само 3 бр. активни свлачища (в с. Банкя), 3 бр. стабилизирани и 6 бр. потенциални.

Свлачищата нарушават устойчивостта на селищата и трябва да се отчитат при изграждането на нова инфраструктура. Строителство трябва да се извършва само по законов ред при спазване на всички нормативни изисквания за изпълнение на строителномонтажните работи.

2.1.2. Население и икономическа характеристика

Население

Динамиката на населението на община Трън не се отличава от тази на национално ниво.

След 1975 година се наблюдава устойчиво намаляване на населението. Според последните официални данни на ГРАО - Перник към 25.01.2021 г. на територията на общината живеят 3096 души.

Таблица 7: Брой на населението по години и пол общо за община Трън

	брой население по години								
	2012	*2013*	*2014*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
Мъже	*2367*	*2331*	*2351*	*2314*	*2026*	*2026*	*1987*	*1943*	*1962*
Жени	*2306*	*2280*	*2292*	*2258*	*1985*	*1967*	*1987*	*1907*	*1912*
Общо	*4637*	*4611*	*4643*	*4572*	*4011*	*3993*	*3915*	*3850*	*3874*
Ръст									

Таблица 8: *Население по пол и населени места за периода 2013-2019г.*

Населени места	*Население към 31.12.2013 г.*			*Население към 31.12.2019 г.*		
	Общо	*Мъже*	*Жени*	*Общо*	*Мъже*	*Жени*
ЮЗР						
Област Перник						
Община Трън	*4611*	*2331*	*2280*	*3850*	*1943*	*1987*
Гр. Трън	*2575*	*1284*	*1291*	*2320*	*1160*	*1160*
с. Банкя	*6*	*3*	*3*	*8*	*6*	*2*
с..Берайнци	*18*	*10*	*8*	*35*	*19*	*16*
с. Богоина	*7*	*4*	*3*	*7*	*2*	*5*
с. Бохова	*42*	*17*	*25*	*14*	*6*	*8*
с. Бусинци	*55*	*27*	*28*	*28*	*14*	*14*
с. Бутроинци	*18*	*10*	*8*	*8*	*6*	*2*
с. Велиново	*56*	*27*	*29*	*27*	*12*	*15*
с.Видрар	*17*	*8*	*9*	*7*	*2*	*5*
с. Врабча	*48*	*27*	*21*	*19*	*7*	*12*
с. Вукан	*30*	*15*	*15*	*21*	*10*	*11*
с. Главановци	*85*	*48*	*37*	*92*	*51*	*41*
с. Глоговица	*78*	*42*	*36*	*68*	*40*	*28*
с. Горна Мелна	*11*	*7*	*4*	*9*	*6*	*3*
с.Горочевци	*78*	*46*	*32*	*34*	*20*	*14*
с. Джинчовци	*27*	*11*	*16*	*12*	*5*	*7*
с. Докьовци	*27*	*13*	*14*	*22*	*10*	*12*
с. Долна Мелна	*25*	*11*	*14*	*28*	*16*	*12*
с. Дълга Лука	*11*	*9*	*2*	*10*	*7*	*3*
с. Ездимирци	*82*	*44*	*38*	*40*	*18*	*22*
с. Еловица	*21*	*11*	*10*	*22*	*12*	*10*
с. Ерул	*47*	*30*	*17*	*50*	*28*	*22*
с. Забел	*28*	*13*	*15*	*24*	*15*	*9*
с. Зелениград	*103*	*45*	*58*	*74*	*36*	*38*
с. Кожинци	*42*	*24*	*18*	*31*	*17*	*14*
с. Костуринци	*34*	*18*	*16*	*30*	*18*	*12*
с.Къшле	*1*	*0*	*1*	*0*	*0*	*0*
с.Лева река	*64*	*31*	*33*	*28*	*12*	*16*
с.Лешниковци	*12*	*8*	*4*	*17*	*9*	*8*
с.Ломница	*50*	*21*	*29*	*37*	*17*	*20*
с. Лялинци	*47*	*23*	*24*	*29*	*11*	*18*
с.Милкьовци	*31*	*16*	*15*	*20*	*7*	*13*
с. Милославци	*52*	*24*	*28*	*20*	*16*	*4*
с.Мракетинци	*14*	*10*	*4*	*9*	*6*	*3*
с. Мрамор	*40*	*21*	*19*	*51*	*29*	*22*
с.Насалевци	*32*	*12*	*20*	*13*	*7*	*6*
с.Неделково	*69*	*32*	*37*	*46*	*24*	*22*
с. Парамун	*44*	*27*	*17*	*35*	*21*	*14*
с. Пенкьовци	*21*	*11*	*10*	*16*	*7*	*9*
с. Проданча	*5*	*2*	*3*	*7*	*5*	*2*
с. Радово	*42*	*22*	*20*	*21*	*11*	*10*

с. Рани луг	*24*	*14*	*10*	*25*	*14*	*11*
с. Реяновци	*25*	*17*	*8*	*11*	*6*	*5*
с.Слишовци	*33*	*16*	*17*	*19*	*8*	*11*
с. Стайчовци	*34*	*17*	*17*	*11*	*5*	*6*
с.Стрезимировци	*39*	*17*	*22*	*18*	*7*	*11*
с. Студен Извор	*8*	*3*	*5*	*10*	*5*	*5*
с. Туроковци	*136*	*72*	*64*	*119*	*55*	*64*
с. Филиповци	*147*	*72*	*75*	*189*	*87*	*102*
с. Цегриловци	*16*	*9*	*7*	*10*	*5*	*5*
с. Шипковица	*3*	*2*	*1*	*1*	*1*	*0*
с.Ярловци	*51*	*28*	*23*	*48*	*25*	*23*

Таблица 9: Сравнителна динамика на населението в областта:

Общини	*Брой на населението към:*							*% изменение спрямо 2013/*
	2013	*2014*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	
Перник	*103463*	*102730*	*101863*	*101083*	*100351*	*99564*	*98841*	*95.53*
Брезник	*6474*	*6380*	*6266*	*6163*	*6061*	*5941*	*5850*	*90.36*
Земен	*2439*	*2378*	*2306*	*2249*	*2185*	*2133*	*2065*	*84.67*
Ковачевци	*1312*	*1296*	*1280*	*1252*	*1225*	*1178*	*1133*	*86.36*
Трън	*4611*	*4643*	*4572*	*4011*	*3993*	*3915*	*3850*	*83.50*
Радомир	*20743*	*20481*	*20144*	*19809*	*19493*	*19219*	*19016*	*91.67*

Таблица 10: Брой на населението, разпределение по пол и възраст

Възраст	*община Трън, 2013г.*			*Община Трън 2019г.*		
	в града	*в селата*	*общо*	*в града*	*в селата*	*Общо*
0-4				119	28	147
5-9				*118*	*25*	*143*
10-14				*127*	*23*	*150*
15-19				*130*	*23*	*153*
20-24				*104*	*23*	*127*
25-29				*123*	*28*	*161*
30-34				*149*	*47*	*196*
35-39				*167*	*47*	*214*
40-44				*180*	*56*	*236*
45-49				*158*	*83*	*241*
50-54				*164*	*82*	*246*
55-59				*130*	*110*	*240*
60-64				*165*	*119*	*284*

65-69				*124*	*175*	*299*
70-74				*143*	*187*	*330*
75-79				*98*	*166*	*264*
80+				*121*	*258*	*419*

Таблица 11:Естествен прираст

	Численост на живородените	Численост на починалите	Естествен прираст	Коефициент на раждаемост (в ‰)	Коефициент на смъртност (в ‰)	Коефициент на естествен прираст (в ‰)
2008				8.0	17.4	–9.4
2009				8.7	17.4	–8.7
2010				8.1	17.7	–9.6
2011				7.6	18.9	–11.3
2012	959			7.3	19.0	–11.7
2013	942	2382	–1440	7.3	18.4	–11.1
2014	939	2366	–1427	7.3	18.5	–11.2
2015				7.0		

	Численост на живородените	Численост на починалите	Естествен прираст	Коефициент на раждаемост (в ‰)	Коефициент на смъртност (в ‰)	Коефициент на естествен прираст (в ‰)
2016						

Таблица 12:
Механично придвижване от селата към града – динамика за периода 2013 – 2020 г.

	години	**Заселени**		
		общо	**мъже**	**Жени**
В гр. Трън	2013	79	36	43
	2014	107	51	56
	2015	106	61	43
	2016	107	75	92
	2017	228	39	129
	2018	139	65	94
	2019	114	49	65
	2020	125	60	65

Селища
Община Трън има 52 населени места.

Таблица 13:Населени места в община Трън

Населено място	Площ на землището km^2	Жители	Забележка (старо име)	Населено място	Площ на землището km^2	Жители	Забележка (старо име)
Банкя	5,651	1		Лева река	14,193	11	

Берайнци	2,416	9	Бераинци	Лешниковци	6,047	7	
Богойна	3,443	4		Ломница	15,948	25	
Бохова	10,124	12		Лялинци	14,358	12	
Бусинци	10,335	11		Милкьовци	11,190	8	
Бутроинци	13,257	4		Милославци	10,171	12	
Велиново	14,732	19	Мисловщица	Мракетинци	3,489	6	Мракьотинци
Видрар	10,312	2		Мрамор	8,462	12	
Врабча	12,903	16		Насалевци	7,116	4	
Вукан	8,133	8		Неделково	11,166	38	Баба
Главановци	5,359	51		Парамун	14,821	30	
Глоговица	13,770	45		Пенкьовци	24,410	7	
Горна Мелна	16,877	5		Проданча	4,952	4	
Горочевци	13,538	9		Радово	4,654	9	
Джинчовци	3,196	10		Рани луг	7,516	11	Рани лук
Докьовци	12,288	5		Реяновци	3,650	3	

Долна Мелна	24,810	9		Слишовци	8,473	11	
Дълга лука	10,622	6		Стайчовци	16,412	9	
Ездимирци	9,951	20		Стрезимировци	3,499	5	
Еловица	9,779	12	Яловица	Студен извор	3,334	4	Извор
Ерул	14,460	20		Трън	21,582	2292	
Забел	14,101	9		Туроковци	15,467	85	Туряковци
Зелениград	18,968	38		Филиповци	18,480	100	
Кожинци	12,727	25		Цегриловци	6,339	5	
Костуринци	11,866	10		Шипковица	17,751	1	
Къшле	6,003			Ярловци	10,359	29	
				ОБЩО	3096		няма населени места без землища

Икономическа характеристика

На територията на община Трън функционират 17бр. заведения за хранене и развлечения /ЗХР/и 5 бр.места за настаняване /МН/.

Основната движеща сила на икономиката в община Трън са селско и горско стопанство.С голям принос е и туризма. Общината разполага с богати природни ресурси и благоприятно

географско положение, тези даденост предразполагат за успешното развитие и на трите отрасъла. Това е предпоставка за устойчива заетост.

2.1.3. Историческо развитие и културно наследство

Географската характеристика и пространственото развитие на селищната структура в Община Трън са предпоставката за заселване на различни цивилизации по територията ѝ още от Древността. В тази връзка, културното наследство в района е резултат от дългогодишното напластяване на отминали цивилизации и епохи, които носят специфична памет и идентичност на мястото. В основата на формирането на пространствената структура в общината стоят културните коридори и културното напластяване, които изразяват устойчивостта във времето на културните и селищните взаимовръзки и трайно обособени направления. В Националната концепция за пространствено развитие на Република България е направена оценка на културното напластяване. Община Трън попада в „Западното културно пространство“ според разпределението на територията на страната с концентрация на културни ценности.

В близост до общината е проследено западното културно пространство по оста Видин – София – Сандански представено от културни ценности от един или два исторически периода с идентични стилови и смислови белези съчетани с природни и етнографски дадености. Западно културно пространство – включващо обобщено темите: „Античност“, „Българско Средновековие 9-14 в.“, „Късно Българско Средновековие 17-19 в., „Византия“, „Европа и Османската империя 14-19 в.“, „Традиционна архитектура, традиции и обичаи“, „Необарок“, „Неокласицизъм“, „Сецесион“, „Романтизъм“, „20 в. Интернационализъм и модернизъм“, „20 в. Тоталитарна архитектура, изкуство, символи“, „Християнско изкуство“, „Природни и култови феномени“. Община Трън е част от това направление със своите средновековни църкви и манастири – църквата „Св. Димитър“ в с. Ярловци, Манастирската църква "Св. Архангел Михаил", Трънският манастир в град Трън, Църквата "Св. 40 мъченици" - с. Лева река, Манастирската църква "Св. Богородица" – с. Велиново и много други.

Културните направления и идентичността на общината изразяват устойчивостта във времето на селищните взаимовръзки и трайно обособените урбанистични оси. Те свързват важни елементи на културното наследството и традициите, които отразяват събития или периоди от българската и европейската историята. Освен това показват процесите на динамиката в пространственото развитие на селищната мрежа. Историческото развитие определя значителна част от отличителните черти на Община Трън, които могат да се изтъкнат чрез представяне, популяризиране и разумно управление на културното наследство. В резултат от многовековното историческо развитие днес град Трън и региона притежават многобройни и разнообразни обекти притежаващи качество на културна ценност от национално и местно значение.

Трън под името Звенеаполис се среща още през средните векове в грамота на византийския император Василий Втори Българоубиец. Предполага се, че това название поставя началото на наименованието Знеполе, или поради областта градът вторично се е сдобил с това име. Трън е старо, средновековно селище, регистрирано в османските документи от средата на XVI век под наименованията каза Изнебол, Изнебол касаба, Трън и Таран паланка. Съществуването на селището през този период е засвидетелствано и от средновековната гробищна църква „Св. Петка“ („Св. Параскева“), от разкритата преди години

късносредновековна пещ за изпичане на керамика и от сградите, разкрити при започване на по-новото строителство в града.

Независимо че сега районът около Трън и прилежащите му села днес е обезлюден, в древността това красиво кътче на България е било по-скоро гъсто заселено.

Град Трън е изграден на праисторическо селище, материали от което се намират както в центъра на града, при гимназията до река Ерма /Йерма/, така и при скалната църква Св. Петка и при старата бензиностанция на края на града. Най-ранните следи от хора, открити из пещерите в Трънско, датират от неолита. На територията на град Трън археолозите са открили следи от три праисторически селища. При изкопи на дълбочина 1 m са намирани археологически материали от такова селище. От него произхожда каменна брадва, дебелостенна груба керамика от глина с примеси, керамика с пластична и изрязана декорация. Въз основа на тези материали селището е отнесено към Енеолитната епоха.

Следите на другото праисторическо селище са открити върху скалния масив на левия бряг на река Ерма, където на терена около нея са намерени керамични материали от Халщатската и Латенската епоха. Културният пласт вероятно е бил с доста голяма дебелина, за да се запази през хилядолетията над малката като площ скална тераса. Теренът около скалата е застроен и археологическите материали са били откривани и в околните дворове. Може би с това селище са свързани синхроничните му сребърни монети от Дирахион и Тасос, намерени в Трън. Малката площ на скалата, както и изградената по-късно в нея скална християнска църква, дават основание на археолозите и историците да допуснат, че в праисторическата епоха може би при скалата е имало някакво светилище и че към селището е било изградено към светилището.

Третото праисторическо селище е открито на 1 km южно от града, на левия бряг на река Ерма, до бензиностанцията. При изкопите за строежа на бензиностанцията на дълбочина 1 m са разкрити археологически материали от праисторическо селище. Керамичните материали със своята разнообразна форма, техника на производство и декорация са датирани от Бронзовата епоха. Изградено в непосредствена близост с източните склонове на Руй и с брега на бързата планинска река, праисторическото селище е изживяло не едно заливане и засипване и днес се намира под дебел стерилен пласт.

По-късно тук живеят последователно траки, готи (в село Ерул), славяни. Готите са от племето херули и са се заселили с цел експлоатация на рудници. Славянското заселване е било доста масирано, свидетелство за което е почти стопроцентовата славянска именна система на топографските местности в Трънско.

Прабългарско присъствие не е засвидетелствано. След разгрома на тракийските племена от Римската империя те са подложени на асимилация, като в Трънско се е използвал латинския език и те впоследствие или придобиват и запазват влашко самосъзнание, или се славянизират. Следите от влашко-римско-тракийското влияние са названието на местния диалект на площада в града – Пиац, итал. пиаца, връх Чарчилат, връх и планина Руй, село Радово и т.н. Трънско е по средата на две големи славянски племена, заселили се на Балканите дали имена на реките – струмяни и моравци. Първите са дакийски славяни или южни славяни от българската група а вторите са голям рой от западните славяни, чешки моравци.

В миналото оттук е минавал т.нар. Знеполски друм – старият път, който е свързвал Дубровник и Адриатика със Сердика. По този начин днешният Трън в онези времена е бил важен търговски център. Животът през Античността при сегашния град е документиран единствено от разкритата антична гробница и от намерени римски монети от IV век.

За пръв път Трънско влиза в пределите на България при управлението след превземането на София от хан Крум в април 809 г. По време на Първото българско царство, при цар Самуил, като известна историческа фигура тук изпъква боляринът Кракра Пернишки, комуто са поверени земите в Пернишко, Средец и Трън. Боляринът оказва в продължение на повече от 10 години ожесточена съпротива на император Василий II, но въпреки това в 1018 г. тази област заедно с останалата част от България попада под византийска власт.

По време на османската власт градът е бил познат като пазарно селище и е носил имената Изнебол кабасъ, Тарън паланка и Трън паланка. Според една легенда самото име Трън идва от още по-далечни времена, когато според преданието тук имало голяма трънка, под клоните на която е имало лечебен извор, с водите от който местният свещеник Терапонтий лекувал вярващите.

В края на XVIII век, по времето на разоренията на Али паша Янински, групи от Костурско се преселват в Трънско. След края на дейността си като кърджалия през 1805 г., като признат от властите аян на Брезник в района на Трън се подвизава един от най-успешните кърджалийски главатари Кара Фейзи, който подлага на жесток терор местното население. След неговата смърт управлението на областта поема синът му Али бег, от чийто произвол до такава степен пропищява местното население, че на няколко пъти изпраща жалби до централната власт и в крайна сметка Али бег е отстранен, предаден на властите и по пътя към Цариград е убит.

След края на Руско-турската война от 1828 – 1829 г. в района на Трън избухва така нареченото Знеполско въстание през 1830 г. За кратко Трън е свободен, но веднага след това османската власт жестоко се разправя с бунтовниците. През 1871 г. в манастира „Архангел Михаил“ е основан Трънският революционен комитет. Начело на комитета застават Димо Петричев и Гиго Масаловички. Комитетът взима дейно участие в Сръбско-турската война от 1876 г. В нея участие взели четите на Симо Соколов и Гроздан Насалевски. Тези две чети по-късно се вливат в Руско-турската Освободителна война от 1877 – 1878 г. Към тях се присъединява и сформираната от Тако Пеев чета. Така Трън става център на т.нар. Шопско въстание, в хода на което са освободени Трънско, Брезнишко, Радомирско и Кюстендилско.

В края на Освободителната война Трън попада под временно управление на Сърбия до 1879 г. Жестоки последствия за Трънско има Ньойският мирен договор, с който от областта са откъснати и дадени на Сърбия голям брой селища, а други като Врабча, Стрезимировци, Банкя (село) и Петачинци, са буквално разполовени, като дори до днес могат да се видят къщите, през които минава границата, делейки ги на две – разделени са дворове, гробища, а така също и много семейства.

Културно наследство, забележителности, туристически атракции и туристически маршрути

Ждрелото на р. Ерма: Обявен за национална природна забележителност през 60-те години на 20 век, обекта продължава и днес да е един от 100 национални туристически обекти, и продължава да е притегателен център, както за туристите, така и за развитието на малък местен бизнес. Община Трън е положила усилия чрез проекти и собствено финансиране да предостави добри условия за отдих в изградения парк. Работи Туристически информационен център, където се намира печат за обекта и може да се получи информация и за другите обекти в общината. Има обособен паркинг както за леки автомобили, така и за автобуси.

Ябланишкото ждрело: Ябланишкото ждрело се е образувало при преминаването на

река Ябланица между планините Гребен и Ездимирска. Реката е издълбала величествен пролом с дължина около 2 км. По протежение на ждрелото има десетки водоскоци и водопади, красиви форми, изваяни от водата в скалите, а най-атрактивното място е Зелени вир, където малък водопад се спуска в дълбок вир. До ждрелото има изградена екопътека, която е част от трънската екопътека, която се нуждае от основен ремонт. Пътеката започва от село Банкя и е с продължителност от около 3 км. В началото на пътеката има заведение и места за спане.

Трънската екопътека: Една от първите специализирани екотуристически инфраструктури в България, създадена като модел за устойчиво местно развитие чрез развитие на екотуризъм, част от националната мрежа "Български екопътеки", инициирана от Българската асоциация за селски и екологичен туризъм. Изграждането на Трънската екопътека стартира през 1996 г. (I етап), доразвит в мащабен инфраструктурен проект на община Трън и БАСЕТ, реализиран през 2002 г. (II етап) с финансиране по програма ФАР. Понастоящем Трънската екопътека обхваща най-атрактивните участъци от ждрелата на реките Ерма и Ябланица, както и други природни красоти и представлява система от кръгови маршрути с различна продължителност и степен на трудност, предлагаща възможност за наблюдение на забележително ландшафтно разнообразие в нископланинския височинен пояс (600 - 1000 м), в т.ч. уникални карстовоерозионни форми на релефа (ждрела, скални прагове, водопади, еворзионни котли, карстови извори, вртопи, ували и др.) и богато биоразнообразие (вековни дървета, редки, застрашени и защитени видове растения от Червената книга на България, Европейския списък на редките, застрашени и ендемични растения и Списъка на световно застрашените видове растения и животни). Чрез проект по ТГС България Сърбия през 2013 година е допълнена с изграждане на парк за отдих. Маршрутът е 13,6 км. и на него са разположени съоръжения, информационно табели и павилиони. С времето мостовите съоръжения и стълби са амортизирани. Община Трън започна реконструкцията им през 2021г.

На територията на парка за отдих в м.Ждрелото през 2014 г. по проект м.313 на ПРСР 2007- 2013 г. бе изграден и функционира туристически информационен център, който е началото на веломаршрут от Ждрело на р.Ерма през с.Богоина и гр.Трън. По проекта бе изработена маркетингова стратегия за развитието на туризма.

Водопад в с. Врабча: Малката Врабчанска река е издълбала живописен пролом във варовиковите скали край с. Врабча. Идвайки от селото, водата се спуска от повече от 4 м.височина и образува красив водопад - Врабчански водопад. Продължавайки пътя си, в близост до него водата е прокопала двайсет метров скален тунел. От дясната страна в скалата има карстов минерален извор, с хубава и годна за пиене вода. Непосредствено под надвисналите скали е устроен прекрасен кът за пикник – с дървени маси и пейки, огнища. Врабчанските скали представляват интерес и са удобни за скално катерене. Разработени са трасета за спортно катерене и в уиендите може да се наблюдават тренировки и демонстрационни изкачвания.

Пътеката, отвеждаща до с. Банкя, преминава през много разнообразен ландшафт - гора, мочурище, планински ливади, което предопределя голямо биоразнообразие. Мястото е предпочитано за семейни излети през уикенда.

Връх „Драговски камик": Наричан още „Трънският Матерхорн", върхът впечатлява с пирамидалната си форма. Висок е 1118 м и е част от Гребен планина. През последните години Драговски камик се наложи като най-посещаваният връх в община Трън. Благодарение на изградените от Трънското туристическо дружество 3 пътеки към върха, вече всяка седмица стотици планинари от цяла България изкачват върха и се наслаждават на невероятните гледки от него.

Връх "Руй": Руй е един от най-впечатляващите върхове в Краището. Висок е 1706 м, разположен на границата със Сърбия. Доскоро бе най-посещаваният връх в района и въпреки че туристопотока към него непрекъснато се увеличава, вече отстъпва първото място на Драговски камик.

Скален параклис „Св. Петка: Параклисът се намира в малка пещера в скалата над гробищната църква "Св. Петка"в кв. Баринци, на 1,5 км западно от центъра на гр. Трън.Скалната църква е обявена за археологически паметник на културата. Тя функционира като религиозен център от времето на Втората Българска държава до наши дни и е тясно свързана с легендата за покровителката на Трън и Трънско – св. Петка Българска. Днес в скалната църква могат да се видят "стъпките" на светицата, бягаща от гонещата я потеря, както и вкаменената от чуждо посегателство пита. За стичащата се от скалата вода се вярва, че са сълзите на светицата. Тази вода се събира в глинени панички и се предоставя на поклонниците за здраве. Мястото е притегателин център за хора, търсещи изцеление. От 2017 г. се забелязва рязко увеличаване на потока туристи, обекта е посещаван както от български поклонници, така и от чужденци, вярващи в лечебните сили на обекта и помощта на Св.Петка. Всеки желаещ за посети параклиса може да го направи по всяко време, като в допълнение може да чуе легендата за светицата и това свещено за трънчани място. Условието за тази туристическа услуга е туристите да спрат на паркинга, да влязат, да запалят свещ и да се помолят за здраве.Общината е изградила стълби и парапети, за да направи мястото достъпно, до кръста на хълма, където всеки посетител може да се качи и да се полюбува на гр.Трън от високо.

Манастир „Св. Архангел Михаил": Манастирът се намира на около 2 км. северозападно от гр. Трън, на северните склонове на Руй планина, на левия бряг на река Ерма в непосредствена близост до Трънското ждрело. Той е оригинален, изключително рядък представител на средновековната култова архитектура в България и е обявен за археологически и художествен паметник на културата с национално значение. Манастирът води началото си от края на XIV век. Особена забележителност на манастира е светият престол в средата на олтарната абсида - античен жертвен камък. Камъкът е пренесен от местност "Престол". Върху камъка днес все още се чете латински надпис, който в превод гласи: "На божеството Касибоно постави дар за здравето си. Марк Антониус Филисимус". До наши дни е запазена само манастирската църква, представляваща архитектурен аналог на храма от Погановския манастир на територията на днешна Сърбия и един от трите известни в национален мащаб от т.нар. атонски тип ("Св. Николай" при Пещерския манастир и "Преображение Господне" при Преображенския манастир). Църквата е еднокорабна триконхална кръстокуполна сграда със забележителен нетрадиционен барабан на големия купол. Стените на храма са били изцяло изписани. Днес могат да се видят само частично запазени фрагменти от стенописи от късното Средновековие (XIV - XVI в.) и ранното Възраждане (XVII - XVIII в.). През Възраждането тук е съществувало килийно училище. Манастирът е свързан с национално-освободителните борби на българския народ в Трънския край - в него е основан трънският революционен комитет. Църквата е възстановена до автетичен вид по проект мярка 7.6 на ПРСР 2014-2020 г. Предвижда се възстановяване на магерницата към манастира. Мястото, на което е разположен е направено достъпно за пешеходци с доброволен труд на хора от общността, подкрепени от неправителствени организации и общината. Привлекателно за посетители мястото има вода извираща от буковата гора и удобни места за пикник.

Музейна сбирка „Бусинска керамика", с. Бусинци: Село Бусинци е един от най-значимите стари центрове на традиционното грънчарство в България и люлка на известната Бусинска керамична школа, чиито корени се губят далеч в Средновековието и Античността. През Възраждането занаятът се превръща в основен поминък за селото, достигайки истински разцвет в края на XVIII и особено през XIX в. (над 300 работилници), когато се развива цяла индустрия и започват да се роят множество "дъщерни" центрове (Самоков, Берковица, Разлог, Неврокоп) и др. Музейната сбирка "Бусинска керамика" е изградена през периода 1978-83 г., за да съхрани и популяризира богатото културно наследство на Бусинци. Създадена като оригинален етнографски комплекс с музей и творческа база за художници-приложници, той включва етнографска експозиция, демонстрационно керамично ателие, реставрирана традиционна къща с автентична грънчарска работилница и хотелска част. Етнографската

експозиция е разположена в 2 зали, където могат да се видят над 200 оригинални експоната традиционна бусинска керамика от стари майстори, както и модерна керамика в духа на бусинските традиции от съвременни художници-приложници. Реставрираната къща представя автентична бусинска грънчарска работилница с мазе за отлежаване на глината, грънчарско колело, стара пещ на дърва и камък за мелене на глеч. В керамичното ателие на музея, може да се демонстрира традиционното точене на грънчарско колело като туристическа атракция. Към момента това представяне е прекратено, защото в селото вече няма майстори. Музейната сбирка е част от дейността на Общински исторически музей гр.Трън.

Музейна сбирка на киселото мляко, с. Студен извор: Музейната сбирка се намира на около 7 км от гр. Трън. Музеят е създаден и посветен на Д-р Стамен Григоров – световно известния български учен, който е роден в трънското с. Студен извор. През 1905 г. все още като студент и асистент на известния швейцарски микробиолог проф. Масол той успява да открие и изясни причинителя за подквасването на българското кисело мляко. Откритието е посрещнато с огромен интерес от тогавашния научен свят и в знак на уважение към младия български учен и неговата родина, бактерията е наречена “Lactobacillus bulgaricus”. Музеят се намира в непосредствена близост до родната къща на Д-р Ст.Григоров. Посетителите имат възможност да опознаят природните и културни особености на региона, бита на местното население, да научат за делото и живота на д-р Стамен Григоров, да се запознаят с историята на киселото мляко от домашното заквасване до съвременните модерни технологии и европейски стандарти за производството му, със значението на киселото мляко в хранителния режим на човека и неговите пробиотични свойства – ролята му в профилактиката и лечението при различни болести, антитуморния му ефект и т.н. Към музея съществува библиотека с публикации по темата за българското кисело мляко и “Lactobacillus bulgaricus”; предоставят се информационни материали. Възможности за демонстрация на старата технология на заквасване и дегустация на оригинално домашно трънско кисело мляко в рукатка, така както го приготвя местното население и както го е занесъл в Пастьоровия институт в Париж д-р Стамен Григоров към момента няма. Направен е работен проект и се търси дофинансиране на събраните средства от дарения от Фондация Д-р“Стамен Григоров“ за изграждане на зала и демонстрационен център.

Празници и обичаи

Община Трън ежегодно изпълнява различни празници и обичаи свързани с трънския край-празник посветен на Гюрга Пинджурова – „Да запеем песните на Гюрга Пинджурова“ , Национален фестивал на клубовете за български танци и любителски ансамбли „От Трън по-убаво нема“ и Фестивала на киселото мляко, Ден на картофа, Алпиниада в района на ждрелото на р. Ерма.

Музеят на керамиката в с. Бусинци -е създаден като оригинален етнографски комплекс с музей и творческа база за художници приложници през 1982 г. Той включва етнографска експозиция, демонстрационно керамично ателие, реставрирана традиционна къща с автентична грънчарска работилница и хотелска част.

Експозицията заема две зали, в които са подредени над 1300 стомни, делви, гърнета, чаши, паници, гювечи на повече от 1000 майстори от селото и околността. Съхранена е и автентична пещ, която е на повече от сто години.

Тук могат да се видят т.нар. оканичета –ритуални малки стомни за вино и ракия, украсени с пластични фигури. Те се ползвали при канене („окане”) на кумове и гости на сватба. Типичните за този край съдове, в които са носени ястията, наречени рукатки, както и емблемата на местната керамика – болярският стакан, създаден от бусинския корифей – майстор

Петър Гигов, който възстановил и крондира – уникална стомна за ракия или вино с дупка по средата.

През последните години в музея се провеждат национални и международни пленери на художници керамици, които създават модерно изкуство, вдъхновени от старите бусински майстори. Музеят на киселото мляко се намира в с. Студен извор, Община Трън. Организиран е в двуетажна къща, в центъра на селото, близо до родната къща на д-р Стамен Григоров. На първия етаж е разположена битова стая, която представя традиционната вътрешна уредба на една типична българска къща, от средата на 19 век На втория етаж са разположени библиотека и изложбена зала.В библиотеката се съхраняват голям брой разнообразни информационни материали за българското кисело мляко. От първата научна публикация на д-р Стамен Григоров за киселото мляко, отпечатана на френски език през 1905 г., до последните проучвания върху противораковите свойства на Lactobacillus bulgaricus, извършени от проф. Акийоши Хосоно, в университета Шиншу, Япония, преди няколко години.

В изложбената зала е представен макет, който подробно показва получаването на сурово мляко, промишленото производство на кисело мляко и реализацията на готовия продукт, в търговската мрежа.

На стените са окачени информационни табла, които описват историята на киселото мляко;домашното подквасване и занаятчийското производство на кисело мляко; промишлените технологии за получаване на кисело мляко; хранителната, и биологичната стойност на българското кисело мляко.

Музеят е тържествено открит на 29 юни 2007 г. По случай откриването на музея, в гр. Трън се провежда първият Празник на българското кисело мляко, с богата фолклорна програма, конкурси за рисунка и есе на тема „Киселото мляко – българското име на дълголетието“, както и конкурс за най-добро домашно приготвено кисело мляко.

Българското кисело мляко е изключително ценено в Япония и по света, то научно доказано забавя стареенето на организма, това е най-добрият и лесно усвоим източник на калций, който е жизнено важен за изграждането и поддържането здравината на костите и зъбите, Млечнокиселите бактерии на Lactobacillus bulgaricus са с антираково действие, те възпрепятстват синтеза на канцерогенни вещества, ограничават мутациите и образуването на ракови клетки, Киселото мляко има пробиотично действие – то влияе изключително благоприятно и оздравително на стомаха и червата, от него в 1959 г. Научноизследователски институт за антиракови антибиотици в София изготвя високоефективната субстанция на първия пробиотик Нормофлор срещу язвена и гастритна болест и за нормализиране на стомашната флора след антибиотична интервенция, един от най-активните пробиотици произвеждани в света и до днес. Млечно-киселите бактерии в киселото мляко помагат за подобряване на имунитета и за успешната ни борба с инфекциите, подпомага превенцията на сърдечно-съдови заболявания, намалява риска от развитие на остеопороза и кариеси на зъбите, има добро антитоксично действие, продукта е не само изключително вкусен, но е крайно полезен за деца и подрастващи, за мъже и жени работещи в стресова или замърсена среда и за възрастни хора. Той е неизменна, най-характерна част на националната ни кухня от векове.Община Трън и фондация д-р. Стамен Григоров работят съвместно за изграждане на зала за демонстрации към музея.Там посетителите ще могат да се запознаят с процеса при който се получава киселото мляко.

Таблица 14: Културен календар на община Трън за 2021г.

ДАТА	МЯСТО	КУЛТУРНА ПРОЯВА	ОРГАНИЗАТОР/И
06 януари	гр.Трън	**Богоявление Ритуално изваждане на светия Кръст**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
06 януари	Читалището	**Христо Ботев „Чувство на гордост и признателност“. Тематична вечер**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
08 януари	Гр.Трън	**Бабин ден Честване**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
15 януари	Читалището	**„Изкуството да споделиш“ Изложба сътворена от ръцете на Деца**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
29 януари	Читалището	**„Това е моята родина“ Фотоизложба Петър Петров**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
14 февруари	Читалището	**„Любовта е навсякъде“ Самостоятелна изложба от рисунки на Ивана Александрова**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
19 февруари	Площада	**„Васил Левски – велик и безсмъртен“ Факелно шествие и тематична вечер**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
01 Март	Площада	**„Да запазим традициите“ Пъстроцветно дюкянче Изложба-базар, на изработени мартеници и рисунки**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“ СУ“Гео Милев,ДГ“Ален мак“,ЦОП, ЦСРИ
03 март	Площада	**Трети март Тържествено честване**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“ СУ“Гео Милев,ДГ“Ален мак“,ЦОП
08 март	Читалището	**"Моето име е жена " Изложба**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
12 март	Библиотеката	**„Най-активен малък и голям читател“**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“

		Награждаване	
19 март	Площада	**„Пролет иде“ пролетни рисунки**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
22 март	Читалището	**Фотоконкурс Международния ден на водата**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
02 април	Библиотека	**Седмица на детската книга „Добре дошли в дома на книгата” Най-младите читатели в библиотеката на читалището**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
09 април	Читалището	**Изложба „Картинни мозайки“ „Дървото оживява“ Курса по моделиране и дърворезба**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
22 април	Читалището	**Ден на земята "Земята наш дом" Изложба**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
23 април	Библиотека	**Ден на книгата „ В царството на книгите“**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
29 април	Площада	**„Цветове и багри“ изложба на великденски яйца и Украси**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“ Милев,ДГ“Ален СУ“Гео мак“,ЦОП, ЦСРИ
02 май	Площада	**Великден Празничен концерт**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
08 май	гр.Трън	**Да запеем песните на Гюрга Пинджурова фолклорен празник**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
09 май	Читалището	**Ден на Европа Презентация**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
15 май	гр.Трън	**Патронен празник на СУ „Гео Милев“**	Община Трън СУ“Гео Милев“ НЧ“Г.Пинджурова-1895“

19 май	Читалището	**„Родознание“ Мемоари,биографии и фотоси на известни трънски родове и Личности Изложба**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
24 май	Площада	**24 май - Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост шествие,празнична програма**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
01 юни	гр.Трън	**1-ви юни Международен ден на детето „Игри на воля“ и „Детски пленер“**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
Юни	Площада	**Десети национален фестивал на клубовете за български народни Танци „ От Трън по-убаво нема”**	Община Трън Клуб“Боди фолк“ НЧ“Г.Пинджурова-1895“
09 юни	Читалището	**„Трън – минало и настояще“ Фотоси**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
Юни	гр.Трън	**Празник на киселото мляко**	Община Трън Фондация „Д-р Стамен Григоров“ НЧ“Г.Пинджурова-1895“
24 юни	гр.Трън	**Еньов ден Ден на билките, слънцето, водата и Хармонията Възстановка на обичая**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
м. юли	Библиотека	**Лятна работилница в библиотеката**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
6 септември	гр.Трън	**Съединението на България Беседа, фотоси**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
15 септември	гр.Трън	**Тържествено откриване на новата учебна година**	Община Трън СУ“Гео Милев“ НЧ“Г.Пинджурова-1895“
22 септември	гр.Трън	**Ден на независимостта Презентация**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
24	Библиотека	**„Вече съм читател“ Ритуал за приемане на**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“

септември		**първокласниците за читатели**	СУ“Гео Милев“
01 октомври	гр.Трън	**„Духа няма възраст“ Отбелязване на международния ден на възрастните хора**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
08 октомври	Библиотека	**„Библиотекар за един ден” Запознаване с работата на Библиотекаря**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
14 октомври	гр.Трън	**Петков ден Ден на град Трън**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
01 ноември	Площада	**Ден на народните будители „Библиотека на открито“**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
01 ноември	Читалището	**„Ден на българската духовност“ Презентация**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
12 ноември	Читалището	**През окото на обектива Есента в цветове и багри Фотоизложба**	НЧ“Г.Пинджурова-1895“
03 декември	гр.Трън	**Дървото на надеждата Ритуално запалване на коледните Светлини**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“
17 декември	Площада	**С Коледа в сърцето Тематично представяне и коледен базар**	Община Трън НЧ“Г.Пинджурова-1895“ СУ“Гео Милев, ДГ“Ален мак“, ЦОП, ЦСРИ

Спорт

Спортната инфраструктура в Община Трън включва стадион, тенис корт, фитнес зала, спортна зала (за волейбол и баскетбол) и три спортни площадки, концентрирани в общинския център. Функционират два спортни клуба – по футбол и по волейбол - ФК „Ерма - 2010” и СК „Ерма – 96”. Броят на обектите за спорт е достатъчен, съобразно броя на населението в общината. Усилията в сферата са насочени към поддържане и модернизиране на съществуваща спортна инфраструктура, разработване на целеви програми за обхващане на всички слоеве от населението в общината чрез подходящи форми и условия за системни занимания с физически упражнения и спорт.

СПОРТЕН КАЛЕНДАР – ОБЩИНА ТРЪН ЗА 2020 г.

Дата/месец	Спортно събитие	Място на провеждането	Организатор
месец Януари	**Зимен спортен празник**	**Физкултурен салон на училището**	**СУ,, ГЕО МИЛЕВ“- ГР. ТРЪН**
	1. ЕТРОПОЛЕ - ЛОКОМОТИВ 2. ЕРМА - КОЗЛОДУЙ 3. ЕРМА - ЕТРОПОЛЕ 4. КОЗЛОДУЙ - ЛОКОМОТИВ 5. ЕТРОПОЛЕ - КОЗЛОДУЙ 6.ЛОКОМОТИВ - ЕРМА	**СПОРТНА ЗАЛА**	**ВК,, ЕРМА“- 96**
месец Февруари	**ЗИМНО ИЗКАЧВАНЕ ВРЪХ “ДРАГОВСКИ КАМИК„**	**ГРЕБЕН ПЛАНИНА**	**ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	Общинско първенство по: Футбол за ученици- 5,7,8 и 10 клас	**Физкултурен салон на училището**	**СУ,,ГЕО МИЛЕВ“- ГР. ТРЪН**
	1. ЕТРОПОЛЕ / КОЗЛОДУЙ 2. ЛОКОМОТИВ / ЕРМА	**Гр.Етрополе Гр.Перник**	**ВК,, ЕРМА“- 96**
месец Март	**Масови спортни прояви 1-12 клас по случай Трети март- Националния празник на Р.България**	**Физкултурен салон на училището**	**СУ,,ГЕО МИЛЕВ“- ГР. ТРЪН**
	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън от Областна група ,, А1“; ФК,, ПАРТИЗАН“ /ЯРДЖЕЛОВЦИ/ - ФК,,ЕРМА“- ТРЪН	**Стадион с. ЯРДЖЕЛОВЦИ**	**ФК „Ерма”**
	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън от Областна група ,, А1“; ФК,,ЕРМА“- ТРЪН - ФК ,,БУРЯ“ /КОШАРЕВО/	**Стадион ГР. ТРЪН**	**ФК „Ерма”**
	ПЛАНИНСКО ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ “СТРАЖА “	**ПАРАМУНСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**

	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън от Областна група ,, А1“; **ФК,, РУДНИЧАР“ /ПЕРНИК/ - ФК,,ЕРМА“- ТРЪН**	**Стадион** **ГР. ПЕРНИК**	**ФК „Ерма”**
месец Април	**ПЛАНИНСКО ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ ,, ГОЛЕМА РУДИНА“**	**РУЙ ПЛАНИНА** **МИЛОСЛАВСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИ□ТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън От Областна група ,, А1“; **ФК,, ЕРМА“-ТРЪН - ФК,, ЧЕРНОГОРЕЦ 1946“** **/НОЕВЦИ/**	**Стадион** **гр. Трън**	**ФК „Ерма”**
	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън От Областна група ,, А1“; **ФК,, ВИХЪР“/ ЕЛОВДОЛ/ - ФК,, ЕРМА“-ТРЪН**	**Стадион** **с. Еловдол**	**ФК „Ерма”**
	Пролетен полусезон на футбол- мъже- ФК,, ЕРМА“- гр. Трън От Областна група ,, А1“; **ФК,, ЕРМА“-ТРЪН - ФК,, ЧОРНИ 1920“ /БРЕЗНИК/**	**Стадион** **гр. Трън**	**ФК „Ерма”**
	Ученически спортен празник по повод Патронния празник на училището- 15.05.2020г.	**Физкултурен салон на училището**	**СУ,,ГЕО МИЛЕВ“- ГР. ТРЪН**
месец Май	**ВЕЛОМАРШРУТ**	**ВЕЛОМАРШРУТ** **,, ВЕЛОЕРУЛ“**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	ЗАЛЕЗИ ПРЕЗ ДЕЛНИЧНИ ДНИ “СТАКЬОВ КАМИК“	**ГРЕБЕН ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН**

			ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО
Месец Юни	**Ученически спортни прояви по случай Ден на детето**	**Физкултурен салон на училището**	**СУ„ГЕО МИЛЕВ“-ГР. ТРЪН**
	ЗАЛЕЗИ ПРЕЗ ДЕЛНИЧНИ ДНИ “КАМЕНИТИЦА“	**ЕРУЛСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	ЗАЛЕЗИ ПРЕЗ ДЕЛНИЧНИ ДНИ “ ЛЮБАШ “	**ЛЮБАШ ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	МЕЖДУНАРОДНО ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ РУЙ	**РУЙ ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
Месец Юли	**ШОСЕЙНА ВЕЛООБИКОЛКА НА ЛЕШНИКОВСКАТА ПЛАНИНА**	**ЛЕШНИКОВСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	ЗАЛЕЗИ ПРЕЗ ДЕЛНИЧНИ ДНИ “ ДРАГОВСКИ КАМИК “	**ГРЕБЕН ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	ЗАЛЕЗИ ПРЕЗ ДЕЛНИЧНИ ДНИ “ БУСИНСКА МОГИЛА “	**ЕРУЛСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
Месец август	**ЗАЛЕЗ НА “ ГОЛЕМИ ВРЪХ “**	**ЕРУЛСКА ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
месец септември	**МЕЖДУНАРОДНО ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ „БИЛО“**	**КЪРВАВИ КАМИК**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**

месец Октомври	**Общински празник на спорта по случай "Ден на гр. Трън":** **Общински турнири:** **- Турнир по тенис на маса** **- Турнир по волейбол**	**СПОРТНА ЗАЛА** **Физкултурен салон на училището**	**ОБЩИНА ТРЪН** **СУ,,ГЕО МИЛЕВ"- ГР. ТРЪН**
	ПЛАНИНСКО ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ ,, МАЛИ РУЙ"	**РУЙ ПЛАНИНА**	**ОБЩИНА ТРЪН** **ТРЪНСКО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО**
	Футболна среща на ветерани	**Стадион гр. Трън**	**ФК „Ерма"**
	Стартиране на есенен полусезон по волейбол- мъже;	**СПОРТНА ЗАЛА**	**ВК,, ЕРМА"- 96**
месец декември	**Коледен турнир по тенис на маса**	**Физкултурен салон на училището**	**СУ,,ГЕО МИЛЕВ"- ГР. ТРЪН**

2.2. СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА И МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Икономиката на община Трън не функционира в затворена системата, а като част от общата икономика на страната. Местните икономически показалите оказват влияние върху тези на областно и национално ниво и обратното. Това дава възможност, чрез анализ, да се открояят силните, местни икономически страни, които имат най-голям дял в общата икономика. Ключовите характеристики, които се проследяват, са свързани с развитието на икономиката и жизнения стандарт на жителите на община Трън. От друга страна, общото състояние на икономиката в България оставя своя отпечатък върху местната такава.

За да се открои тази неразривна връзка, са изследвани няколко ключови макроикономически показателя на национално ниво. Това са:

Брутен вътрешен продукт (БВП) – индикаторът се използва за измерване стандарта на живот в страната, чрез остойностяване на всички произведени стоки и услуги. Колкото по-висок БВП има страната, толкова е по-силна икономиката и има по-висок стандарт на живот населението.

Реален ръст на БВП – чрез него се измерва икономическия растеж. Той се измерва в процентно изменение на БВП спрямо даден базисен период.

Средногодишна инфлация – представлява постоянното и цялостно покачване на цените, което означава постоянен спад в покупателната способност на парите.

Ниво на безработица – НСИ измерва коефициента (нивото) на безработица като отношение на броя на безработните спрямо броя на икономически активните лица.

Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) – индикаторът отразява потока от чуждестранни инвестиции към страната. Може да се каже, че колкото е по-голям той, толкова повече страната е по-привлекателна за чужди инвеститори.

2.2.1. Общи тенденции на икономическото развитие в страната

Общото макроикономическо развитие на България в последните 10 години беше белязано от световната икономическа и финансова криза и възстановяването от нея.

Проследявайки динамиката на БВП по текущи цени, през годините се отчита непрекъснат растеж в абсолютни стойности. Това, обаче, не е достатъчно за реален ръст на българската икономика. Всъщност е точно обратното, реално БВП все още не е достигнал пред-кризисните си нива, като само в периода 2012-2013 се наблюдава задържането на неговото реално ниво. През останалите години се отчита устойчив спад следствие на инфлацията и други процеси.

Размерът на ПЧИ също се задържа на сравнително еднакви стойности, но отчитайки инфлацията и други макроикономически показатели, реално чуждестранните инвестиции намаляват.

След период на дефлация (която често е свързана със забавянето на икономиката), последните години (2017-2019) се отчита увеличаващо се средногодишно ниво на инфлация.

Последиците от изминалата криза могат да се проследят и с нивото на безработица в страната, което в периода 2010-2014 е над 10%, докато в последните години устойчиво намалява и през 2019 г. достига до исторически ниски нива от 4.2%.

Тези фактори – ниска безработица, намаляващи ПЧИ, растяща инфлация и намаляващ реално БВП – се отразяват и на местните икономики и население, чиито доходи покупателната им способност намалява. Много ниските нива на безработица от своя страна пък оказват пряко влияние върху възможността за привличане на нови инвестиции и големи работодатели в българските общини, които трудно ще намират кадри за обезпечаване на трудовия процес.

Тази линия на развитие, характерна за българската икономика, определя и ограниченията и възможностите за развитие пред община Трън.

Таблица 15. Основни макроикономически показатели на националната икономика за периода 2009-2019 г.

Основни макроикономически показатели - реален сектор	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
БВП в текущи цени (производствен метод) - млн. лв.	73 147	74 407	80 682	82 209	81 919	83 857	89 333	95 092	102 308	109 695	118 669
Реален ръст на БВП на годишна база - %	3	-1	-2	0	0	-2	-4	-4	-4	-3	-3
Средногодишна инфлация - %	2.5	3.0	3.4	2.4	0.4	-1.6	-1.1	-1.3	1.2	2.6	2.5
Коефициент на безработица (15 + години) - %	6,8	10,3	11,3	12,3	12,9	11,4	9,1	7,6	6,2	5,2	4,2
Преки чуждестранни инвестиции в страната - млн. евро	20 442	22 114	21 645	21 951	23 340	21 582	23 63	23 509	24 475	24 920	-

Източник: НСИ

2.2.2. Общи тенденции на икономическото развитие в област Перник

Позицията на областта като водещ индустриален център в България е основният фактор за този силно негативен ефект – едни от най-засегнатите сектори в световен план са индустриалното производство и строителството, което от своя страна има силно отрицателно влияние и върху добивната промишленост, ключова за Област Перник.

Конкурентоспособност и икономическа трансформация

Поддържането на ключовата роля на Югозападен район в националната икономическа конкурентоспособност остава като една от най-важните цели на неговото развитие през периода 2021-2027.

Индексът за регионална конкурентоспособност (RCI)6 класира Югозападен район на 182 място от 268 района в ЕС за 2019 г. със стойност -0.40, непосредствено след района на Атина (Attiki) с индекс -0.42. За сравнение столичният район на Румъния (Ilfov) е класиран на 152 място с индекс -0.10. Индексът се съставя на базата на 11 показатели, които измерват различни аспекти на конкурентоспособността и са разпределени в три групи: базови, ефективност и иновации. Базовите показатели (Основната трупа) са институциите, макроикономическата стабилност, инфраструктурата, здравеопазването и базовото образование. Показателите, измерващи ефективността, са нивото на висшето образование и обучението през целия живот,

големината на пазара и работната сила. Развитието на иновациите се измерва чрез технологичната готовност, бизнес средата и иновациите. Индексът се изчислява през три години за 2010 г., 2013 г., 2016 г. и 2019 г. Като помага на регионите да определят своите силни и слаби страни и да насочват публичните си инвестиции, индексът може да бъде много полезен при подготовката на новите програми. За 2019 г. стойността на индекса се движи в границите от 1.08 за района на Стокхолм до - 1.61 за район на Гърция.

В периода 2019 спрямо 2016 г. Югозападен район не подобрява оценката си за индекса за конкурентоспособност, която се определя на база на съпоставянето с останалите райони в ЕС.Според този индекс през 2019 г. районът се характеризира с известни подобрения на съставните индикатори за факторите макроикономическа стабилност, технологична готовност и бизнес средата. По всички останали индикатори показва влошаване на оценките спрямо тези в ЕС.

В доклада на ЕК относно Регионалния индекс на конкурентоспособност се посочва, че разликата между столицата и другите региони е особено голяма в някои страни, например Румъния, Гърция, Словакия, България и Франция. Тези страни се характеризират и с високо ниво на регионални различия в страната, най-вече поради различия в произвеждащия капитал. Голямата пропаст между региона на столицата и останалата част от страната като цяло е причина за безпокойство, тъй като оказва съществен натиск върху столичния регион, докато може да остави част от ресурсите в други региони недостатъчно използвани.

В доклада се отбелязва също, че Основната група от съставни индикатори има най-малка променливост в рамките на страната, докато Групата за ефективност и особено Групата за иновации варират повече. Има две причини за сравнително по-високата хомогенност на Основната група: първо, два от петте стълба в основната група се измерват само на ниво държава; второ, като групата описва основни аспекти, се очаква определено ниво на хомогенност в ЕС. Високата променливост в групата на иновациите предполага съществени разлики в иновативния капацитет на регионалните икономики както по отношение на цялата страна, така и в рамките на страните.

Като един от факторите, който трябва да се подкрепи в новото развитие на страната и района през 2021-2027 г., е започналият процес на трансформация на промишлеността. Това е сектор, в който след големия спад през 2008-2010 г. (от 600 на 500 хил. наети лица), на пръв поглед няма големи промени – от 2010 г. насам наетите лица са сравнително постоянен брой, като за 2017 и 2018 г. все пак достигат 520 хил. Голямата промяна обаче е вътре в самата промишленост – наблюдава се постоянен спад на наетите в традиционни сектори, като производството на облекла и мебели (добавената стойност в тези сектори е 6-8 хил. евро на нает), за сметка на ръст в производството на електрически съоръжения, машини и оборудване, компютърна техника, автомобили и превозни средства (добавена стойност от 15-20 хил. евро на нает). Именно затова през последните 7-8 години се наблюдават процеси на трансформация на промишлеността, а не толкова за ръст от гледна точка на броя наети лица

Иновации

Иновациите и научноизследователската и развойна дейност могат да играят основна роля за икономическия прогрес, като увеличават производителността и растежа.

През последните 25 години около две трети от икономическия растеж в Европа се дължи

на иновациите.

Освен във водещите райони на ЕС иновационни центрове могат да се разрастват и в страни с по-слаби икономики и това обуславя както подкрепата на ЕК за иновациите на равнището на регионалните екосистеми, включително в по-слабо развитите региони. Но важна задача и на националната политика е да подкрепи също националното и регионално иновационно развитие.

Според Регионалния сравнителен анализ на иновациите (2019), който класира европейските региони в четири групи по резултатите в областта на иновациите: 41 региона са в първата група на „водещите в иновациите“, 58 региона във втората група на „последователи в иновациите“, 39 региона са „умерени новатори“, а 52 региона са в четвъртата група „скромни новатори“.

Всички райони от ниво 2 на България са „скромни иноватори” според Регионалната иновационна таблица на ЕС, с изключение на Югозападен, който попада в групата на умерените иноватори.

Регионалният иновационен индекс 2019 показва леко повишение на този индекс само в Югозападен район, докато в останалите райони той се влошава. В рамките на страната поради концентрацията на научно-изследователски и университетски звена и високотехнологичен бизнес районът е водещ по публикационна активност и разходи за НИРД. Районът е с най-високи стойности в областта на маркетинговите и организационните иновации за 2018 г.

Докато иновациите в ЕС са нараснали средно с 8,8 % от 2011 г. насам, като 25 държави от ЕС са увеличили показателите си в областта на иновациите от 2011 г., от българските райони единствено Югозападен район отбелязва ръст на иновационния си потенциал от 2.5% спрямо 2011 г., което е крайно незадоволителен резултат.

Иновационната активност в страната е преди всичко нискотехнологична. Ориентирана е главно към внедряването на продуктови и процесни иновации – новост за местния или националния пазар, както и към организационни и маркетингови иновации. Интензивността на НИРД (измерена като процент на разходите за НИРД от БВП) през 2017 и 2018 остава 0.75%, което е намаление спрямо периода 2014-2016 г.

В периода 2010-2018 г. Югозападен район е отчел 1.7 пъти нарастване на разходите за НИРД, като е усвоил 77.4% от общите разходи в страната. Увеличението на персонала, зает с НИРД, е 1.5 пъти , като този в предприятията на района се е увеличил от 1884 на 9370 човека или 5 пъти.

Инвестиционна активност и предприемачество

Размерът на инвестициите и тяхната структура определя скоростта и характера на икономическия растеж. Слабите инвестиции намаляват икономическия растеж и заетостта, обратният процес стимулира икономическата активност като резултати и заетост. За развитието на района са важни не само инвестициите в производствени дейности, но и свързани с инфраструктурата.

Югозападен район запазва доминиращ дял от 55% от всички инвестиции в страната за последните десет години (2009-2018 г.) и 59% от чуждестранните преки инвестиции с натрупване към 31.12.2018 г. За този висок дял на разходите за ДМА в ЮЗР допринасят и

вложените средства, получени по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове, най-високи от тези за страната.

Преките чуждестранни инвестиции имат решаващо значение за интернационализиране на икономическата дейност и са основен източник на трансфер на технологии и икономически растеж. Съществува силна положителна връзка между основния измерител за благосъстояние – БВП на човек, и преките чуждестранни инвестиции с натрупване (на човек от населението). Това означава, че областите, в които се наблюдава значителен приток на чужди инвестиции, са и тези, които имат най-високо благосъстояние и доходи, измерени чрез БВП на човек от населението.

Наблюдават се сериозни разлики в способността на отделните части на Югозападен район да привличат преки чуждестранни инвестиции, което допълнително задълбочи разрива между областите. Тази силна връзка между чуждите инвестиции и благосъстоянието на областно ниво не е изненадваща предвид на възможностите за икономическо развитие, заетост и доходи, които чуждите инвестиции носят със себе си. Разликата между областите по отношение на привлечените от тях преки чуждестранни инвестиции се илюстрира и от разликата между лидера София-град и най-слабо представящата се област в района (и на едно от последните места в страната) към края на 2018 г. – област Кюстендил (0.2%).

Значително по-различен и слаб е инвестиционният процес в останалите области на Югозападен район, където са вложени по-малко от 13% от общите инвестиции (2009- 2018 г.), в т.ч. 8.5% от преките чуждестранни инвестиции в страната. Софийска област, като област в непосредствена близост до столицата, също бележи ръст на преките чуждестранни инвестиции в периода 2009-2018 г.

Като цяло се регистрира сериозен проблем с недостатъчното привличане на преки чуждестранни инвестиции в ЮЗР, дори в София като столичен район. Този проблем е характерен за цялата страна, особено изявен в сравнителен план с притока на чужди инвестиции на Балканите.

Наличието на предприемаческа инициатива безспорно способства за инвестициите и развитието на областите и общините в района и се превръща в един от фундаменталните фактор за устойчив растеж.

Като цяло предприемаческата активност в района и страната се повишава, но остава сред най-ниските в ЕС. През 2018 г. е достигнала най-високото си ниво в периода 2012-2018 г., като делът на хората, които са започнали собствен бизнес, е 6% (GEM). Според GEM нивото на предприемаческа активност в начална фаза в България остава сред най-ниските от изследваните 49 държави в света. Мотивационният индекс на българските предприемачи и поемането на риск се запазва на едно от най-ниските равнища в рамките на Европа, което оказва отражение върху икономиката от гледна точка на разкриване на нови работни места, иновационен потенциал и интернационализация.

Равнището на предпремачество, измерено с броя на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението показва най-висока стойност в Югозападен район в края на 2018 г. – 78 при 59 средно за страната. По области единствено София-град надхвърля близо два пъти средния показател за страната, докато за останалите области той е средно 45.

Важен фактор за насърчаване на инвестиционната активност е наличието на индустриални зони и паркове. Търсенето на индустриални и логистични имоти остава активно, бизнесът иска да оптимизира инвестиционния процес, като се локализира в производствени терени, предлагащи условия за бързото му стартиране. Осъзнава се ролята на индустриалните зони като икономическа необходимост както за областните градове, така и за по-малките населени места. В тази връзка проекти и бъдещи намерения за изграждане на нови индустриални зони, терени и паркове има във всички областни центрове.

Предимствата, с които трябва да се отличава една модерна индустриална зона, са много комплексни: стратегическа локация, инфраструктурна изграденост, ефективно управление и качествени услуги, квалифицирана работна ръка, атрактивни стимули и не на последно място по-облекчени административни процедури, които в момента сериозно затрудняват инвестиционния процес в България.

В тази връзка трябва да се върви в симбиоза не само за привличането и задържането на инвеститори, но и за решаване на проблемите, свързани с професионалното образование и квалификацията на работната ръка, което е условие за привличане и задържане на инвеститорите.

2.2.3.Община Трън в областната икономика

За стимулиране на местната икономика са необходими инвестиции, както на национално ниво, така и ПЧИ.За съжаление обаче, инвестиционния климат на местно ниво е изключително слаб и въпреки факта, че има случаи на интерес до този момент няма осъществени реални и конкретни дейности в тази насока. На територията на Община Трън са налични 54 бр. търговските обекти. От тях 2 бр.бензиностанции, 1 бр. склад - търговия на едро и 1 бр. склад – за строителни материали. Двата склада се намират в гр.Трън. Към момента има свободни терени, които могат да бъдат предоставени в случай на проявен интерес от потенциални икономически агенти.

Таблица 16:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2019 г. по икономически дейности

Област/Община	Икономически дейности (A21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети лица[2]	ДМА
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 500**	**2 004 335**	**3 013 757**	**2 844 023**	**2 883 977**	**177 746**	**61 017**	**25 901**	**21 633**	**1 099 060**
ОБЛАСТ ПЕРНИК	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	270	45 266	79 739	58 225	69 577	10 011	763	690	487	49 201
ОБЛАСТ ПЕРНИК	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	9	62 602	70 230	50 435	71 281	1 247	2 470	760	756	13 089
ОБЛАСТ ПЕРНИК	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	396	1 166 321	1 374 928	1 326 605	1 367 826	43 152	36 804	7 367	7 100	552 400
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА	13	..	..	..	..	..	..	..	..	..

	ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	17	..	41 318	40 613	40 303	2 786	2 011	596	585	8 197
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	317	176 375	189 451	163 568	162 471	25 581	1 463	2 127	1 910	45 183
ОБЛАСТ ПЕРНИК	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	2 145	183 220	861 690	843 895	813 937	48 348	5 123	5 844	4 126	133 842
ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	336	131 456	147 787	139 380	135 049	15 004	3 305	1 722	1 498	35 422
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	448	17 245	33 866	32 141	33 061	2 395	1 721	1 372	1 007	12 297
ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА	99	9 545	10 317	9 905	9 076	1 462	365	274	200	1 528

	ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	205	13 565	19 400	12 969	15 192	5 779	2 149	306	164	136 727
ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	385	18 087	19 073	18 194	14 143	5 144	659	716	407	4 488
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	125	28 821	32 273	30 786	26 596	5 798	611	1 292	1 201	10 391
ОБЛАСТ ПЕРНИК	P ОБРАЗОВАНИЕ	47	3 123	..	..	..	..	58	..	102	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	227	45 186	47 975	44 884	41 370	6 244	264	1 493	1 289	12 465
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	72	8 199	8 577	8 437	8 095	900	468	132	..	8 144
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	389	7 115	9 006	7 693	6 988	2 573	721	547	209	2 251
ТРЪН	**ОБЩО:**	**118**	**13 463**	**23 048**	**18 997**	**20 047**	**3 000**	**305**	**280**	**179**	**10 979**
ТРЪН	A СЕЛСКО,	37	9 315	14 195	10 748	11 584	2 404	42	106	70	6 122

	ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО										
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	O										
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	40	1 368	5 275	5 017	4 878	367	6	97	63	751
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	9	1 961	2 037	1 953	2 064	18	48	18	14	193
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	20	493	1 102	919	1 017	103	22	44	27	2 386
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Източник:НСИ

Таблица 17:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2018 г. по икономически дейности

Област/ Община	Икономически дейности (A21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети лица[2]	ДМА
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 412**	**2 118 420**	**2 998 189**	**2 772 775**	**2 837 144**	**179 064**	**33 120**	**26 380**	**22 047**	**1 075 281**
ОБЛАСТ	A СЕЛСКО,	280	46 757	76 469	55 451	68 215	8 188	707	697	468	40 609

ПЕРНИК	ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	12	60 735	67 105	48 275	65 597	..	..	..	..	13 346
ОБЛАСТ ПЕРНИК	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	393	1 338 323	1 533 401	1 419 384	1 473 101	61 418	6 324	7 594	7 322	605 957
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	13	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	20	24 769	39 052	36 869	37 923	1 379	401	652	642	7 268
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	305	169 569	182 163	172 711	158 540	22 613	1 305	2 075	1 851	39 185
ОБЛАСТ	G ТЪРГОВИЯ;	2 148	150 512	718 106	696 844	685 107	36 300	6 686	5 840	4 095	89 802

ПЕРНИК	РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	337	130 067	144 769	137 309	136 901	9 117	2 084	1 739	1 512	34 570
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	454	15 389	27 472	26 440	27 951	1 740	2 311	1 385	1 054	13 048
ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	79	10 130	10 556	10 226	9 758	1 322	657	293	234	3 761
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	194	11 273	28 318	9 837	14 980	17 256	4 382	263	120	112 671
ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	369	17 368	18 260	17 652	13 561	4 802	..	701	408	5 486
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	125	22 561	24 776	23 973	23 470	3 434	2 424	1 322	1 226	8 990
ОБЛАСТ	P ОБРАЗОВАНИЕ	41	..	..	..	..	253	17	206	89	..

ПЕРНИК											
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	235	43 559	45 697	43 326	40 645	5 488	944	1 538	1 309	12 375
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	69	8 342	8 578	8 529	8 260	..	679	132	83	8 562
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	338	6 023	6 655	6 441	5 278	1 571	307	486	191	..
ТРЪН	**ОБЩО:**	**121**	**15 268**	**24 602**	**21 508**	**21 806**	**2 726**	**251**	**297**	**195**	**11 475**
ТРЪН	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	37	10 297	15 495	12 852	13 239	2 065	64	123	88	6 518
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

	ГОРИВА										
ТРЪН	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВО	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	44	1 266	4 807	4 641	4 359	422	16	94	57	411
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	6	2 784	2 953	2 873	2 942	..	..	24	21	731
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	21	466	832	717	861	49	79	43	26	2 476
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

	НЕДВИЖИМИ ИМОТИ										
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	3	..	..	..	43	..	0	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика											
2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост											
".." Конфиденциални данни											

Източник:НСИ

Таблица 18:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2017 г. по икономически дейности

Област/Община	Икономически дейности (A21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети лица[2]	ДМА
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 302**	**1 843 582**	**2 639 508**	**2 488 814**	**2 531 080**	**140 764**	**45 264**	**25 935**	**21 755**	**1 055 356**
ОБЛАСТ ПЕРНИК	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	285	40 330	64 872	43 170	59 258	6 164	1 082	730	500	36 818
ОБЛАСТ ПЕРНИК	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	9	67 925	74 287	65 505	77 782	..	4 635	..	..	13 687
ОБЛАСТ ПЕРНИК	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	385	1 124 896	1 316 242	1 259 504	1 273 709	51 902	14 097	7 663	7 395	596 454
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	15	..	..	..	..	574	..	..	..	..

ОБЛАСТ ПЕРНИК	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	16	..	21 967	20 017	20 894	1 441	526	592	586	7 026
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	321	116 562	129 692	117 632	124 613	9 257	4 968	1 900	1 667	31 798
ОБЛАСТ ПЕРНИК	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	2 139	161 932	681 520	661 085	644 527	39 264	6 045	5 805	4 093	95 197
ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	314	124 757	136 907	133 207	129 865	10 371	4 355	1 683	1 470	36 076
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	453	12 787	23 717	22 596	23 628	1 458	1 496	1 383	1 034	12 185
ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	74	10 504	11 586	10 555	10 704	1 384	645	257	202	4 133
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	167	9 220	12 249	8 374	10 324	3 649	2 267	236	108	96 649

ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	349	14 575	15 742	15 231	12 514	3 779	900	655	374	4 903
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	117	19 257	21 134	20 059	18 541	2 852	557	1 240	1 145	8 786
ОБЛАСТ ПЕРНИК	P ОБРАЗОВАНИЕ	39	..	..	..	..	..	40	132	96	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	227	40 462	42 815	40 234	38 397	5 041	1 126	1 561	1 341	12 382
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	67	9 003	9 340	9 287	8 470	1 088	250	146	97	10 609
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	325	5 576	6 148	5 798	4 887	1 417	213	511	220	2 139
ТРЪН	**ОБЩО:**	**115**	**11 167**	**20 051**	**16 280**	**18 350**	**1 672**	**138**	**281**	**182**	**10 954**
ТРЪН	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	41	7 593	12 804	9 529	11 451	1 230	23	122	87	6 563
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВО	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	42	761	3 967	3 886	3 834	149	..	90	54	217
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	6	1 897	2 010	1 914	1 954	78	..	19	..	316
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	16	541	775	716	745	85	55	40	25	2 602
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕН	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	ИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ										
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ		..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	3	75	56	37	41	14	-	3	-	..
ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика											

2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост										
".." Конфиденциални данни										

Източник:НСИ

Таблица 19:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2016 г. по икономически дейности

Област/Община	Икономически дейности (A21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети лица[2]	ДМА
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 302**	**1 843 582**	**2 639 508**	**2 488 814**	**2 531 080**	**140 764**	**45 264**	**25 935**	**21 755**	**1 055 356**
ОБЛАСТ ПЕРНИК	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	285	40 330	64 872	43 170	59 258	6 164	1 082	730	500	36 818
ОБЛАСТ ПЕРНИК	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	9	67 925	74 287	65 505	77 782	..	4 635	..	..	13 687
ОБЛАСТ ПЕРНИК	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	385	1 124 896	1 316 242	1 259 504	1 273 709	51 902	14 097	7 663	7 395	596 454
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВ	15	..	..	..	..	574	..	..	..	..

	О И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	16	..	21 967	20 017	20 894	1 441	526	592	586	7 026
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	321	116 562	129 692	117 632	124 613	9 257	4 968	1 900	1 667	31 798
ОБЛАСТ ПЕРНИК	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	2 139	161 932	681 520	661 085	644 527	39 264	6 045	5 805	4 093	95 197
ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	314	124 757	136 907	133 207	129 865	10 371	4 355	1 683	1 470	36 076
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	453	12 787	23 717	22 596	23 628	1 458	1 496	1 383	1 034	12 185

ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	74	10 504	11 586	10 555	10 704	1 384	645	257	202	4 133
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	167	9 220	12 249	8 374	10 324	3 649	2 267	236	108	96 649
ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	349	14 575	15 742	15 231	12 514	3 779	900	655	374	4 903
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	117	19 257	21 134	20 059	18 541	2 852	557	1 240	1 145	8 786
ОБЛАСТ ПЕРНИК	P ОБРАЗОВАНИЕ	39	..	..	..	..	..	40	132	96	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	227	40 462	42 815	40 234	38 397	5 041	1 126	1 561	1 341	12 382
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	67	9 003	9 340	9 287	8 470	1 088	250	146	97	10 609
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	325	5 576	6 148	5 798	4 887	1 417	213	511	220	2 139

ТРЪН	**ОБЩО:**	**115**	**11 167**	**20 051**	**16 280**	**18 350**	**1 672**	**138**	**281**	**182**	**10 954**
ТРЪН	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	41	7 593	12 804	9 529	11 451	1 230	23	122	87	6 563
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВО	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	42	761	3 967	3 886	3 834	149	..	90	54	217
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	6	1 897	2 010	1 914	1 954	78	..	19	..	316
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	16	541	775	716	745	85	55	40	25	2 602
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ		..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	3	75	56	37	41	14	-	3	-	..

ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика											
2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост											
".." Конфиденциални данни											

Източник:НСИ

Таблица 20:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2015 г. по икономически дейности

Област/Община	Икономически дейности (A21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети	ДМА

				дейността						лица[2]	
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 154**	**1 449 518**	**2 283 928**	**2 000 279**	**2 265 621**	**113 667**	**101 193**	**25 607**	**21 846**	**999 972**
ОБЛАСТ ПЕРНИК	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	256	27 611	49 279	33 464	44 345	5 326	906	615	414	29 112
ОБЛАСТ ПЕРНИК	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	10	54 589	..	41 653	..	..	..	..	..	5 164
ОБЛАСТ ПЕРНИК	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	384	865 041	1 111 308	949 658	1 128 002	45 352	62 340	8 192	7 908	565 849
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	14	..	..	..	..	176	..	..	..	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ	12	..	14 102	12 808	14 377	543	883	469	462	12 839

	НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	318	120 415	137 222	123 360	131 304	6 349	1 349	1 795	1 598	28 685
ОБЛАСТ ПЕРНИК	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	2 143	126 722	623 452	588 814	609 894	21 769	10 125	5 714	4 130	100 371
ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	266	80 488	88 010	84 241	84 445	5 751	2 370	1 369	1 209	31 171
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	492	10 257	19 928	18 459	20 300	1 055	1 772	1 353	994	15 485
ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	66	11 828	12 286	12 016	10 955	1 404	279	235	195	4 640
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	162	9 940	29 207	9 035	31 014	3 583	5 546	268	169	69 002
ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ	326	12 137	13 526	12 404	10 474	3 201	389	576	334	3 893

	И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	106	19 907	21 428	20 785	20 034	2 083	900	1 203	1 130	14 084
ОБЛАСТ ПЕРНИК	P ОБРАЗОВАНИЕ	34	1 640	2 107	..	2 458	..	..	143	102	161
ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	213	32 045	34 430	32 010	30 049	4 245	237	1 348	1 172	13 091
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	58	6 077	6 577	6 005	5 870	856	171	117	73	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	294	5 063	5 618	5 320	4 805	935	169	450	216	2 525
ТРЪН	**ОБЩО:**	**111**	**9 894**	**16 128**	**13 659**	**14 275**	**1 772**	**144**	**246**	**158**	**7 261**
ТРЪН	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	37	7 050	10 219	8 017	8 718	1 321	6	95	61	2 482
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВО	..	..	..	..	..	..	-	-	-	..
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	41	587	2 276	2 257	2 091	222	53	70	37	200
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	..	1 032	1 146	1 091	1 093	..	..	..	..	235
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И	17	296	522	442	540	17	37	32	19	2 812

	РЕСТОРАНТЬОРСТВО										
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..	..	..	..	-	..	-	..
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	-	-	-	-	-	-	-	-	43
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика											
2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост											
".." Конфиденциални данни											

Източник:НСИ

Таблица 21:

Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в област Перник и община Трън за 2014 г. по икономически дейности

Област/Община	Икономически дейности (А21)	Предприятия	Произведена продукция[1]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[2]	Наети лица[2]	ДМА
		Брой	Хиляди левове						Брой		
ОБЛАСТ ПЕРНИК	**ОБЩО:**	**5 056**	**1 433 169**	**2 215 714**	**1 980 663**	**2 196 718**	**98 599**	**82 927**	**25 143**	**21 356**	**987 848**
ОБЛАСТ ПЕРНИК	А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	229	28 662	45 510	29 171	40 032	5 714	857	606	381	23 732
ОБЛАСТ ПЕРНИК	В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	12	41 560	45 634	43 113	55 831	1 166	11 265	1 369	1 363	12 147
ОБЛАСТ ПЕРНИК	С ПРЕРАБОТВАЩ	379	893 831	1 021 428	953 870	1 048 695	23 358	47 471	7 522	7 298	546 435

	A ПРОМИШЛЕНОСТ										
ОБЛАСТ ПЕРНИК	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	13	..	..	..	..	..	77	..	..	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	9	19 288	19 606	17 372	18 772	832	..	689	682	13 421
ОБЛАСТ ПЕРНИК	F СТРОИТЕЛСТВО	294	99 191	112 608	99 386	109 331	5 034	2 236	1 699	1 519	25 513
ОБЛАСТ ПЕРНИК	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	2 169	129 765	711 819	622 595	684 676	30 760	6 788	5 813	4 191	110 627

ОБЛАСТ ПЕРНИК	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	256	66 219	71 509	68 560	71 121	3 366	2 957	1 252	1 099	24 473
ОБЛАСТ ПЕРНИК	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	486	8 929	18 308	17 220	19 995	1 008	2 818	1 388	1 024	13 794
ОБЛАСТ ПЕРНИК	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	64	7 186	7 405	7 182	6 232	1 122	268	233	193	4 415
ОБЛАСТ ПЕРНИК	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	150	8 307	15 269	7 299	17 667	2 384	4 788	256	164	71 059
ОБЛАСТ ПЕРНИК	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	304	10 707	15 459	11 025	9 045	6 236	447	552	332	4 105
ОБЛАСТ ПЕРНИК	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	106	21 158	25 022	18 613	22 104	3 248	728	1 117	1 042	13 075
ОБЛАСТ ПЕРНИК	P ОБРАЗОВАНИЕ	34	2 206	2 312	2 099	2 386	69	151	306	176	181

ОБЛАСТ ПЕРНИК	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	213	26 390	28 535	26 387	26 256	3 301	1 299	1 338	1 160	13 637
ОБЛАСТ ПЕРНИК	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	56	5 743	5 989	5 446	5 806	570	411	107	68	..
ОБЛАСТ ПЕРНИК	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	282	2 850	3 248	3 121	2 827	627	239	421	201	1 251
ТРЪН	**ОБЩО:**	**101**	**7 575**	**13 801**	**10 886**	**13 691**	**1 532**	**..**	**245**	**138**	**5 636**
ТРЪН	A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	34	6 088	8 855	6 123	7 370	1 296	..	105	50	1 642
ТРЪН	B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА	..	..	..	..	..	..	..	..	-	..

	ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА										
ТРЪН	Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	F СТРОИТЕЛСТВО	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	40	518	2 846	2 772	2 796	139	99	73	37	134
ТРЪН	H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	4	192	193	193	207	0	14	3	..	..
ТРЪН	I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	13	193	328	288	..	13	..	31	21	2 271
ТРЪН	J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ										
ТРЪН	L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	3	-	-	-	..	-	..	..	-	..
ТРЪН	M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
ТРЪН	R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТРЪН	S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика											
2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост											
".." Конфиденциални данни											

Източник:НСИ

Таблица 22:

СРЕДНА БРУТНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2014 ГОДИНА

																				Левове
		Номенклатура на икономическите дейности А21																		
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**7063**	**7108**	**8163**	**7867**	**..**	**7220**	**6342**	**5566**	**5447**	**4249**	**5312**	**9185**	**5688**	**5601**	**4151**	**10111**	**8141**	**8230**	**5442**	**4608**
	Трън	6508	7136		4254				5773	6288	3606	**..**			**..**	**..**	8211	**..**	6699	**..**	5887
Обществен сектор	**Перник**	**8219**	**10032**	**..**	**7519**		**..**	**..**	**..**	**6129**	**..**	**..**	**..**	**4651**	**10065**	**3132**	**10111**	**8401**	**8531**	**6094**	**6455**
	Трън	7204	**..**		**..**					**..**						**..**	8211	**..**	6739	**..**	**..**
Частен сектор	**Перник**	**6687**	**6036**	**8147**	**7867**	**..**	**6494**	**6200**	**5554**	**5262**	**4183**	**5168**	**9210**	**6500**	**5240**	**4615**		**4900**	**7425**	**4113**	**4503**
	Трън	4997	5372		**..**				5773	4910	3606	**..**			**..**				**..**		**..**

Източник:НСИ

Таблица 23:

СРЕДНА БРУТНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ

В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

																					Левове
		Номенклатура на икономическите дейности А21																			
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**7514**	**7971**	**8629**	**8146**	**..**	**8039**	**6432**	**6124**	**5629**	**4629**	**6296**	**9871**	**6296**	**6514**	**4968**	**10238**	**8606**	**8804**	**5337**	**5378**
	Трън	7097	7726		4807				5676	5980	5089				4008	..	9092	..	7241	..	6069
Обществен сектор	**Перник**	**8683**	**11970**	**..**	**7703**		**..**	**..**	**..**	**5734**	**5946**	**..**	**..**	**6661**	**12268**	**4140**	**10238**	**8694**	**8442**	**5821**	**7216**
	Трън	8080	..		..					..						..	9092	..	7319	..	..
Частен сектор	**Перник**	**7157**	**6550**	**8596**	**8147**	**..**	**8111**	**6352**	**6115**	**5609**	**4534**	**6179**	**9876**	**6028**	**6065**	**5103**		**6712**	**9827**	**4230**	**5293**
	Трън	5429	5669		4819				5676	4981	5089				4008				..		..

Източник:НСИ

Таблица 24:

СРЕДНА БРУТНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2016 ГОДИНА

																					Левове
		Номенклатура на икономическите дейности А21																			
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**8449**	**8342**	**8975**	**9678**	**..**	**8234**	**6967**	**6616**	**7586**	**5076**	**8298**	**10802**	**7204**	**7235**	**5355**	**11243**	**9270**	**10103**	**6045**	**6404**
	Трън	7755	8052		**..**			**..**	6247	6024	5482				**..**	**..**	10488	**..**	7998	**..**	5609
Обществен сектор	**Перник**	**9394**	**13360**	**..**	**6658**		**..**	**..**	**..**	**6883**	**..**	**..**	**..**	**7164**	**12437**	**4421**	**11243**	**9298**	**9213**	**6656**	**7313**
	Трън	9120	**..**		**..**					**..**						**..**	10488	**..**	8108	**..**	**..**
Частен сектор	**Перник**	**8163**	**6617**	**8913**	**9681**	**..**	**9386**	**6903**	**6610**	**7666**	**4997**	**8261**	**10869**	**7242**	**6804**	**5537**		**8632**	**11952**	**4824**	**6372**
	Трън	5712	5969		**..**			**..**	6247	5315	5482				**..**				**..**		**..**

Източник:НСИ

Таблица 25:

СРЕДНА БРУТНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2017 ГОДИНА

																				Левове
		Номенклатура на икономическите дейности А21																		
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**9321**	**8920**	**10439**	**10999**	**..**	**9473**	**6574**	**7221**	**8049**	**5777**	**12126**	**12877**	**7738**	**8296**	**5551**	**11906**	**10662**	**10684**	**6630**	**6243**
	Трън	7932	7658						6325	6374	4482					..	10773	..	8706	..	7758
Обществен сектор	**Перник**	**10326**	**15380**	**..**	**..**		**..**	**13364**	**..**	**6697**	**..**	**..**	**..**	**8017**	**14251**	**5013**	**11906**	**10733**	**9540**	**7567**	**7338**
	Трън	9115	..							..						..	10773	..	8783	..	..
Частен сектор	**Перник**	**9025**	**6798**	**10375**	**11001**	**..**	**11770**	**6483**	**7217**	**8198**	**5724**	**12161**	**13051**	**7469**	**7810**	**5624**		**9016**	**13034**	**5373**	**6184**
	Трън	6166	6136						6325	5785	4482								..		7854

Източник:НСИ

Таблица 26:

СРЕДНА БРУТНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

																					Левове
		Номенклатура на икономическите дейности А21																			
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**10321**	**9975**	**9653**	**12589**	**..**	**10318**	**8748**	**7942**	**8676**	**6109**	**9681**	**11262**	**8730**	**8700**	**7349**	**12903**	**11839**	**11353**	**7861**	**6854**
	Трън	8824	8931						6380	7245	5011					..	12502	..	8681	..	7231
Обществен сектор	**Перник**	**11251**	**16934**	**..**	**..**		**..**	**12639**	**..**	**8390**	**..**	**..**		**8100**	**..**	**6144**	**12903**	**11955**	**10019**	**9100**	**8003**
	Трън	10886	..							..						..	12502	..	9419	..	..
Частен сектор	**Перник**	**10051**	**7570**	**9595**	**12590**	**..**	**12306**	**8711**	**7938**	**8702**	**6070**	**9567**	**11262**	**9257**	**8398**	**7503**		**9045**	**14264**	**5986**	**6755**
	Трън	6361	6563						6380	6957	5011								4706		7238

Източник:НСИ

Таблица 27:

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2014 ГОДИНА

																				Брой
		Номенклатура на икономическите дейности А21																		
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**27164**	**521**	**1368**	**7361**	**..**	**717**	**1566**	**4225**	**1255**	**1034**	**202**	**214**	**235**	**348**	**1502**	**1482**	**2363**	**1693**	**225**	**386**
	Трън	500	76		29				37	11	21	..			..	..	98	..	73	..	19
Обществен сектор	**Перник**	**6634**	**141**	**..**	**8**		**..**	**..**	**..**	**269**	**..**	**..**	**..**	**103**	**25**	**467**	**1482**	**2187**	**1230**	**150**	**20**
	Трън	341	**..**		**..**					**..**						**..**	98	**..**	71	**..**	**..**
Частен сектор	**Перник**	**20530**	**380**	**1363**	**7353**	**467**	**326**	**1505**	**4216**	**986**	**971**	**193**	**200**	**132**	**323**	**1035**		**176**	**463**	**75**	**366**
	Трън	159	50		**..**	**..**			37	2	21	**..**			**..**	**..**			**..**		**..**

Източник:НСИ

Таблица 28:

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

																					Брой
		Номенклатура на икономическите дейности А21																			
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**27560**	**564**	**1268**	**7975**	**..**	**495**	**1629**	**4172**	**1363**	**1012**	**205**	**226**	**232**	**351**	**1305**	**1462**	**2292**	**1880**	**251**	**397**
	Трън	478	90		35				37	17	19				2	..	89	..	73	..	17
Обществен сектор	**Перник**	**6431**	**151**	**..**	**7**		**..**	**..**	**..**	**217**	**66**	**..**	**..**	**97**	**24**	**182**	**1462**	**2190**	**1387**	**170**	**17**
	Трън	300	..		..					..						..	89	..	71	..	..

Частен сектор	**Перник**	**21129**	**413**	**1261**	**7968**	**481**	**105**	**1594**	**4167**	**1146**	**946**	**195**	**212**	**135**	**327**	**1123**		**102**	**493**	**81**	**380**
	Трън	178	61		..				37	8	19				2				..		..

Източник:НСИ

Таблица 29:

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2016 ГОДИНА

																				Брой
		Номенклатура на икономическите дейности А21																		
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**27148**	**621**	**961**	**7549**	**..**	**638**	**1631**	**4082**	**1487**	**1013**	**211**	**225**	**208**	**364**	**1362**	**1475**	**2245**	**1899**	**237**	**467**
	Трън	495	102		**..**			**..**	35	21	19				**..**	**..**	86	**..**	71	**..**	21
Обществен сектор	**Перник**	**6256**	**158**	**..**	**7**		**..**	**..**	**..**	**153**	**..**	**..**	**..**	**100**	**26**	**221**	**1475**	**2150**	**1276**	**155**	**17**
	Трън	341	**..**		**..**					**..**						**..**	86	**..**	69	**..**	**..**
Частен сектор	**Перник**	**20892**	**463**	**953**	**7542**	**..**	**246**	**1604**	**4077**	**1334**	**957**	**204**	**202**	**108**	**338**	**1141**		**95**	**623**	**82**	**450**
	Трън	199	75		**..**			**..**	35	12	19				**..**				**..**		**..**

Източник:НСИ

Таблица 30:

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2017 ГОДИНА

																				Брой
		Номенклатура на икономическите дейности А21																		
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**27344**	**664**	**919**	**7444**	**..**	**611**	**1686**	**4127**	**1632**	**1046**	**208**	**267**	**170**	**392**	**1292**	**1421**	**2230**	**2060**	**246**	**413**
	Трън	507	115						54	22	25					..	85	..	68	..	25

Обществен сектор	**Перник**	**6187**	**163**	**..**	**..**		**..**	**22**	**..**	**162**	**..**	**..**	**..**	**84**	**28**	**155**	**1421**	**2134**	**1384**	**136**	**22**
	Трън	302	..							..						..	85	..	66	..	..
Частен сектор	**Перник**	**21157**	**501**	**913**	**7442**	**..**	**229**	**1664**	**4123**	**1470**	**993**	**202**	**244**	**86**	**364**	**1137**		**96**	**676**	**110**	**391**
	Трън	205	87						54	14	25								..		..

Източник:НСИ

Таблица 31:

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ИЛИ СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ В ОБЛАСТ ПЕРНИК И ОБЩИНА ТРЪН ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

																					Брой
		Номенклатура на икономическите дейности А21																			
Сектор	**Област/Община**	**Общо**	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**	**I**	**J**	**K**	**L**	**M**	**N**	**O**	**P**	**Q**	**R**	**S**
Общо	**Перник**	**27704**	**631**	**935**	**7369**	**..**	**656**	**1867**	**4137**	**1645**	**1067**	**240**	**205**	**184**	**431**	**1373**	**1398**	**2212**	**2181**	**257**	**401**
	Трън	505	112						57	28	26					**..**	75	**..**	85	**..**	28
Обществен сектор	**Перник**	**6221**	**161**	**..**	**..**		**..**	**18**	**..**	**133**	**..**	**..**		**85**	**..**	**154**	**1398**	**2123**	**1497**	**153**	**34**
	Трън	275	**..**							**..**						**..**	75	**..**	72	**..**	**..**
Частен сектор	**Перник**	**21483**	**470**	**930**	**7368**	**515**	**279**	**1849**	**4133**	**1512**	**1018**	**234**	**205**	**99**	**408**	**1219**		**89**	**684**	**104**	**367**
	Трън	230	88						57	21	26								..		..

".."Конфиденциални данни

Източник:НСИ

Предприятия в област Перник и община Трън по групи, според броя на заетите в тях лица и по години

Таблица 32:

Област/Община	Групи предприятия, според заетите в тях лица	Години					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Перник	**Общо**	**5 056**	**5 154**	**5 311**	**5 302**	**5 412**	**5 500**
	Микро до 9 заети	4 713	4 807	4 958	4 954	5 049	5 146
	Малки от 10 до 49	279	282	289	283	298	290
	Средни от 50 до 249	54	55	55	54	53	53
	Големи над 250	10	10	9	11	12	11
Трън	**Общо**	**101**	**111**	**116**	**115**	**121**	**118**
	Микро до 9 заети	98	108	113	111	117	113
	Малки от 10 до 49	3	3	3	4	4	5
	Средни от 50 до 249						-
	Големи над 250						-

Източник:НСИ

Общият брой предприятия в Югозападен район за 2017 година е 159 644 с 921 451 заети, като темпът на изменение за последните осем години по отношение на броя на предприятията е в рамките на 1.01 средно годишно, при тенденция на постоянен ръст на общия брой заети – 1.025 средно годишно.

За 2017 год. нетните приходи от продажби на жител от района са 67 621 лв., което е 1.8 пъти над средното за страната.

В Югозападния район заетостта нараства с 8.7 процентни пункта за периода 2011-2018г. Безработицата в повечето области приближава рекордно ниските нива от 2008 г., но все още е сравнително висока в област Перник. Районът заема водещо място по ниска безработица, но въпреки намаляването й има 3 общини, където е и Трън с много висока безработица - над 20%.

Високата безработица оказва отрицателно влияние върху икономиката и поражда сериозни социални проблеми. Тя влияе директно върху бедността и социалното изключване.

Тенденциите в сферата на заетостта и безработицата са проследени посредством прогнозите за населението на Евростат в държавите-членки на ЕС, според които в държавите-членки на ЕС, броят на лицата в трудоспособна възраст в България ще продължи да намалява и в бъдеще. Това е основният фактор, който ще окаже влияние върху намаляването на работната сила в района. Според прогнозите за търсенето и предлагането на труд на Cedefop до 2025 г. се очаква намаление, както на работната сила в България, така и на заетостта. Намалението ще продължи до 2050 г., което ще засегне сериозно Югозападния район, където попада и община Трън.

Според прогнозите на Cedefop по сектори на икономиката ще се наблюдава нарастване на заетостта в икономическите дейности в сектор „Услуги“, докато в икономическите

дейности от сектор „Индустрия“ и сектор „Селско стопанство“ ще има намаление.

С най-бързи темпове до 2025 г. и в периода до 2050 г.ще се повиши търсенето на специалисти в бизнес услугите, научните и технически дейности, здравеопазването и социалните дейности и информационните и комуникационните технологии.

В аграрния сектор на община Трън, селскостопанското производство е свързано основно с отглеждането на пшеница, картофи и на места рапица. Все повече се регистрират оизводители. През последните години се наблюдава засилен интерес от страна на земеделските стопани към ползването на земи от общинския поземлен фонд.

Най-сериозни са насажденията и добивът на пшеница, рапица и картофи. Организацията на растениевъдството е свързана със създаването на работна ръка, която е ангажирана основно за сезонна работа. Животновъдството е представено основно от окрупнени частни ферми и е свързано с отглеждането основно на едър и дребен рогат добитък. През последните години силно е намалял броят на отглежданите животни. Биоразнообразието и чистата природа предоставят голям потенциал за развитието на сравнително слабо застъпеното за момента пчеларство.

Горите в Община Трън са от съществено значение като източник на дървесина, а дърводобива, като отрасъл, който осигурява значителен брой работни места за населението. За горското стопанство на общината отговарят Държавно горско стопанство и Общинското предприятие “Трънска гора”. В индустриалния сектор в рамките на добивната промишленост е представен единствено дърводобивът, а в рамките на преработвателната промишленост оперират фирми, чиято основна дейност е дървопреработване. В тази връзка единствено експортно ориентираните фирми на територията на общината са в сферата на дърводобива.

На територията на Община Трън съществува и ловно-рибарско сдружение „Руй“, регистрирано през 2001 г., което стопанисва една дивечовъдна станция за интензивно отглеждане на благороден елен, намираща се в планината Руй.

Има и един рибарник за угояване на пъстърва, който е отдаден на концесия, намиращ се също в Руй планина.

На територията на общината Трън има действаща концесия за добив на подземни богатства - строителни материали - глини за строителна керамика в представляващи изключителна държавна собственост, от находище "Забел", с. Забел, Община Трън, Област Перник.

В с. Банкя се намира находище с минерална вода - "Трънска Банкя".

Делът на туризма в икономиката на Община Трън е недостатъчно разгърнат. Общината притежава потенциал за развитие в областта на туризма, необходим е непрекъснат мониторинг на икономическите тенденциите и фактори, които определят неговото позициониране в икономическото развитие на общината.

2.2.4.Развитие на първичен сектор

Първичният сектор на икономиката включва селското и горското стопанство. От двата отрасъла с по-голяма значимост за икономиката е селското стопанство, следвано от горското

стопанство.

Селското стопанство е от основно значение за икономиката на общината. Природните условия са изключително благоприятни за развитието на диверсифициран и ефективен аграрен сектор.

Според ОС „Земеделие“ – Перник броят на земеделските стопани през стопанската година 2019/20 г. са 418 бр.

Брой на животновъди, ползващи земи от ОПФ в период от 2015 – 2020 г.:

Сключени многогодишни договори за пасища, мери и ливади от ОПФ между община Трън и собственици на регистрирани животновъдни обекти за периода 2015 -2020 г.отговарящи на изискванията на чл. 37И от ЗСПЗЗ .

За 2015 г – 34 договора
За 2016 г – 31 договора
За 2017 г – 26 договора
За 2018 г – 24 договора
За 2019 г – 19 договора
За 2020 г – 34 договора

Таблица 33.Видовете отглеждани култури и среден добив

Стоп.год.	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Култури	Площ – среден добив	Площ – среден добив	Площ – среден добив	Площ – среден добив	Площ – среден добив
	Дка-Кг./дка	Дка-Кг./дка	Дка-Кг./дка	Дка-Кг./дка	Дка-Кг./дка
Пшеница	5980-370	7790-360	8300-320	7400-400	9100-370
Рапица	4700-243	7880-350	6400-280	5200-350	3500-171
Цар.зърно	257-350	510-3000	400-220	400-220	670-340
Картофи	1525-1645	1950-3000	2750-4000	2500-2700	6806-3204
Овес	0	99-222	100-140	160-200	0
Слънчоглед	130-115	2650-150	2720-150	3240-190	3483-210

Източник: ОСЗ

Таблица 34. Баланс по видове територии по предназначение. Всички землища

Вид територия по предназначение	Брой	Брой %	Площ дка.	Площ%
За нуждите на селското стопанство	51009	77,67	214023,296	38,89
За нуждите на горското стопанство	13593	20,70	330183,467	60,00
Водни течения и водни площи	762	1,16	4207,150	0,76
За нуждите на транспорта	297	0,45	1752,331	0,32
Общо	65661		550166,244	

Източник: ОСЗ

Основните култури, които се отглеждат на територията на общината, са пшеница,рапица, царевица, слънчоглед, картофи, като техните площи остават сравнително постоянни във времето.

Таблица 35. Баланс на видове собственост

Код	Вид собственост	Брой	Брой %	Площ дка.	Площ %
1	Държавна частна	2804	4,27	127311,450	23,13
2	Частна	43705	66,55	135303,818	24,59
3	На религиозни организации	61	0,09	3138,851	0,57
4	Общинска частна	14527	22,12	257513,921	46.79
5	Смесена	36	0,05	158,374	0,03
6	На юридически лица	182	0,28	2789,197	0,51
7	Стопанисвана от общината	4	0,01	83,006	0,02
8	Държавна публична	1561	2,38	17214,756	3,13
9	Общинска публична	2797	4,26	6832,385	1,24
	Общо	65677		550345,818	

Източник: ОСЗ

Територията е ценност, която трябва да бъде добре управлявана, поддържана и използвана, защото тя е ресурсът, чрез който се осъществява социално, икономическо и духовно развитие на обществото. Пазарните принципи противопоставят икономическите и социалните приоритети, защото стопанският растеж се стреми към максимална рентабилност

и увеличение на печалбите, което често става за сметка на социалноестетическите потребности на човека. За ефективен просперитет на един регион е важно да не се пренебрегва човешкото измерение на териториалното развитие и да се запази балансът между икономическата експанзия и социалните, естетически и духовни ценности. С други думи, трябва да се търси оптималното отношение между необходимите характеристики на средата за устойчиво съществуване и бит и осигуряването на възможности за повишаване стандарта на живот.

Съгласно нормативните уредби на Република България, основното предназначение на териториите на една община, определени с общите устройствени планове са: урбанизирани територии /населени места и селищни образувания/, земеделски територии, горски територии, защитени територии и нарушени територии за възстановяване.

В структурата на Община Трън видовете територии са разпределени както следва:

Таблица 36: БАЛАНС ПО НАЧИН НА ТРАЙНО ПОЛЗВАНЕ
Всички землища

Код	Начин тр.ползване	Имоти брой	Брой %	Площ дка	Площ %
1100	Нива	18803	28.63	67928.727	12.34
1112	Зеленчукова култура	858	1.31	366.207	0.07
1119	Друга посевна площ	6	0.01	13.794	0.00
1130	Временно неизползувана орна земя	1265	1.93	5804.040	1.05
1144	Засолена орна земя	5	0.01	13.499	0.00
1149	Друга изоставена орна земя	3524	5.37	17015.825	3.09
1150	Затревена нива	1198	1.82	2417.682	0.44
1200	Трайни насаждения	73	0.11	303.314	0.06
1211	Овощни насаждения /нетерасирани/	430	0.65	899.550	0.16
1222	Разсадник	1	0.00	7.971	0.00
1230	Изоставена територия за трайни насаждения	16	0.02	85.052	0.02
1239	Гора в земеделски земи	1883	2.87	21207.487	3.85
1310	Използвана естествена ливада	13409	20.42	31883.529	5.79
1321	Наводнена естествена ливада	15	0.02	33.624	0.01
1330	Изоставена естествена ливада	45	0.07	166.924	0.03
1400	Пасище, мера	7833	11.93	59382.443	10.79
1402	Високопланинско пасище	1	0.00	13.366	0.00
1510	Машинно-тракторна станция	1	0.00	6.429	0.00
1570	Стопански двор	160	0.24	901.102	0.16
1610	Животновъден комплекс и ферма	1	0.00	14.283	0.00
1611	Краве ферма	12	0.02	34.535	0.01
1710	Полски път	2559	3.90	5595.760	1.02
1929	Друга територия заета от селско стопанство	748	1.14	4117.023	0.75
2110	Залесена горска територия	7112	10.8	242381.727	44.04

			3		
2111	Иглолистни дървесни видове	1138	1.73	30729.598	5.58
2112	Широколистни дървесни видове	2023	3.08	36912.231	6.71
2113	Нискостъблени дървесни видове/акация, гледичия/	84	0.13	1523.588	0.28
2120	Незалесена горска територия,подлежаща-залесяване	162	0.25	4061.635	0.74
2121	Голина	173	0.26	4460.207	0.81
2214	Горски разсадник	2	0.00	61.888	0.01
2221	Поляна	246	0.37	3091.816	0.56
2223	Просека	155	0.24	636.118	0.12
2227	Нелесопригодна площ-дървесна,храст. растителност	52	0.08	334.659	0.06
2900	Друга територия на горското стопанство	2	0.00	2.341	0.00
3110	Индивидуално застрояване	5	0.01	14.488	0.00
3190	Друг жилищен терен	26	0.04	120.670	0.02
3380	Друга промишлена територия	29	0.04	33.472	0.01
3390	Складов терен	10	0.02	35.947	0.01
3400	Територия за озеленяване или спорт на открито	5	0.01	11.323	0.00
3436	Гробище	1	0.00	3.768	0.00
3512	Улица	1	0.00	0.398	0.00
4110	Водно течение	555	0.85	2456.187	0.45
4112	Гранична река	2	0.00	19.077	0.00
4411	Язовирно езеро	2	0.00	1104.041	0.20
4413	Рибарник	1	0.00	2.999	0.00
4511	Напоителен канал	21	0.03	71.932	0.01
4512	Отводнителен канал	58	0.09	371.475	0.07
4610	Находище на пресни подземни води	51	0.08	21.782	0.00
4800	Територия на водостопански,хидромелиор.съоръжения	18	0.03	41.036	0.01
4910	Друга територия,заета от водни течения и водни пл.	17	0.03	19.708	0.00
5115	Територия с установени пясък и чакъл	4	0.01	39.960	0.01
5116	Територия-суровини - пром.и строителството в скали	3	0.00	9.692	0.00
5310	Насип	1	0.00	3.530	0.00
5919	Друга територия на добив на полезни изкопаеми	4	0.01	65.874	0.01
6000	ТЕРИТОРИИ ЗА НУЖДИТЕ НА ТРАНСПОРТА	118	0.18	867.627	0.16
6120	Местен път	184	0.28	902.448	0.16
6140	Автогара и автоспирка	1	0.00	0.017	0.00
6160	Ремонт на междуселищен транспорт	2	0.00	4.152	0.00
6630	Електропровод и съоръжения към него	2	0.00	0.255	0.00

6660	Съобщителен провод и съоръжения	3	0.00	1.100	0.00
7140	Природна забележителност	4	0.01	107.313	0.02
7220	Къмпинг, мотел	1	0.00	6.154	0.00
7240	Туристическа база	1	0.00	1.266	0.00
7253	Почивен дом	1	0.00	0.567	0.00
7260	Недвижим археологически паметник на културата	16	0.02	78.467	0.01
7290	Исторически паметник и място	2	0.00	4.018	0.00
7389	Друг вид спортна база	2	0.00	9.979	0.00
8000	ТЕРИТОРИИ, ЗАЕТИ ОТ СКАЛИ И ПЯСЪЦИ	13	0.02	159.930	0.03
8200	Пясък	22	0.03	35.731	0.01
8300	Сипей	3	0.00	56.171	0.01
8400	Дере, овраг, яма	420	0.64	1012.734	0.18
8420	Овраг и промойна	13	0.02	25.066	0.00
8430	Яма	2	0.00	0.923	0.00
8500	Мочурище	4	0.01	5.219	0.00
8900	Друг терен без определено стопан. Предназначение	51	0.08	199.003	0.04
9400	Депо за индустриални отпадъци	1	0.00	7.199	0.00
9600	Депо за битови отпадъци /сметище/	2	0.00	5.146	0.00
	Всичко:	65677		550345.818	

Източник: ОСЗ

Обработваеми земи

Обработваема земя е всяка земя, годна за обработване с плуг и отглеждане на култури. Това може да се отнася както за използвана селскостопанска земя, така и за неизползвана земя с потенциал за използване.

В някои случаи е възможно превръщането на необработваема земя в обработваема такава, например чрез оран на почвата. В други случаи, обаче, нужната степен на модификация за превръщането на земята в обработваема е непосилно скъпа.

Световната обработваема земя възлиза на над 1,4 млрд. хектара (9% от сушата), като в днешно време има тенденцията да се увеличава. Над половината от тази площ приспада се използва за отглеждане на хлебни зърнени култури.

В обработваемата земя са включени площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжериите (кодове от 23 до 39, кодове от 41 до 44, код 49 и код 82). През 2020 година се наблюдава увеличение с 0,46% спрямо предходната година.

Таблица 37: Обработваеми площи на територията на община Трън

№ по ред	ЗЕМЛИЩЕ	Правно основание дка.	Бели петна дка.
1	Банкя	17.7800	22.684
2	Бераинцн	311.6350	191.632
3	Богойна	41.7270	15.897
4	Бохова	378.2240	56.075
5	Бусинци	1626.2760	253.106
6	Бутроинци	143.6400	204.495
7	Велиново	569.0520	204.77
8	Вилрар	4.3570	42.039
9	Врабча	880.0830	791.241
10	Вукан	805.4930	198.449
11	Елавановци	1643.8090	165.744
12	Глоговица	1206.7730	181.962
13	Горна Мелна	2.9360	39.533
14	Горочевци		
15	Джинчовци	657.4030	151.996
16	Докьовди	118.1060	162.097
17	Долна Мелна		
18	Дълга лука		
19	Ездимирци	836.8720	177.524
20	Еловина		
21	Ерул		
22	Забел	1211.5060	212.17
23	Зсленинград	1987.2250	338.961
24	Кожинци	5.7840	5.09
25	Костуринци	179.6290	125.551
26	Кършле	206.2150	19.922
27	Лева река	195.6110	147.899

28	Лешниковци	550.0860	146.466	
29	Ломница	21.6570	20.299	
30	Лялинци	3233.2850	143.089	
31	Милкьовци	1.8010	36.64	
32	Милославци	1662.3820	285.602	
33	Мракетинци	191.4310	27.224	
34	Мрамор	63.5680	29.204	
35	Насалевци	2568.0670	342.271	
36	Неделково	3582.5970	174.742	
37	Парамун	289.3220	101.511	
38	Пенкьовци			
39	Проданча			
40	Радово	1048.2920	235.193	
41	Рани луг	1736.1340	286.897	
42	Реяновци	1161.6530	227.126	
43	Слишовци	1679.4930	164.896	
44	Стайчовци	134.0480	119.265	
45	Стрезимировци	513.0040	88.777	
46	Студен извор	963.1130	134.616	
47	Трън	2414.3930	402.541	
48	Туроковци	2947.2800	198.9	
49	Филиповци	486.6250	274.893	
50	Цегриловци	2122.8550	168.965	
51	Шипковица	249.9960	109	
52	Ярловци	1248.8190	270.892	
	ОБЩО	**41 900.037**	**7 702.85**	**49 602.883**

Източник: ОСЗ

„Бели петна" е термин, който се използва да означи земеделските земи, които не се обработват от собствениците им, но които, с оглед следване на принципа, че земеделската земя не трябва да бъде пустееща и трябва да бъде обработвана, се предоставят за ползване на трети лица по ред и процедура, определен в Закон за собствеността и ползването на земеделски земи (ЗСПЗЗ).

Всеки собственик на земеделска земя има задължение да подаде в общинската служба по земеделие, по местонахождение на имота, декларация, в която да посочи формата на стопанисване и начина на трайно ползване на притежаваната от него земеделска земя. При наличието на съсобственост е достатъчно един от собствениците да подаде декларацията. В закона е предвидено и представяне на копие от договорите за наем, аренда или съвместна обработка на земята в Общинската служба по земеделие, в случай че има сключени такива.

В областта на животновъдството на територията на община Трън се наблюдават следните животни:

Таблица 38: Животни

Вид	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Пчелни с-ва	0	0	0	0	0	724	26
Магаре	2	5	0	0	0	0	0
Свиня	0	0	0	0	15	0	0
Кон	24	11	15	26	3	16	20
Коза	62	80	89	81	52	51	63
Овца	354	314	371	452	424	359	416
Говедо	111	130	201	114	157	168	129

Източник:БАБХ

Тенденицята в областта на животновъдството е низходяща. През годините се наблюдава спад. Те са неравномерно разпределени по територията на общината, като най-големите животновъдни обекти в областта на говедовъдството са в Бутроинци – 2 бр. стадо, в с. Шипковица, с. Ярловци, с. Филиповци и др. При овцете най–силно са развити животновъдните обекти в с. Филиповци, с. Парамун и др.

Гори

Горите в Община Трън са от съществено значение като източник на дървесина, а дърводобива, като отрасъл, който осигурява значителен брой работни места за населението. За горското стопанство на общината отговарят Държавно горско стопанство и Общинското предприятие “Трънска гора”.

За дейността на предприятието:

Общинско предприятие „Трънска гора„ е създадено с Решение № 132 от заседание проведено на 17.12.2008г., на основание чл.21, ал.1, т.8 от ЗМСМА, чл.51, ал.3, чл.52, и чл.53 от ЗОС с предмет на дейност: управление, ползване, възпроизводство и опазване на горите и земите от горските територии, частна общинска собственост.

Управлението на горските територии, общинска собственост е регламентирано в Закона за горите, влязъл в сила на 09.04.2011г., с което се поставя равнопоставеност между държавната и общинска собственост по отношение на правата, задълженията и изискванията при стопанисване на горите.

След проведената инвентаризация и извършено планиране на всички, заети с горскодървесна растителност територии се констатира следното разпределение на площта на горските територии по вид собственост:

• Общински горски територии – 18133,8 ха или 49,6 % от обща площ на горските територии, от която 17 372,7 ха е залесена, от които:

▪ 15079 ха по предназначение на територията са горски територии;

▪ 3054,8 ха са земеделски територии, вкл. по чл.19 от ЗСПЗЗ и самозалесени и залесени изоставени общински земеделски земи;

• Държавни горски територии – 13700,9 ха.

• Горски територии, собственост на физически и юридически лица – 3921 ха.

• Горски територии на други собственици – 260,6 ха .

От своя страна разпределението на дървопроизводителната площ на Общинските горски територии по функционални групи е следното:

• Гори и земи със стопански функции -6876,7 ха или 37,9%

• Гори и земи със специални функции – 10985,9ха или 60,5%, в т.ч.

o Защитени гори по НАТУРА 2000 – 10 956,6 ха или 60,4%

o Семепроизводствени насаждения – 3,1 ха

o Зелена зона – 4,8 ха

o Курортни гори – 21,4 ха или 0,1%

• Защитни гори и земи – 271,2ха или 1,6%.

Преобладават стръмните терени - 56% са между 21-30 градуса ., изложенията са предимно сенчести-58 %, припечните са 42 %.Средна надм вис. -950м. Преобладаваща скала е пясъчник, почвен тип-кавява горска преходна.

Структурата по видове гори е в полза на широколистните, които заемат 68% от площта, а иглолистните са 32%.

В структурата по видове гори по-голям дял заемат широколистните- 68% от площта, а иглолистните са 32%. Средната възраст на горите е 56г. Преобладават стръмните терени - 56% са между 21-30 градуса, изложенията са предимно сенчести -58 %, припечните са 42 %. Средна надморска височина е 950м. Преобладаваща скала е пясъчник, почвен тип-кавява горска преходна.

Стопанска дейност

Към настоящия момент всички горскостопански мероприятия, които се извършват в общинските горски територии, вкл. и обемите на ползване на дървесина се осъществяват съгласувано с изработения и утвърден Горскостопански план на ОП „Трънска гора" и с приетия от Общински съвет Годишен план за ползване съгласно чл. 7 от Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти, за всяка календарна година.

Предприятието осъществява своята стопанска дейност основно чрез предоставяне ползването на дървесина от горските територии чрез продажба на стояща дървесина на корен. Структурата ни не разполага с работници за извършване на самостоятелен дърводобив, което е закономерна тенденция в резултат на създадената в последните години ситуация на краен недостиг на обучени работници за работа в горите, както и в синхрон с пазарната обстановка за

развитие на предприемачеството в горите. Очевидно е, че приоритетно се обслужват насаждения с влошено санитарно състояние и осъществяване на ползването от тях чрез извеждане на санитарни сечи, след одобрение на съответните План-извлечения и Сведения за издаване на предписания от РДГ Кюстендил. Служителите, които са ангажирани да изпълняват всички дейности в ОП „Трънска гора" към настоящият момент са 12 бр.

Здравословно състояние на горите

• През последните 8 години рязко се влоши здравословното състояние на иглолистните култури и насаждения на територията на общината, което се превърна в основен проблем и обект на дейност. На територията на Общинско предприятие „Трънска гора" се провежда непрекъснато наблюдение за здравословното състояние на горите. Вследствие на масовото нападение на върхов корояд като цяло на територията на страната запасите от бял бор намаляха значително, а увредената дървесина се усвоява поетапно и своевременно.

• Перфектно възобновяване

За наша и всеобща радост този процес е към своя край, а освободените площи, вкл. и тези следствие на пожара през 2012г. се характеризират с много добро възобновяване, наблюдава се както възобновяване с иглолистни дървесни видове-бял и черен бор, така и възстановяване с естествените за месторастенията широколистни дървесни видове –бук, дъб, габър, акация.

Задача номер 1

• Основна задача на Общинското предприятие е задоволяване нуждите на местното население с дърва за огрев на база изготвени списъци на постоянно живуши физически лица на територията на общината. Трудностите, които имаме в тази посока са много, но най-съществената от тях е поддържането на ниска цена на дървата за огрев предвид финансовото състояние на местните хора и безработицата в района.

Анализа на действителното състояние и съществуващите практики при осъществяване на цялостната дейност на предприятието при стопанисване на горските територии, общинска собственост по отношение на чисто лесовъдските и горскостопански мероприятия, както и обективна оценка и предложения за подобряване на работата на фона на променената нормативна среда се базира на преки наблюдения и участие във всички фаза при изпълнение на различните лесовъдски дейности свързани с ползването от горите и извършването на сечи в тях.

Управлението на горските територии, общинска собственост е регламентирано в Закона за горите, влязал в сила на 09.04.2011 г. в глава XI, с което се поставя равнопоставеност между държавната и общинска собственост, т.е. уеднаквяване на правата и задълженията, но и изискванията към начина на стопанисване на горите.Това предполага известни промени в организационната структура на общинските горски структури, насочена към оптимизиране на числения състав и професионални характеристика на персонала, заети със стопанисването на общинските гори.

Основния предмет на дейността на предприятието е ориентирано предимно към ползване на дървесния ресурс от горските екосистеми чрез добив на дървесина-сортименти от игл. дърв. видове, предимно бял и черен бор и дърва за огрев от широколистни дървесни видове, предимно

бук, зимен дъб, цер, акация. Начините на ползване на дървесина са законово регламентирани в чл.112, ал.1 и 2 на Закона за горите.

След проучване на съществуващият опит и икономическата целесъобразност на различните начини на ползване от горските територии се наложи постепенното преминаване от отдаване на добива и продажбата на дървесина от временен склад/чл. 112, ал. 2 от ЗГ/ към предоставяне на ползването основно чрез продажба на стояща дървесина на корен./чл.112, ал.1 от ЗГ/.

Основните ползватели на дървесина са района са местни фирми.

Туризъм

Делът на туризма в икономиката на Община Трън е недостатъчно разгърнат. Общината притежава потенциал за развитие в областта на туризма, необходим е непрекъснат мониторинг на икономическите тенденциите и фактори, които определят неговото позициониране в икономическото развитие на общината.

Определящи за инфраструктурата за развитието на туризъм са местата за настаняване. Общата констатация е, че на територията на общината местата за настаняване са по-малко от необходимите за развиване на по мащабна туристическа дейност. Недостигът се забелязва в моменти на провеждане на ежегодни празници и фестивали, при необходимост от организиране на по-мащабни спортни събития, или научно практически конференции, обучения и др. Наличната база спортни съоръжения и зали за провеждане на събития не могат да бъдат използвани пълноценно поради невъзможност да се осигури настаняване на по големи групи, както изпълнители, почитатели, така и туристи. Наличната база е подходяща предимно за кратковременен престой, предимно уикенди, няма база, която да предоставя попродължителен отдих.

На територията на Община Трън през 2019 г. са регистрирани 6 места за настаняване, от които не работи 1, поради уреждане на собствеността. Легловата база на регистрираните места общо е 85. Потенциал за настаняване има чрез отдаване под наем на хижите общинска собственост, чрез къщи за гости. В процес на подготовка е изграждането на голям комплекс от къщи за отдих на брега на язовира в с.Ярловци. Съществуват много подходящи сгради/вили частна собственост в населените места на общината с туристически атракции, които към момента се ползват за собствени нужди, но не са заети целогодишно. При подходяща нормативна база – облекчен режим на регистрация, с подкрепата на малки инвестиционни проекти, биха се превърнали в места за настаняване за селски, приключенски, ловен, риболовен, изследователски туризъм. Потенциал е и създаване на туристическа мрежа от частни къщи за настаняване с цел удовлетворяване потребностите на по-големи групи туристи. Регистрирани към момента, но не предоставят места за настаняване са комплекса в с.Горочевци, къща за гости в с.Зеленiград, мотела в с.Слишовци, който е в процес на ремонт и реконструкция, комлекса в с. Ярловци. В изброените заведения има потенциал за още 95-100 места за настаняване. Наличната леглова база се използва неефективно. Поради липса на адекватна статистическа информация е невъзможно определянето на точна средна годишна заетост за последните години.

Друг проблем на туристическото предлагане е липсата на съпътстващи атракции, които биха привлекли туристите да останат в града. В хотела, вилите и къщите за гости се предлага

единствено нощувка, рядко храна и никакви допълнителни туристически услуги.

Хотел „Ерма" в гр. Трън е с най-голяма леглова база. Разположението на хотела е в центъра на гр. Трън. Хотела разполага с 29 помещения /4 студия, 4 фамилни стаи със спалня и едно редовно единично легло, 4 двойни стаи с единични легла, 17 двойни стаи със спалня/, основен ресторант с разнообразно меню; лоби бар; отопляем вътрешен басейн с минералната вода от с. Банкя; джакузи; парна баня; сауна; SPA център; мултифункционална конферентна зала; паркинг, почистване, гладене, безжичен интернет в общите части на хотела, бизнес услуги като факс и копир, събуждане по телефона, възможност за заплащане с кредитни карти. Всички помещения са оборудвани с баня с вана, сешоар и паник бутон, телефон, сателитна телевизия, високоскоростен кабелен интернет, пожарни датчици. В момента поради епидемичната ситуация базата не се използва.

Места за хранене и развлечения:

Заведенията за хранене и питейните заведения са силно ограничени на територията на община Трън и са с малък капацитет. На територията на Община Трън през 2019 г. са регистрирани 18 места за хранене и развлечения, като с прекратяване на регистрацията е 1. Две места са в процес на регистрация. Информация за капацитета им може да се получи от НТР. Част от местата за хранене са комбинирани с хранителни магазини и нямат самостоятелна регистрация. През последните две години се забелязва раздвижване в този сектор – има новооткрити няколко места за хранене и къщи за гости: „Стаи за гости Шейтанови" в село Врабча; къща за гости „Чародейка" в село Ездимирци; „Трънската къща" в град Трън, „Еко бунгала" в Банкя. Отворени са и няколко нови заведения - „Рибарника" в село Петачинци; заведението в село Стрезимировци; заведението в село Банкя. Предстои да бъдат отворени още няколко хотела и къщи за гости на различни места в общината.

<u>Туристически ресурс</u>: Културно наследство, забележителности и туристически атракции, туристически маршрути

Ждрелото на р.Ерма: Обявен за национална природна забележителност през 60-те години на 20 век, обекта продължава и днес да е един от 100 национални туристически обекти, и продължава да е притегателен център, както за туристите, така и за развитието на малък местен бизнес. Община Трън е положила усилия чрез проекти и собствено финансиране да предостави добри условия за отдих в изградения парк. Работи Туристически информационен център, където се намира печат за обекта и може да се получи информация и за другите обекти в общината. Има обособен паркинг както за леки автомобили, така и за автобуси.

Ябланишкото ждрело: Ябланишкото ждрело се е образувало при преминаването на река Ябланица между планините Гребен и Ездимирска. Реката е издълбала величествен пролом с дължина около 2 км. По протежение на ждрелото има десетки водоскоци и водопади, красиви форми, изваяни от водата в скалите, а най-атрактивното място е Зелени вир, където малък водопад се спуска в дълбок вир. До ждрелото има изградена екопътека, която е част от трънската екопътека, която се нуждае от основен ремонт. Пътеката започва от село Банкя и е с продължителност от около 3 км. В началото на пътеката има заведение и места за спане.

Трънската екопътека: Една от първите специализирани екотуристически инфраструктури в България, създадена като модел за устойчиво местно развитие чрез развитие на екотуризъм, 14 част от националната мрежа "Български екопътеки", инициирана от

Българската асоциация за селски и екологичен туризъм. Изграждането на Трънската екопътека стартира през 1996 г. (I етап), доразвит в мащабен инфраструктурен проект на община Трън и БАСЕТ, реализиран през 2002 г. (II етап) с финансиране по програма ФАР. Понастоящем Трънската екопътека обхваща най-атрактивните участъци от ждрелата на реките Ерма и Ябланица, както и други природни красоти и представлява система от кръгови маршрути с различна продължителност и степен на трудност, предлагаща възможност за наблюдение на забележително ландшафтно разнообразие в нископланинския височинен пояс (600 - 1000 м), в т.ч. уникални карстово-ерозионни форми на релефа (ждрела, скални прагове, водопади, еворзионни котли, карстови извори, вртопи, ували и др.) и богато биоразнообразие (вековни дървета, редки, застрашени и защитени видове растения от Червената книга на България, Европейския списък на редките, застрашени и ендемични растения и Списъка на световно застрашените видове растения и животни). Чрез проект по ТГС България Сърбия през 2013 година е допълнена с изграждане на парк за отдих. Маршрутът е 13,6 км. и на него са разположени съоръжения, информационно табели и павилиони. С времето мостовите съоръжения и стълби се износиха и Община Трън планира реконструкцията им, но поради сложността на обектите не бе намерен изпълнител. На територията на парка за отдих в м.Ждрелото през 2014 г. по проект м.313 на ПРСР 2007- 2013 г. бе изграден и функционира туристически информационен център, който е началото на веломаршрут от Ждрело на р. Ерма през с. Богоина и гр. Трън. По проекта бе изработена маркетингова стратегия за развитието на туризма.

Водопад в с.Врабча: Малката Врабчанска река е издълбала живописен пролом във варовиковите скали край с. Врабча. Идвайки от селото, водата се спуска от повече от 4 м. височина и образува красив водопад - Врабчански водопад. Продължавайки пътя си, в близост до него водата е прокопала двайсет метров скален тунел. От дясната страна в скалата има карстов минерален извор, с хубава и годна за пиене вода. Непосредствено под надвисналите скали е устроен прекрасен кът за пикник – с дървени маси и пейки, огнища. Врабчанските скали представляват интерес и са удобни за скално катерене. Разработени са трасета за спортно катерене и в уиендите може да се наблюдават тренировки и демонстрационни изкачвания. Пътеката, отвеждаща до с. Банкя, преминава през много разнообразен ландшафт - гора, мочурище, планински ливади, което предопределя голямо биоразнообразие. Мястото е предпочитано за семейни излети през уикенда.

Връх „Драговски камик“: Наричан още „Трънският Матерхорн“, върхът впечатлява с пирамидалната си форма. Висок е 1118 м и е част от Гребен планина. През последните години Драговски камик се наложи като най-посещаваният връх в община Трън. Благодарение на изградените от Трънското туристическо дружество 3 пътеки към върха, вече всяка седмица стотици планинари от цяла България изкачват върха и се наслаждават на невероятните гледки от него.

Връх “Руй“: Руй е един от най-впечатляващите върхове в Краището. Висок е 1706 м, разположен на границата със Сърбия. Доскоро бе най-посещаваният връх в района и въпреки че туристопотока към него непрекъснато се увеличава, вече отстъпва първото място на Драговски камик.

Скален параклис „Св. Петка: Параклисът се намира в малка пещера в скалата над гробищната църква “Св. Петка”в кв. Баринци, на 1,5 км западно от центъра на гр. Трън.

Скалната църква е обявена за археологически паметник на културата. Тя функционира като религиозен център от времето на Втората Българска държава до наши дни и е тясно свързана с легендата за покровителката на Трън и Трънско – св. Петка Българска. Днес в скалната църква могат да се видят "стъпките" на светицата, бягаща от гонещата я потеря, както и вкаменената от чуждо посегателство пита. За стичащата се от скалата вода се вярва, че са сълзите на светицата. Тази вода се събира в глинени панички и се предоставя на поклонниците за здраве. Мястото е притегателин център за хора, търсещи изцеление. От 2017 г. се забелязва рязко увеличаване на потока туристи, обекта е посещаван както от български поклонници, 15 така и от чужденци, вярващи в лечебните сили на обекта и помощта на Св.Петка. Всеки желаещ за посети параклиса може да го направи по всяко време, като в допълнение може да чуе легендата за светицата и това свещено за трънчани място. Условието за тази туристическа услуга е туристите да спрат на паркинга, да влязат, да запалят свещ и да се помолят за здраве. Общината е изградила стълби и парапети, за да направи мястото достъпно, до кръста на хълма, където всеки посетител може да се качи и да се полюбува на гр.Трън от високо.

Манастир „Св. Архангел Михаил": Манастирът се намира на около 2 км. северозападно от гр. Трън, на северните склонове на Руй планина, на левия бряг на река Ерма в непосредствена близост до Трънското ждрело. Той е оригинален, изключително рядък представител на средновековната култова архитектура в България и е обявен за археологически и художествен паметник на културата с национално значение. Манастирът води началото си от края на XIV век. Особена забележителност на манастира е светият престол в средата на олтарната абсида - античен жертвен камък. Камъкът е пренесен от местност "Престол". Върху камъка днес все още се чете латински надпис, който в превод гласи: "На божеството Касибоно постави дар за здравето си. Марк Антониус Филисимус". До наши дни е запазена само манастирската църква, представляваща архитектурен аналог на храма от Погановския манастир на територията на днешна Сърбия и един от трите известни в национален мащаб от т.нар. атонски тип ("Св. Николай" при Пещерския манастир и "Преображение Господне" при Преображенския манастир). Църквата е еднокорабна триконхална кръстокуполна сграда със забележителен нетрадиционен барабан на големия купол. Стените на храма са били изцяло изписани. Днес могат да се видят само частично запазени фрагменти от стенописи от късното Средновековие (XIV - XVI в.) и ранното Възраждане (XVII - XVIII в.). През Възраждането тук е съществувало килийно училище. Манастирът е свързан с национално-освободителните борби на българския народ в Трънския край - в него е основан трънският революционен комитет. Църквата е възстановена до автетичен вид по проект мярка 7.6 на ПРСР 2014-2020 г. Предвижда се възстановяване на магерницата към манастира. Мястото, на което е разположен е направено достъпно за пешеходци с доброволен труд на хора от общността, подкрепени от неправителствени организации и общината. Привлекателно за посетители мястото има вода извираща от буковата гора и удобни места за пикник.

Музейна сбирка „Бусинска керамика", с. Бусинци: Село Бусинци е един от най-значимите стари центрове на традиционното грънчарство в България и люлка на известната Бусинска керамична школа, чиито корени се губят далеч в Средновековието и Античността. През Възраждането занаятът се превръща в основен поминък за селото, достигайки истински разцвет в края на XVIII и особено през XIX в. (над 300 работилници), когато се развива цяла индустрия и започват да се роят множество "дъщерни" центрове (Самоков, Берковица, Разлог, Неврокоп) и др. Музейната сбирка "Бусинска керамика" е изградена през периода 1978-83 г., за

да съхрани и популяризира богатото културно наследство на Бусинци. Създадена като оригинален етнографски комплекс с музей и творческа база за художници-приложници, той включва етнографска експозиция, демонстрационно керамично ателие, реставрирана традиционна къща с автентична грънчарска работилница и хотелска част. Етнографската експозиция е разположена в 2 зали, където могат да се видят над 200 оригинални експоната традиционна бусинска керамика от стари майстори, както и модерна керамика в духа на бусинските традиции от съвременни художници-приложници. Реставрираната къща представя автентична бусинска грънчарска работилница с мазе за отлежаване на глината, грънчарско колело, стара пещ на дърва и камък за мелене на глеч. В керамичното ателие на музея, може да се демонстрира традиционното точене на грънчарско колело като туристическа атракция. Към момента това представяне е прекратено, защото в селото вече няма майстори. Музейната сбирка е част от дейността на Общински исторически музей гр.Трън.

Музейна сбирка на киселото мляко, с. Студен извор: Музейната сбирка се намира на около 7 км от гр. Трън. Музеят е създаден и посветен на Д-р Стамен Григоров – световно известния български учен, който е роден в трънското с. Студен извор. През 1905 г. все още като студент и асистент на известния швейцарски микробиолог проф. Масол той успява да открие и изясни причинителя за подквасването на българското кисело мляко. Откритието е посрещнато с огромен интерес от тогавашния научен свят и в знак на уважение към младия български учен и неговата родина, бактерията е наречена “Lactobacillus bulgaricus”. Музеят се намира в непосредствена близост до родната къща на Д-р Ст.Григоров. Посетителите имат възможност да опознаят природните и културни особености на региона, бита на местното население, да научат за делото и живота на д-р Стамен Григоров, да се запознаят с историята на киселото мляко от домашното заквасване до съвременните модерни технологии и европейски стандарти за производството му, със значението на киселото мляко в хранителния режим на човека и неговите пробиотични свойства – ролята му в профилактиката и лечението при различни болести, антитуморния му ефект и т.н. Към музея съществува библиотека с публикации по темата за българското кисело мляко и “Lactobacillus bulgaricus”; предоставят се информационни материали. Възможности за демонстрация на старата технология на заквасване и дегустация на оригинално домашно трънско кисело мляко в рукатка, така както го приготвя местното население и както го е занесъл в Пастьоровия институт в Париж д-р Стамен Григоров към момента няма. Направен е работен проект и се търси дофинансиране на събраните средства от дарения от Фондация Д-р“Стамен Григоров“ за изграждане на зала и демонстрационен център. Празници и фестивали: След създаване на музейната сбирка, посветена на Д-р Стамен Григоров – откривател на бактерията“Lactobacillus bulgaricus” в с.Студен извор, стартира и провеждане на Празник на киселото мляко – традиционно в края на м.юни. От създаването до момента са проведени 10 издания на празника. Независимо, че е тематичен и цели популяризиране делото на Д-р Стамен Григоров и подкрепа на местните млекопроизводители и млекопреработватели, празника се превърна в привлекателна атракция за туризъм. На последното издание бе отбелязано рязко покачване на интереса на туроператорите и участие в празника като част от планираната туристическа обиколка. Празника е и международен – с традиционното присъствие на продукти от трансграничния регион България –Сърбия, и традиционното участие на японска делегация. Организира се от Община Трън, Фондация „Д-р Стамен Григоров“, Ел Би Булгарикум ЕАД, Асоциацията на млекопреработвателите в България и др.

„С песните на Гюрга Пинджурова“ е възроден в исторически план празник и посветен на

друга бележита личност от Трънския край – народната певица Гюрга Пинджурова. Празника е ежегоден и бе възстановен като отбелязване на 120 годишнина на певицата. В него участват певчески колективи и ансамбли от цялата страна. Провежда се в началото на м.май.

Ежегодно събитие е провеждането на Националния фестивал на клубовете за български народни танци „От Трън по убаво нема“. Организатори са Община Трън, Клуб”Бодифолк”-София и НЧ „Гюрга Пинджурова – 1895“ гр.Трън. Провежда се в началото на м.юни и събира над 500 участници от различни танцови формации от България. Началото е поставено като част от Празника на Трън - Петковден през 2010 г., но следващите издания са преместени през м.юни, като част от традицията е засаждане на дръвчета от участниците в специално отредено място. Организират се състезания и викторини, които запознават участниците със забележителностите и историята на Трънския край. Фестивала привлича и многобройни туристи, дошли както да се насладят на танцовите умения на участниците, така и да поиграят на общото хоро.

Празници в Културния календар на общината, които предизвикват интерес в туристите, в жителите и гостите от съседните общини са Великден, който се отбелязва с празнични концерти, Празника на град Трън – Петковден, в последните години нова атракция на града е Запалването на коледните светлини. Спортния календар на община Трън също привлича туристи, събитията планирани в него също представляват интерес за туристическата програма в общината. Спортният и Културният календар на общината са ежегодни и стават достъпни чрез публикуване в сайта на Община Трън

Туристически маршрути:

Маршрут 1: /Трънска екопътека/ с. Банкя - м. Зелени вир – Ябланишкото Ждрело - врКитка –Ждрелота на р. Ерма – мах. Богоина - с. Банкя Характеристика: Изключителна възможност да се докоснете в буквален смисъл до водопад, воден праг или вековно дърво. Трасето редува по-равни и спокойни крайречни участъци със стръмни и предизвикателни изкачвания. На съществуваща естакадата от дървени мостове, стълби и стотици стъпала предназначението е да повиши адреналина на посетителите и не е препоръчвана за посещение от хора със здравословни проблеми и трудна подвижност. Част от участъците са по достъпни и могат да компенсират скъсяването на маршрута чрез места за наблюдение. Може да се видят уникалните скални феномени, изваяни от двете реки - Ерма и Ябланица. Уникално е съчетанието вода-скала-растителност, като често само на няколко квадратни метра се сращат десетки дървесни, храстови и тревни видове, част от които защитени. Продължителност: 8 часа преход (с транспорт до с. Банкя). Допълнителни опции са: пикник сред природата; атракционен риболов; плаж и къпане в минерален плувен басейн в село Банкя; фотосафари. Възможни са по-кратки маршрути по екопътеката, напр.: с. Банкя - м. Зелени вир - Ждрелото на р. Ябланица - с. Банкя (3 часа); с. Банкя - м. Зелени вир - Ждрелото на р. Ябланица - вр. Китка - Ждрелото на р. Ерма (5 часа); с. Банкя - Богойна махала - Ждрелото на р. Ерма (4 часа). В с.Богоина и с.Банкя работят сезонно заведения за хранене.

Маршрут 2: Ждрелото на р. Ерма – мах. Богоина – панорамна площадка Църквището – ждрелото на р. Ерма Характеристика: Този маршрут се застъпва частично с маршрут 1 до частта му до мах. Богоина. От Богоина маршрутът преминава през мост в края на махалата и поема нагоре към панорамна скала с невероятна гледка към ждрелото на р. Ерма. След скалата, пътеката продължава през гората към панорамната площадка Църквището, след което по тясна пътека слиза към Туристическия информационен център. Продължителност: 2 часа.

Маршрут 3: мах. Драговци (с. Филиповци) - вр. Драговски камък – вр. Стакьов камикс. Врабча – м. Врабчански водопад - с. Банкя Характеристика: Достъпен маршрут с отделни по-стръмни участъци. По пътя могат да се видят изключително красиви природни гледки – цветни планински поляни, величествени скали и впечатляващи скални образувания, няколко водопада, пещера, интересен растителен и животински свят. Минава се покрай църквичката в мах. Драговци и останки от тракийска крепост. Продължителност: 5 часа преход (с транспорт до мах. Драговци и от с. Банкя). Допълнителни опции: възможност за барбекю край Врабчански водопад; фотосафари; спортно скално катерене на Врабчански водопад; плаж и къпане в минерален плувен басейн в село Трънска Банкя. Част от маршрута е /да се замени с Маршрутът е изграден и маркиран от Трънското туристическо дружество.

Маршрут 4: с. Зеленига̀д – Шили камик– вр. Руй – с. Забел – с. Зеленига̀д Характеристика: Маршрут за по-подготвените туристи в средния и високопланинския пояс. Началото му е от центъра на с. Зеленига̀д. Маршрутът преминава през връх Шили камик, пещера Царева църква и древно светилище. Следва много стръмно изкачване към връх Руй, а връщането е по черен път, слизащ към с. Забел. Вр. Руй е 13-ти по височина сред българските планински първенци и предлага невероятни гледки във всички посоки, включително и такива към вътрешността на Р. Сърбия. Продължителност: 7 ч., разстояние 17 км.

Маршрут 5: Ерулски манастир – Големи връх Началото на пътеката е паркинга при манастира. Оттам по добре изразен черен път се продължава в южна посока. В продължение на 3 км пътеката следва горски черен път, след което се отделя и през букова гора достига до Големи връх, където се свързва със съществуващата пътека идваща от Горочевци. Разстоянието от Ерулски манастир до върха е 18 3.5 км. Пътеката е маркирана от Трънското туристическо дружество. Има и светлоотразителна маркировка, подходяща за нощни преходи. Продължителност: 1,30 ч, разстояние 3,5 км.

Маршрут 6: Горочевци – Големи връх Начало на пътеката е разклона за махала Ракитов дол. Пътеката следва черни пътища и пътеки и след 6.5 км достига до Големи връх. Маркирана е от Трънското туристическо дружество през 2017 г. Продължителност: 2 ч., разстояние: 6,5 км.

Маршрут 7: Лялинци – връх Любаш Пътеката започва на метри от моста над реката в края на селото. Преминава край каптажа на селото, след което влиза в гората. След около километър маршрутът поема нагоре по северното ребро на планината и се движи около 1 км по него. Продължителност: 1,30 ч., разстояние 2 км.

Маршрут 8: Лялинци – връх Стража Пътеката започва от селото в района на църквата „Св. Никола“. След преминаване по една от улиците на селото се излиза на ясно изразеното ребро, водещо към върха. Теренът е скалист и изисква внимание при преминаването му. Продължителност: 1,3 ч, разстояние 2,7 км.

Маршрут 9: Ездимирци – Големи връх Маршрутът започва от центъра на селото и продължава по черен път към параклис „Св. Илия“ в покрайнините на Ездимирци. От параклиса следва стръмно изкачване към най-високата точка на Ездимирската планина – Голем връх /1219 м/. Продължителност: 1,30 ч, разстояние: 2 км.

Маршрут 10: Ломница – хижа Руй – връх Руй Маршрутът започва от центъра на Ломница и до хижа Руй се движи по черен път. След хижа Руй, пътеката става по-тясна и много по-стръмна. Продължителност 3,30 ч, разстояние: 8 км.

Маршрут 11: Хижа Руй- връх Орловец – връх Руй Маршрутът започва от хижата, първите метри се движи заедно с пътеката към връх Руй, след което поема надясно и нагоре по стръмния склон към връх Орловец. След върха, пътеката продължава към Орлов кладенец, след което малко под връх Руй се слива с основната пътека. Пътеката е маркирана с жълта маркировка. Направена е през 2020 г. от Трънското туристическо дружество и офроуд организацията в град Трън. Продължителност: 1 час, разстояние 2 км.

Маршрут 12: Насалевци – връх Щърби камик От църквата „Рождество Богородично“ в края на селото се тръгва към бившата застава в подножието на планината. След заставата се продължава по черен горски път, който се изоставя 0,5 км преди върха. До върха пътеката върви през букова гора. Пътеката е направена и маркирана от Трънското туристическо дружество през 2018 г. Продължителност: 2 ч, разстояние 5 км.

Веломаршрути:

ВелоЕрул: Маршрут 101: Глоговица – Ерул – Милкьовци – Велиново – Глоговица Маршрутът редува черни горски и асфалтови пътища. От село Глоговица поема в южна посока към връх Огледало, като преминава по черен път, намиращ се близо до него. Следва редуване на горски пътища и обширни поляни, преди да излезе на асфалтовия път близо до махала Ковачки падини. Оттук продължава към махала Мучи баба и центъра на село Ерул. Маршрутът оттук до края следва пътя Ерул – Милкьовци – Велиново – Глоговица. Разстояние: 27 км, продължителност: 2 ч.

Маршрут 102: Глоговица – Ерул – Кожинци – Мрамор – Вукан – Радкин чукар – Глоговица Маршрут 102 също редува черни и асфалтови пътища. От Глоговица до махала Мучи баба 102- ри маршрут се припокрива със 101. След Мучи баба маршрутът продължава към махала Буничавъц, откъдето по черен път се спуска до село Кожинци. Оттук до разклона при Средна могила се движи по асфалтовия път. При средна могила маршрутът преминава река 19 Вуканщица и продължава към връх Радкин чукар и Глоговица. Разстояние 23 км., продължителност 2 ч.

Маршрут 103: Връх Върпела – Връх Кръстато дърво – път Милкьовци – Велиново Маршрутът започва от асфалтовия път между Ерулските махали Мучи баба и Ковачки падини. Следва изкачване по черен път към връх Кръстато дърво, който продължава към върховете Црешня и Кръстато дърво. След продължително спускане черния път стига до асфалтовия път между Милкьовци и Велиново. Разстояние: 5 км, продължителност: 1 час.

<u>Планувани нови пешеходни маршрути:</u>

Маршрут 13: Горочевци – връх Мала Куровица – връх Плоча Маршрутът започва от центъра на село Горочевци и продължава към махала Тършевина. След махалата следва горска пътека, която малко преди връх Мала Куровица преминава в черен път. Оттук, до връх Плоча, се редуват черен път и горска пътека. Продължителност 1.30 ч, разстояние 4 км.

Маршрут 14: Пенкьовци – махала Сулинци – връх Шильоко Маршрутът започва от центъра на село Пенкьовци и следва черен път към махалите Терзийска и Сулинци. Малко след махала Сулинци черния път преминава в горска пътека. Продължителност 2 ч, разстояние 5 км.

Маршрут 15: Стрезимировци – връх Голема Рудина Маршрутът започва от махала, близо

до границата със Сърбия. Първоначално се движи по черен път, след което преминава в горска пътека, движеща се близо до граничната бразда. Продължителност: 2 ч., разстояние 4 км.

Маршрут 16: Врабча – връх Голеш Маршрутът започва от центъра на село Врабча. Тръгва по черен път към Йовичина махала, след което поема на запад по стар каменист път. След около 500 м се тръгва на север по стръмен скалист склон. Продължителност 1.30 ч, разстояние 2,4 км

Маршрут 17: Велиново – връх Груйница – връх Стража Маршрутът започва от асфалтовия път, свързваш селата Велиново и Филиповци, в района на Велиновската крепост. Изкачването до връх Груйница е по много стръмна пътека. След Груйница в продължение на около 2 км се върви по ясно изразеното ребро на Парамунската планина. Продължителност: 2 ч, разстояние 4,2 км.

Маршрут 18: Махала Мучи баба – връх Каменитица Маршрутът се движи по тясна пътека през букова гора. След няколкостотин метра излиза на черен път, който свършва малко преди върха. Оттам до върха се върви по пътека, преминаваща през букова гора и поляни. Продължителност: 30 мин, разстояние 1 км.

Маршрут 19: Неделково – връх Китка Маршрутът започва от края на селото и тръгва по черен път в североизточна посока. През поголямата си част се движи по черни пътища, предлагащи панорамни гледки в западна и северна посока. Продължителност: 2 часа, разстояние 5 км.

Маршрут 20: Милкьовци – връх Копран Маршрутът започва от асфалтовия път свързващ Милкьовци с Велиново, малко преди първите къщи на селото. Тръгва в южна посока към връх Копран по черен път, който стига чак до върха. Продължителност: 1 ч 20 мин, разстояние 4 км.

Маршрут 21: Костуринци – връх Каменица – връх Златарица Маршрутът е с начало с. Костуринци. От селото в северозападна посока тръгва черен път. Маршрутът се движи по него до подножието на вр. Каменица, следва изкачване към върха по пътека и отново черен път към първенеца на Лешниковската планина, връх Златарица. Продължителност 1ч 20 мин, разстояние 2,8 км.

Маршрут 22: „През девет планини в десета“ Маршрутът ще преминава през всичките 10 планини, разположение на територията на община Трън и ще бъде кръгов. С разстоянието си от около 140 км ще бъде един от най-дългите и атрактивни маршрути в България. Тъй като е кръгов за начало може да бъде взета всяка една 20 точка от него. Най-удобно за начало, поради наличие на голям паркинг е Ждрелото на р. Ерма. Маршрутът е следният: Ждрелото на р. Ерма – връх Руй – връх Щърби камик – връх Голема Рудина – с. Стрезимировци – с. Реяновци – връх Огорелица – връх Било – с. Долна Мелна – мах. Жубреновци – мах. Кошарци – връх Голема Куровица – с. Горочевци – Големи връх – Ерулски манастир – връх Каменитица – връх Шилковец – връх Любаш – връх Стража – връх Груйница – Големи връх – Драговска махала – връх Драговски камик – село Врабча – село Банкя – ждрелото на р. Ерма. Времето за преминаване е около 7 дни, което ще допринесе за повече нощувки и повече приходи за местните хотели и заведения за хранене. Маршрутът преминава в непосредствена близост до повечето от къщите за гости, хижи и заведения за хранене в Община Трън.

Маршрут 23 „Храмова обиколка“: Пенкъовски манастир – Леворечки манастир – Забелски манастир - Храм „Света Петка“, гр. Трън – Църква „Свети Никола“, гр. Трън, -

Манастир „Арахангел Михаил‘, с. Ломница – Мисловщички манастир, с. Велиново – Манастир „Света Троица“, с . Ерул.

Планирани нови веломаршрути:

Забел – хижа Руй – Ломница – ждрелото на р. Ерма – Банкя – Трън – Туроковци - Забел Маршрутът се движи по черен път от площада на с. Забел до хижа Руй и с. Ломница. От Ломница до ждрелото на р. Ерма маршрутът следва асфалтовия път, а до Банкя отново се движи по черен път. От Банкя отново по асфалт, а след това по черен път, минаващ край местността Китка маршрутът влиза в град Трън. От края на града по черни пътища маршрутът затваря кръга в с. Забел.

Долна Мелна – Шипковица – връх Било –Къшле –Долна Мелна Маршрутът започва от центъра на село Долна Мелна. Първите 5 км се движи по асфалтовия път към с. Шипковица. Малко преди Шипковица поема по черен път към връх Било. От Било по черен път, движещ се успоредно с граничната бразда маршрутът се спуска към с. Къшле. От Къшле отново по черен път се затваря кръга до Долна Мелна. Продължителност 3 ч., разстояние 25 км

Лева река – махала Кошарци – връх Буйна чука – връх Грандова могила – Докьовци – Лева река Маршрутът започва от центъра на село Лева река и продължава по асфалтовия път към село Долна Мелна до махала Кошарци. Малко след махалата поема в южна посока по черен път, движещ се в продължение на няколко км по билото на Пенкьовската планина. Малко след връх Грандова могила маршрутът завива в източна посока и се спуска в село Докьовци, откъдето по асфалтовия път затваря кръга до село Лева река. Продължителност: 2,30 ч., разстояние 17 км.

Ерулски манастир – Големи връх – връх Чукле – Путни дел – параклис „Св. Богородица“ – село Мрамор Маршрутът започва от Ерулския манастир по черен път, водещ към подножието на Големи връх. От Големи връх следва маркираната пешеходна пътека към Горочевци до района на връх Чукле, където продължава на север по черен път, достигащ до местността Путни дел. От Путни дел маршрутът се движи по асфалтовия път около 1 км, след което се отклонява по черен път, водещ до параклис „Св. Богородица“, а след него до село Мрамор продължава по асфалтовия път.

Маршрут „Евровело 13“ Община Трън е част от трасето по проект за изграждане на европейски веломаршрут „Пътят на желязната завеса“ – Евровело 13, който минава през 20 различни страни, 14 от които в ЕС. Влизайки в България, той да използва пограничните асфалтови пътища на Краището през мозайка от планини, котловини и долини. Общата дължина на маршрутът на територията на Община Трън е 48 км.

2.3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Демографска характеристика и тенденции

Динамиката на населението на община Трън не се отличава от тази на национално ниво.След 1975 година се наблюдава устойчиво намаляване на населението. Според последните официални данни на ГРАО - Перник към 25.01.2021 г. на територията на общината живеят 3096 души.

Таблица 39:Демографска характеристика

Населено място	Площ на землището km^2	Жители	Забележка (старо име)	Населено място	Площ на землището km^2	Жители	Забележка (старо име)
Банкя	5,651	1		Лева река	14,193	11	
Берайнци	2,416	9	Бераинци	Лешниковци	6,047	7	
Богойна	3,443	4		Ломница	15,948	25	
Бохова	10,124	12		Лялинци	14,358	12	
Бусинци	10,335	11		Милкьовци	11,190	8	
Бутроинци	13,257	4		Милославци	10,171	12	
Велиново	14,732	19	Мисловщица	Мракетинци	3,489	6	Мракьотинци
Видрар	10,312	2		Мрамор	8,462	12	
Врабча	12,903	16		Насалевци	7,116	4	
Вукан	8,133	8		Неделково	11,166	38	Баба
Главановци	5,359	51		Парамун	14,821	30	
Глоговица	13,770	45		Пенкьовци	24,410	7	

Горна Мелна	16,877	5		Проданча	4,952	4	
Горочевци	13,538	9		Радово	4,654	9	
Джинчовци	3,196	10		Рани луг	7,516	11	Рани лук
Докьовци	12,288	5		Реяновци	3,650	3	
Долна Мелна	24,810	9		Слишовци	8,473	11	
Дълга лука	10,622	6		Стайчовци	16,412	9	
Ездимирци	9,951	20		Стрезимировци	3,499	5	
Еловица	9,779	12	Яловица	Студен извор	3,334	4	Извор
Ерул	14,460	20		Трън	21,582	2292	
Забел	14,101	9		Туроковци	15,467	85	Туряковци
Зеленiград	18,968	38		Филиповци	18,480	100	
Кожинци	12,727	25		Цегриловци	6,339	5	
Костуринци	11,866	10		Шипковица	17,751	1	
Къшле	6,003			Ярловци	10,359	29	
				ОБЩО	3096		няма населени

							места без землища

Човешки капитал

Демографските ресурси и качеството на човешкия капитал са важен фактор за развитието на района, за привличането на инвестиции и за прогреса на местната икономика. От друга страна, фундаментална задача на регионалната политика е да съхранява демографския ресурс, както и да подобрява качеството на човешкия капитал.

Като цяло, текущата демографска ситуация се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност. Средногодишният темп на промяна на населението в последните 10 години е отрицателен (-0.18% при -0.64% за страната).

За Югозападен район механичният прираст, като мерило за качеството на живот и икономическите възможности на територията, е отрицателен през целия период 2011-2018 г., с изключение на област София-град, в която той е положителен, но с намаляваща тенденция (4625 души през 2011 г. до 2977 души през 2018 г.).

В рамките на България Югозападен район отчита и най-високи показатели за средната продължителност на живота (75.7 години през 2017 г.), но разликата със средното за ЕС остава значителна – над 5 години.

Тези демографски характеристики се допълват от качеството на човешкия капитал, което се определя от равнището на образованието му (предполага се, че по-високообразованата работна сила е и по-производителна (при равни други условия)) и здравеопазването (предполага се, че достъпът до качествени здравни услуги влияе положително върху трудоспособността на населението).

Делът на населението с висше образование в Югозападен район е най-висок сред останалите райони от ниво 2 (39.5%, при средно за страната 28.2 % (2018 г.). Населението на възраст 30-34 години с висше образование е 46%, при средно за страната – 33% и показва тенденция на нарастване.

Наблюдава се положителната връзка между дела на висшистите и инвестициите, особено на преките чуждестранни инвестиции. В този контекст образованието и квалификацията е основен фактор на развитието, който трябва да се подкрепи.

Безработица

Коефициентът на безработица представлява относителният дял на безработните лица от икономическо активното население (работната сила).

Високата безработица, както и дългосрочната, влияят отрицателно върху икономиката и пораждат социални проблеми, най-вече директно върху бедността и социалното изключване.

През 2018 г коефициентът на безработицата в Югозападния район сред населението на 15- 64 навършени години намалява с 4.8 процентни пункта в сравнение с 2011 г., като достига 2.7%. Районът заема водещо място по ниска безработица в страната.

Таблица 40: Безработица и коефициент на икономическа активност

Равнище на безработица

България, ЮЗР, област, община	*2015*		*2016*		*2017*		*2018*		*2019*		*2020*	
	Безработни лица - хил.	*Коеф.на безработица - %*	*Безработни лица - хил.*	*Коеф.на безработица - %*	*Безработни лица - хил.*	*Коеф.на безработица - %*	*Безработни лица - хил.*	*Коеф.на безработица - %*	*Безработни лица - хил.*	*Коеф.на безработица - %*	*Безработни лица - хил.*	*Коеф.на безработица - %*
*Общо за страната**	328921	10,02	261015	7,95	232066	7,07	201466	6,14	194715	5,93	220292	6,71
ЮЗР												
Перик	5079	8,35	3624	5,96	3230	6,31	2764	4,54	2574	4,23	3111	5,11
община Трън	607	43,4	316	36,9	415	29,7	350	25,04	300	21,4	296	21,2
Дял на броя безработни лица за община Трън от тези за областта в %	11.95		14,24		12,85		12,66		11,66		9.51	
София	18401	2.77	15246	2.29	14305	2.15	12101	1.82	11904	1.79	20216	3.04
Софийска	12722	8.39	9691	8.88	8011	7.34	6496	5.95	6387	5.85	6381	5.84
Благоевград	20895	13.81	16535	10.93	16228	10.72	15220	10.06	14125	9.33	16260	10.74
Кюстендил	6575	11.55	5316	9.34	5096	8 95	4611	8.10	4160	7.31	4913	8.63

Източник: ДБТ Перник

Таблица 41: Брой и равнище на безработица

Община	Към 30.11.2020г.	Към 31.12.2020г.	
		Брой	р-ще на безработица
Трън	245	247	17,66

Графика 1: Брой и равнище на безработица

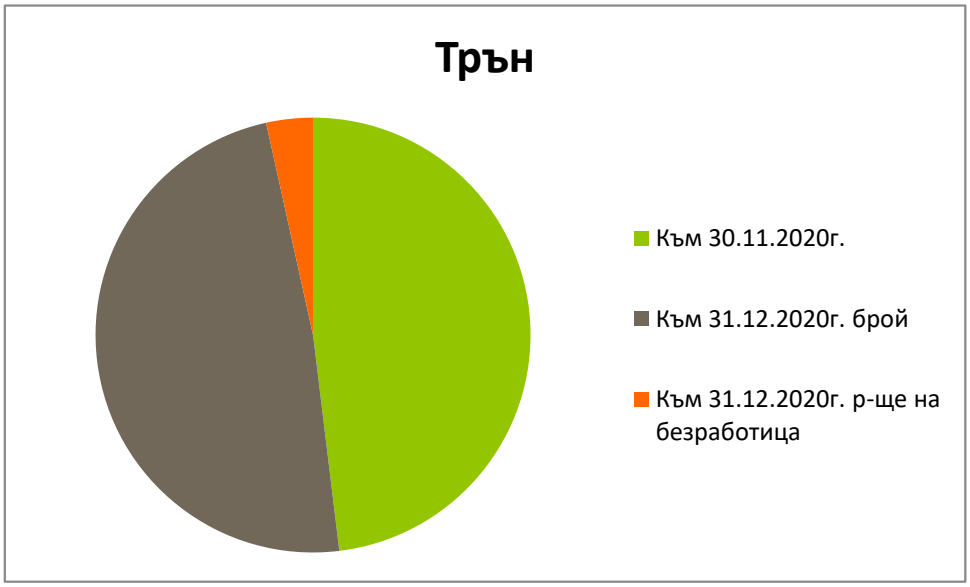

Таблица 42:Образователна структура на безработните лица

Община	Висше	Средно	Основно и по ниско
Трън	1	159	87

Графика 2: Образователна структура на безработните лица

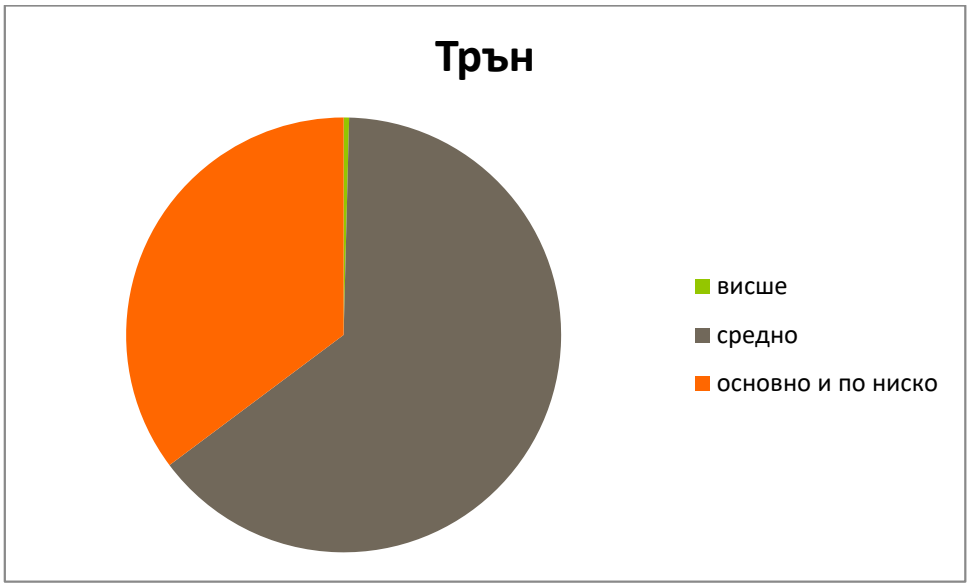

Таблица 43 : Професионална структура на безработните лица

Община	Работници	Специалисти	Без специалност
Трън	123	7	117

Графика 3: Професионална структура на безработните лица

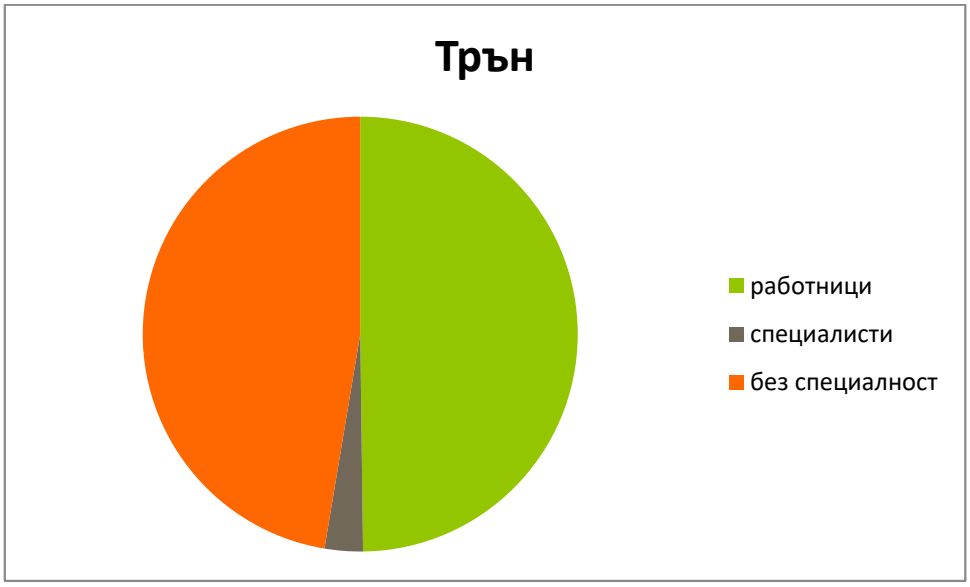

Таблица 44:Основни групи безработни лица

Община	Жени	До 29 год.	Прод. Безработни
Трън	124	41	94

Графика 4: Основни групи безработни лица

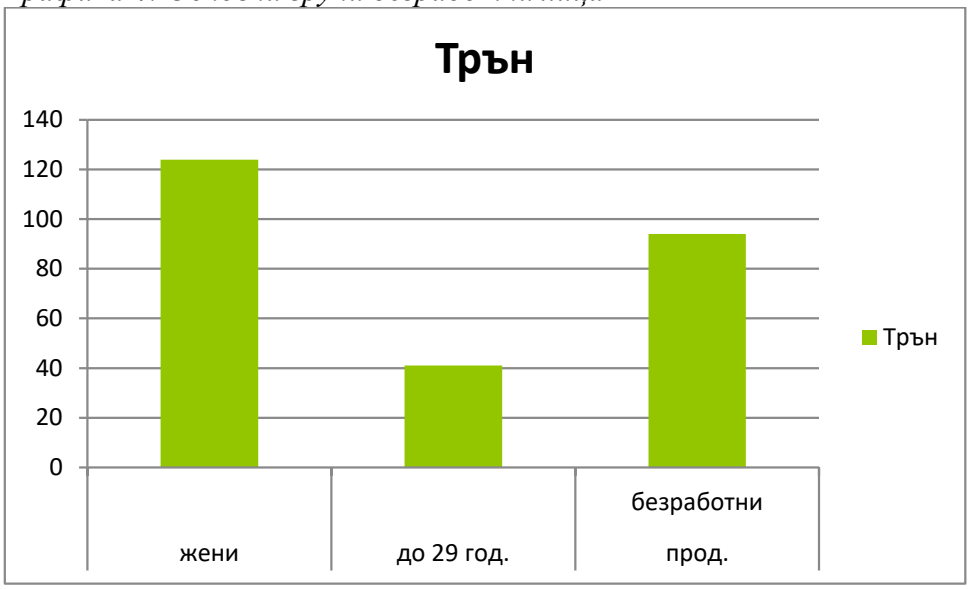

Таблица 45:Безработни лица постъпили на работа

ОБЩИНА	Общо	Първичен пазар	Програми	Мерки
Трън	1	0	1	0

Графика5 : Безработни лица постъпили на работа

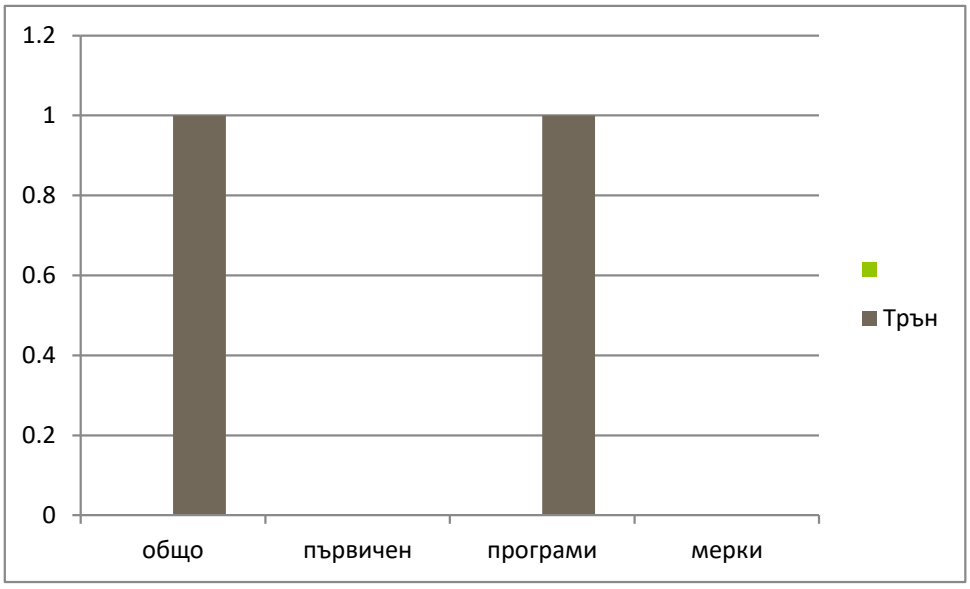

Таблица 46:Заявени свободни работни места през м. 12.2020г.

Община	Общо	в т.ч.		
		Квал. работници	Специалисти	Некв.работници
Трън	1	0	0	1

Графика 6: Заявени свободни работни места през м. 12.2020г

Информация: ДИРЕКЦИЯ "БЮРО ПО ТРУДА" – ПЕРНИК

Полова структура на населението

По отношение на половата структура на населението се наблюдава следното съотношение в общината:

Таблица 47: Справка за населението на Община Трън

Населено място	Мъже	Жени
Гр. Трън	1342	1291
с. Ломница	17	14
с. Богоина	3	3
С. Банкя	2	0
С. Ездимирци	13	11
С. Врабча	8	9
С. Проданча	4	4
С. Филиповци	57	70
С. Мракетинци	6	1
С. Бутроинци	4	1
С. Неделково	24	24
С. Лялинци	6	8
С. Парамун	22	11
С. Глоговица	30	26
С. Бусинци	9	8
С. Радово	9	4
С. Студен Извор	2	2
С. Ерул	12	9
С. Вукан	7	6
С. Кожинци	19	10
С. Мрамор	8	5
С. Костуринци	7	4
С. Еловица	5	8
С. Стайчовци	6	5
С. Велиново	10	13
С. Милкьовци	6	4
С. Туроковци	52	48
С. Бераинци	7	3
С. Главановци	37	24
С. Насалевци	7	3
С. Рани луг	11	4
С. Цегриловци	4	3
С. Милославци	8	5
С. Зеленинград	30	26
С. Забел	8	6
С. Ярловци	17	16
С. Лешниковци	4	2
С. Стрезимировци	8	2
С. Слишовци	8	8
С. Бохова	6	9
С. Реяновци	4	0
С. Джинчовци	6	5
С. Лева река	7	9
С. Докьовци	4	3
С. Видрар	1	3
С. Пенкьовци	6	5
С. Горочевци	8	4
С. Долна Мелна	6	8

С. Горна Мелна	4	2
С. Дълга Лука	6	1
С. Кършле	1	1
С. Шипковица	1	0

2.3.1. Образователна характеристика

Образователната структура на населението в община Трън сочи, че превес имат лицата със средно, основно образование и начално образование. Нисък е делът на висшистите, което е обусловено от липсата на квалифицирана работна ръка за общината. Структурата на икономиката на местно ниво е застъпена от селското стопанство и услугите, които от своя страна не генерират и нужда от висококвалифицирана работна ръка. Наличието само на едно училище и една детска градина на територията на общината е допълнителна предпоставка за негативната тенденция в образователната структура. Негативните тенденции в образователната структура на населението се определят от факторите, свързани с цялостното развитие на общината през последните години. Нестабилните демографски показатели, липсата на алтернативи за реализиране на икономически дейности с висока добавена стойност, както и липсата на инвестиции на местно ниво, са предпоставка за намален интерес на семейства с деца да се задържат в рамките на общината.

Община Трън е със сериозни различия в рамките на образователната структура на населението спрямо областта и страната. Лицата с висше образование за общината са едва 7,8%, за сравнение в област Перник те са близо два пъти повече. Като цяло за страната, образователната структура е с влошено състояние. Превес имат лицата със средно образование, а делът на висшистите е сравнително нисък. В особена степен това важи за малки селски общини, от типа на Трън - Земен, Ковачевци и Брезник.

Близостта на областта до столицата предполага повече възможности за реализация в образователната система и повишен достъп до образование на лицата. Широката система от висши учебни заведения в столицата, които са леснодостъпни за жителите на областта би следвало да благоприятстват развитието на положителни тенденции в образователната структура. В допълнение към това, откритият и функциониращ Европейски политехнически университет в Перник допринася за улесняване на достъпа до висше образование с оглед на близостта си до различните общини на територията на областта.

Образователната система в общината е представена от едно средно общообразователно училище и една детска градина. Състояние на материално-техническата база –двете учебни заведения – СУ„Гео Милев „ – гр.Трън и ДГ „Ален мак” е много - добро. И двете заведения са разположени в сгради общинска собственост. И двете сгради са сравнително нови и ремонтирани. През 2013 г. са извършени мерки за енергийна ефективност на сградата на училището, като ремонт е извършен на външната фасада и покрива. Вътрешното състояние на сградата е добро, но с възможност да бъде усъвършенствано. Класните стаи са обзаведени и оборудвани за опезпечаване на нуждите на нормалния образователен процес.

Сградата на ДГ „Ален Мак „ – гр.Трън е ремонтирана по Проект „Красива България” и собствени средства към момента състоянието е добро.На сградата са приложени мерки за енергийна ефективност – смяна на покрив, саниране и подмяна на котел. В двора е изградена поливна система и е подменена оградата. По отношение на обзавеждането и оборудването в

сградата, то е добро,съобразено с възрастта и нуждите на децата.

Общинската администрация се стреми да осигури в пълна степен качествени публични услуги в рамките на образователната система и да предостави на максимално широк кръг от лица достъп до качествени образователни процеси. В този ред на мисли, се цели освен осигуряване на добра материално-техническа база и облик на образователната инфраструктура, но и привличане на добре подготвени кадри в областта на образованието. Високото качество на предлаганата услуга, както и диверсифицирането на възможностите в рамките на образователния процес са предпоставка за подобряване на системата като цяло и за възвръщане на авторитета на училището в общината.

Таблица 48: Предучилищно обучение

Капацитет и брой деца в детска ясла на община Трън		години							
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
детски ясли	заведения	1	1	1	1	1	1	1	1
	брой места, капацитет	25	25	25	25	25	25	25	25
деца в яслите (брой)	общо	20	20	20	20	14	11	13	19
	момчета	14	14	12	10	8	7	8	6
	момичета	6	6	8	10	6	4	5	13

Детска градина

Таблица 49: Капацитет и брой деца в детските градини на община Трън

		Учебни години						
		2013/ 2014	**2014/ 2015**	**2015/ 2016**	**2016/ 2017**	**2017/ 2018**	**2018/ 2019**	**2019/ 2020**
детска градини	заведения	1	1	1	1	1	1	1
	групи	3	3	3	3	3	3	3
деца в градините (брой)	общо	72	72	72	75	81	72	67
	момчета	40	47	47	49	47	42	32
	момичета	32	25	25	26	34	30	35

Училищно образование

Таблица 50: Учители и педагогически персонал в детските градини в община Трън

персонал	*учебни години*						
	2013/ 2014	*2014/ 2015*	*2015/ 2016*	*2016/ 2017*	*2017/ 2018*	*2018/ 2019*	2019/ 2020
педагогически персонал	*7*	*7*	*7*	*7*	*7*	*7*	*7*

СУ „Гео Милев” – гр. Трън

С Постановление на МС №212от 02.09.2008 год. СУ „Гео Милев", гр.Трън е обявено за защитено училище, а с Постановление на МС№84 от 2009 год. е утвърдено като средищно училище с прием на ученици от територията на община Трън. Учениците са обучавани в рамките на три етапа:

- Начален етап -I - IV клас.
- Прогимназиален етап -V - VIII клас
- Гимназиален етап –IX- XII клас

Таблица 51:Учащи в общообразователните и специални училища на територията на община Трън

видове класове	*по пол*	*Учебни години*						
		2013/ 2014	*2014/ 2015*	*2015/ 2016*	*2016/ 2017*	*2017/ 2018*	*2018/ 2019*	*2019/ 2020*
I - IV клас	*мъже*	65	56	56	46	51	55	55
	жени	64	60	58	66	53	44	37
V - VIII клас	*мъже*	52	52	58	67			
	жени	60	65	52	55			
V - VII клас	*мъже*					44	36	38
	жени					39	45	46
IX - XIII клас	*мъже*	33	39	30	31			
	жени	25	25	23	34			
VIII - XII клас	*мъже*					37	39	47
	жени					48	40	43
	общо	299	297	277	299	272	259	266

В **СУ"Гео Милев"-гр. Трън** през учебната 2014 г. -2015 г.се обучават 294 деца, разпределени в паралелки от I до XII клас. На нуждаещите се деца се предоставя безплатен транспорт от I до VII клас,предлага се безплатна храна и целодневно обучение за децата от I-IV клас.

СУ"Гео Милев"- гр. Трън

Таблица 52:Ученици

Период	**Общо**	**Българи**	**Живеещи в сходни на ромите условия**
2012г./ 2013г.	**307**	**131**	**176**
2013г./ 2014г.	**300**	**120**	**180**
Отпаднали	**21**	**0**	**21**

- 2016 г в СУ,, Гео Милев- гр. Трън. са се обучавали общо **284** ученика, разпределени в паралелки от първи до дванадесети клас .На нуждаещите се деца се предоставя безплатен

транспорт, има осигурена безплатна храна и целодневно обучение за децата от I-IV клас.

-2017 г.-**286** ученика. Всички ученици от I до VIII клас получават безплатна храна, а на учениците от I до IX клас се предлага безплатен транспорт и безплатни учебни помагала.

- 2018 г.-265ученика. В самостоятелна форма на обучение са се записали **7** ромчета.

-2019 г.-269 ученика. Всички ученици от I до IV клас получават безплатна закуска ,на учениците от I до VII клас се предоставят безплатни учебници, а на учениците от I до XII клас се предлага безплатен транспорт . Държавният план- прием през учебната **2019 г.-2020 г**. е по „ Предприемачество“, с група от **26** ученика.

-2020г.- **272** ученика. Всички ученици от I до IV клас получават безплатна закуска ,на учениците от I до VII клас се предоставят безплатни учебници, а на учениците от I до XII клас се предлага безплатен транспорт . Държавния тплан – прием през учебната 2020 г.-2021 г. е 8 клас,с **профил- „ Предприемачески“** с група от **23** ученика.

За периода 2014 – 2020 завършили средното си образование в СУ „Гео Милев“ са както следва:

- 2014г. – 13 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 8 лица
- 2015 г. - 16 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 10 лица
- 2016 г. - 14 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 10 лица
- 2017 г. - 9 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 7 лица
- 2018 г. - 11 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 9 лица
- 2019 г. - 9 ученика; като записали и завършили висше образование от тях са 8 лица
- 2020 г. – 12 ученика като записали и завършили висше образование от тях са 10 лица

Поради настъпилата усложнена епидемиологична обстановка от COVID 19 на територията на Република България ПИЗА тестове за определяне нивото на грамотност на учениците на територията на община Трън, не са извършвани.

В СУ„ Гео Милев“ гр. Трън през 2020г. е назначен **1** образователен медиатор, който е от ромската общност и изпълнява функцията на посредник между семейството и училището, връзката между учителите и родителите на учениците в община Трън.

По **Постановление № 100 на Министерския съвет от 2018 г**. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (**ДВ, бр. 50 от 2018г.)**в екипа за обходи е включен като член здравния медиатор при община Трън, който е от ромската общност.

ДГ „Ален Мак”

ДГ „Ален Мак” е целодневна детска градина с общинско финансиране. Тя е единственото детско заведение от този тип и се намира на територията на гр. Трън.През последните години броят на децата се е увеличил.Децата са разпределени в три групи – една яслена и две – от 3-4 г; 5-6 г; 6-7г. и яслена група.

Подлежащи на предучилищно обучение за учебната 2014г. наброяват 52 деца. В ДГ

„Ален мак" има две подготвителни групи от 5 и 6 год. възраст като за 2012 / 2014г.наброяват 63 деца, които са обхванати в целодневна форма на обучение.

Родените 2006г. деца, подлежащи за първи клас през учебната 2012/2013г. наброяват 14 деца. През учебната 2013/ 2014г. подлежащи за първи клас са 21 деца, родени през 2007г.

-2016 г.се обучават 95 деца в общо 4 групи като 71 от децата са ромчета.

-2017 -2018 г. – **97** деца.

-2018- 2019 г.- **82** деца по данни от детското заведение. За двугодишния период детската градина съответства на демографските и социално- икономически промени в общината. На територията на община Трън има и яслена група, в която се приемат деца от 10 месечна до 2 годишна възраст.

-2020-2021г.са обхванати **88** деца по данни от детското заведение.

В градината има яслена група, в която се приемат деца от 10 месечна до 3 годишна възраст. Детската градина работи и в изпълнение на Националната програма за допълнително обучение по български език с основна цел развитие на предучилищното образование на деца не владеещи и говорещи трудно български език . В изпълнение на програмата се работи с 4 групи като всяка група е с по 7 деца , с 4-ма ръководители. През 2015г. в СУ„ Гео Милев" е назначена на работа жена от ромския етнос, на постоянен трудов договор като начален педагог, която е с висше образование- степен бакалавър. През 2019 г. към ДГ„ Ален мак"- гр. Трън е назначен **1** медиатор , който изпълнява функцията на посредни кмежду семейството и детската градина, връзката между учителите и родителите на децата в община Трън.

ЦОП Трън изпълнява социални услуги където обучава деца. Той е общинска структура и е делегирана държавна дейност. Настанен е на втори етаж в сграда общинска собственост.

2.3.2. Здравеопазване

На територията на община Трън няма заведение за болнична помощ, и е представено от извънболнична помощ . На територията на общината има един център за спешна медицинска помощ, който разполага с три линейка и два екипа – един мобилен и един стационарен. Центърът е разположен на първи етаж от сградата на бившата болница. За съжаление в рамките на здравната система в община Трън се наблюдават сериозни проблеми, които са сходни на тези характерни за страната като цяло, но и в частност за малките селски общини. В този контекст, сериозен е недостигът на медицински специалисти и апаратура.

Здравеопазването се осъществява основно чрез личните лекари, Център за спешна медицинска помощ, който е приспособил своята нужда към потребностите на местното население, особено с оглед на отдалечеността и трудната комуникативност на хората от селата, и два дентални кабинета.

Населението в Община Трън се обслужва от 2-ма общо практикуващи лекари. В града има два стоматологични кабинета, медицинска лаборатория и една аптека. В общината има ЦСМП с необходима техника и 24 часа дежурен лекарски кабинет. ЦСМП – гр. Трън е с непрекъснат денонощен режим на работа, в който се оказва спешна медицинска помощ на всяко лице, нуждаещо се от такава, независимо от неговото гражданство, адрес или здравноосигурителен статут.

Здравно обслужване на децата и учениците

В община Трън съгласно утвърдените бройки има назначени 4 броя здравни специалисти както следва - 3 медицински сестри в детската градина и 1 медицинска сестра в СУ„Гео Милев", където има оборудван здравен кабинет. Медицинските специалисти осъществяват следните

дейности:

- Профилактика на здравето
- Оказване на спешна помощ при инциденти
- Наблюдение на физическото развитие на децата и учениците

Здравни медиатори

При община Трън работи от м.юни 2012год. здравен медиатор от ромската общност, а от м. април 2019 г. е назначен още един медиатор на трудов договор и е посредник в работата на общината с групи, които са в уязвимо социално положение, личните лекари, социалните работници от Дирекция,, Социално подпомагане“, РЗИ- гр. Перник и др.институции.

*Таблица 53:***Регистриране на новородени и деца при личен лекар :**

Раждания	**Общо**	**Българи**	**Живеещи в сходни на ромите условия**
2013г.	**30**	**8**	**12**
2014г.	**29**	**13**	**15**
Общо:	**59**	**21**	**27**

*Таблица 54:***Профилактични прегледи на лица до 18 г:**

Профилактични прегледи	**Лица до 18 год. (общо)**	**Българи**	**Живеещи в сходни на ромите условия**
2013г.	**932**	**301**	**631**
2014г.	**897**	**244**	**653**
Общо:	**1829**	**545**	**1284**

*Таблица 55:***Профилактични прегледи на лица над 18 г:**

Профилактични прегледи	**Лица над 18 год.(общо)**	**Българи**	**Живеещи в сходни на ромите условия**
2013	**1828**	**1285**	**543**
2014г.	**1923**	**1549**	**374**
Общо:	**3751**	**2834**	**917**

*Таблица 56***:Брой извършени планови имунизации на лица до 18г.**

Планови имунизации	**Лица до 18 год.(общо)**	**Българи**	**Живеещи в сходни на**

			ромите условия
2013г.	**616**	**253**	**363**
2014г.	**487**	**220**	**267**
Общо:	**1103**	**473**	**630**

*Таблица 57:***Брой извършени планови имунизации на лица над 18г.**

Планови имунизации	**Лица над 18 год.(общо)**	**Българи**	**Живеещи в сходни на ромите условия**
2013г.	**198**	**145**	**53**
2014г.	**206**	**171**	**35**
Общо:	**404**	**316**	**88**

***Таблица 58:*Данни за регистрация на бременни жени:**

Период	**Българки**	**Ромки**
2013г.	**8**	**12**
2014г.	**8**	**10**
Общо:	**16**	**22**

Таблица 59: **Регистрация на новородени роми:**

Период	**Българи**	**Роми**
2013г.	**6**	**20**
2014г.	**13**	**10**
Общо:	**19**	**30**

*Таблица 60:***Регистриране на новородени и деца при личен лекар :**

Раждания	**Общо**	**Българи**	**Групи в уязвимо социално-икономическо положение**
2016.	**1**	**1**	**0**
2017	**32**	**22**	**10**
2018	**33**	**11**	**22**
2019	**47**	**14**	**33**
2020	**8**	**3**	**5**
Общо:	**111**	**51**	**60**

*Таблица 61:***Профилактични прегледи на лица до 18 г.**

Профилактични	**Лица до**	**Българи**	**Групи в уязвимо**

прегледи	**18 год. (общо)**		**социално-икономическо положение**
2016г.	**40**	**14**	**26**
2017г.	**819**	**307**	**512**
2018 г.	**917**	**244**	**673**
2019 г.	**953**	**320**	**633**
2020 г.	**737**	**341**	**396**
Общо:	**3465**	**1226**	**2240**

*Таблица 62:***Профилактични прегледи на лица над 18 г:**

Профилактични прегледи	**Лица над 18 год.(общо)**	**Българи**	**Групи в уязвимо социално-икономическо положение**
2016г.	**73**	**69**	**4**
2017г.	**1502**	**1200**	**302**
2018г.	**1675**	**1391**	**284**
2019 г.	**1795**	**1500**	**295**
2020 г.	**1363**	**1117**	**246**
Общо:	**6408**	**5277**	**1131**

*Таблица 63:***Брой извършени планови имунизации на лица до 18г.**

Планови имунизации	**Лица до 18 год.(общо)**	**Българи**	**Групи в уязвимо социално-икономическо положение**
2016г.	**13**	**5**	**8**
2017г.	**342**	**119**	**223**
2018 г.	**366**	**102**	**264**
2019 г.	**436**	**128**	**308**
2020 г.	**275**	**77**	**198**
Общо:	**1432**	**431**	**1001**

*Таблица 64:***Брой извършени планови имунизации на лица над 18г.**

Планови имунизации	**Лица над 18 год.(общо)**	**Българи**	**Групи в уязвимо социално-икономическо положение**
2016г.	**7**	**5**	**2**
2017г.	**241**	**175**	**69**
2018 г.	**141**	**90**	**51**

2019 г.	**197**	**121**	**76**
2020 г.	**213**	**159**	**54**
Общо:	**792**	**550**	**249**

*Таблица 65:***Данни за регистрация на бременни жени :**

Период	
2016г.	**0**
2017г.	**36**
2018 г.	**28**
2019 г.	**25**
2020 г.	**17**
Общо:	**106**

*Таблица 66:***Регистрация на новородени:**

Период	
2016г.	**1**
2017г.	**32**
2018г.	**33**
2019 г.	**47**
2020 г.	**8**
Общо:	**121**

Проект „Щастливо детство чрез услуги за ранн детско развитиие“

ОбщинаТрън изпълнява проект BG05M9OP001-2.004-0065 „Щастливо детство чрез услуги за ранно детскора звитие" по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020, процедура BG05M9OP001-2.004 „Услуги за ранно детско развитие“.

Предоставяните услуги по проекта са:

- Ранна интервенция на увреждания
- Семейно консултиране и подкрепа, индивидуална и групова работа с родители, психологическа подкрепа на родители.
- Здравна детска консултация и превенция на заболяванията;
- Допълнителнапедагогическаподготовказаповишаваненаучилищнатаготовност чрез подготвителни групи за училище през лятото.

Целевите групи, към които са насочени дейностите в проекта са:

- Семейства с деца от 0 до 7 г., включително с увреждания;
- Деца от 0 до 7 г. в риск и техните семейства.

- **2017 г.** по **проект„ Щастливо детство“,** който представлява социална услуга за ранно детско развитие и е за период от 27 месеца като бенефициенти по проекта са **79** деца от ромския етнос, които са от 0 до 7 г. и с тях работят педагози, социални работници, медицински специалисти и здравни медиатори.

- 2018 г.- 83 деца от ромския етнос.

- 2019 г.- 70 деца от ромския етнос и техните семейства. Към проекта работят : педиатър, гинеколог, логопед, рехабилитатор, психолог, социален работник, педагог и здравни медиатори към ранна интервенция на увреждaнията и медиатор.

- **2020 г-.101** деца от ромския етнос и техните семейства.

2.3.3. Социални услуги

Предоставяните социални услуги на територията на община Трън, за перода 2014г.-2020г. са както следва:

Таблица 67: Идентифицирани уязвими групи в община Трън

№	Целеви групи	2019		2020	
		вид	бр.	вид	бр.
1.	Деца, младежи и възрастни, включително с увреждания, настанени в специализирани институции и техните семейства	До 18 г.	0	До 18 г.	0
		От 18 до 54 г.	0	От 18 до 54 г.	0
		Над 54 г.	0	Над S4 г.	0
2.	Семейства с деца с увреждания		16		15
3.	Хора с увреждания над 18 г.		549		526
4.	Деца и възрастни в риск				
4.1.	На месечно подпомагане по ппзсп	От 18 до 65 г.	88	От 18 до 65 г.	92
		Над 65 г.	3	над 65 г.	3
.		деца	94	деца	75

4.2.	Непълнолетни майки и техните деца	До 18 г.	18	До 18 г.	9
4.3.	Деца настанени в ппс		6		6
Общо			774		726

Източник:ДСП ТРЪН

Център за рехабилитация и социална интеграция - гр. Трън (ЦСРИ)

Капацитета на услугата е 20 места. В Центъра се осъществява медицинска и социална рехабилитация, извършват се социални, правни и здравни консултации. Оказва се психологическа и социална подкрепа на деца в риск и техните семейства. През годините Центъра е работил с потребители над капацитета определен от АСП.

Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания (ЦНСТ –ПЛФУ)

Центърът е за пълнолетни лица с физически увреждания са **2 /два/ броя** с общ капацитет 25 (15+10) места. С разкриване на центровете се осигурява резидентна грижа за хората с увреждания в среда близка до семейната, и с възможности за връщане в домашна среда. Заетостта в центровете през цялата година е 100%, като тежките случаи налагат в определени моменти в същите да бъдат настанявани и лица извън капацитета. Наблюдава се постоянна тенденция на чакащи лица за настаняване в центровете.

Център за настаняване от семеен тип за стари хора (ЦНСТ - СХ)

Центърът е със капацитет 15 места. При засиления интерес към тази услуга от страна на възрастните хора, които могат сами да се обгрижват, същият е със 100% заетост през цялата година. Условията са много добри и отговарят на всички стандарти и критерии и средата предлага условия близки до семейната, до домашния уют. Наблюдава се постоянна тенденция на чакащи лица за настаняване в центъра.

Домашен социален патронаж (ДСП)

Капацитетът на услугата е 45 места, като през летния сезон броя на лицата ползващи услугата надвишава капацитета и достига до 60 лица в някои месеци. ДП обслужва хора от града и близките населени места.Населението на общината е застаряващо и през годините нуждата и интереса към тази социална услуга е засилен. За периода 2014г.- 2020г. ползватели на услугата са както следва:

- 2015 - 46 лица;
- 2016 - 48 лица;
- 2017 - 47 лица;
- 2018 - 54 лица;
- 2019 - 49 лица;
- 2020 - 57 лица;

Център за обществена подкрепа (ЦОП)

Центърът работи по превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, консултиране и подкрепа на семейства в риск; оценяване, обучения и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески прояви и проблеми. Капацитета на центъра е 30 потребители, като се предоставят почасови услуги на децата и техните семейства. За периода 2014 г.- 2020 г. ползватели на услугата са както следва:

- 2015 - 37 деца и техните семейства;

- 2016 - 48 деца и техните семейства;
- 2017 - 54 деца и техните семейства;
- 2018 - 58 деца и техните семейства;
- 2019 - 42 деца и техните семейства;
- 2020 - 37 деца и техните семейства;

Приемна грижа

Приемната грижа е социална работа за подкрепа на приемните семейства, включваща обучения, подбор и наемане на приемни семейства. За периода 2015 г. - 2020 г.. ползватели на услугата са както следва:

-2015 - 6 приемни семейства, с 6 деца настанени в тях;
- 2016 - 4 приемни семейства, с 5 деца настанени в тях;
- 2017 - 6 приемни семейства, с 6 деца настанени в тях;
- 2018 - 5 приемни семейства, с 6 деца настанени в тях;
- 2019 - 5 приемни семейства, с 6 деца настанени в тях;
- 2020 - 5 приемни семейства, с 6 деца настанени в тях;

Клуб на пенсионера и инвалида

Услугите на клуба се ползват **от 60 потребители**, членове на същия с плащане на членски внос. Клубът развива активна дейност, като организиране на свободното време на потребителите - празници, екскурзии, посещения на други клубове.

Услуги, предоставяни по програми и поректи:

- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020**
  Проектът „В подкрепа на правото за независим живот“. Осигуряване на грижа в семейна среда на хора и деца, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието. През 2015 е осигурена заетост на 47 лични асистенти и 21 домашни помощници; През 2016 е осигурена заетост на 43 лични асистенти и 20 домашни помощници. През 2017 г. е осигурена заетост на 29 лични асистенти и 20 домашни помощници;
- **Механизъм „Лична помощ“** Осигуряване на грижа в семейна среда на хора и деца, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието си с определена чужда помощ. През 2018г. е осигурена заетост на 44 лични асистенти и 21 домашни помощници. През 2019 г. е осигурена заетост на 47 лични асистенти и 23 домашни помощници, а 2020 г. е осигурена заетост на 27 лични асистенти;
- **Национална програма „Предоставяне на грижи в домашна среда“** представлява предоставяне на персонални грижи в домашна среда на лица с от 80 до 89,99 на сто степен на трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане с определена чужда помощ и хора на 65-годишна възраст в невъзможност за самообслужване, които не са освидетелствани по съответния ред от органите на медицинската експертиза. Услугата се предоставя за периода от 01.04.2020 до 31.12.2020 на 16 лица.
- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020**
  Проект BG05M9OP001-2.004-0065 „Щастливо детство чрез услуги за ранно детско развитие" процедура BG05M9OP001-2.004 „Услуги за ранно детско развитие“: Предоставяните услуги по проекта са: Ранна интервенция на

увреждания; Семейно консултиране и подкрепа, индивидуална и групова работа с родители, психологическа подкрепа на родители; Здравна детска консултация и превенция на заболяванията; Допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност чрез подготвителни групи за училище през лятото. За периода 2014г.- 2020г. ползватели на услугата са както следва:

- През 2015 г. по проект,, Щастливо детство“ /финансиран от ПСВ на Световната банка и предшестващ горецитирания проект/ е създаден ЦРИУ, като него са обхванати 87 деца и техните семейства;

Устойчивост на проекта по ПСВ е постигната чрез проект „Щастливо детство чрез услуги за ранно детско развитие“ по ОПРЧР 2014-2020 г. като резултатите от проекта /брой на обхванати лица за предоставяне на услуги/ са както следва:

- През 2016 г. - 98 деца и техните семейства;
- През 2017 г. - 109 деца и техните семейства;
- През 2018 г. - 100 деца и техните семейства.
- През 2019 г. - 82 деца и техните семейства;
- През 2020г. - 78 деца и техните семейства
- През 2021 г. – 89 деца и техните семейства са ползвали усугите на ЦРИУ.

- **Проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в Община Трън и Община Земен**

  Проектът е по по Процедура BG05M9OP001-2.040 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2“**.** Дейностите по него включват медико-социални услуги и психологическа подкрепа, предоставяне на услуги от бита (закупуване на храна, хранителни продукти, лекарства и други продукти), заплащането на битови сметки със средства на лицата, заявяване и получаване на неотложни административни услуги. Участници в проекта са лица с трайни увреждания и възрастни над 65 години, включително с хронични заболявания, които не се справят без подкрепа. Услугата се предоставя за периода от 18.09.2019 г. до 18.09.2020 г. и обхваща 38 потребители на услугата за община Трън.

  Процедура BG05M9OP001-2.101 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3” с партньор Община Земен Проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Трън и община Земен“ Дейности: Предоставяне на услуги от бита – закупуване на храна, хранителни продукти, лекарства и други продукти със средства на лицата потребители. Заплащане на битови сметки със средства на лицата. Заявяване и получаване на неотложни административни услуги. Участници: Лица над 18 г., вкл. с увреждания, получаващи грижа във връзка с пандемичната ситуация, лица поставени под карантина, самотни родители на деца до 12 – годишна възраст. Услугата се предоставя за периода от 01.05.2020г. до 31.12.2020г, а обхватът й е 34 потребители на услугата за община Трън.
- **Предоставени качествени и навременни услуги на 51 потребители от Община Трън.**

  Процедура BG05M9OP001-2.046 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4“, Проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в Община Трън и Община Земен “ Дейности: Медико-социални услуги и психологическа подкрепа Предоставяне на услуги от бита – закупуване на храна, хранителни продукти, лекарства и други продукти. Заплащане на битови сметки със средства на лицата. Заявяване и получаване на неотложни

административни услуги Участници: Лица с трайни увреждания и възрастни над 65 години, включително с хронични заболявания, които не се справят без подкрепа. Услугата се предоставя за периода от 18.09.2019 г. до 18.03.2021 г. и обхваща - 38 потребители на услугата за община Трън.

2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

2.4.1. Транспортна инфраструктура и достъпност

Транспортни коридори с национално и наднационално значение

Община Трън се намира в северозападната част на Област Перник, като общинският център град Трън отстои на 48 км от областния център град Перник и на 72 км от столицата. През територията на областта преминават важни транспортни връзки: Европейски транспортен коридор № IV „Дрезден – Прага – Виена – Братислава – Дьор – Будапеща – Арад – Букурещ – Констанца / Крайова – София – Солун / – Пловдив – Хасково – Истанбул", Европейски транспортен коридор № VIII „Бари / Бриндизи-Дурас / Вльора – Тирана – Скопие – София – Пловдив – Бургас / Варна", АМ „Люлин" и строящата се АМ „Струма". Те дават добра транспортна обвързаност на общината към страната и Европа. На територията на Община Трън, на българо–сръбската граница, е разположен ГКПП Стрезимировци.

Автомобилен транспорт и инфраструктура

Транспортното обслужване на населението на територията на Община Трън се извършва чрез автобусен транспорт, който се движи по утвърдена транспортна схема. От автогарата в общинския център - град Трън има автобусен превоз за София, Перник, Брезник и селата от общината. Осигурени са регулярни транспортни връзки на селата с центъра на общината. На всеки 5 г. община Трън провежда процедура за избор на фирма изпълнител по транспортна схема.

През територията на община Трън преминават участъци от републиканската пътна мрежа, както следва:

Таблица:68

Номер на пътя	***Наименование на пътя***	***от км***	***до км***	***Дължина на участъка /км/***	***Състояние на настилката***			***Рехабилитиран /реконструиран/ път 2014-2020***	***Бъдещи рехабилитации, ново строителство, проектиране /2021-2027/***
					добро	***средно***	***лошо***		
II-63	Перник - Мещица -	31+100	65+788	34,688					Изготвяне на технологични

	Брезник - Трън – Стрезимировци				от км 43+300 до км 52+500	от км 61+788 до км 65+788	от км 31+100 до км 43+300, от км 52+500 до км 61+788		проекти за превантивен ремонт на участъци от км 19+720 до км 42+690, и от км 52+595 до км 65+788, след което извършване на необходимите СМР по проекти.
III-637	(Трън - Стрезимировци) - Вукан - Пенкьовци - Трекляно - Габрешевци - Злогош – Драговищица	0+000	38+000	38		от км 0+000 до км 8+450	от км 8+450 до км 33+900- лошо състояние, от км 33+900 до км 38+000 - черен път		
III-813	(София - Петрохан) - Годеч - Драгоман - Габер - Владиславци - Круша - Врабча - (Брезник - Трън)	51+100	59+400	8,3		от км 57+400 до км 59+400	от км 51+100 до км 57+400		
III-6301	(Брезник - Трън) Филиповци - Велиново - Глоговица - Трън	0+000	12+350	12,35		от км 0+000 до км 4+000, от км 8+000 до км 12+350	от км 4+000 до км 8+000		

III-6372	Вукан - Костуринци - Стайчовци - Долна мелна - Дълга лука - Косово – Трекляно	0+000	24+650	24,65	от км 22+300 до км 24+650		от км 0+000 до км 22+300		
III-6052	Дивля – Пенкьовци	3+580	6+900	3,32		от км 3+580 до км 6+900			
III-8114	Брезник - Бегуновци - Кошарево - Станьовци - Долна Секирна - Горна Секирна - Горчовци(Стайчовци-Пали лула)	30+600	43+100	12,5			от км 35+000 до км 36+300 - лошо състояние от км 30+600 до км 35+000 и от км 36+300 до км 43+100 черен път		
	Обща дължина на републиканските пътища на територията на Община Трън			**133,808**	**Км**				

Източник:ОПУ

Железопътен транспорт и инфраструктура

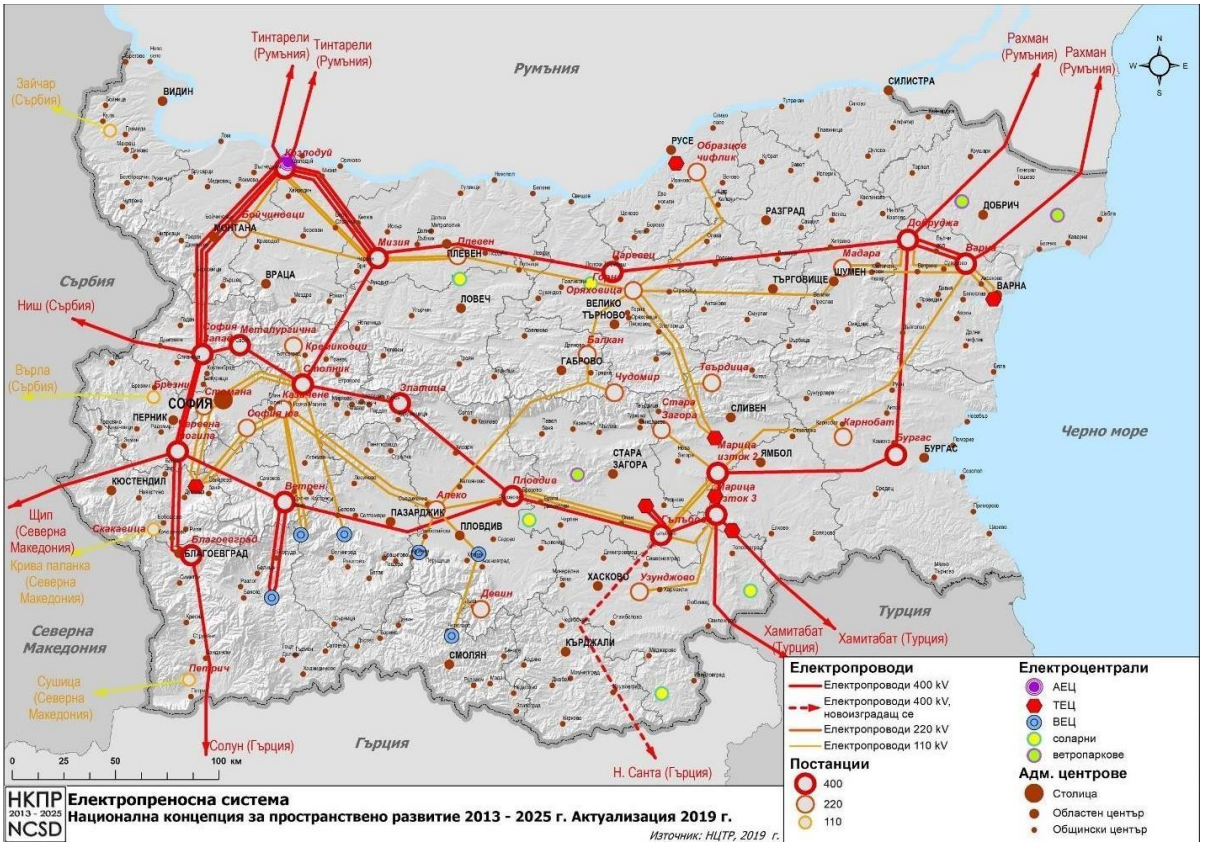
През територията на община Трън няма изградена железопътна инфраструктура.Най- близката жп гара се намира в гр. Перник

2.4.2. Енергийна инфраструктура (електроснабдяване) и ВЕИ

Електроенергийна инфраструктура

Електрозахранването на община Трън се осигурява от ЧЕЗ ГРУП.

Фигура 4 . Електропреносна система на България

Източник: АНКПР

През територията на Община Трън преминава междусистемен преносен електропровод 110 kV “Ерма”. В рамките на общината не преминават 400kV и 220kV преносни електропроводни мрежи. Общината се захранва с въздушни електропроводи 20 222 кV от подстанция „Брезник“ и възлова станция 20kV „Трън“. На територията на Община Трън няма изградена електрическа подстанция собственост на ЕСО ЕАД, нито на други собственици. Изградената въздушна мрежа средно напрежение е с дължина 216 км. В гр. Трън има изградена кабелна мрежа средно напрежение с дължина 5,1 км. Основните изводи са в добро техническо състояние, но някои от отклоненията се нуждаят от ремонт. Освен възловата станция в общината са изградени 134 броя трафопоста с обща инсталирана мощност 21 115 кVA.

Електроенергия от възобновяеми източници се произвежда от МВЕЦ „Ерма“ с обща мощност 250 kVA, който се намира в землището на с. Ломница. В общината няма неелектрифицирани населени места. Към настоящия момент електрозахранването на територията е достатъчно с оглед намаляване на населението и натоварването на мрежата. По проект завършен през 2015 г./финансиран от ПРСР2007-2013/ в гр.Трън са поставени 463 бр. осветителни тела, а в 14 населени места 974 бр., както следва: с. Неделково- 55 бр., с. Филиповци-84 бр., с. Ломница-35 бр., с. Радово- 51 бр., с. Бусинци-56 бр., с. Студен Извор-23 бр., с. Туроковци-129 бр., с. Берайнци-47 бр., с. Забел-71 бр., с. Зелени град- 151 бр., с. Ярловци-108 бр., с. Главановци-74 бр., с. Слишовци-47 бр.,с. Стрезимировци- 43 бр.

В останалите населени места общината поетапно подменя телата, но няма село без улично осветление, макар и недостатъчно.

Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)

За производството на алтернативна електрическа енергия в страната се използват водна, вятърна и слънчева енергия, в зависимост от специфичните природни условия за всеки район. Предвид природните условия в ЮЗР, по-отдавна изградените мощности от ВЕИ са на база водна енергия, повечето разположени на територията на община Сандански.

В изпълнение на поставените национални цели за увеличаване използваемостта на ВЕИ в последните години се изграждат и мощности на слънчева енергия, но на територията на ЮЗР, където попада община Трън няма особено добри условия за такива.

По-голямата част от ВЕИ, поради по-малките мощности отдават енергията си в електроразпределителната мрежа.

Изградените в ЮЗР мощности от ВЕИ представляват 9,4% от общото в страната.

В ЮЗР се усвоява най-много водната енергия, като изградените мощности представляват близо 14% от всички в страната.

На територията на община Трън има ВЕИ.Той се намира в с. Богойна -ВЕЦ“Ерма“ стопанисван от ЕКО ЕРМ ООД. Неговата мощност е:

Таблица 69:

Община/област	ВЕЦ Мощност МВт	ФтЕЦ Мощност МВт	ВяЕЦ Мощност МВт	БиоЕЦ Мощност МВт	ВИ общо брой	ВИ общо мощност МВт	Плътност МВт/ 1000км^2
Трън	0.2				1	0.2	0.29

Производителността му за 2020г. е 485 439,75 kw

За 01.2021 - 67 722 Kw

За 02.2021.- 86 872 Kw

2.4.3. *Телекомуникационна инфраструктура*

Информационните и комуникационни технологии са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално икономически сектори.

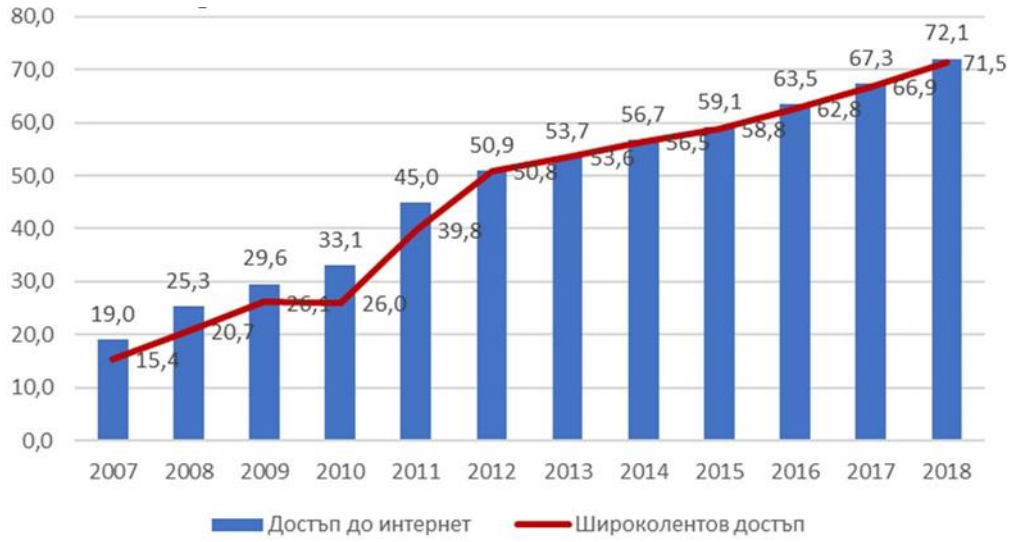
Постепенно ИКТ стават широко достъпни за населението както по отношение на възможностите за достъп, така и по отношение на тяхната цена, като темповете на достъпност нарастват по-отчетливо в периода 2007-2013 г. и малко по-плавно в периода 2013-2018 г. За десет години делът на домакинствата в ЕС-28 с достъп до интернет е достигнал 85%, което е с 30 процентни пункта повече в сравнение с 2007 г.

България следва тези темпове с по-ниски абсолютни стойности, като за периода 2007-2013 г. достъпът до Интернет рязко нараства с 35 процентни пункта, а през периода 2013- 2018 г. - с два пъти по-малко, достигайки стойност 72,1%, което е най-ниският дял на достъп от страните в ЕС.

Разбираемо, темпът на нарастване в периода 2007-2013 г. е несравнимо по-висок, предвид ниската изходна база.

Развитието на модерна цифрова инфраструктура в страната стимулира навлизането на новите технологии и изоставането по свързаност и ползваемост постепенно се преодолява, видно от информацията на НСИ за 2018 г.

Графика 7:Ползваемост на цифрова инфраструктура

Източник: НСИ

Мрежите на съществуващите мобилни оператори в страната – A1, VIVACOM и TELENOR покриват голяма част от територията на община Трън. По граничните села в повечето случаи преобладава сръбския оператор и това води до неблагоприятни условия за ползване на мобилните услуги и до необходимост сигналът да бъде усилен.

В общинският център и по-големите села имат достъп до Интернет, фиксиран с висока скорост и качество от БТК.

След 2014г. до настоящият момент 2021г.основни интернет доставчици на територията на община Трън са A1, VIVACOM и TELENOR. Град Трън е покрит с кабелна връзка на VIVACOM по същата мрежа на БТК.

В населените места на община Трън интернет връзката се доставя единствено чрез антени, като голяма част от населените места нямат връзка.

Една добра инициатива е тази на Европейската комисия за изграждане на безплатен висикоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU. Инициативата WiFi4EU е предназначена за граждани и посетители на ЕС, които ще имат безплатен достъп до безжичен Интернет на обществени места, като паркове, площади, обществени сгради, библиотеки или здравни центрове на територията на Съюза. Wi-Fi точките за достъп могат да бъдат инсталирани от общината и дружеството за инсталиране на WiFi, като се използва ваучер от ЕС.

От 2020г. в с. Зеленигра, с. Главановци, общ. Трън и център на град Трън има покритие на Wi-Fi 4EU изградена по проект втора покана на ЕС.Доставчикът чрез нея е VIVACOM.

В момента община Трън е включена в проект подмярка: 7.3 „Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобряване и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство“ до общините Трън, Брезник и Земен.

Широколентово покритие

Широколентовото покритие в България е над средните стойности за ЕС, но се наблюдава дисбаланс между гъсто населените места и слабо населените места. По данни на НСИ, през 2018 г. 71,5% от домакинствата в страната имат широколентов достъп до Интернет, като за градовете тази стойност е 75,7%, а за селата - 58%. Усилията за изравняване на възможностите и по-широк достъп за различните райони в страната дават резултат, защото разликите намаляват. През 2013 г. само 30,9% от домакинствата в селата са имали широколентов достъп до Интернет при 58% за градовете с разлика от 30%, докато към 2018 г. разликата е намаляла почти двойно.

2.4.4. Водоснабдителна и канализационна инфраструктури

Водопреносна и водоснабдителна мрежи

Община Трън попада в обособена територия в обхвата на "ВиК" ООД – гр. Перник. През 2021г. има осигурени средства от държавния бюджет за реконструкция на довеждащия за град Трън водопровод – 4 км. трасе.

При анализиране на водоснабдителната и канализационната мрежа и съответните съоръжения са използвани данни от Общия устройствен план на Община Трън .

Релефът на общинската територия е предимно планински с котловинни полета, което определя принципите в изграждането на ВиК мрежите и възможностите за водоснабдяване на населените места. Демографските показатели на общината са подобни на тези за цялата страна – голям процент на населението в надтрудоспособна възраст и отрицателен прираст, ниска гъстота и силно обезлюдяване в планинските райони. Повече от половината от населението на общината е съсредоточено в общинския център, една четвърт в селата разположени по основната пътна артерия и една четвърт в слабонаселените планински зони. Определянето на еквивалент жителите, съответно на населението, се отразява при оразмеряване на водоснабдителната и канализационната мрежа.

Град Трън представлява около 58% от населението на общината. Основният водоизточник за Трън е изворът „Трънска Банкя" в с. Банкя. От него водата се доставя чрез изпомпване по стоманен водопровод с дебит 28.00 л/сек. до напорен резервоар в града. Други два водоизточника - “Голем извор” (4.7 л/сек) и „Малък извор” (1.5 л/сек) - са разположени северно от града. Сигурността на водоснабдяването на град Трън е застрашена от повредите по водопроводите от Резервоар 2 до града. Изготвен е проект от програма ОПОС за рехабилитация на съществуващата ВиК мрежа и изграждане на ПСОВ гр. Трън. В цялата община единствено в гр. Трън има изградена съществуваща смесена канализационна система, която се зауства на три места в река Ерма. Съгласно издаденото разрешително за заустване на отпадъчни води във водоизточник, след изграждането на ПСОВ, съществуващите заустванията ще бъдат запечатани. В Община Трън има учредена СОЗ на основание чл.118, ал.1, т.3 от ЗВ и чл.37, т.1 от Наредба 3 за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците само за един водоизточник. Тя е учредена със заповед N СОЗ-07/16.03.2004, за водоизточник КЕИ „Трънска Банкя“, с. Банкя. За останалите водоизточници е необходимо да се изградят СОЗ съгласно горецитираните членове на ЗВ и Наредба 3. Останалите селища в общината се снабдяват от местни източници Местното ВиК дружество води на отчет от общината общо тридесет и три населени места разделени на тридесет зони.

Няколко от зоните на по-малко населените места се отличават с няколкократно по-голямо водопотребление от останалите села. Това са: Зона 14 – с. Извор, Зона 145 – с. Филиповци, Зона 144 – с. Туроковци, Зона 112 – с. Главановци, Зона 129 - с. Милославци; с. Ярловци. Зона №129 с. Милославци и с. Ярловци

Водоизточникът за водоснабдителната система на населените места е каптажният извор - Груин извор, с. Милославци, „ВиК Перник". Водоизточникът се намира в ПИ №000074, м-ст „Груин извор", землището на с. Милославци, общ. Трън, обл. Перник ЕКАТТЕ 48252. Водоизточникът притежава разрешение за ползване N11510985/16.042015 от Басейнова дирекция Дунавски район с център гр. Плевен.

Технически параметри

Каптажната шахта е трикамерна, състояща се от две мокри и една суха камери. В първата мокра камера на шахтата се влива водата, добита посредством забити четири тръби - две метални - Ф120 мм и Ф150 мм, две етернитови Ф 60мм, с дължини 1.0 м и 1.5 м, забити директно в пукнатините на склона. Добитата вода от първата мокра камера прелива във втората мокра камера. Параметрите на разрешеното водовземане са определени на: Опр. ср. дн.= 0.152 л/сек; Разрешен максимален дебит/време за черпене: не е упоменат; Разрешен годишен воден обем за питейно - битово водоснабдяване 4 794.00 куб.м/годишно; Средногодишно потребление на вода за питейнобитови нужди 5 400 куб.м/годишно. Вземането на водни проби за оценка на състава и свойствата на черпените подземни води се извършва от специално монтирания кран на водопроводната тръба, след водомера, в шахтата/помещение на кладенеца.

Водоснабдителна схема

От сухата камера излизат три етернитови тръби с Ф120 мм, чрез които добитата вода отива гравитачно в резервоарите за с. Ярловци и с. Милославци. От резервоарите водата се подава гравитачно посредством напорни тръбопроводи към селата. Резервоари и съоръжения

За с. Милославци са предвидени два стоманобетонни резервоара от по 75м3 . За с. Ярловци е предвиден един стоманобетонов резервоар с вместимост 120м3 . Обеззаразяването на водата се извършва в резервоарите. В с. Милославци са предвидени два довеждащи водопровода Ф80Е с обща дължина 150м. Според активите на ВиК дружеството вътрешната водопроводна мрежа е изградена през 1941г. от поцинковани тръби с обща дължина 1160м и диаметри от ¾“ до 1 ½“. с. Ярловци.

Резервоарът за с. Ярловци се захранва от КИ посредством етернитова тръба Ф80 с обща дължина 11750м (според активите на дружеството) изградена 1968г. – сменен от община Трън през 2019г. Според активите на ВиК дружеството вътрешната водопроводна мрежа е изградена предимно в периода 1966-1968г. от етернитови тръби с обща дължина 4 300 м и диаметри ф60, ф80 и ф100.

Канализационна инфраструктура

За населените места няма изградена канализация.

Водоснабдителната мрежа и в двете села е с изтекъл експлоатационен срок и с недостатъчни диаметри, за да провежда оразмерителните водни количества. Водоизточниците

(съгласно представените данни за потреблението на вода) са недостатъчни. Не се разполага с документ за собственост на земята, върху която са изградени резервоарите и водопроводната мрежа. В селата няма канализация.

Зона с. Главановци

Водоизточникът за водоснабдителната система на населеното място е „Дренаж при черквата, Главановци", с. Главановци, имот № УПИ XIX, Община Трън, Област Перник. Водоизточникът притежава разрешение за ползване №11511012/08.06.2015 от басейнова дирекция Дунавски район с център гр. Плевен. Разрешителното е валидно от 08.06.2015 до 08.06.2021. Водохващането се състои от един дренажен лъч и една събирателна шахта. Дренажният лъч имат следната конструкция: дренажна канавка с дълбочина 1,0 м и дължина 6,0 м. В нея е разположена перфорирана етернитова тръба Ф60 мм, а над нея скален блокаж и тампонаж от уплътнена глина. Параметрите на разрешеното водовземане са определени на: Опр. ср. дн.= 0.152 л/сек. Разрешен максимален дебит/време за черпене не е упоменат. Разрешен годишен воден обем за питейно - битово водоснабдяване е 4794.00 куб.м/годишно. Средногодишно потребление на вода за питейнобитови нужди е 5 250 куб.м/годишно. Измервателното устройство за отчитане на черпените водни количества (водомер) е монтирано на подходящо място. Вземането на водни проби за оценка на състава и свойствата на черпените подземни води се извършва от специално монтирания кран на водопроводната тръба, след водомера, в шахтата. Съгласно водоснабдителните схеми предоставени от Възложителя за селото има изграден и Каптаж „НОВ“ с резервоар с обем 50м3 , за който няма данни дали притежава актуално разрешително за ползване и СОЗ. Резервоара е заведен към активите на дружеството.

Добитата вода от водовземното съоръжение постъпва чрез етернитова тръба Ф60мм с дължина 10м към резервоар с обем 15м3 . Отделно от каптаж НОВ чрез етернитова тръба Ф80мм с дължина 100м се захранва 50м3 резервоар. Резервираната в него вода се подава към резервоара на каптаж при черквата, откъдето водата гравитачно постъпва към водопроводната мрежа на селото

За с. Главановци са предвидени два стоманобетонни резервоара. Единия с обем от 15м3 изграден през 1955г. Другия е с обем 50м3 . Обеззаразяването на водата се извършва в резервоарите.

За селото е предвиден един довеждащ водопровода Ф80Е. Според активите на ВиК дружеството вътрешната водопроводна мрежа е изградена на два етапа през 1955г. и доизградена и разширена през 1972г от етернитови тръби с обща дължина 3350м и диаметри ф60, ф80.

За населеното място няма изградена канализация.

Зона 112 с. Извор

От общината и местното ВиК дружество не са предоставени данни за водоизточници, водоснабдителна схема и състояние на ВиК мрежата и съоръженията към нея.

Зона 145 с. Филиповци

Водоизточникът за водоснабдителната система на населеното място е Дренаж - Парамун, Перник (Хоризонтален дренаж) местност „Даровица", имот 017006, с. Парамун, Община Трън, Област Перник. Водоизточникът притежава разрешение за ползване N 11511044/12.10.2015 от Басейнова дирекция Дунавски район с център гр. Плевен. Разрешителното е валидно от 12.10.2015 до 12.10.2020 г. Съгласно схемите за селото има предвиден и втори каптаж, за който не са предоставени данни.

Водохващането се състои от един дренажен лъч и една събирателна шахта. Дренажният лъч имат следната конструкция: дренажна канавка с дълбочина 1,1 м и дължина 10,0 м. В нея е разположена перфорирана етернитова тръба с ф200 мм, а над нея скален блокаж и тампонаж от уплътнена глина. Събирателна шахта: Дренажният лъч се зауства в двукамерна събирателна шахта с размери мокра камера -1,4 м х 1,0 м х 1,0 м, суха камера - 3,5 м х 1,0 м х 1,0 м. От събирателната шахта по етернитов тръбопровод с Ф100 мм водата отива до резервоар с обем 50 м3 и от там до потребителите. Събирателната шахта е затворена с метална врата с размери 0,8 м х 1,2 м. Параметрите на разрешеното водовземане са определени на: Опр. ср. дн.= 0.27 л/сек. Разрешен максимален дебит/време за черпене не е упоменат. Разрешен годишен воден обем за питейно - битово водоснабдяване е 8 400 куб.м/годишно. Средногодишно потребление на вода за питейнобитови нужди е 8 060 куб.м/годишно. Измервателното устройство за отчитане на черпените водни количества (водомера) е монтирано на подходящо място. Вземането на водни проби за оценка на състава и свойствата на черпените подземни води се извършва от специално монтирания кран на водопроводната тръба, след водомера, в шахтата. Съгласно водоснабдителните схеми предоставени от Възложителя за селото има изграден и Каптаж „НОВ“ с резервоар с обем 50м3 , за който няма данни дали притежава актуално разрешително за ползване и СОЗ. Резервоарът е заведен към активите на дружеството. Вода за с. Филиповци се осигурява от два каптажа: Парамун и Марковица. От каптаж Парамун посредством съответно 800м АЦ Ф100 и 2100м АЦ Ф150 водата се отвежда до резервоар с обем 50м3 . В резервоара посредством тръба Ф60 АЦ се влива и добитата вода от каптаж Марковица. От резервоара посредством тръба Ф150 АЦ водата се довежда до водопроводната мрежа на селото. Резервоари и съоръжения Предвидения за селото резервоар е стоманобетонен и е строен през 1970г. За селото е предвиден един довеждащ водопровода Ф150Е. Според активите на ВиК дружеството вътрешната водопроводна мрежа е изградена през 1970 г. от етернитови тръби с обща дължина 6400м и диаметри ф60, ф80, ф100 и ф125.

Зона 144 с. Туроковци

Водоизточникът за водоснабдителната система на населеното място са: Каптаж „Буката“ 1 и 2; Каптаж „Б. Ливада“; Каптаж „Тиле“ 1 и 2; каптаж „П.Чешме“; Каптаж „Шелянов извор“. Технически параметри: Не са предоставени технически параметри на водоизточниците. Каптаж „Шилянов извор“ е изграждан през 1930г. А останалите са изграждани в периода 1960-1973г. Не са предоставени данни колко от тях се ползват. Добитата вода от каптажите Буката 1 и 2, Б.Ливада, Тилите 1 и 2 и П.Чешме се отвежда посредством мрежа от АЦ тръби ФФ60 и Ф80 до стоманобетонов резервоар с обем 120м3, откъдето посредством напорен довеждащ тръбопровод АЦ Ф60 се подава към водоснабдителната мрежа на селото. От каптаж „Шилянов извор“ посредством довеждащ водопровод АЦ Ф40 водата постъпва директно към водоснабдителната мрежа. За с. Туроковци е предвиден един стоманобетонен резервоар с обем

от 120м3 изграден през 1971г. За селото е предвиден един довеждащ водопровода Ф60Е от резервоара и един Ф40Е от каптажа. Според активите на ВиК дружеството вътрешната водопроводна мрежа е изградена на два етапа през 1930 г. и доизградена и разширена през периода 1963 – 1973 г. от етернитови тръби с обща дължина 9420 м и диаметри ф 60, ф 80; стоманени тръби с обща дължина 2500м и диаметри ф40 и поцинковани тръби с обща дължина 1095м и диаметри ф25.

За всички водоизточници, за който към момента не е учредена СОЗ, съгласно Закона за водите и Наредба №3 от 2000г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ, е определена буферна зона с превантивна устройствена защита в радиус 1000 м от водовземното съоръжение, съгласно ПУРБ и Приложение № 1 към Националния каталог от мерки за ПУРБ.

Водоснабдителната мрежа в повечето села е с изтекъл експлоатационен срок и с недостатъчни диаметри, за да провежда оразмерителните водни количества. Голяма част от селата се водоснабдяват от собствени водоизточници и мрежи, които не са контролирани и експлоатирани от местното ВиК дружество. Тези водоизточници не притежават разрешение за водоползване съгласно изискванията на ЗВ. Немалка част от официално обявените от ВиК дружеството водоизточници също не притежават разрешение за водоползване. Поради липса на данни не може да се прецени дали водоизточниците са достатъчни. Не се разполага с документи за собственост на земята, върху която са изградени водоизточниците, резервоарите и водопроводните мрежи. Изключение правят само селата Бусинци, Бутроинци, Банкя, Радово и гр. Трън, в който резервоарите се намират на територията на публична общинска собственост ПОС по смисъла на чл.19 от Закона за водите, в сила от 28.01.2000 г. В Община Трън има учредена СОЗ със заповед №СОЗ-07/16.03.2004г., на основание чл.118, ал.1, т.3 от ЗВ и чл.37, т.1 от Наредба №3 от 2000г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците, само за един водоизточник - КЕИ „Трънска Банкя“, с. Банкя. За останалите водоизточници е необходимо да се изградят СОЗ съгласно горецитираните изисквания на ЗВ и Наредба №3 от 2000г.

Във всички села липсва канализация. В с.Туроковци има издадено разрешително за заустване на пречистени битови и отпадъчни води от производствен обект на „СиВ Груп“ ЕООД.

1.1. Водна енергия

Показателите за хидроенергиен потенциал на реките (в MWh) и неговото оползотворяване са: теоретичен потенциал на повърхностния отток; теоретичен потенциал на речния отток; технически използваем потенциал; застроен потенциал; незастроен потенциал.
На територията на общината водните течения имат променлив дебит и често през лятото нивото им пада.

Оценка на годишното разпределение на оттока на реките на територията на Община Трън

Пълноводието на р. Ерма настъпва през периода март - май, когато пролетното снеготопене се съчетава с падналите върху водосбора валежи. В планинската част на водосбора на височина над 1500 м трайна снежна покрива се задържа до края на март. Пълноводието на реката се прекратява в края на м. юни, като след това започва лятно - есенното маловодие. В по-ниските части на водосборния басейн на реката и нейните притоци пълноводието се измества назад с около един месец към зимата. Същото положение е и с реките с отток към Беломорския район, като там

тенденциите към маловодие са в същият период.
Предвид природните условия в ЮЗР, по-отдавна изградените мощности от ВЕИ на база водна енергия, са разположени на територията на община Сандански. По-голямата част от ВЕИ, поради по-малките мощности отдават енергията си в електроразпределителната мрежа.
Изградените в ЮЗР мощности от ВЕИ представляват 9,4% от общото в страната.
В ЮЗР се усвоява най-много водната енергия, като изградените мощности представляват близо 14% от всички в страната.
На територията на община Трън има ВЕИ за водна енергия разположен на р.Ерма. Той се намира в с. Богойна – ВЕЦ "Ерма" стопанисван от ЕКО ЕРМ ООД. Неговата мощност е:

Таблица 70**: Данни за ВЕЦ на територията на Община Трън**

Община/област	ВЕЦ Мощност МВт	ФтЕЦ Мощност МВт	ВяЕЦ Мощност МВт	БиоЕЦ Мощност МВт	ВИ общо брой	ВИ общо мощност МВт	Плътност МВт/ 1000км^2
Трън	0.2				1	0.2	0.29

Производителността му за 2020г. е 485 439,75 kw
За 01.2021г.- 67 722 Kw
За 02.2021г.- 86 872 Kw
Изводи:
Анализът на водните ресурси на територията на общината показва, че единствената съществуваща ВЕЦ е на река Ерма, притоците и не са подходящи за добив на електроенергия от ВЕЦ или МВЕЦ, тъй като съществена част от реките попада в „Натура – 2000" и има забрана за изграждане на ВЕЦ в такива зони от 2010 г., според Закона за водите.

2.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

2.5.1. Атмосферен въздух

Рамковата Директива 96/62/ЕС за управление и качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Спектърът от глобални проблеми е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсители в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата,влажност, валежи, посока и скорост на вятъра, тихо време и други. Всички тези фактори влияят на разсейването и преноса на емитираните вредни вещества във въздушния басейн.

Качеството на атмосферния въздух във въздушния басейн на община Трън е функция от въздействието на климатичните фактори и емисиите на вредни вещества главно от местни източници.По данни на РИОСВ през 2020 г. на територията на община Трън не са установени превишения на установените норми на емисии в атмосферния въздух от собствени и контролни измервания на емисии на средни вещества отделяни в атмосферния въздух.

Мъглите допринасят за неколкократно увеличаване на концентрацията на замърсителите в атмосферния въздух и за образуване на нови производни токсични вещества. Тяхното

разпределение с преобладаване през студеното полугодие е неблагоприятно и поради наличието в периода и на замърсяване от битовото отопление с твърди горива.

Валежите благоприятстват самопочистването на въздуха. Разпределението на валежите е благоприятно за качеството на въздух в общината – преобладават зимните и есенните валежи, когато е и максимумът на замърсяване на атмосферния въздух.

Вятърът има важно значение за разсейване на замърсителите във въздуха. Той е климатичен периметър, обуславян от динамични и физикогеографски фактори. Динамичните фактори се характеризират от циклоналните и антициклоналните периоди. Въздушният поток приема повече или по-малко профила на релефа, през който преминава.

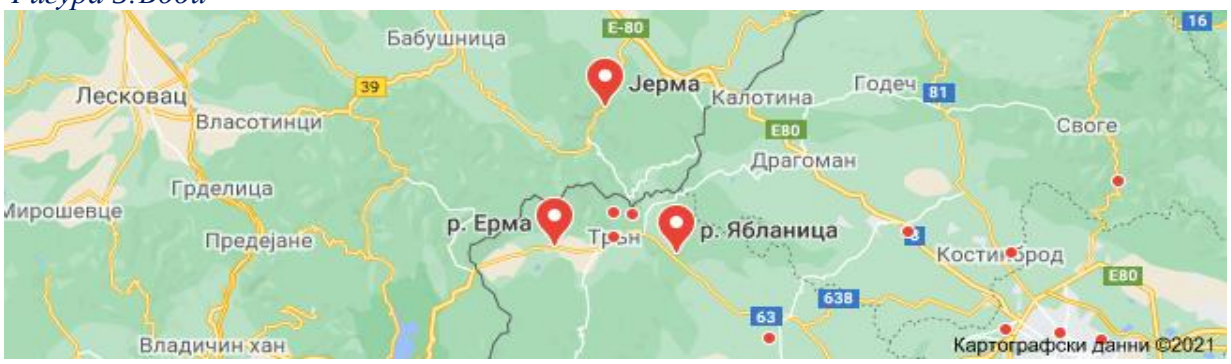
Облачността над района на община Трън се формира през студеното полугодие под влиянието на атмосферната циркулация над нашата географска ширина.

Поради географското разположение и релефа на Трън, периодът със снежна покривка продължава значително. Снеговалежите спомагат за пречистването на атмосферния въздух.

Основен източник на неприятни миризми е автомобилния транспорт. Друг източник на неприятни миризми за Общината са торищата около личните стопанства, както и дворовете в които се отглеждат по-голям брой животни.

2.5.2. Води

Фигура 5:Води

Благоприятстващ факт за стопанското развитие са реките. Водните им ресурси се използват за добиване на електроенергия, водоснабдяване и изкуствено напояване. Друго предимство е наличието на хидротермалниресурси, чиито значителните експлоатационни и потенциални запаси са от особено стопанско значение за Югозападния район. В района има много минерални извори. Находищата на минерални води които имат практическо значение за икономическото развитие наброяват 63. Само в долината на река Струма има 39 самостоятелни или свързани находища на термални води, 17 от които все още не се експлоатират, въпреки че са идентифицирани като температура и химически състав на водата. Температурата на минералните води се движи от 17°C до 102°C. Те са солиден ресурс за развитието на балнеотуризма в страната и оранжерийното зеленчукопроизводство. Хидротермалните ресурси откриват уникални възможности за развитие на лечебния многосезонен туризъм, оранжерийно производство, геотермална топлофикация и др.

Едно от големите богатства на Община Трън е наличието на натурална минерална вода в с. Банкя. Находище на минерална вода „Трънска Банкя“ с.Банкя, общ.Трън е използвано чрез Каптиран естествен извор „Трънска Банкя“. Ползването на обекта се предоставя чрез концесия. За находището има съставен Акт за публична общинска собственост № 726/10.08.2017 г.

За Каптиран естествен извор „Трънска Банкя“ с.Банкя, общ.Трън са налице:

1/Сертификат № 35/03.08.2016 г., издаден от Министерство на здравеопазването / приложение № 3/

2/ Заповед № РД-1234/14.12.2002 г.за утвърждаване на експлоатационните ресурси, издадена от Министъра на Околната среда и водите / приложение № 4/

Санитарно - охранителната зона на находището е учредена със Заповед № СОЗ – 07/ 16.03.2004 г. на МОСВ /от Басейнова дирекция Дунавски район/ /приложение № 5/

За находището на минерална вода „Трънска Банкя“ с.Банкя, общ.Трън двукратно е стартирана процедура за обявяване на концесия, но поради обжалване към момента няма сключен концесионен договор.

Около 80% от територията на община Трън принадлежи към черноморския водосборен басейн. Тук основна водна артерия е рака Ерма (ляв приток на река Нишава). При село Стрезимировци реката навлиза в българска територия от Сърбия и протича по цялото протежение на Трънската котловина от запад на изток. В град Трън, завива на север, преминава през удивителното Трънско ждрело и отново навлиза в Сърбия. Дължината ѝ в България е 25 km. В Трънската котловина в нея отляво и отдясно се вливат малки и къси реки (най-голяма Лешниковска река – десен), водещи началото си от съседните планини. Преди да напусне пределите на България в река Ерма отдясно се влива най-големият ѝ приток река Яблаица. Тя протича с почти цялото си течение (25 km) през територията на община Трън в дълбока долина от югоизток на северозапад между планините Завалска и Гребен на североизток, Стража, Ездимирска и Руй на югозапад и запад. При устието на река Яблаица в Ерма, на границата със Сърбия се намира най-ниската точка на община Трън – 612 m н.в.

Останалите около 20% от територията на община Трън принадлежат към Беломорския водосборен басейн. Тук протичат най-горното течение на Треклянска река (десен приток на Струма) и най-горните течения на двата ѝ основни притока – Пенкьовска река (ляв) и Бъзовичка река (десен).

Основната водна артерия в Община Трън е река Ерма. През територията на общината преминават редица планински реки, притоци на р. Струма и р. Ерма. По-големи от тях са р. Треклянска и р. Пенкьовска и р. Зеленоградска. Река Ерма извира от планината Кървав камък (от Сърбия), на около 4 км източно от Власинското езеро в Сърбия и се влива в река Нишава. През територията на България минават 25 км от дължината ѝ. Пълноводието на реката е през месеците май-юни, а маловодието ѝ – юли-октомври. Многогодишният среден отток при град Трън е 2,4 m3 /s. На река Ерма на надморска височина от 650 м е разположено живописното Трънско ждрело, обявено за природна забележителност и включено в стоте национални туристически обекта на Българския туристически съюз. Левите притоци на реката извират от Руй планина и са къси и стръмни, а водосборите им са ерозирани. Те са образували обширни наносни конуси по левия бряг на реката. От тях по-големи са притоците Кочанска река и Селска река, които не пресъхват през лятото. Останалите, като Лисанска падина, Симина бара, Бабин дол, Попова река, Елови дол, Бушняк и т.н., са малки долове с непостоянен дебит. Десните притоци са значително по-дълги и с по-постоянен дебит, защото се захранват от северните склонове на ”Краище”. По-значими са: река Яблаица, река Глоговица, река Мраморска река и др.

Река Треклянска е десен приток на река Струма. Извира от планината Боховска и има дължина 50 км. Пълноводието ѝ е през март, а маловодието – през септември.

Пенкьовска река е ляв приток на Треклянска река. Малка част от водите на й, главно в долното течение се използват за напояване. Река Пенкьовска води началото си от село Горочевци в Краището. Има непостоянен дебит. Долината на реката е тясна и е заета предимно от ниви и ливади. Влива се в Дивлянска река.

В с. Ярловци е изграден язовир, който има важно стопанско значение за общината. Водите му се използват за напояване на съседни обработваеми земи, както и за риболов..На територията има още един язовир Лялинци.

Водните течения в Община Трън се отличават с непостоянен дебит, което оказва неблагоприятно въздействие върху напояването. Максимумът на речния отток е през пролетта, а минимумът – през есента. Основен проблем в общината е замърсяването на водите и заустването в река Ерма на отпадните води от градската канализация.

2.5.3. Почви и земни недра

Почвената покривка е изградена от плитки почви – ранкери, литосоли, рендзини, канелени, както и от комплекса на канелените с рендзините и др. Главните причини за ниското почвено плодородие са пресеченият релеф, ерозията и плиткостта на почвите, типични за планинските райони особености.

Почвено-климатичните условия и силното вертикално разчленение на релефа са довели до силна и много силна степен на ерозия, особено в обезлесените стръмни участъци. При тези условия, почвеното плодородие и продуктивността на основните земеделски култури намаляват с от 30 до 60 %.

2.5.4. Радиоекологичен мониторинг и контрол. Шум

Опазването на околната среда от шум има за цел да не се допуска излъчване и разпространяване на шум над определените стойности. Законът за защита на шума в околната среда предвижда тези цели да се постигат чрез разработване и прилагане на мерки за избягване, предотвратяване или намаляване на шума. Контролът, организацията на измерването, оценката и управлението на шума излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения се осъществява от РИОСВ.

В община Трън не са установени наднормени стойности на йонизиращи лъчения, както и няма източници на радиационно замърсяване.

2.5.5. Защитени зони и защитени територии. Биологично разнообразие

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи (чл. 4 от ЗЗТ). Територииte,попадащи

под закрила на Закона за защитените територии (ЗЗТ) биват 6 основни вида: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност.

На територията на община Трън попадат следните защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ):

- Защитена местност „Лялинци", землище на с. Лялинци, община Трън, обявена със Заповед №РД-174 /22.02.2013 г. на МОСВ (обн. ДВ бр. 24 /12.03.2013 г.).
- Природна забележителност „Ждрелото на р. Ерма", землище на с. Ломница, община Трън, обявена със Заповед № 1803 /1961 г. на ГУГ (обн. ДВ бр. 63 /08.08.1961 г.);

Защитена местност „ЛЯЛИНЦИ“

Площ: 6.93 хектара,

Местоположение:Област Перник, Община: Трън, с. Лялинци

Цели на обявяване - Опазване на растителен вид - Панчичево секирче Lathyrus pancicii (Jurišic) Adamovic

Природозащитен статут - Критично застрашен [CR B2ab(i,ii,iv);C2a(ii)]. IUCN(R), ЗБР. Балкански ендемит. Постглациален реликт.

Морфология и биология: Многогодишно тревисто растение, с тънки коренища. Стъблата единични или по няколко, 30–90 cm високи, неразклонени, късовлакнести. Листата чифтоперести, 8–12 cm дълги, с 3–5 двойки листчета. Листчетата линейно-ланцетни, 4–7 cm дълги, 5–8 mm широки, гъсто късо сивкаво-влакнести. Съцветия с 8–20 цвята, дръжките на съцветията по-дълги от присъцветния лист. Цветовете бледожълти, 15–20 mm дълги. Бобът 5–7 cm дълъг, влакнест. Цв. VII, пл. VIII. Насекомоопрашващо се растение. Размножава се със семена.

Местообитания и популации: Среща се по открити, слънчеви, варовити каменисти склонове. Елемент на тревни съобщества, доминирани отSesleria latifolia и с участието на значително разнообразие от видове, включително ниски храсти, често в съседство с остатъчни горички. Известни са две популации, с площ под 1.5 km2, с мозаечна структура, като видът формира няколко петна с обща площ около 1 ha и численост около 250 екземпляра.

Разпространение в България: Знеполски район (Любаш пл. и Стража пл.); на 1000–1200 m н. в. Има стари литературни данни от района на Стара планина (Зап. – с. Курило).

Общо разпространение: Балкански полуостров – локално в Североизточна Сърбия (изчезнал!) и Западна България.

Отрицателно действащи фактори: Ограниченото разпространение и малочислените популации. Промяната в режима на стопанисване на териториите. В миналото – пашата. Възможни са и други отрицателно действащи фактори, които не са известни.

Предприети мерки за защита. Видът е защитен съгласно Закона за биологичното разнообразие. Част от Любаш планина е защитена зона от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита:

- Изследване на биологията и екологията на вида и застрашаващите фактори;
- обявяване на територията за защитена и разработване на План за действие за опазване на вида.

Режим на дейности:

- Забранява се промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- Забранява се строителство, с изключение на дейности, свързани с ремонт и реконструкция на съществуващи съоръжения;
- Забранява се внасяне на неместни видове;
- Забранява се разораване на имотите и изкореняване на растителния вид.

<u>Природна забележителност Ждрелото на река Ерма</u>

Площ: 8.7 хектара

Местоположение: Област: Перник, Община: Трън, Населено място: с. Ломница

Цели на обявяване: опазване уникални скални образувания

Режим на дейности:

- Забранява се копаенето на камъни, разкриването на кариери;
- Забранява се пашата;
- Забранява се ловуването, стрелянето, събирането на яйцата на полезния дивеч, риболовът, както и всички действия, които загрозяват или рушат защитения обект;

Припокриване (частично или пълно): ЗЗ по директивата за птиците: Руй

На територията на община Трън частично попадат следните защитени зони от мрежа Натура 2000, съгласно чл. 6 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР):

Таблица 71: Защитени зони

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Тип на защитена зона

BG0001012	Земен	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0001017	Кървав камък	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0000624	Любаш	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002112	Руй	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000313	Руй	Защитена зона по директивата за местообитанията

Източник: ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА НАТУРА 2000 В БЪЛГАРИЯ

http://natura2000.moew.government.bg/Home/Natura2000ProtectedSites

Към момента с решения на Министерски съвет са приети:

120 броя защитени зони съгласно Директивата за опазване на дивите птици, покриващи 23,1% от територията на България, където попада и Руй община Трън.

Таблица 72: 33 Руй

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	ОБЩА ПЛОЩ [ха]	Територия [ха]	Акватория [ха]
87	BG0002112	Руй	ПЕРНИК	Трън	17 399,6799	17 399,6799	0,0000

Източник: МОСВ

Общо 234 броя защитени зони съгласно Директивата за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, покриващи 30,3% от територията на България.От тях в община Трън се намират:

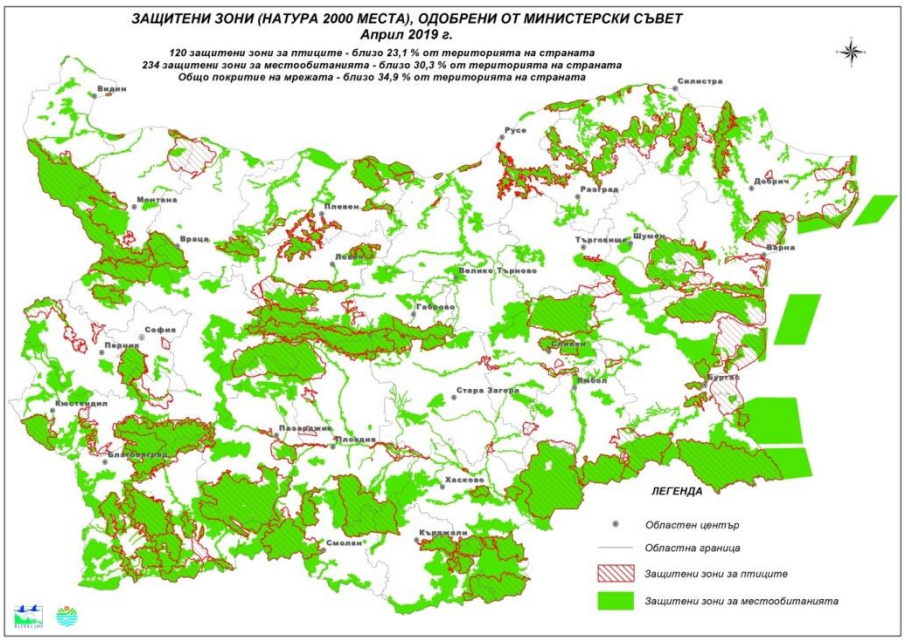
Таблица 73: Защитени зони

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	ОБЩА ПЛОЩ [ха]	Терито-рия [ха]	Аквато-рия [ха]
194	BG0000313	Руй	Перник	Трън	6 236,2100	6 236,2100	0,0000
198	BG0001012	Земен	Перник	Трън	17 758,0400	17 758,0400	0,0000
200	BG0001017	Кървав камък	Перник	Трън	17 680,3700	17 680,3700	0,0000
221	BG0000624	Любаш	Перник	Трън	1 267,0400	1 267,0400	0,0000

Източник: МОСВ

Общо 341 защитените зони от Натура 2000, покриващи 34,9 % от територията на страната.

Фигура 6:Защитени зони

Източник: МОСВ

BGOO00313 „Руй" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приета с Решение № 661 /16.10.2007 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 85 /2007 г.) .), изм. и доп. с Решение № 811 /16.11.2010 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 96 /2010 г.), одобрена с Решение на Европейската комисия от 12 декември 2008 година за приемане съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета на втори актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски регион (нотифицирано под номер С(2008) 8039) (2009/93/ЕО) и Решение на Европейската комисия от 16 ноември 2012 година за приемане на шести актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски район (нотифицирано под номер С(2012) 8135) (2013/23/ЕС) Площта на зоната е 6 236,2059 ха.

BG0001012 „Земен" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приета с Решение № 661 /16.10.2007 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 85 /2007 г.), изм. и доп. с Решение № 811 /16.11.2010 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 96 /2010 г.; Решение на Европейската комисия от 12 декември 2008 година за приемане съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета на втори актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски регион (нотифицирано под номер С(2008) 8039) (2009/93/ЕО) и Решение на Европейската комисия от 16 ноември 2012 година от 16 ноември 2012 година за приемане на шести актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски район (нотифицирано под номер С(2012) 8135) (2013/23/ЕС

Защитени местообитания и видове :

- Природни местообитания
  - Природно местообитание 3140
  - Природно местообитание 3260
  - Природно местообитание 4090
  - Природно местообитание 40A0
  - Природно местообитание 5210

- Природно местообитание 6110
- Природно местообитание 6210
- Природно местообитание 62A0
- Природно местообитание 6430
- Природно местообитание 6520
- Природно местообитание 7220
- Природно местообитание 8210
- Природно местообитание 8310
- Природно местообитание 9130
- Природно местообитание 9150
- Природно местообитание 9170
- Природно местообитание 9180
- Природно местообитание 91CA
- Природно местообитание 91H0
- Природно местообитание 91M0
- Природно местообитание 91W0
- Природно местообитание 91E0

- Растителни видове
  - Обикновена пърчовка (H. caprinum)
  - Червено усойниче (E. russicum)
- Безгръбначни
  - E. quadripunctaria
  - Алпийска розалия (R. alpina)
  - Бръмбар рогач (L. cervus)
  - Буков сечко (M. funereus)
  - Лигниоптера (L. fumidaria)
  - Лицена (L. dispar)
  - Обикновен сечко (C. cerdo)
  - Осмодерма (O. eremita) и
  - Ручеен рак (A. torrentium)
- Риби
  - Балкански щипок (S. aurata)
  - Горчивка (Rh. sericeus)
  - Маришка мряна (B. plebejus)
  - Обикновен щипок (C. taenia)
  - • Земноводни и влечуги
  - Голям гребенест тритон (T. karelinii)
  - Жълтокоремна бумка (B. variegata)
  - Об. блатна костенурка (E. orbicularis)
  - Шипобедрена костенурка (T. graeca)
  - Шипоопашата костенурка (T. hermanni)
- Бозайници, без прилепи
  - Видра (L. lutra)
  - Вълк (C. lupus)
  - Мечка (U. arctos) -
  - Пъстър пор (V. peregusna)
  - Рис (L. lynx) -
- Прилепи
  - Голям нощник (M. myotis)
  - Голям подковонос (Rh. ferrumequinum)

- Дългокрил прилеп (M. schreibersii)
- Дългопръст нощник (M. capaccinii)
- Дългоух нощник (M. bechsteinii)
- Малък подковонос (Rh. hipposideros)
- Остроух нощник (M. blythii)
- Средиземноморски подковонос (Rh. blasii)
- Трицветен нощник (M. emarginatus)
- Широкоух прилеп (B. barbastellus)
- Южен подковонос (Rh. euryale)

BG0001017 „Кървав камък" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приета с Решение № 661 /16.10.2007 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 85 /2007 г.); одобрена с Решение на Европейската комисия от 12 декември 2008 година за приемане съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета на втори актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски регион (нотифицирано под номер С(2008) 8039) (2009/93/ЕО).

Предмет на опазване са следните ***типове природни местообитания***:

•060 Алпийски и бореални ерикоидни съобщества;

•6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (FestucoBrometalia) (*важни местообитания на орхидеи);

•6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс;

•6520 Планински сенокосни ливади;

•8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo albi-Veronicion dillenii;

•8310 Неблагоустроени пещери;

•9110 Букови гори от типа Luzulo-Fagetum;

•9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum;

•9170 Дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum;

•9180 * Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове; - •91E0 * Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); - 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори; - 91W0 Мизийски букови гори;

•местообитанията на следните видове бозайници:

•*Европейски вълк (Canis lupus),

• *Кафява мечка (Ursus arctos), Рис (Lynx lynx),

• Пъстър пор (Vormela peregusna),

•Видра (Lutra lutra),

•Голям подковонос,

•Малък подковонос (Rhinolophus hipposideros),

•Трицветен нощник (Myotis emarginatus),

•Дългоух нощник (Myotis bechsteinii),

•Широкоух прилеп (Barbastella barbastellus);

Земноводни:

• Жълтокоремна бумка (Bombina variegata),

•Голям гребенест тритон (Triturus karelinii);

Безгръбначни:

• *Ручеен рак (Austropotamobius torrentium),

• Бръмбар рогач (Lucanus cervus),

•Буков сечко (Morimus funereus),

• *Алпийска розалия (Rosalia alpina);

Растения:

•Обикновена пърчовка (Himantoglossum caprinum).

Защитената зона се обявява с опазване и поддържане на типовете природни местообитания, за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в Континенталния биогеографски регион; увеличаване на приноса на защитената зона по отношение на площта на природни местообитания с кодове 6520 и 8230; подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6210 (* важни местообитания на орхидеи), 6430, 6520, 8230, 91E0 *, 91M0 и 91W0; 3.4. подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (Triturus karelinii) и Дългоух нощник (Myotis bechsteinii); поддържане на свързаността на местообитанията на приоритетните за опазване видове *Кафява мечка (Ursus arctos) и *Европейски вълк (Canis lupus).

• **BG0000624 „Любаш" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна**, включена в списъка от защитени зони, приета с Решение № 802 /04.12.2007 г. на Министерския съвет (обн. ДВ, бр. 107 /2007 г.);одобрена с решение на Европейската комисия от 12 декември 2008 година за приемане съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета на втори актуализиран списък на териториите от значение за Общността в Континенталния биогеографски регион (нотифицирано под номер С(2008) 8039) (2009/93/ЕО)

Обект на опазване са следните ***типове природни местообитания***:

•6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (* важни местообитания на орхидеи);

•62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества;

•6510 Низинни сенокосни ливади;

•8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове;

•8310 Неблагоустроени пещери;

•9150 Термофилни букови гори (CephalantheroFagion);

•9170 Дъбово-габърови гори от типа GalioCarpinetum;

•9180 *Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове; – 91W0 Мизийски букови гори;

• ***местообитанията на следните видове бозайници***:

•Пъстър пор (Vormela peregusna),

• *Европейски вълк (Canis lupus);

• ***растения:***

•Обикновена пърчовка (Himantoglossum caprinum)

Целите на защитената зона са определени съобразно важността на защитената зона за постигане и поддържане на благоприятното природозащитно състояние на типовете природни местообитания и видовете в Континенталния биогеографски регион, както и за свързаността и целостта на мрежата от защитени зони в страната, като част от Европейската екологична мрежа Натура 2000. Те определят и приоритетите при планиране и прилагане на мерки в защитената зона.

• **BG0002112 „Руй" за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-554 /05.09.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (обн., ДВ, бр.83 /2008 г.).**

Общата площ на зоната е 173 996,799 дка.

Границите на мястото съвпадат с орографските граници на българската част на Руй планина, заедно с котловинното поле на юг – поречието на р. Ерма, като на север и запад те следват държавната граница, на юг очертанията на котловината от с. Срезимировци до гр. Трън, а на изток обхваща възвишенията югозападно от пътя Трън-Брезник. За мястото е

характерно мозаечното разположение на типовете местообитания. Преобладават широколистните букови гори /Fagus sylvatica/ и обработваемите площи. Иглолистните и смесени гори съставляват около 8% от общата площ. Срещат се пасища, открити тревни пространства, ливади, скали и скални комплекси, както и ждрелото на река Ерма. Характерни са мезофилните ливади с ливадна власатка /Festuca pratensis/, броеничеста ливадина /Poa sylvicola/, ливадна лисича опашка /Alopecurus pratensis/, пасищен райграс /Lolium perenne/ и издънкова полевица /Agrostis stolonifera/.

Предмет на опазване са следните видове птици: Бял щъркел (Ciconia ciconia); Осояд (Pernis apivorus), Ливаден блатар (Circus pygargus), Белоопашат мишелов (Buteo rufinus), Скален орел (Aquila chrysaetos), Малък орел (Hieraaetus pennatus), Ловен сокол (Falco cherrug), Ливаден дърдавец (Crex crex), Бухал (Bubo bubo), Козодой (Caprimulgus europaeus), Земеродно рибарче (Alcedo atthis), Синявица (Coracias garrulus), Сирийски пъстър кълвач (Dendrocopos syriacus), Среден пъстър кълвач (Dendrocopos medius), Горска чучулига (Lullula arborea), Ястребогушо копривarче (Sylvia nisoria), Червеногърба сврачка (Lanius collurio), Градинска овесарка (Emberiza hortulana), Малък ястреб (Accipiter nisus), Обикновен мишелов (Buteo buteo), Червеношипа ветрушка (Falco tinnunculus), Сокол орко (Falco subbuteo), Пчелояд (Merops apiaster).

Целта на зоната е:

• Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

• Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

• Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2.5.6. Управление на отпадъците

Югозападният район образува най- много отпадъци сред регионите в страната. На областно ниво на първо място е област София-град. Най- значително е увеличението на образуваните битови отпадъци отново в област София-град. Налице е слабо увеличение при област Благоевград, докато останалите области намаляват образуваните битови отпадъци.

Сред районите по събраните битови отпадъци на човек през 2017 г. изпъква на първо място Югозападния район. Тук се установява увеличение на събраните битови отпадъци на човек от обслужваното население в периода 2011 – 2017 г. от 370 кг/ чов/ г. до 508 кг/ чов/г. Тук нарастване са отчита при област София – град – почти 2 пъти и област Благоевград, а намаление - при останалите области. Най-значително е намалението при област Перник- от 1404 кг/ чов/ г. до 416 кг/ чов/г.

Доброто управление на отпадъците намалява натиска върху дейностите по депониране им. Предадените за депониране битови отпадъци в ЮЗР, както и във всички райони на страната намаляват за периода 2011 г- 2017 г.

По-голяма част от областите също намаляват количеството на депонираните битови отпадъци, което е благоприятен факт по отношение на запълване капацитета на сметищата. Според данните на НСИ, при област Перник намалението е най-драстично.

Предадените за предварително третиране битови отпадъци се увеличават в ЮЗР, както и във всички региони за периода 2011 г- 2017 г., което е благоприятна тенденция.

Предадените за рециклиране битови отпадъци за периода 2013 г. 2017 г. във всички региони, както и в ЮЗР намаляват. Подобно е и положението на областно ниво. Само 2 области от региона увеличават предадените за рециклиране битови отпадъци – области Кюстендил и Перник, а 1 област запазват количеството – област Благоевград.

Броят на депата за битови отпадъци по райони намалява, което е резултат от създаването на регионални депа и закриване на съществуващите по-малки общински депа.

Отпадъците са пряк замърсител на въздуха, водите и почвата и носят непосредствен риск за здравето на човека, затова решаването на проблемите, свързани с управлението на отпадъците, се явяват едни от най-сериозните. От друга страна, голяма част от отпадъците притежават ценни суровинни качества и могат да бъдат рециклирани и отново оползотворени в производството и в селското стопанство.

За постигането на основните принципи за чиста и здравословна среда в населените места, в домовете, в обществените заведения, на работните места в община Трън е въведено организирано сметосъбиране и сметоизвозване във всички населени места, вилни зони и урбанизирани територии.

Община Трън е една от шестте общини – Перник, Брезник, Земен,Ковачевци и Радомир включени в проект за изграждане на Регионална система за управление на отпадъците в регион Перник. Проектът е финансиран по Оперативна програма „Околна среда” 2007 – 2013г. Проектът изгради Регионален център за управление на отпадъци, включващ ново регионално депо за неопасни отпадъци – 1-ва клетка, инсталация за сепариране, съоръжение за компостиране и център за предаване на отпадъци, спомагателни сгради и съоръжения, площадкова инфраструктура.

Със Заповед № РД 14/03.02.2016г. е преустановена експлоатацията на депото за неопасни отпадъци Трън, намиращо се в местността „Мечи дол“ гр. Трън, община Трън, област Перник.

В процес на изпълнение е BG16M1OP002-2.010-0050-C01 „Техническа рекултивация и биологична рекултивация на общинско депо за ТВО в землището на гр.Трън, м.Мечи дол, ПИ73273.80.46” за финансиране по приоритетна ос 2 „Отпадъци“ - Процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG 16M1OP002-2.010 „Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедурата по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14” (АД рег.№ Д-34-100/05.08.2020 г. на УО на ОПОС 2014-2020).

*Таблица 74**: Събиране и транспортиране на битови отпадъци (БО) в община Трън към 2021 г.***

Брой жители	Брой населени места в общината	Брой населени места с въведена система за събиране и транспортиране на БО	Населени места в които не е въведена система за събиране и транспортиране на БО	% население, обхванато в организирана система за събиране и транспортиране на БО	Брой на обслужваното население
4 611	52	51	с.Шипковица	99.8	4609

2.6. ЖИЛИЩЕН СЕКТОР

Сграден фонд – съществуващи сгради на територията на общината по видове собственици*:*

- Сгради на физически лица – 6 838 броя
- Сгради на промишлени системи – 16 броя /складови бази и малки поточни линии/
- Сгради в сектора на услугите – 21 броя /предоставяне на услуги в общински и частни сгради/

Таблица 75: Жилищен фонд в Община Трън

Община Трън - жилищен фонд						
Показатели	**Мерна единица**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Жилищни сгради	**Брой**	**6 829**	**6 832**	**6 834**	**6 835**	**6 838**
По материал на външните стени на сградата						
стомано-бетонни и панелни	Брой	129	129	131	131	134
тухлени	Брой	4 039	4 042	4 042	4 043	4 043
Други	Брой	2 661	2 661	2 661	2 661	2 661
Жилища	**Брой**	**7 441**	**7 449**	**7 451**	**7 454**	**7 457**
По брой на стаите						
едностайни	Брой	411	411	411	411	411
двустайни	Брой	2 435	2 435	2 435	2 435	2 435
тристайни	Брой	2 233	2 233	2 233	2 236	2 236
четиристайни	Брой	1 489	1 490	1 491	1 491	1 491
петстайни	Брой	419	419	420	420	421
с шест и повече стаи	Брой	454	461	461	461	463
Полезна площ	**кв. м**	**431 898**	**432 189**	**432 434**	**432 547**	**433 126**
жилищна	кв. м	315 415	315 606	315 786	315 886	316 364
спомагателна	кв. м	68 775	68 859	68 907	68 913	68 959
площ на кухни	кв. м	47 708	47 724	47 741	47 748	47 803
Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища						
Сгради	Брой	-	3	2	1	3
Жилища	Брой	-	8	2	3	3

Полезна площ	кв. м	-	291	245	113	579
в т.ч. жилищна	кв. м	-	191	180	100	478

Източник: НСИ

По данни от последното преброяване, проведено през 2011 г. в община Трън съществуват 7 441 жилища. По данни от НСИ за 2015 г. те са с 7 457.

На областно ниво, жилищата и жилищните сгради са най-много в община Перник, което е разбираемо с оглед на факта, че това е най-населената община в областта, както и областен център. Община Трън е на четвърто място, след Перник, Радомир и Брезник. С най-малък брой на жилища и жилищни сгради за Земен и Ковачевци.

Домакинства

Вид на сградите в населените места, структура на собствеността и благоустрояване

Жилищата в общината са 7 457 бр. за 2015 г., което съотнесено към броя на жилищните сгради 6 838 бр. показва, че повечето от тях са еднофамилни жилищни сгради. По – голямата част от жилищните сгради са морално и физически остарели, построени са преди повече от 40 години, а приблизително една четврт от сградите са на повече от 70 години. Преобладават еднофамилните двуетажни сгради, разположени свободно в поземлените имоти. Въпреки че 58% от населението на общината живее в общинския център, едва 18% от жилищния фонд е на територията на гр. Трън. Големият процент жилищни сгради е в селата, които са обезлюдени и съответно жилищните сгради са необитаеми. Част от къщите се ползват за вилен отдих през уикенда и лятото, като в някои от селата това са 60% от всички сгради – с. Рани луг, а в селата Видрар, Лева река, Вукан Мрамор, Главановци – до 35%. В общинския център повечето от жилищните сгради са на три до пет етажа, има едропанелни жилищни сгради на четири етажа. За 2015 г. по брой на стаите преобладават двустайните - 2 435бр. и тристайните – 2 236 бр. или общо 63% от жилищата, следвани от четиристайните – 1 491 бр. или 20%. Едностайните, петстайните и жилищата с повече стаи са с почти равни проценти – по около 6%. По форма на собственост значителният дял е на частната собственост на физически лица – 98,5%, което не се различава от общата картина за областта и страната. В повечето от населените места има електроснабдяване и водоснабдяване, но няма канализация с изключение на общинския център.

Наличният сграден фонд на територията на общината е:

- Общинска собственост;
- Държавна собственост;
- Частна собственост;

В експлоатация са 23 сгради публична общинска собственост.

Училищна мрежа:

- Средно училище „Гео Милев“ в гр. Трън;
- ДГ „Ален мак“ гр. Трън;

Общинска културна инфраструктура:

- НЧ „Гюрга Пинджурова - 1895“ гр. Трън;
- Музей на киселото мляко - с. Студен извор;
- Музей на керамиката - с. Бусинци;
- Исторически музей - гр. Трън;
- Приключенски център „Ждрелото“;

Лечебни и Социални заведения:

- един център за спешна медицинска помощ;
- една сграда за предоставяне на социални услуги от резидентен тип;
- една сграда за социални услуги Старчески дом/ДДЮ/
- част от етаж на сграда за Домашен социален патронаж,
- етаж от сграда за Център за обществена подкрепа
- етаж от сграда за Център за ранна интервенция на увреждането;

Административни сгради:

- една сграда на общинската администрация;
- етаж от сграда за Местни данъци и такси;
- част от етаж на сграда за общинско предпиятие „Трънска Гора“

Данни за санирани сгради в гр. Трън:

- СУ „Гео Милев“ гр. Трън – 2014г.
- Народно читалище „ Гюрга Пинджурова“-1895 – гр. Трън – 2012-2013г.
- Сградата на общинска администрация- община Трън – 2009 г.
- ДГ „Ален Маг“ – гр. Трън – 2020 г.
- Жилищен блок – „Мурговица“ бл. 4, 5 и 6 - 2018 г.

2.7.АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И УПРАВЛЕНИЕ

Общинската администрация осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на общинския съвет, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му, подпомага Общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административното

обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица. Общинската администрация, при осъществяване на своята дейност, се ръководи от принципите на законност, равнопоставеност, прозрачност, достъпност, отговорност, целесъобразност и ефективност.

2.7.1. Административна структура и организация на общинска администрация

Структурата, функциите и числеността на общинската администрация са дефинирани от

„Устройствения правилник“, който е приет от Общинския съвет и е разработен съгласно принципите и изискванията, произтичащи пряко от разпоредбите на: Конституция на Република България; Европейска харта за местно самоуправление и Закон за местното самоуправление и местната администрация; специализираната нормативна уредба, имаща пряко отношение към организацията и дейността на общинската администрация, както и правилници, наредби, вътрешни правила за дейността, действащи в рамките на административната структура и на територията на община Трън. Действащите нормативни актове и правилници в административната структура на общината представляват добра основа за ефективно и ефикасно осъществяване на ежедневната дейност на общинската администрация.

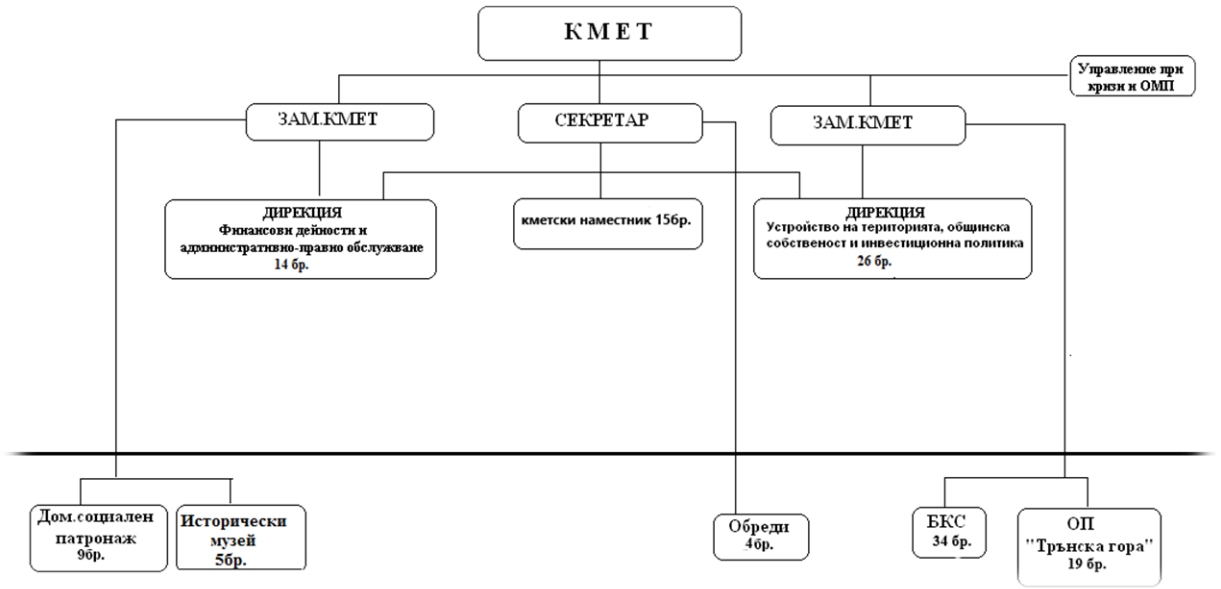
В състава на общинската администрация Трън са включени 60 бр. служители.От тях 18 бр. са с висше образование, 20бр. средно – специално и 22 бр. със средно образование.

Фигура 7 Структура на общинска администрация Трън

СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ ТРЪН
Общо 60 бр., в т.ч.:
Изборни длъжности и органи по чл.19 от ЗА и техните заместници:
КМЕТ НА ОБЩИНА - 1
ЗАМЕСТНИК КМЕТ - 2
КМЕТСКИ НАМЕСТНИЦИ - 15
Общо: 18бр.
ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ
Обща численост - 42бр.
в т.ч.
ПРЯКО ПОДЧИНЕНИ НА КМЕТА НА ОБЩИНАТА
Секретар на Община - 1
Служител "Управление при кризи и ОМП" -1
Общо: 2 (4,76%)
ОБЩА АДМИНИСТРАЦИЯ
Дирекция "Финансови дейности и административно-правно обслужване" - 14бр.
Общо Обща администрация - 14 (33,33%)
СПЕЦИАЛИЗИРАНА АДМИНИСТРАЦИЯ
Дирекция "Устройство на територията, общинска собственост и инвестиционна политика" - 26бр.
Общо Специализирана администрация - 26 (61,91%)
Местни дейности 71бр.:
Исторически музей - 5бр.

Обреди - 4бр.
Домашен социален патронаж - 9бр.
Благоустрояване и комунално стопанство - 34р.
ОП "Трънска гора" - 19бр.
Общата численост и структурата на общинска администрация Трън е утвърдена от Общински съвет Трън с Решение №2/28.01.2021г.

Фигура 8. Организационна структура на общинската администрация в Трън

Общинската администрация е обща и специализирана.

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. Той упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината.

Неговата дейност се подпомага от един секретар и двама заместник-кмета.

Дейността на общинската администрация се контролира и утвърждава от Общинския съвет, представители на различни политически партии и на различни териториални и социални общности.

Администрацията е структурирана в дирекции, а за определени задачи се привличат външни лица в качеството им на експерти и консултанти. Дейността на общинската администрация се осъществява от държавни служители и лица работещи по трудово правни отношения.

2.7.2. Човешки ресурси

Служителите в общинска администрация отговарят на съответните образователни и квалификационни изисквания за заеманата от тях длъжност. Развитието и утвърждаването на административния капацитет е основен фактор за постигане на стратегическите цели на управлението на общината; Изграждане на адекватна и ефективна система за планиране и контрол на изпълнението; Усъвършенстване на организацията по административното обслужване и документооборота в администрацията; Откритост и достъпност на дейността на администрацията на община Трън. За повишаване на специфичните умения и професионалната квалификация на служителите в общинската администрация се осъществяват специализирани обучения. Тези обучения се планират на базата на предварително извършен анализ на потребностите от страна на служителите.

Числеността на общинската администрация е одобрена на Общински съвет по предложение на Кмета на Общината.

Таблица 76: **Организация и структура**

Служители по години	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Общинско предприятие 1								
Щатен брой към 31.12	18	18	18	18	18	18	18	19
Заети към 31.12	11	13	13	13	13	14	14	13
Общинско предприятие 2								
Щатен брой към 31.12								
нЗаети към 31.12								
Общинско предприятие 3								
Щатен брой към 31.12								
Заети към 31.12								

Източник: Община Трън

Таблица 77: Разпределение на служителите в Общинска администрация Трън по средна възраст и образование

Служители по години	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Щатен брой към 31.12	45	45	47	48	48	48
Заети към 31.12	39	40	44	43	43	45
Средна възраст на заетите	44	45	48	49	49	48

Образование на заетите/ От тях :	Магистър	8	8	7	6	8	9
	Бакалавър	4	3	3	2	4	4
	Полувисше	-	-	-	-	-	-
	Средно	27	29	34	35	31	32
	Основно	-	-	-	-	-	-
	Начално	-	-	-	-	-	-

Източник: Община Трън

2.7.3. Политики, програми, проекти и инициативи

Действащи стратегии и програми

Общинският съвет на община Трън е утвърдил следните програми и стратегии:

- **Общински план за развитие на община Трън за периода 2014-2020 г**.

Това е действащият в момента общински план за развитие на община Трън, който ще бъде надграден и продължен през следващият планов период от настоящият План за интегрирано развитие на общината (ПИРО) 2021-2027 г.

- **Програма за управление на община Трън**
- **Общ устройствен план**
- **Стратегия за развитие на соц. услуги в община Трън**
- **Програма за управление на отпадъците на територията на община Трън**
- **Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергиини източници и биогорива 2021-2031г.**
- **Програма за развитие на туризма в общино Трън за период 2021-2027г.**
- **Програма за намаляване популацията на безстопаствените кучета на територията на община Трън 2020-2022г.**
- **Стратегия за управление на риска**
- **Стратегия за управление на общинската собственост 2020-2023г.**
- **Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици**
- **Общинска стратегия за борбо с наркотиците 2021-2022г.**
- **Програма за развитие на младежите в община Трън 2021-2030г.**

Проекти, неизпълнени от ОПР, които трябва да се изпълняват през периода 2021-2027г

- **За сградата и дейността на НЧ „Гюрга Пинджурова“ 1895**

Довършване на ремонта на големия салон, чрез поставяне на озвучаване, ново осветление и довършване на енергийната ефективност, чрез покриване със плоскости за подобряване акустиката и шумоизолиране.Цялостна подмяна на местата за сядане.Ремонт на залата за репетиции и сервизни помещения. Дейности по обновяване на оборудване и материално-техническата база, обновяване и дигитализиране на библиотечния фонд.

- **За сградата на бившия строителен техникум**

Изграждане на център по изкуства, занаяти и център за представяне на местното културно и природно наследство в община Трън.

- **За сградата на бившата болница**

Подкрепа за модернизиране на материалната база, оборудване и автомобили на "Център за спешна медицинска помощ

- **За втори етаж на сградата на ул. 9 септември 23**

Ремонт и реконструкция на сгради и помещения в подкрепа разкриването на социални услуги в общността или услуги за обществена подкрепа

Стимулиране на развитието на преработващата промишленост на територията на общината

Създаване на индустриална зона с тенденция на собствени терени да се развиват малки производствени линии – за пелети, за пакетиране на картофи, за дървообработване и др., да се изграждат бензиностанции за доставка на горива и др. Необходимо е МИГ „Трън-Брезник-Божурище“ да изготви нова стратегия и при възможност да кандидатства за одобрение по ПРСР през следващия програмен период - Стратегия за местно развитие, и след евентуално одобрение, да се превърне във възможност за финансов ресурс за подпомагане на местния бизнес.

2.7.4. Състояние на гражданския сектор в общината

На територията на община Трън са регистрирани и осъществяват дейност в различни направления различни неправителствени организации (НПО) в областта на социалната сфера, здравеопазване, култура и изкуство, опазване на околната среда, туризъм, а за подкрепа на местния бизнес функционира МИГ Трън-Брезник-Божурище

2.7.5. ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Социално-икономическият анализ на районите на Р България (Анализа на районите) представя настъпилите промени за периода 2014-2020 г. в икономическото, социалното, демографското, инфраструктурното развитие и състоянието на околната среда и очертава основните тенденции в тях. Също така се дават прогнози за развитието им до 2027 г. Той е структуриран в 3 основни части.

Първата част обхваща териториалния анализ на развитието по тематични направления и ключови характеристики по три основни теми – темата за урбанистичното развитие, териториалните аспекти на секторните политики, административния капацитет за провеждането им и за изпълнение на проекти.

Втората част акцентира върху сравнителния анализ на социалното, икономическото, демографското и екологичното състояние и развитие и инфраструктурното осигуряване на районите, областите и общините. Във всяко тематично направление са проследени промените, настъпили в резултат на прилаганите европейски и национални политики и програми и са систематизирани изводи за въздействието на външни и вътрешни фактори, за установените трайни тенденции и възможностите за преодоляване на проблемите.

Третата част обобщава синтезираните изводи от първите две и ги надгражда с интегриран национален профил.

Съдържанието на втората и третата част, както и на резюмето на анализа, припокриват темите, изследвани в ПИРО. Това е първата взаимовръзка между ПИРО и Анализа на районите – съдържанието.

Освен това темите в Анализа на районите, особено в частите за демография, социално развитие и икономика, са проследени чрез ключови показалите, които са използвани в ПИРО

Трън за откроряване на местните характеристики. Това спомага за сравнението на част от изводите, направени в Анализа на районите, и този за целите на ПИРО. Допълнително по отношение на демографските показалите, при изготвяне на ПИРО Трън, са съпоставяни с тези на областно и национално ниво, за да могат да се проследят взаимовръзките между тях.

В следващата таблица са изведени основните изводи от Анализа на районите и заключенията в ПИРО. Този подход дава възможност за бързо очертаване на взаимовръзката между двата анализа – къде има припокриване (т.е. изводите за Трън са валидни и за национално/регионално ниво), къде се отчита разминаване (т.е. заключенията за община Трън са по-негативни или обратното – по-благоприятни).

Таблица 78: Взаимовръзки между заключенията от Анализа на районите и ПИРО

Заключения от Анализа на регионите	**Заключения от социално-икономическия анализа на ПИРО**	**Взаимовръзка**
ТЕМА: ДЕМОГРАФИЯ		
Демографската ситуация в страната се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст.	Населението устойчиво намалява; Раждаемостта на 1000 д. е по- ниска от средното за страната; Високо ниво на смъртност (по- високо от средното за страната); Отрицателен естествен и механичен прираст.	Общината е със същите характеристики, но с по-лоши показатели.
Намалява делът на населението в трудоспособна възраст.	Намалява делът на населението в трудоспособна възраст.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Териториалното разположение на населението е предимно в градовете	По-голямата част от населението в общината живее в града	Общината е със същата характеристика като тази на национално ниво.
Изчерпан демографски потенциал на селата, които до неотдавна са били източник на миграция към градовете.	Част от селата в община имат потенциал да привличат население в тях.	Общината е със същата характеристика като тази на национално ниво.
ТЕМА: ПАЗАР НА ТРУДА		
Коефициентът на икономическа активност нараства.	Отчетена е тенденцията за увеличаване броя на заетите в местната икономика и намаляване на населението в трудоспособна възраст.	Общината е със сходна характеристика с тази на национално ниво.

Коефициентът на безработица намалява.	Коефициентът на безработица намалява.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Коефициентът на продължителна безработица намалява.	Трайно безработните лица намаляват в общината.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ТЕРИТОРИАЛНО-УРБАНИСТИЧЕН АНАЛИЗ		
Общините в България са класифицирани като: силно урбанизирани (централни), средно урбанизирани (междинни). Такива са 95 общини с центрове средни и малки градове) и слабо урбанизирани (периферни).	В ИТСР на ЮЗР регион община Трън е от типа малки градове с микро регионално значение.	Населението е в населени места до 5000 жители.
ТЕМА: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ		
БВП и БВП на глава от населението нарастват.	На ниво „община“ не се поддържа информация за БВП, но за област Перник показателят нараства.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Нараства производителността на труда.	Нараства производителността на труда на 1 работник в община .	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Атрактивността на българския туризъм се формира от културно-историческо наследство, природни ценности, разнообразни пейзажи, качествени услуги и добра свързаност/достъпност.	Община Трън притежава богато културно-историческо наследство и природни условия за развитие на различни видове туризъм.	Общината притежава характеристики, определени в Анализа на районите за развитие на туризма.
ТЕМА: СОЦИАЛНА СФЕРА		
Броят на учениците в страната намалява ежегодно. Закриват се училища, предимно в малките населени места.	Броят на учениците, учителите и паралелките намалява през последните години.	Общината е със сходна характеристика с тази на национално ниво.
Заключения от Анализа на регионите	**Заключения от социално-икономическия анализа на ПИРО**	**Взаимовръзка**

Увеличаващи се разходи в сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижа	Увеличава се делът на подпомаганите лица в общината, както и разходите за тях.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА		
В национален план електроенергийната мрежа е добре развита и всички населени места са електроснабдени.	Електроенергийната мрежа в общината има достатъчно капацитет за поемане на нуждите на общината, но е необходимо изграждане на нови трансформаторни постове.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Нарастване на участието на ВЕИ в енергийния баланс на страната.	Трън ползва потенциала за използване на водната енергия.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън.
Често срещан е проблема с „режим на водоснабдяване“, който силно влошава качеството на живот на населението.	В община Трън няма водоснабдителен режим.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
Изключително високо ниво на загуби на вода (средно около 55%)	Загубите на вода се увеличават през годините – 75,1% за 2019 г.	Общината е с по-лоша характеристика от тази на национално ниво.
ТЕМА: ОКОЛНА СРЕДА		
Национален проблем по отношение състоянието на атмосферния въздух е замърсяването с фини прахови частици (ФПЧ), което е сред най-високите в ЕС. То има ясно изразен сезонен характер	На територията на община Трън няма значими местни източници на емисии от замърсители на атмосферния въздух. Но проблемът с отоплението на „твърдо“ гориво е характерен и за нея.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Подобрява се качеството на повърхностните води в Страната	Състоянието на повърхностните води е добро.	Общината е с характеристика подобно на тази на национално ниво.
Значително по-големи количества образувани отпадъци на човек в България в сравнение с ЕС, ниска степен на рециклиране на битовите	В община Трън има система за разделно събиране на отпадъците.	Общината е с по-добра характеристика от тази на национално ниво.

отпадъци.		
ТЕМА: АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ		
Наличието на административен капацитет в местните власти за усвояване на средства по оперативни програми и натрупването на инвестиции с икономически и социален характер, подкрепени от оперативните програми, са важно условие за растежа на териториалните единици.	Общината привлича все повече средства от ЕСИФ, което показва и повишаването на капацитета ѝ.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън.
Силна зависимост от европейските фондове и помощи и несъобразените с местния потенциал и характеристики приоритети и проекти, без задълбочен анализ на потребностите, ефективността, управлението и поддържането на изградените обекти.	Проектите, които се реализират от Общината, почиват на задълбочени анализи на местните потребности и целят повишаване качеството на живот на жителите на Трън.	Изводите, направени в Анализа на районите, не са валидни за община Трън.
ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДНИЯ РЕГИОН В АНАЛИЗА НА РЕГИОНИТЕ		
НАСЪРЧАВАНЕ НА ИНОВАТИВНИЯ И ИНТЕЛИГЕНТЕН ИКОНОМИЧЕСКИ ПРЕХОД	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън
СЪХРАНЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ ЧРЕЗ ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНИ УСЛУГИ	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън
ПО-ДОБРЕ СВЪРЗАН И УСТОЙЧИВ РАЙОН	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Трън

3. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО Ѝ

Прилагането на интегрирани териториални стратегии през следващия програмен период 2021-2027 г. налага задължително интегрирания подход при разработването на РСПР, който да отчита предвижданията на регионално ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда.

Този подход, наложил се като основен в политиката за регионално развитие и задължителен при изготвяне на стратегическите документи за регионално и пространствено планиране, има за цел в условията на свиващи се ресурси и ограничени финансови приоритети да обедини различни политики, приоритети, проекти, финансови ресурси, източници за финансиране, участници и заинтересовани страни, за постигане на положителна синергия и добавена стойност от реализираните програми.

Прилагането на интегриран подход за планиране на регионалното и пространствено развитие на районите дава отговор на набелязаните нужди и потенциал за развитие, изисква целите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на съответния район, мрежата от населени места и отделните сектори на икономиката.

Подход „отдолу – нагоре“

Подходът “отдолу-нагоре“, прилаган в много държави с висока професионална култура, демократични традиции и отношение към планирането, подпомага цялостния процес на вземане на решения, изпълнението им и прилагането на РСПР, въз основа на предложения, постъпващи от по-ниските йерархични нива. Този подход, който се приема за по-подходящ за стратегически документи за регионално и градско планиране в локални мащаби, ще бъде използван и при разработването на ПИРО с цел да се постигне:

1) изграждане на консенсусен модел с всички заинтересовани страни, повишаване на ангажираността и заинтересоваността на участниците

2) намаляване на риска от недобра вътрешна и външна комуникация и получаване на достатъчно надеждна обратна информация от заинтересованите страни;

3) ефективно използване на цялата налична база от интегрирани знания от различните членове в екипа, допълнени със знанията на местните участници;

4) повишаване на информираността и знанието за същността и основните цели

Прилагането на подхода „отдолу-нагоре“ във фазата на актуализиране на информацията и на публичните консултации позволява да се постигнат изискванията за информираност, публичност и прозрачност и да се идентифицират по-точно потребностите на местните общности, към които да се ориентират приоритетите и да се насочат публичните средства

Община Трън се намира в Югозападният район за планиране.Той е един от шестте района за планиране в България, включващ областите Благоевград, Кюстендил, Перник, Софийска и София.Площта му е 20 306 km², а населението – около 2 133 406 души (2011). Това е най-гъсто заселеният район в страната, като населението е съсредоточено в големите градове. В района е разположена и столицата, която е демографски, икономически, административен, образователен и културен център.

Възможности за съвместни инициативи на Община Трън със съседни общини:

- Местна инициативна група – Трън-Брезник -Божурище

- Общините Перник, Трън, Брезник, Ковачевци, Радомир, Земен, Драгоман и Трекляно

Съседните общини на община Трън са отворени да продължът добрите си партньорски отношения и през следващия програмен период, но към момента няма предвидени конкретни общи проекти.

За затвърждаване създадените сътрудничества за подобряване и развитие на нови образователни, здравни, социални и общностни услуги, развитието на туризма в рамките на трансгранично сътрудничество между община Трън и общините от Р. Сърбия с които попада в трансграничния регион потенциалните проекти могат да са в сферата на обмяна на опит, създаване на съвместни инициативи за предоставяне на услуги, организиране на събития, създаване на трансграничен туристически продукт.

Стимулиране на осъществяването на трансграничните и транснационални сътрудничества за подобряване свързаността и достъпността на селските и отдалечени райони с други териториални единици на същото или на по-високо ниво – чрез огледални инфраструктурни проекти за изграждане на малка инфраструктура за достъп до природни или културни забележителности, туристически атракции и др.

Целенасочено въздействие за осъществяването на трансграничните и транснационални сътрудничества, с фокус опазване на околната среда и превенция на рисковете от глобалните промени в климата – съвместни системи за оповестяване при бедствия, изграждане на места за наблюдение на защитени видове, демонстрационни центрове за възпитаване на подрастващите в ползите от опазване на природата, рециклиране на отпадъци и др.

4. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ

Планиране на комуникационната стратегия

Комуникационната стратегия е инструмент, който регламентира принципи, правила и процедури за подържане на постоянно и ефективно взаимодействие със заинтересованите органи, организациите, икономическите и социалните партньори, както и с физически и юридически лица, които проявяват отношение към развитието на общината. Целѝ се предоставената информация относно разработването и изпълнението на плана да достигне максимален брой представители на заинтересованите страни и да се осигури тяхното участие в обсъжданията и вземането на решенията.

Специфичните действия за осигуряване на необходимата информация и публичност включват провеждането на разяснителни кампании, които могат да обхващаг:

• Предоставяне в подходяща форма на информация за предвижданията на плана за интегрирано развитие, за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им, както и за очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;

• Фокусиране на вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;

• Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет,

общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана;

• Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност от тях, както и за подобряване на стандарта на живот на населението;

• Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за подготовката и реализация на плана.

Специфичните цели на стратегията:

• Осигуряване на широка информираност и обществена подкрепа при разработването и изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината;

• Създаване на информационна база от планираните дейности, чрез предварително структуриране и систематизиране на вижданията на всички заинтересовани страни за постигане целите на плана за интегрирано развитие;

• Повишаване на капацитета за управлението на плана за развитие, чрез използване индивидуалната компетентност и експертиза на гражданските структури;

Основни принципи на стратегията

• Практическа насоченост на съдържанието

Посланията на стратегията, излъчени към обществената аудитория, съдържат фактологична и конкретна информация, съобразена с целите, със спецификата на целевите групи и очакваното въздействие. В търсенето на оптимален и ясно дефиниран ефект от всяка мярка, информацията се поднася в достъпен и максимално въздействащ вид. Специално внимание се отделя на адаптирането на информацията към интелектуалните и езиковите особености на отделните целеви групи;

• Защита на обществения интерес

Комуникационната стратегия се прилага по начин, който изгражда съпричастност в населението и в структурите на гражданското общество към проблемите на общината и ги мотивира за участие в управлението;

• Увереност и позитивност

Комуникационната стратегия изгражда позитивно отношение и мотивира гражданите и участниците в целевите групи. Анализът на проблемните аспекти на икономическата и социалната ситуация в общината се представя под формата на конструктивни изводи. Мерките, финансирани от оперативните програми на ЕС се представят като рационален инструмент за постигане на желаното подобрение и постигане очакванията на гражданите.

• Единство и координация

Всички форми и комуникационни канали по прилагането на комуникационната стратегия се използват равностойно и в тясна координация. Независимо от различната насоченост на посланията към целевите групи, не се допуска противоречивост;

• Навременност

Всички мерки за информация и комуникация са планирани и се изпълняват с оглед своевременното задоволяване на идентифицираните нужди на целевите групи.

• Партньорство

Комуникационната стратегия се изпълнява в открит диалог и взаимодействие с всички заинтересовани страни.

• Прозрачност

Предоставянето на информация за изпълнението на мерките по информираност и публичност се осъществява в съответствие с изискванията на българското законодателство. Прозрачността цели постигането и утвърждаването на определен информационен стандарт, който не подлага на съмнение ефективността на работата на общината и в същото време удовлетворява обществената потребност от публичност за нейната дейност.

Нива на комуникация

• Вътрешно ниво – оптимизиране на комуникационните процеси в администрацията, чрез:

 Подобряване на вътрешния обмен на документи и информация и на хоризонталната комуникация;

 Осигуряване на лесен достъп до информационните ресурси и оперативната информация на експертите - отговарящи за комуникацията.

• Общинско ниво – осъществяване на конкретни комуникационни политики и дейности насочени към гражданите и към местните обществени и бизнес организации и медиите. Комуникацията на това ниво е подчинена на целите за прозрачност, насърчаване на диалог и сътрудничество.

• Регионално ниво – поддържане на ефективна комуникация и координация с регионални структури за развитие, по осигуряване на съответствие на общинския план за развитие със стратегическите документи на регионално ниво.

• Държавни органи на местно ниво - поддържане на продуктивна комуникация с държавните органи, относно прилагането на методическите указания по разработването и последващите етапи от реализацията на ПИРО, както и с управляващите органи на оперативните програми по усвояването на средства от европейските фондове.

Комуникационната стратегия включва механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация на плана за интегрирано развитие. Принципът на партньорство и сътрудничество с представителите на различните заинтересовани страни следва да се прилага в рамките на целия процес на изпълнението на плана. Обществеността се информира за начина на изпълнение на мерките от програмата за реализация, за резултатите от тях и за начина, по който са изразходвани финансовите ресурси.

Изпълнение на процедурите на комуникационната стратегия

Идентифициране на заинтересованите страни

При идентифициране на заинтересованите се търси отговор на следните въпроси:

• Кои са конкретните представители на заинтересованите страни в общината?

• Какво заинтересованите страни искат да постигнат за общината и какви са техните очаквания?

• Съвпадат ли очакванията на заинтересованите страни със целите на Плана за интегрирано развитие?

• Може ли да бъде оценен конкретният принос на всяка заинтересована страна към процеса на местното развитие?

Конкретните отговори формират средата за взаимодействие между публичните цели и интересите (очакванията) на целевите групи, които трябва да бъдат мотивирани за участие в процеса на регионално развитие. В общината има много заинтересовани страни като организации със стопанска или идеална цел, които доброволно изпълняват част от държавните или общински задачи, за и в съответствие със своите интереси.

Заинтересованите страни се включват още на етапа на разработването и приемането на плана за развитие, като тяхното участие става особено значимо при реализацията на приоритетите и целите, заложени в него. Ангажимент на общинската администрация е да осигурява необходимата публичност и да прилага всички възможни мерки за поддържане на интереса и мотивацията за участие на местните общности при определянето и реализацията на целите и приоритетите на документа. Планът за интегрирано развитие се обсъжда и съгласува със заинтересованите организации, с икономическите и социалните партньори, а така също и с физически и юридически лица, които не са индиферентни към развитието на общината. Цели се, информацията да достига до максимален брой представители на заинтересованите страни и да осигурява участие им в обсъжданията и вземането на решенията.

Заинтересованите страни имат различни характеристики и изискват различен комуникационен подход. Съществуват съществени различия по отношение на интересите на отделните страни и по отношение на собствената им позиция спрямо местното икономическо развитие. Целевите групи имат различна степен на разбиране, на готовност и компетентност да партнират. Някои от тях дори са слабо информирани за тези възможности и не са осъзнали ползите, които могат да да се извлекат от такова партньорство. Нямат опит за работа в партньорство и не разполагат с достатъчна информация за подобно участие. Други имат вече опит, но той не е систематизиран. Тези обстоятелства правят процеса по идентифицираните на заинтересованите лица и организации специфичен и деликатен. Субективното включване крие риск от изкривяване на процеса при подбиране на идеи за конкретни проекти.

Нежелателните последици могат да се намалят съществено, ако се направи анализ на всяка една от заинтересованите страни по схемата “всеки за всички”. Анкетиране в началото на едно-две лица, с последващо анкетиране на други посочени от тях и с постоянно разширяване на обхвата, може да идентифицира широк кръг от заинтересовани страни, от които чрез преки контакти ще се намерят подходящите за включване и в други анализи заинтересовани лица и независими експерти. Изключително важно е да се идентифицира конкретно множество от очаквания, несъгласия и пречки, които заинтересованите страни могат да изявят спрямо проекта на плана за интегрирано развитие. Поради това тези очаквания трябва да се анализират и на тази база да се определят приоритетите на всяка една от целевите групи.

Освен всичко това, партньорството означава, че отношенията с другите партньори трябва де се различава от отношенията към колегите в организацията или целевата група.

При разработването на ПИРО, партньорството трябва да се управлява ефективно като:

• Разработва се ясен и точен план за работа, който се съгласува с всички партньори;

• Проучва се всеки поставен въпрос, като всеки изразява мнението си;

• Анализира се цялата придобита информация и се правят заключения;

• Вземат се решения за планирани действия, като ролята и отговорностите на всяка от страните се съгласуват;

• Осъществява се постоянен контрол.

Важно е партньорите да общуват дух на взаимноизгодно сътрудничество, откровеност и доверие и да осъществяват добра комуникация в хода на разработване на плана за развитие. Разчита се на редовно участие в съвместните срещи за консултиране на плана. Смисълът е постигане общите за общината и заинтересованите страни цели на плана за развитие.

С оглед насърчаване на сътрудничеството между отделните общини и местните общности, при разработването на плана е препоръчително да се включат и представители на администрацията, бизнеса и гражданското общество от съседни общини.

Целеви групи на комуникационната стратегия Вътрешни целеви групи

• Общинска администрация

Служителите в общинската администрация са страна и едновременно с това преки участници, както в процеса на разработване на плана за развитие, така и при изпълнението на приоритетите и мерките. Тяхно задължение са дейностите по осигуряването на информация и публичност, както и по поддържането на добро взаимодействие и обратна връзка с другите целеви групи. В определени моменти, общинската администрация влиза и в ролята на бенефициент по реализацията на проекти, свързани с административния процес. Служителите в местната администрация са пряко свързани с цялостния процес по реализацията на местната политика и освен административни и логистични функции могат и трябва да изразяват отношение и по генерирането на стратегически и управленски идеи. Като преки участници и по служебни задължения в процесите по съставяне и изпълнение на плана, те могат да инициират идеи и действия, както и да идентифицират други заинтересовани лица.

• Общински съветници

Общинските съветници са специфична целева група. Те имат двойна роля - веднъж като членове на колективния орган на местното самоуправление - Общинския съвет, утвърждават и приемат актове на кмета на общината, свързани с местното развитие и втори път - като пълноправни граждани и представители на гражданското общество в управлението са длъжни да отстояват и да работят в полза на местния обществен интерес. Те притежават обща компетентност за решаване на всички местни въпроси.

Външни целеви групи

• Граждани

Гражданското участие в процесите на вземане на решения по публичните политики е ново измерение в отношенията между управляващи и граждани. То се позовава на разбирането, че гражданите имат право да бъдат постоянен и самостоятелен участник във формирането на политики. Основно право на всеки европейски гражданин е правото на добра администрация и добро управление. Под добро управление се разбира прозрачност и ефективност в работата на администрацията, с осигурено участие на гражданите в процесите на вземане на решения по публичните политики.

• Неправителствени организации (НПО)

Неправителствените организации са граждански образования, които освен, че са изразител на обществени интереси, в повечето случаи отстояват и свои интереси, свои потребности и имат собствени претенции. Все пак - идеалните цели, за които са създадени насочват техните действия към предоставяне на различни (най-често социални и културни) услуги на гражданите и към изпълнение на дейности, възложени им от органите на държавното и местното управление. Неправителствените организации са едновременно партньор на общината и потенциални бенефициенти. Опитът от усвояването на средства по ЕСИФ показва, че неправителственият сектор често насърчава инициативи и създава идеи, които ангажират общината към тяхното осъществяване. Ето защо, те биват не само информирани за целите, приоритетите и мерките на плана за развитие, но и насърчавани да участват със свои предложения. Конкретни комуникационни действия се насочват към неправителствените организации, предоставящи образователни, социални, културни услуги, туристическите сдружения и към други обществени субекти.

• Бизнес субекти

Макар и не пряко ангажирани с местното икономическо развитие, местните власти са най-силно заинтересовани от пълноценно прилагане на всички мерки от плана за развитие. Интересите на местната власт са свързани с осигуряването на възможности за социално-икономическо развитие и привличане на инвестиции. Бизнесът изисква различна степен на разбиране, готовност и компетентност за партньорство при осъществяването на комуникационната стратегия и при реализацията на конкретни мерките от плана за

интегрирано развитие. Някои от тези субекти дори не са информирани за тези възможности и не са осъзнали ползите, които могат да имат от такова партньорство. В Община Трън, специално отношение се прилага спрямо земеделските производители, средния и малкия бизнес - доколкото го има. Важен аргумент за повишеното внимание спрямо тази целева група е възможността в плана за развитие да влязат проекти и мерки в подкрепа на създаването на публично-частно партньорство между администрацията и бизнеса. Това е силно въздействаща форма за повишаването на икономическата ефективност, чрез привличане на частния сектор и ограничаване на публичните разходи чрез разтоварване на общината от несвойствени дейности и финансиране. Персоналните участници се определят с помощта на общинската администрация. Целта е не само включването но максимален брой участници, но и същите да бъдат с ясно изразени обществени позиции и интерес относно развитието на общината. Определените представители имат доказано участие и инициативност при предходни обсъждания, работни срещи, дискусии и анкети предходни планове за развитие.

Инструменти на комуникационната стратегия

• Информирането като форма на гражданско участие

Това е процес, при който заинтересованите страни и гражданите се информират от общинската администрация за времето и технологията по съставяне на Плана за интегрирано развитие, за етапите по неговата реализация, за приоритетите и мерките, заложени в него, както и относно източниците за финансиране. С други думи, това е един непрекъснат процес, съпътстващ целия програмен период, през който се реализира плана. При т.н. активно информиране, освен предоставянето на еднопосочна информация се използват и методи за насърчаване на гражданското участие. Гражданските и бизнес субектите се уведомяват как и при какви условия да участват в управлението на плана за развитие и как да изразяват своето мнение.

Принципи на ефективното информиране

• Прилагане на диференциран подход спрямо спецификата на целевите групи;

• Използване на всички възможни канали за информация;

• Използване на достъпен език;

• Информирането винаги предхожда вземането на решения;

• Активност за насърчаване гражданските субекти да споделят мнението си и да осъществяват обратна връзка.

Форми за информиране

• Информационни срещи със целевите групи

Тази форма се използва периодично, най-вече преди вземането на решения, свързани с разработването и изпълнението на плана за развитие. В някои случаи на гражданите се предоставя възможност да изразят своите опасения и мнения по тях. Срещите се организират по инициатива на администрацията или по инициатива на определена целева група. Обявяват се предварително по основните комуникационни канали – печатни и електронни медии и на Интернет страницата на общината. Протичането на срещите не следва специфични правила. Основната цел е да се даде възможност на колкото се може повече хора да изразят своето мнение. Начинът на провеждане е разнообразен – може да се започне с отворена презентация, след което да премине в дискусия в малки групи, с представяне на общите мнения от груповата работа.

• Граждански панел

Методът предоставя възможност за информиране на широката общественост за цялостния процес на планиране, където е необходимо да се съберат гледните точки на гражданските структури, изразени от определени от тях експерти по основни проблеми и

различни области на приложение и познание. За разлика от информационните срещи той се организира и провежда в експертен консултативен формат.

Консултирането като форма на гражданско участие

Това е процес, при който гражданите, лобисти и представители на групи с общ интерес, коментират официални предложения и допринасят с участието си за генерирането на идеи и управленски решения.

Анкетиране

Анкетирането се провежда на отделни етапи:

• При стартиране на разработването на плана за интегрирано развитие и целѝ събиране от заинтересованите страни на максимален брой виждания и становища относно философията на плана - в частност и за възможностите за балансирано развитие на общината - в глобален аспект;

• По време на реализацията /периодични анкети/ на приоритетите и мерките от плана, с оглед установяване на удовлетвореността на заинтересованите страни от постигнатите резултати.

Анкетирането се провежда с предварително подготвен инструментариум (анкетни карти) и под инструктажа на членовете на екипа по разработването на плана за развитие.

Обществени обсъждания

В рамките на разработването на ПИРО на Община Трън е целесъобразно провеждането на две обсъждания, като ключови етапа от процеса на съставяне на документа.

Първото обсъждане се провежда за представянето на бъдещата визия, стратегическите цели и приоритети за развитие на общината. Осигурява се възможност чрез анкети за представяне на проектни предложения от страна на заинтересованите страни, чийто представители участват в обсъждането, които се предоставят на екипа, разработващ плана.

Второто, вече обществено обсъждане включва публикуването на ПИРО, покана за мнение и обсъждането на плана пред местната общественост, преди приемане от Общинския съвет.

Интернет страницата на община Трън

Най-гъвкавият и лесно достъпен инструмент за комуникация със заинтересованите страни е Интернет страницата на общината.

Проектът на плана за развитие се публикува на Интернет страницата, като се осигуряват on-line възможности за обратна връзка - мнения, становища, съждения и предложения на заинтересованите страни. В рамките на общата комуникационна стратегия на страницата се публикуват задължително и последващите годишни отчети за изпълнението на мерките.

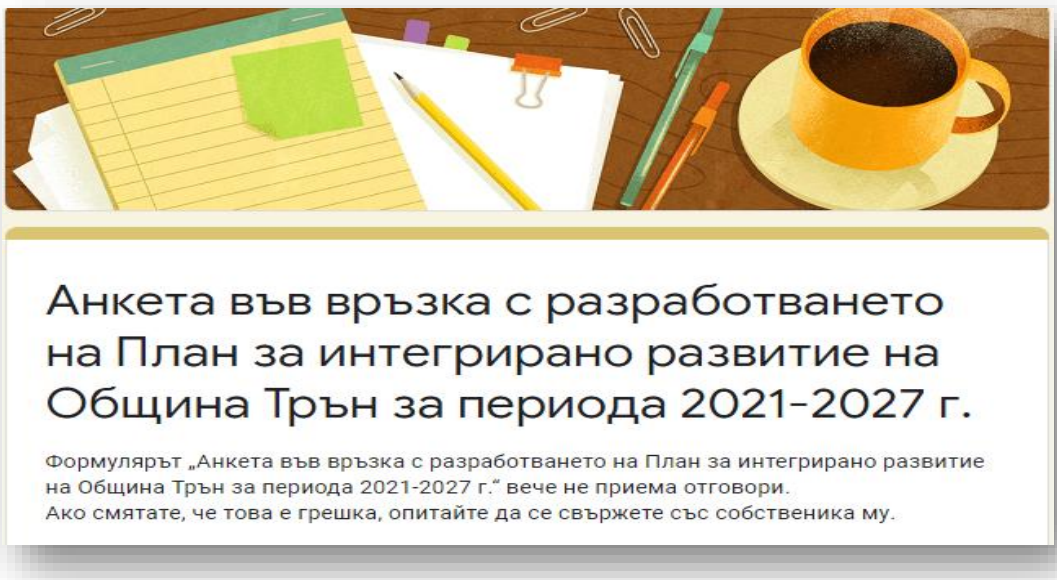
Интернет страницата се използва като средство за редовно предоставяне на актуална информация за оперативните програми, формулярите за кандидатстване, указания, често задавани въпроси, прегледи на печата, информация за одобрени проекти, обяви за обществени поръчки и насоки за прилагане на мерките за информация и публичност.

Настоящата част е Анализ от извършеното първо анкетно проучване. Неговата цел е да определи възможните приоритети за реализация на плана, като отразява потенциала за развитие и се съсредоточава върху възможностите за решаване на конкретни проблеми на община Трън. Тези цели се основават на изводите, базирани на проведено анкетно проучване, осъществено в партньорство с представители на администрацията на общината,през периода ноември-декември 2020 г. в рамките на извънредна епидемична обстановка в страната при спазването на

необходимите противоепидемични мерки. То има за цел да даде представа за икономическото развитие, природния и инфраструктурен капацитет, проблемните и приоритетни области на община Трън. Въз основа на получените резултати и направените изводи могат да се формулират препоръки за покриване нуждите и потенциалите за развитие на общината и нейните жители. Така набраната информация би могла да бъде полезен източник за формулиране на по-нататъшни цели и приоритети на развитие на икономическото, социалното и екологичното състояние на района в съответствие с нагласите на живущите в общината и общинските планове за развитие. Събрана бе автентична информация посредством метода на прякото анкетиране, ориентирано към жителите на община Трън. Информацията бе обработена и анализирана, като се търсеше конкретизиране на индивидуалните виждания за текущото икономическо и социално развитие на общината, необходимите мерки за подобряване на състоянието и потенциалните решения за интегрирано развитие на общината.

В анкетното проучване се открояват обективните виждания на жителите за положителните и отрицателни страни в общината и какво би могло да бъде приоритизирано с оглед на спецификите и, за да бъде полезно за нейното интегрирано развитие. Целта на получената информация е да насочи вниманието на общинското ръководство към приоритетното решаване на най-съществените за жителите в общината проблеми, свързани с качеството на живот и последващото развитие на община Трън.

Фигура 9: Анкетно проучване

Анкетната карта се състои от 18 въпроса, формулирани с цел да се получи обективна информация, базирана на преобладаващото мнение на живущите в общината. Синхронизирането на въпроси с „отворен“ характер и въпроси от „затворен“ тип с многовариантни отговори осигурява на респондентите, по-голяма свобода при изразяване на своето мнение, като то не бива ограничавано само в рамките на определени отговори. Важно е да се отбележи, че всеки от въпросите изпълнява конкретна задача, допринасяща за структурирането на анализ и определяне на проектните възможности, необходимите мерки за подобряване на състоянието и потенциалните решения в развитието на община Трън.

Въпросите са разпределени в три логически групи, както следва:

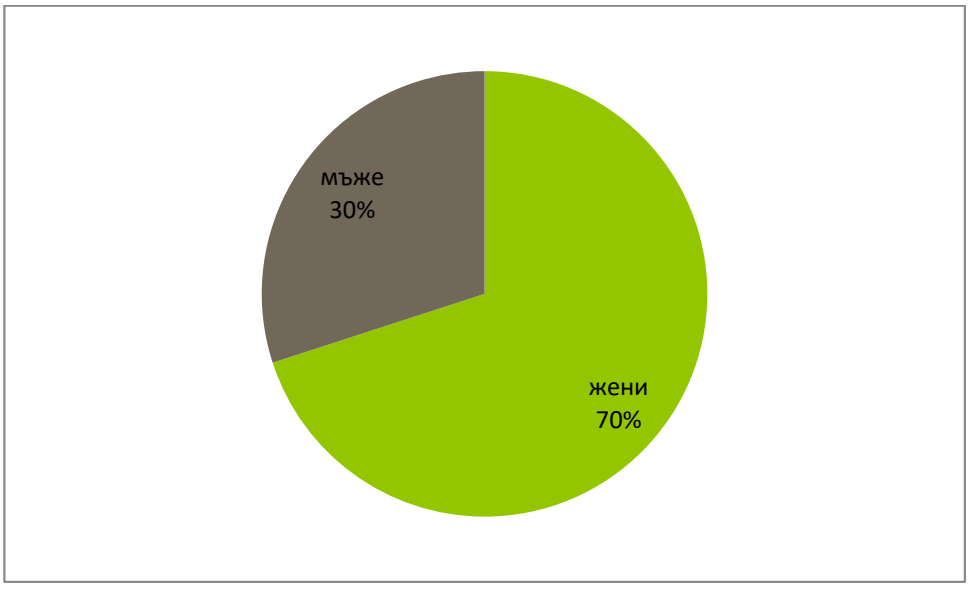
I. Структура на участниците в анкетното проучване и демографски показатели;
II. Оценка на състоянието, развитието и ресурсната обезпеченост на община Трън;
III. Мерки и проектна насоченост за подобряване състоянието на община Трън.

Настоящото изследване не може да претендира за представителност и изчерпателност, но би могло да даде ориентировъчна представа за икономическото състояние, социалното развитие, проблемите и потенциалните решения в развитието на община Трън.

Въз основа на извършеното проучване сред жителите на община Трън, оценяващ ресурсната осигуреност, състоянието и тенденциите в местната икономика, са определени приоритетите, които следва да бъдат достигнати през периода 2021-2027 г. Те обхващат, от една страна, представата за желанието на жителите на общината, а от друга, са съобразени максимално с възможностите, потенциала и специфичните особености на общината и нейната територия.

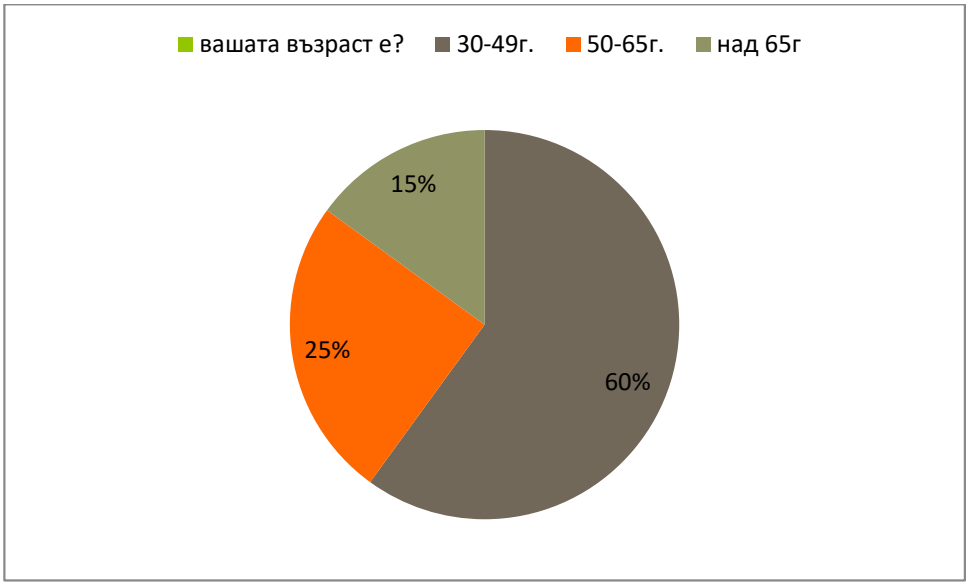
В структурният състав респондентите на настоящото анкетно проучване видно от фигурата по-долу са предимно жени - 70 %, 30% - мъже.

Фигура 10:Структурен състав на респондентите

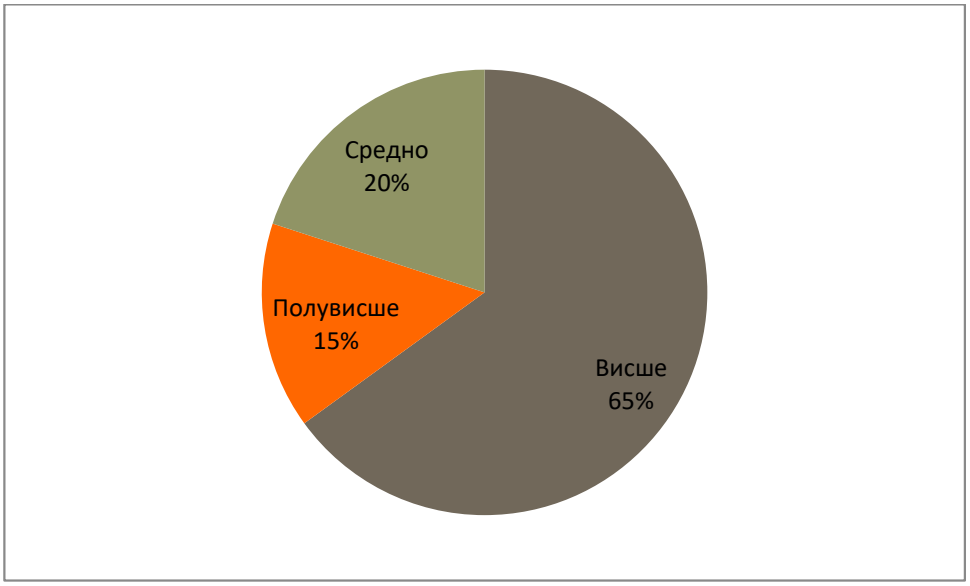
По отношение на възрастовата структура на анкетираните преобладаващата част от участниците (60 %) са на възраст 30-49 год., което е важна предпоставка за обективността и достоверността на попълването на анкетното проучване. Видно от фигурата по-долу е, че 25 % от анкетираните са на възраст 50-65 год., 15 % са над 65 год.

Фигура 11: Възрастова структура

Съществено значение при изграждането на обективно и релевантно проучване е изразяването на мнение от страна на хора с различен и по-възможност висок образователен ценз. В конкретното проучване 65 % от анкетираните са с придобито висше образование, 20 % притежават средно образование, 15 % са с полувисше образование.

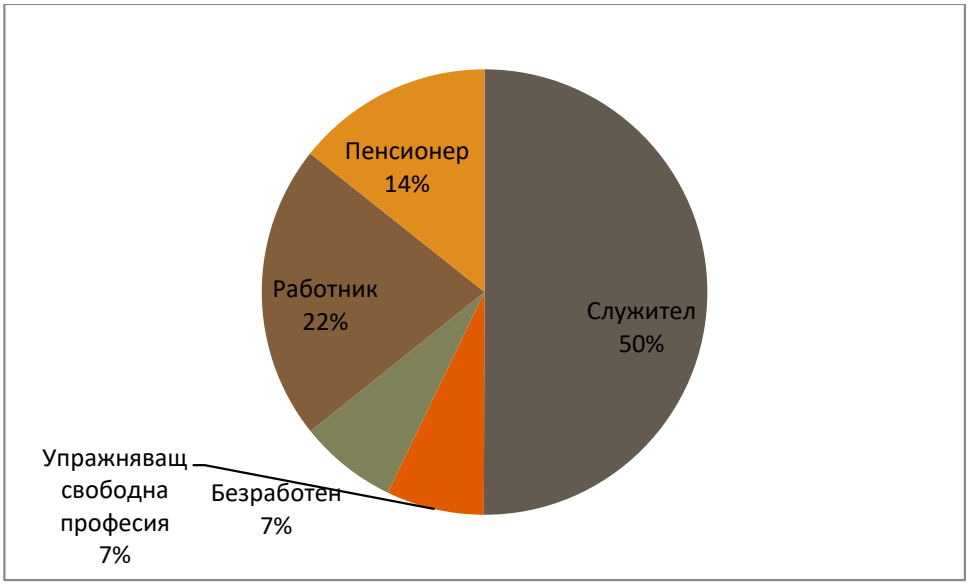
Фигура 12: Образователен ценз

По отношение на социалният статус и професионална ангажираност на анкетираните преобладаващ е дела на служителите, (50 %). В групата респонденти, видно от фигурата по-долу попадат още работници, (22%), упражняващи свободна професия (7 %), безработни (

7%) и пенсионери (14%).

Фигура 13:Социален статус

На въпросите зададени в анкетното проучване респондентите отговарят следното:

- Притежава ли Община Трън уникални предимства/характеристики, които я отличават от другите общини?

Голяма част от отговорите са, че притежава уникалност, която трябва повече да се популяризира.Невероятно красива природа, историческо наследство. Без индустриални замърсители. Уникален и богат диалект; Специфични вкусни ястия и обичаи;

В община Трън се намират 10 от всички 39 планини в България.Дивата природа в близост до София -няма такова друго място толкова диво и в същото време достъпно.Запазена природна среда. Разнообразен мозаечен релеф. Неурбанизиран пейзаж.Едно от най-големите предимства на община Трън е липсата на индустриални замърсители на територията й, както и сравнително добре запазената дива природа и биоранообразие. Уникални са атмосферата, релефът, климатът, природните и културните забележителности, трънският бит и говор и характерът на населението.

- Кои са най-ценните ресурси на Община Трън - културни забележителности, природни и исторически обекти, местности и други - които трябва да бъдат съхранени и развити, и които биха допринесли за развитието на общината?

Музеите на киселото мляко, Бусинската керамика, Ждрелото, църкви и манастири, водопадите на Врабча и Зелениград, чистия въздух и природата, Скален параклис "Св.Петка", занаятчийството.

Всички културни, природни и исторически забележителности на територията на общината трябва задължително да бъдат съхранени, защото това са нейните богатства (а не златото под земята). Препоръките са за качествен ремонт на музея в село Бусинци. По-голяма осведоменост на туристите за експонатите и историята им.Препоръките към Музеят на киселото мляко са да има от истинско кисело мляко, което туристите да могат да пробват; Ждрелото на река Ерма и Ябланишкото ждрело да бъде направен ремонт на съоръженията по еко-пътеките; Село Ерул, като едно забележително и притегателно за много турсити място има

нужда от инфраструктура, която да свързва селото с общината. Туризмът да е приоритетният отрасъл, който следва да се развива в община Трън. Всички храмове на територията на общината, всеки един от които е с уникална история, архитектура, а много от тях и с изключително ценни стенописи; Археологическите и палеонтологичните находки от района е необходимо да бъдат представяни на място - на територията на община Трън; Горите в общината са един от най-ценните ресурси - да се съхраняват и опазват по-качествено като се следи за незаконни сечи и се преустанови практиката на дърводобивните фирми да секат повече от позволеното в разрешителните им и се обърне внимание на наболелия проблем със замърсяването на горите с битови отпадъци, както от секачите, така и от населението; Изключително ценен ресурс са селата на територипта на общината, които са атрактивни дестинации за посещение и е необходимо да се стимулира развитието на различни инициативи в тях.

- Кои са основните проблеми, които характеризират Вашата община в момента?

Състоянието на ВиК- 35% ; състояние на улична инфраструктура 21%; Паметниците 7%; Образованието 14%;Транспортната достъпност 23%.

- Кои са най-необходимите мерки за подобряване на състоянието в общината и оценете тяхната значимост за Вас?

Инфраструктура 18%; ВиК 18%; Електроснабдяване 9%; Обновяване на промишлените територии 10%; Подобряване на ЕЕ и използване на ВЕИ -6%; Качеството на образование 17%; Борба с дискриминацията, соц. включване и равни възможности 15% и останалите проценти са за подкрепа за развойна дейност.

- Кои според Вас трябва да бъдат приоритетните направления за икономическо развитие в общината и оценете тяхната значимост за Вас?

Туризъм; селско стопанство; горско стопанство; лека промишленост; високи технологии

- Настоящата визия за развитие на общината е „Община Трън -модел за добро и ефективно управление, основано на споделени обществени ценности и доверие, съхранила и популяризирала своето културно- историческо наследство, утвърдила се като привлекателно място за живот, развитие на образованието, културата, туризма, спорта, предприемачеството и социалните услуги.“ Считате ли, че е необходима нова визия за развитие на общината?
Фигура:14

- Кои са най-важните проекти за общината, които трябва да бъдат проектидо 2027 г.?

Моля посочете не повече от пет проекта.

Запазване на културноисторическото наследство; Възраждане на традициите в млекопроизводството и млекопреработването; Изграждане на довеждащ водопровод, инфраструктура, здравеопазване, образование, транспорт, туризъм, селско стопанство, проекти за повишаване на заетостта

Качествен ремонт на музея в село Бусинци; Музеят на киселото мляко се нуждае от истинско кисело мляко, което туристите да могат да пробват; Ждрелото на река Ерма и Яблaнишкото ждрело имат спешна нужда от ремонт на съоръженията по еко-пътеките; Село Ерул, като едно забележително и притегателно за много турсити място има нужда от нормален път, който да свързва селото с общината

Стимулиране на туризма в района с всички възможни средства, като изграждане на нови и поддръжка на настоящите туристически пътеки, поддръжка на всички музеи и създаване на нови етнографски музеи на открито на територията на общината. Намиране на инвеститори и дарители за извършване на археологически разкопки с цел разкриване на нови обекти, привличащи туристи в района, стари крепости, светилища, калета, градища и т.н., има такива на много места на територията на общината, Стимулиране на бизнеса към строеж и отваряне на къщи за гости, семейни хотели, ресторанти, ремонт на хижите и намиране на дългосрочни арендатори за тях.Обезпечаване на всички села в общината с бърза и качествена интернет и мобилна връзка.Интегриране на ромите чрез програми за обучение и по-качествено образование. Проекти за устойчив и приключенски туризъм: планински и културно-опознавателен туризъм.

- Кой е най-важният проект за Вашето конкретно населено място, който трябва да бъде реализиран до 2027 г.?

Пречиствателна станция за отпадни води, довеждащ водопровод от с.Банкя до Трън здравеопазване, В и К, транспорт, доизграждане и осъвременяване на Музейната сбирка на българското кисело мляко и разширяване обсега на празниците на млякото и млечните продукти, провеждани традиционно в края на месец юни. Ремонт на общинските пътища като връзка между населените места.с. Забел, махала Забелски хан - каптажът за водоснабдяване.

Реновиране на Трънската екопътека, проект за приключенски туризъм. Ремонт на водохващането, осигуряващо питейна вода за селото.Развитие на селския и културен туризъм

Асфалтиране на пътя – Ерул - Милкъовци, който е единствената връзка на селото ни (Ерул) с общинския град и всички други населени места от общината.

- Какъв проект/и може да реализира Вашата община съвместно със съседни общини, който да допринесе за развитието на целия район? (Моля, напишете имената на конкретните общини, проектна идея или сфера на партньорство.)

Туризъм; Финансирана нова стратегия по ВОМР със съществуващия МИГ, обмяна на опит, реновирани пътища до съседните общини Брезник, Трекляно, Земен и Драгоман; пътищата до съседните общини; Възможни са проекти във всяка сфера. Проекти в сферата на туризма и културния обмен. С всички общини в Република Сърбия, които се намират в близост до границата ни. Подобряване на пътната инфраструктура, разширяване и обновяване на настоящия път към града, както и изграждане на асфалтов път към едно от най-красивите села в общината, с.Ерул.Общи веломаршрути с общините Земен и Трекляно; Природен и културен туризъм; Подобряване на пътната инфраструктира - заедно с община Брезник.

- Какви източници на информация използвате за запознаване с развитието на общината?

Интернет страницата на общината 40%; други интернет сайтове 20% и др. методи

останалите.

- В каква посока се промени общината през последните 7 години?
Над 90% към по-добро; останалите смятат, че нищо не се променя

- Ако вие бяхте кмет на общината, каквото е първото нещо което бихте променили?
Биха се опитали да използват много повече оригиналния потенциал на общината; Подмяна на В и К мрежата; Привличане на инвеститори и туризъм; Образованието; не мога да преценя; Работа за младите; Инфраструктурата; Ремонт на всички общински пътища и изграждане на нови; По-голям контрол над дърводобивните фирми, които разрушават инфраструктурата и съсипват природните забележителности и над бракониерството; Ремонт на екопътеките на Ждрелото на река Ерма и Яблanишкото ждрело; Насърчаване на устойчивите бизнес дейности в рамките на общината; Електроснабдяването и интернет достъпът в селата.

- Според вас, в какви области е важно да се развива трансграничното сътрудничество със съседните общини?
Развитие на туризъм, съвместни празници и фестивали, обмяна на опит; обмяна на посещения на пенсионерския клуб;Обмяна на опит в работата на образованието, гражданските сдружения, селското стопанство, културен обмен, традиции, фолклор, земеделие, планински туризъм, опазване на околната среда.

- На територията на кое селище живеете?

Фигура 15

5. SWOT АНАЛИЗ

SWOT-анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на общината и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите на развитието на базата на предложения по-горе социално- икономически анализ на територията. Използвана е общата матрица за този вид анализ, отразяваща взаимодействието на вътрешните фактори (силни и слаби страни), и външните фактори (възможности и заплахи). В SWOT анализа са представени изводите и препоръките, които са произлезли от аналитичната част на ПИРО.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
- Добро взаимоотношение между местна власт, бизнес, неправителствен сектор и Граждани - Наличие на ефективно управление на общината - Липса на престъпност и криминални прояви - Благоприятни условия за развитие на селско стопанство и туризъм - Добро състояние на образователната инфраструктура - Изградена система за интеграция на хората в неравностойно Положение - Богато културно-историческо наследство-музеи, къщи-музеи.	- Липса на добре платени работни места и висока степен на безработица - Незадоволителна пътна инфраструктура и асфалтово покритие на уличната мрежа - Влошена ВиК мрежа и Канализация - Неблагоприятни демографски тенденции - Ниско ниво на инвестиционна активност - Преход от общинско сметище, рекултивирано по ОПОС към регионално сметище, с оскъпяване на услугата - Ниско ниво на икономическо състояние в селата - Липса на промишлено производство
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
- Осъществяване на партньорство със съседните общини: Брезник, Земен, Трекляно и Драгоман - Подобряване на пътната инфраструктура и асфалтовото покритие на уличната мрежа - Изграждане и реконструкция на ВиК мрежа - Осъществяване на културен и исторически туризъм - Привличане на инвеститори, предоставящи добри условия на труд	- Забавяне на икономическото развитие на страната в резултат на COVID-19 - Задълбочаване на неблагоприятните демографски тенденции и засилване на ефекта им върху пазара на труда - Липса на интерес за осъществяване на партньорства с общините: Земен, Брезник и Драгоман и Трекляно. - Възникване на недостиг от квалифициран персонал - Неизвестност на общината, като културен и исторически център - Недостиг на финансова обезпеченост

6. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

6.1. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ

Структурата на стратегическата част ПИРО Трън съответства на изискванията на „Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“ на МРРБ и не противоречи на постановките на Закона за регионално развитие за съдържанието на плановете за интегрирано развитие на община, както и на основните законови актове в сферите за устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство. Стратегията е съобразена с действащата нормативна уредба на национално, регионално и местно ниво и с постановките на кохезионна политика на ЕС за периода 2021-2027 г. По същество тя представлява интегрална част от пакета стратегически и планови документи, характеризиращи социално-икономическото и пространствено развитие на страната, региона и общината в перспектива до 2027 г.

Целите и приоритетите на настоящия план за развитие са съобразени с изискването за съгласуваност с основните стратегически документи на глобално, европейско, национално и регионално ниво. Те са плод на съзнателно прилагане на основния принцип в планирането

„Мисли глобално – действай локално“. Практически това означава намиране на рационални решения на общинско ниво в подкрепа на 17-те глобални цели на устойчивото развитие, формулирани в документа „Дневен ред 2030“. В рамките на Европейския съюз, Документът за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“ очертава рамката за планиране на развитието от националните, регионалните и местните власти на страните членки. Този документ пренася в следващия планов период основните постановки на действащите сега Стратегия „Европа 2020“, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общата стратегическа рамка на ЕС до 2020 г., като ги адаптира към бързо променящите се реалности.

Визията, целите, приоритетите и мерките на стратегическата част на ПИРО Трън са хармонизирани с предвижданията на НСРР (2012-2022) и АНКПР (2013–2025), както и с Националната програма за развитие „България 2030“ и секторните стратегии в страната.

Стратегията на настоящия ПИРО е изградена съобразно утвърдените теоретични модели и съвременни практики в сферата на стратегическото планиране на местното развитие. Приложено е съчетание от няколко основни принципа.

Публичност. Стратегията е формулирана съвместно с множество представители на община Трън, чрез проведените анкетно проучване и публично обсъждане на плана.

Съгласуваност. ПИРО на Трън успешно заема своето място сред системата за планиране в ЕС и България, като съответства, интерпретира и конкретизира предложенията на документите от по-високо ниво.

Съсредоточеност. Приоритетните области от стратегията позволяват ясен фокус на усилията и ресурсите в оптимален брой допълващи се направления за общинското развитие.

Обвързаност. Използван е съвременният интегриран подход за планиране, като отделните дейности са обвързани помежду си и съвместно подобряват определени аспекти от общинското развитие.

Аргументираност. Структурирането и съдържанието на стратегията се основава на закономерностите в местното развитие, обобщени от общественото мнение и синтезираните

резултати от проведения анализ.

Оперативност. Стратегията завършва със съвкупност от мерки, чиито конкретни дефиниции дават възможност за предприемането на ясни действия и реализация на мотивирани проекти през следващите седем години.

6.2.ПОДХОД ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА ВИЗИЯТА

Визията за развитието на общината до 2027 г. отразява кратко и ясно представата на жителите на община Трън за желаното състояние на икономиката, физическата среда и обществените отношения. Тя е формулирана в резултат на широка обществена дискусия със заинтересованите страни, резултатите от допитването на населението и цялата местна общественост. По този начин в нея се отразяват точно действителните потребности на хората за развитие на ключовите икономически и социални сектори, както и тяхното желание за пространствена и естетическа промяна в жизнената среда. Добре формулираната визия очертава стратегическите цели и приоритети на ПИРО и по този начин аргументира избора на зони за въздействие, където бъдещите интервенции ще донесат най-голяма възвръщаемост на вложените средства и устойчиви ползи за обществото.

6.3.ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Приетата визия, представлява желаното и постижимо състояние на община Трън към 2027 г. и определя насоката за структуриране на стратегическата част на плана и рамката за неговото изпълнение:

ОБЩИНА ТРЪН – МЯСТО ЗА ЖИВЕЕНЕ С ЧИСТА ПРИРОДА, СЪС СПЕЦИФИЧЕН КУЛТУРЕН ОБЛИК И ДИНАМИЧНО РАЗВИВАЩ СЕ ТУРИЗЪМ.

6.4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

В настоящата разработка се отчита разбирането, че стратегията (цялостната философия) на ПИРО Трън следва да бъде в съответствие с документите, които имат отношение към този тип планове за териториално и урбанистично развитие. Такива са:

- Лайпцигската харта за устойчивите европейски градове;
- Декларацията от Толедо;
- Териториалния дневен ред на ЕС 2030;
- Нови (приети и в проект) стратегически документи за планов период - 2021- 2027 г., а именно: Документът за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“; Актуализираната концепция за пространствено развитие до 2025 г., Обща стратегическа рамка на ЕС – Петте цели за Европа; Новата кохезионна политика до 2027 г.; Новите регламенти и бюджетът за този период.

В контекста на тези стратегически документи и изисквания, Стратегията на ПИРО Трън е свързана с идеята да се координират всички действия и възможни ресурси – финансови (с капиталов и др. характер), материални, строителни, човешки, организационни и др. за

постигане на целите и задачите на плана, а именно – адаптиране на жизнената среда към възможностите за благоприятни условия за живот и трудова дейност.

Стратегията на ПИРО Трън се базира на:

- Използване на резултатите от целевия и проблемен анализ;
- Резултатите от анкетното проучване сред местните заинтересовани страни;
- Прилагане на определените на основата на визията и на стратегическите цели и приоритети в развитието на община Трън потребности за добра (с високо качество, базирано на интеграция на функциите) обособени териториални зони за прилагане на интегрирани териториални инвестиции;
- Определяне на размера и възможностите за комбинирано използване на финансово-капиталовия и друг материален ресурс за реализацията на проекти и програми, свързани с подобряване на градската среда, както в определените зони за въздействие, така и в цялата територия на общината и на град Трън.

При формулирането на целите на плана са съблюдавани следните основни принципи:

- Отчитане на ситуационна характеристика и оценка, свързани с: формулиране на изводи и проблеми в резултат от целеви и проблемен анализ на състоянието и потенциалите на община Трън;
- Формулиране на реалистични цели и необходими действия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции и определяне на водещите функции и необходимостта от последваща реализация на проекти и програми за развитие и обновяване на физическата среда;
- Интегриране на всички възможни ресурси (с публичен и частен характер) за реализация на проектите и програмите – предмет на ПИРО Трън при отчитане интересите на всички заинтересовани страни;
- Постигане на синергичен ефект от всички действащи, новопредлагани и др. инструменти (документи със стратегически и планов характер, конкретни проекти и др.), водещи до качествено ново урбанистично развитие както на отделните зони на въздействие, така и на цялата територия на община Трън.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1:
БЛАГОУСТРОЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВЕНА ИНФРАСТРУКТУРА

Първата цел акцентира върху инфраструктура, като по този начин се създават условия за привлекателни възможности за развитие на бизнес, икономика и туризъм. Наред с това, инвестициите в интегрирани проекти пряко допринасят за подобряване на качеството на жизнената среда, нейната привлекателност и достъпност за населението.Община Трън ще продължи да разработва/реализира интегрирани проекти за развитие на инфраструктурата, като приоритетно ще насочи усилия за благоустрояване на градската среда, развитие на екологична инфраструктура и критична инфраструктура.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:
СЪЗДАВАНЕ НА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

Втората цел акцентира върху създаване и развитие на малки и средни предприятия в сферите на селското стопанство, услугите и туризма. Целта е да се развие икономиката и да се повиши конкуренцията и конкурентоспособността на предприятията, с което да се подобри и жизнения стандарт на населението на общината.

Необходимо е да се акцентира върху вече утвърдилите се водещи икономически сектори за общината, както и да се работи в посока набирането на нови инвестиции. Предвижда се разработването на успешни модели на партньорство за интегрирани териториални инвестиции между общините, науката и бизнеса за техни съвместни инициативи и особено за приложение на иновации.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3:
СТИМУЛИРАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА, КАЧЕСТВЕНО ЗДРАБЕОПАЗВАНЕ И АКТИВНИ СОЦИАЛНИ ПОЛИТИКИ

Фокусът на третата стратегическа цел на ПИРО Трън е поставен върху комплексното развитие на социалната среда. Залагането на така формулираната стратегическа цел в областта на развитието на човешкия капитал се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в социалното развитие.

Мерките следва да са ориентирани към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система спрямо промените в пазара на труда; създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социално включване; подобрен достъп до здравеопазване; осигуряване на по-добър здравен статус на населението и подобряване на социалното включване, подкрепа за развитие на културни дейности, спорт и отдих.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4:
ПОСТИГАНЕ НА ЕФЕКТИВНО И ЕФИКАСНО МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ

Съвременното разбиране за добро управление е управление, насочено към създаване и осъществяване на ефективни публични политики във всяка област на живота. Доброто

управление изисква висок административен капацитет – отговорна, ефективна и ефикасна публична администрация. Доброто управление е пряко обвързано със структурите на гражданското общество. Доброто управление не е само въпрос на морал в управлението, както се е мислело в древността и средновековието, нито се свежда само до гарантиране на човешките права, както вярват мнозина, нито се изчерпва с елементите на демокрацията, както идеологизира съвременният рационализъм. Доброто управление трябва да се търси преди всичко в контекста на жизнената връзка със структурите на гражданското общество, тъй като не става дума за нищо друго, освен за ефективно и ефикасно решаване на проблемите точно на това общество. Доброто управление не е дело само на управляващите, а на обществото, включващо водещата роля на управляващите.Подобряване на прозрачността и отчетността на местната власт и капацитета за граждански контрол върху общините са основна част от принципите на доброто управление. Те подпомагат демокрацията и върховенството на закона.

6.5. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1

ПРИОРИТЕТ 1: БЛАГОУСТРОЯВАНЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ТРЪН

Мярка 1.1. Увеличаване нивото на достъпност и свързаност на селища и територия.

1.1.1Рехабилитация и реконструкция на общински пътища:

Общинските пътища от клас 4 нуждаещи се от основен или частичен ремонт, представляващи основна връзка на селата с града на територията на община Трън, която включва 51 населени места/села/ и града са следните:

- С.ВЕЛИНОВО – С.МИЛКЬОВЦИ – С.ЕРУЛ
- С.ДОЛНА МЕЛНА - С.ШИПКОВИЦА
- ГР.ТРЪН- С.ЛОМНИЦА /местност „Ждрелото – центъра на селото/
- С.ФИЛИПОВЦИ – С.БУТРОИНЦИ
- Отклонение за С.НАСАЛЕВЦИ
- С.СТРЕЗЕМИРОВЦИ –С.ДЖИНЧОВЦИ – С.РЕЯНОВЦИ
- С.СЛИШОВЦИ – С.РЕЯНОВЦИ – С.БОХОВА
- Отклонения – С.РАДОВО, С.БАНКЯ,С.ЕЗДИМИРЦИ,С.ПРОДАНЧА, С.ЕЛОВИЦА, С.ГЛОГОВИЦА,С.КОЖИНЦИ, С.ДОКЬОВЦИ, С.ГОРОЧЕВЦИ, С.ЛЕВА РЕКА , С.СТАЙЧОВЦИ,С.ЦЕГЛИРОВЦИ

ПРОЕКТНА ГОТОВНОСТ:

"РЕХАБИЛИТАЦИЯ И РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ОБЩИНСКИ ПЪТИЩА: PER3154 /II-63, ФИЛИПОВЦИ-ТРЪН/ -ЕЗДИМИРЦИ, PER3166 /II63, ТРЪН-СТРЕЗИМИРОВЦИ/ -ЦЕГРИЛОВЦИ, PER3167 /II-63, ТРЪН-СТРЕЗИМИРОВЦИ/ -РЕЯНОВЦИ-БОХОВА, PER3170 /III-637, ТРЪН-ВУКАН/ -РАДОВО, PER3173 /III-6301, ТРЪН-ВЕЛИНОВО/ -МИЛКЬОВЦИ, PER3172 /III-637, ВУКАН-ГОРОЧЕВЦИ/ -КОЖИНЦИ, ОБЩИНА ТРЪН

1.1.2.**Рехабилитацие/основен ремонт на улици и тротоари в населените места.**

1.1.3.Основен ремонт на подпорни стени.

1.1.4.Ремонт и обновяване на улично осветление в населените места.

1.1.5.Обособяване иподдръжка на зелени площи и зони за отдих.

Мярка 1.2. Осигуряване на качествена водопроводна и канализационна инфраструктура на община Трън

1.2.1.Проект: „Реконструкция на довеждащ водопровод за гр.Трън

1.2.2.Основни ремонти на водопроводи от населените места на община Трън.

1.2.3 Основен ремонт на канализационна мрежа.

1.2.4.Изграждане на пречиствателна станция за отпадни води.

Мярка 1.3. Чисти населени места в община Трън

1.3.1.Закупуване съдове за сметосъбиране.
1.3.2.Закупуване на автомобил за сметоизвозване
1.3.3.Закупуване на роторни машини за снегопочистване.
1.3.4.Внедряване система за разделно събиране на отпадъците.
1.3.5.Техническа и биологична рекултивация на депо зо твърди битови отпадъци местност:„Мечи дол“ гр.Трън.

Мярка 1.4. Осигуряване на условията за здравословен начин на живот

1.4.1. Проект: Енергийна ефективност за спортна зала, находяща се на ул.“Тако Пеев гр.Трън

1.4.2.Поддръжка и ремонт на детски площадки и съоражения и изграждане на нови.

Мярка 1.5. Изграждане на трансгранична инфраструктура и достъп до нея

ПРИОРИТЕТ 2. МОДЕРНА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА СЪВРЕМЕННИ ПУБЛИЧНИ УСЛУГИ И СТИМУЛИРАНЕТО НА ИНТЕЛИГЕНТНИЯ РАСТЕЖ

Мярка 2.1. Създаване и поддържане на модерна база за предоставяне на съвременни образователни и културни услуги

2.1.1.Рехабилитация и реконструкция на общински пътища до културни и исторически обекти в общината.

2.1.2.Изграждане на достъпна среда до важни исторически обекти.

2.1.3.Ремонт на част от пътна мрежа на с.Лева река, участъка към манастир „Св.Четирдесет мъченици“

2.1.4.Ремонт в сградата на НЧ „Гюрга Пинджурова“ 1895 и дейности по обновяване на оборудване и материално-техническата база, обновяване и дигитализиране на библиотечния фонд..

2.1.5. Проект:“АРТ-ЦЕНТЪР ТРЪН“ -Изграждане на център по изкуства, занаяти и център за представяне на местното културно и природно наследство в община Трън.

Мярка 2.2. Осигуряване на съвременни здравни и социални услуги на населението чрез инвестиции в материалната база

2.2.1.Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сградата на Социални услуги от резидентен тип гр.Трън

2.2.2. Подобряване на Спешен център гр.Трън:

Обект: Филиал за спешна медицинска помощ/ФСМП/ Вътрешно преустройство на част от съществуваща триетажна сграда с дизел генератор.

Обект: Навес за линейки и паркинг към филиал за спешна медицинска помощ./ФСМП/.

2.2.3. За втори етаж на сградата на ул.“9 септември“№ 23

Ремонт и реконструкция на сгради и помещения в подкрепа разкриването на социални услуги в общността или услуги за обществена подкрепа

ПРИОРИТЕТ 3 ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ОСИГУРЯВАНЕ НА СИГУРНА ЖИЗНЕНА СРЕДА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО

Мярка 3.1. Превенция и ограничаване на рисковете и последствията от глобалните промени на климата в община Трън

3.1.1. Укрепване на свлачища.

3.1.2. Ремонт на мостови съоражения.

3.1.3.Изграждане на диги/защитни съоражения с цел предотвратяване на наводнения.

3.1.4. Почистване на речните корита

3.1.5. Залесяване.

3.1.6.Превантивни противопожарни мерки

ПРИОРИТЕТ 4 ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Мярка 4.1.Съвместно управление на риска и опазване на околната среда в трансграничния район

Мярка 4.2.Създаване на туристическа инфраструктура с трансграничен ефект

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2

ПРИОРИТЕТ 1.СТИМУЛИРАНЕ НА МСП В ОБЩИНА ТРЪН

Мярка 1.1. Създаване на условия за създаване на модерна производствена база и ниски производствени разходи

Мярка 1.2. Подкрепа за развитие на предприемаческата дейност и осигуряване на квалифицирана работна сила

ПРИОРИТЕТ 2: МОДЕРНО И БЪРЗОРАЗВИВАЩО СЕ СЕЛСКО СТОПАНСТВО В ОБЩИНА ТРЪН

Мярка 2.1. Достигане на високи нива на технологичната и производствената база
Мярка 2.2. Повишаване на експертния потенциал в селското стопанство

ПРИОРИТЕТ 3. СЪВРЕМЕННА РОЛЯ НА ТУРИЗМА В КОНТЕКСТА НА РОЛЯТА МУ КАТО ОСНОВЕН СТРУКТУРООПРЕДЕЛЯЩ КОМПОНЕНТ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Мярка 3.1. Активно развитие на туристическите дейности чрез интегриран подход и целенасочени действия

3.1.1.Участие в туристически изложения и форми в страната и чужбина.

Мярка 3.2. Насърчаване обмена на добри практики в областта на туризма и подобряване на цялостната туристическа визия на общината

3.2.1. Основен ремонт на екопътека
3.2.2. Основен ремонт на съоръжения в парк за отдих в местността „Ждрелото“-с.Ломница
3.2.3. Изграждане на нови екопътеки по различни маршрути.

Мярка 3.3. Насърчаване създаването на трансгранични туристически продукти

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3

ПРИОРИТЕТ 1. ГАРАНТИРАНЕ НА СВОБОДЕН ДОСТЪП ДО ОБУЧЕНИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРЕКВАЛИФИКАЦИЯ

Мярка 1.1. Създаване на условия за придобиване на нови знания, професионална квалификация на лицата, изключени от пазара на труда и повишаване нивото на заетост на местно ниво
Мярка 1.2. Създаване на стимули и предпоставки за квалификация и преквалификация на заетите лица и устойчивост на работното място.
Мярка 1.3.Повишаване на възможностите за професионална и социална реализоция на младежите в граничния район

ПРИОРИТЕТ 2. ПОСТИГАНЕ НА ВИСОКОКАЧЕСТВЕНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ, ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В ОБЩИНА ТРЪН

Мярка 2.1. Модерна образователна система в община Трън
Мярка 2.2. Ефективни социални услуги за уязвимите групи в община Трън
Мярка 2.3. Осигуряване на възможности за квалификация и преквалификация на предоставящите образователни, социални и здравни услуги в община Трън

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4

ПРИОРИТЕТ 1. ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ В СИНХРОН С МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ И НАСЕЛЕНИЕ

Мярка 1.1. Достъпно, прозрачно отворено към гражданите управление

Мярка 1.2. Повишаване на административния капацитет

ПРИОРИТЕТ 2. ЕФЕКТИВНИ ПАРТНЬОРСТВА И ПАРТНЬОРСКИ МРЕЖИ НА НАЦИОНАЛНО И ТРАНСНАЦИОНАЛНО НИВО

Мярка 2.1. Реализация на ключови регионални проекти и сътрудничество в подкрепа на устойчивото развитие на община Трън

Мярка 2.2. Реализация на трансгранични проекти за укрепване на административния капацитет и обмяна на опит в трансграничния район
Мярка 2.3. Постигане на устойчиво местно развитие

7. ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ТРЪН

7.1.ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Туризмът е важна стопанска дейност със значително влияние върху икономическия растеж и трудовата заетост. Развитието на туризма има пряко отношение към качеството на живот на местното население и гостите на дестинацията като отразява отношението към културно- историческото и природно наследство, към традициите, обичаите и съвременната култура. На ниво дестинация, туризмът играе основна роля за изграждането и утвърждаването на положителен имидж на общината.

Изменението на Закона за туризма от 2020 г. (ДВ, бр. 17, 2020) изисква в програмата за реализация на плановете за интегрирано развитие на общините да се включва настоящият

раздел, който съдържа общинската програма за развитие на туризма (чл. 11 от ЗТ). Тя следва да е в съответствие с приоритетите на областната стратегия за развитие на туризма и Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма и стратегиите за развитие на отделни видове туризъм.

Развитието на отрасъла се основава на многообразието на ресурсите, предизвикващи развитието на туристически активности.

През последните години, с популяризирането на района като дестинация за планински туризъм, се наблюдава тенденция за целогодишно посещение от туристи. Противно на очакванията извънредната епидемична обстановка не само, че не попречи на туризма в общината, а дори имаше положително влияние. Все повече хора търсят досег с природата, откъсване от градската среда, както и от възможността на туристите да почиват в малки и уединени групи. Това дава предпоставка да се заключи, че започналият да се развива наскоро планински и екологичен туризъм, е необходимо да бъде подпомаган и насърчаван и занапред, тъй като носи в себе си огромен потенциал.

7.2. ЦЕЛИ

Основната цел е община Трън да бъде дестинация за екологично отговорни, икономически рентабилни и социално интегриращи видове туризъм в четири сезона, генериращи висок жизнен стандарт и качество на живот на местното население.

Основни желани и възможни постижения:

- Осигуряване на информираност за тенденциите на сегментирания международен и вътрешен туристически пазар, които изискват формирането и използването на диференциран маркетингов микс;
- Съхраняване на високия потенциал на природните и антропогенните туристическите ресурси на общината като основа за развитие на устойчиви видове туризъм;
- Създаване на инфраструктурни, нормативни и административни улеснения и стимули за туристическия бизнес, функциониращ на територията на общината;
- Поддържане на висока степен на партньорство с частния туристически сектор, местното население и туристите на дестинацията;
- Утвърждаване на имиджа на община Трън, като желана туристическа дестинация за съвременни видове туризъм, внедрена в съзнанието на всеки свой посетител като трайни положителни спомени и усещане за получена голяма полза срещу платените пари.

7.3.ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ

Състоянието на общата инфраструктура в община Трън може да бъде оценено като задоволително. Ограничената транспортна достъпност до туристическите атракции е сериозен недостатък. Придвижването до туристическите обекти става предимно с автомобилен транспорт по третостепенни и четвъртокласни пътища. От друга страна публичният транспорт, който свързва населените места от региона с основните центрове на търсене, не е достатъчен. Остава недостатъчно обезпечен и обществения транспорт между съседни и допълващи се туристически центрове. Няма вътрешен транспорт в рамките на отделните населени места с туристически атракции, и транспортните връзки между базите за настаняване и ресурсните

райони. Проблеми има и при поддръжката на уличното осветление, снегопочистването и сметоизвозването.

Туризмът в община Трън ще се развива на основата на природните ценности – пешеходен и велотуризъм, на културното наследство, представено от археологически, исторически, архитектурно-строителни и художествени обекти, както и от народните традиции и културните обичаи. Всички тези дадености дават възможност за изграждане на сътрудничество със съседните общини, формиране на зони за туризъм и рекреация и създаване на интегрирани туристически продукти. В настоящия момент развитието на туризма се оценява като значителен неоползотворен потенциал. Община Трън разполага с голямо многообразие от туристически ресурси, които не се използват пълноценно. В общината има богато природно наследство и биоразнообразие – на територията на общината има защитени зони от „Натура 2000“, природна забележителност от национален мащаб – „Ждрелото на р.Ерма“, защитени видове растения, защитени видове животни и защитени птици. В общината има извор на натурална минерална вода с голям дебит в с.Банкя. На територията на общината има богато културно наследство – регистрирани недвижими културни ценности от различни исторически епохи. В средновековието Трънският край е бил известен с множеството си манастири, църкви и параклиси. С установяването на османската власт повечето храмове и манастири били унищожени. В настоящия момент са останали само църковните сгради на някои от тях, които заслужават специално внимание, тъй като имат голям потенциал за привличане на туристи след популяризиране на историческата, културната и художествената им стойност. Перспектива има във възраждането на Трънско като „Българския Йерусалим“ като мрежа от обекти с религиозно значение и културно – историческа стойност. Църковните сгради и техните стенописи са предимно архитектурно – художествени и художествени НКЦ. В голяма част от тях стенописите са на два или три пласта, създавани по различно време.

Храмове

Скален параклис "Св.Петка" гр. Трън – храм

Скалния параклис „Света Петка“ се намира на километър и половина от центъра на град Трън в посока с. Стрезимировци. Тя е естествена пещера. Над скалния параклис има стълби, които водят към хълма и големия кръст, поставен на скалата.

Параклиса е възстановен 1990 -1994 от местните жители със собствени средства. Изградени са стълби до него, с места за почивка. Възстановена е фасадата, която е била разрушена.

Трънски манастир "Св. Архангел Михаил" с.Ломница – храм

Трънският манастир „Свети Архангел Михаил“ е български манастир, един от малкото средновековни паметници, съхранени до днес в България. Разположен е по поречието на река Ерма в близост до Трънското ждрело, по източните склонове на Руй планина, на няколко километра от град Трън. През 2010 година започва кампания за набирането на средства, необходими за консервация и реставрация на светата обител.

Пенкьовски манастир "Св. Петка" с. Пенкьовци – храм

Пенкьовския манастир е построен през 1360г., но разрушен от османците. На мястото на разрушената манастирска черква жителите издигат нов храм. През октомври 2019г. е завършено обновяването на манастира и е осветена новопостроената манастирска част – монашеска крила , с три килии за монаси и магерница с трапезария.

Леворечки манастир "Св. 40 мъченици" с. Лева река – храм

Леворечкият манастир е разположен в Еловишка планина на около километър северно

от с. Лева река. Манастирът е основан през XV и XVI век, но като повечето църкви и манастири е претърпял чувствителни изменения. През есента на 2009г. е реставрирана манастирската черква, като изцяло е обновен с изграден нов олтар и камбанария.

Църква "Св. Великомъченик Димитър Солунски" с.Ярловци – храм

Храмът на селото е „Св. великомъченик Димитър Солунски“, построен през 1835 г. През последните няколко години манастирския храм е обновен и реставриран.

Средновековна църква "Св. Петка" гр. Трън – храм

Забелски манастир "Св. Димититър" с. Забел– храм

Забелският манастир е разположен в планината Руй на десния бряг на забелска река на 2 см. от с. Забел. Днешната манастирска църква е изградена в ново време върху по-стари основи. Самата църква е вкопана на около 0.50м. под нивото на външния терен. Градена е с ломени камъни, тухли и дялани камъни, спойката и е от глина.

Реяновски манастир "Успение Богородично" с. Реяновци– храм

Реяновският манастир се намира на 2 км. от с. Реяновци. За историята на манастира се зная съвсем малко, според предание той е основан през турски робство. През последните няколко години манастирския храм е обновен, а над аязимото е изградено малко параклисче.

Снимки:община Трън

На територията на общината се намират 178 обекта с археологически културни ценности. Недвижимите културни ценности с висок потенциал за развитие на културен туризъм имат необходимост от специализирани дейности по консервация, реставрация и експониране, и изграждане на обслужваща инфраструктура. Много от тях са изложени на висок риск от необратима загуба, като най-уязвими са археологическите ценности, разположени извън урбанизираните територии и архитектурно-строителни сгради и съоръжения, в тежко физическо състояние, изискващи възстановителни дейности с изключително висок финансов ресурс.

През последните години има значителен ръст на туристите, посещаващи района с цел пешеходен и велотуризъм. Главна причина за това увеличение е работата на създаденото през

2017г. Трънско туристическо дружество, което направи десетки нови маршрути за пешеходни и велосипедни разходки. В това направление потенциалът е много голям и има възможност за още по-голям ръст. Намеренията на Трънското туристическо дружество, подкрепени от Община Трън са тази работа да продължи с направата на още маршрути, особено в направление велотуризъм. С десетките идеално поддържани и маркирани пешеходни маршрути, към момента община Трън е на едно от челните места в България по уреденост и обща дължина на планинските пътеки, като вече изпреварва по този показател общини с десетилетни традиции в областта на планинския туризъм. С плануваните за изграждане нови маршрути до няколко години общината ще бъде на първо място в България по дължина на маркираните пешеходни пътеки и ще бъде една от топ дестинациите за планински туризъм в страната. Община Трън вече е и на картата на велотуризма, благодарение на изградените маршрути, част от ВелоЕрул. Тенденциите в развитието на алтернативните форми на туризма са в посока на все по-разрастващ се велотуризъм, който има потенциал да стане по-масов от пешеходния планински туризъм.Именно в това е големият шанс, тъй като община Трън разполага с идеални условия за практикувани на колоездене, било то планинско или шосейно. За целта Община Трън и Трънското туристическо дружество планират изграждането на още 4 планински веломаршрута и обозначаване на някой шосейни трасета. Предвиждат се и ежегодни масови велосъбитития.

Обектите, свързани с нематериалното културно наследство, които могат да бъдат включени в туристически програми и да бъдат обект на интерес са: Трънска строителна школа: гр. Трън е известен с трънските майстори - строители, които са създали възрожденския облик на не един град на Балканския полуостров в рамките на Османската империя през XIX и XX век и със самобитния си език; Местни занаяти, свързани с бита; Местна фолклорна традиция; Музеен комплекс „Бусинска керамика“ в с. Бусинци; Музей на „Българското кисело мляко“ в с. Студен извор. Обектите на културното наследство са свързани чрез културни маршрути, отразени в схемата на зелената система, отдиха и туризма на ОУП на Община Трън.

Популяризиране на местното културно-историческо наследство чрез организиране на вече съществуващи и нови фестивали и насърчаване на дейности, благоприятстващи тяхното развитие в международен план.

Участие в туристически форуми, изложения борси на национално и на международно ниво и организиране на тематични кампании в и извън страната за популяризиране на дестинация „Трън“ – изпълнява се само в рамките на устойчивост по проект от предишния планов период, всички тези дейности са залегнали като план в Програмата за туризма приета от ОбС.

Стимулиране на регионалното сътрудничество в областта на туризма – създаване на нови и развитие и надграждане на вече съществуващи съвместни туристически продукти – създадени са връзките със съседните общини, както български така и със Р Сърбия. Община Трън участва в регионалното сдружение за Софийски регион със свой представител.

Съществен фактор за развитието на туризма в Община Трън е наличието на ГКПП Стрезимировци. В последните години се забелязва тенденция към обединяване на посещението на туристически обекти в Трън и околностите с посещения на Власинско езеро, което е един от добре уредените с леглова база и места за хранене обекти на съседната Община Сурдулица, РСърбия.

Програмата за развитие на туризма в община Трън е интегрирана изцяло в общата

Програма за реализация на ПИРО Трън, като в отделна колона са отбелязани с „ДА“ проектите и дейностите, които допринасят за развитието на туризма в общината. Същите не са отделяни в самостоятелен раздел/таблица, тъй като би се получило голямо дублиране на проекти и дейности. Почти всеки проект/дейност от Програмата за реализация на ПИРО Трън има комплексен характер и допринася за едновременното постигане на различни цели – икономически, социални, екологични и т.н.

8. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Основната цел на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на община Трън, структурите на гражданското общество и бизнеса, развиващи дейност на нейната територия, както и на партньорите и заинтересованите страни за участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност. Едновременно с това дейностите по изпълнение на Стратегията са насочени към утвърждаване на ролята на община Трън като активна страна в провеждането на политики и формирането на позитивни нагласи за нейното прозрачно управление.

Съгласно Методическите указания на разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., в подготвителния етап на изготвянето на ПИРО Трън, се разработи Комуникационна стратегия. В нея са описани всички идентифицирани заинтересовани страни, формулирани са подходящи инструменти за комуникация с тях, както и подходящ инструментариум за осигуряване на публичност и прозрачност относно ПИРО, включително събиране на идеи за мерки, проекти и инициативи за реализация в общината.

В процеса на разработване на ПИРО и предвид извънредната ситуация, породена от глобалната пандемия на COVID-19, съгласуването на настоящия документ премина във виртуална среда.

Още на най-ранен етап, съгласно приетата Комуникационна стратегия, заинтересованите лица имаха възможност да се включат в изготвянето на плана чрез попълването на въпросник, оценяващ сегашното състояние на общината и даващ възможност за отправяне на предложения за бъдещото ѝ развитие.

При изготвянето на проекта на ПИРО, документът беше публикуван на официалната страница на Общинска администрация за мнения и предложения от широката общественост. Едва след това се пристъпи към финализиране на плана и представянето му за приемане от страна на Общински съвет.

9. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На база на анализа на стратегическите документи на Общината, анализа на силните и слаби страни на общинската територия, резултатите от проучването на общественото мнение, както и на потенциалите за развитие, са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината. В тях основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Това изискване на „Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“ е свързано с водещият принцип за „единство на социално-икономическото и пространственото планиране“ чрез определяне на територията на конкретната община на зони за прилагане на интегриран подход. *По дефиниция Зона за прилагане на интегриран подход (Зона за въздействие) е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове.* Зоните са очертани на базата на специфични характеристики на определена територия, включително общи проблеми или потенциали за развитие. Те са части от територията на общината с конкретно функционално предназначение или собствен потенциал за развитие (например потенциал за кооперирane със съседни общини).

В община Трън са обособени зони, които са формирани на база природните ресурси, респективно характера на преобладаващите дейности, осигуряващи социално-икономическото развитие, както и параметрите на инвестиционната активност в последните години.

В ОУП се цели стабилизиране на селищната мрежа на общината, увеличаване на ползването на селищните територии и преодоляване на диспропорцията между населените места, при съхраняване и съвременно развитие на основните среди и функционални характеристики и съответни ресурси, осигуряващи поминъка.

За почти всички села във вътрешността е предвидено формиране на зони за производствени и складови функции, свързани с традиционните за региона селскостопански дейности и прилагане на съвременни технологии при първична обработка на продукция на място, складово-транспортни операции и пр.

В общинския център е налице потенциал за развитие на активностите, чрез стимулиране на алтернативни форми на туризма, преди всичко на селски туризъм, създаване на „къщи за гости“, различни видове хоби туризъм и др.

За развитието и устройството на селищните образувания община Трън се разделя на следните зони:

1.Жилищни зони с преобладаващо застрояване с малка височина до 10 м (Жм);
2. Предимно производствени зони (Пп) ;
3. Зони за обществено озеленяване и конкретно предназначение за гробищни паркове (Тгп);
4. Зони за рекреация и курортни дейности (Ок);
5. Зони за рекреация – вилна зона (Ов);
6. Зони за рекреация – вилна зона (Ов1) със занижени показатели;

УСТРОЙСТВО НА ЖИЛИЩНИ ТЕРИТОРИИ- Територията на всички населени места в Община Трън се определя като жилищна устройствена зона с преобладаващо застрояване с малка височина до 10 м (Жм). В тази зона са включени и квартали от гр. Трън, в които има

съществуващи сгради с по – голяма височина. В бруто площта на жилищните зони са включени: жилищни терени (урегулирани жилищни имоти), терени (урегулирани имоти) за обществени и обслужващи сгради, терени за улици и паркинги и терени (урегулирани имоти) за обществени озеленени площи.Урегулирането на поземлените имоти в жилищните устройствени зони става чрез подробни устройствени планове, изработени при спазване на изискванията на ЗУТ и Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони. В жилищните устройствени зони освен урегулирани поземлени имоти с жилищни функции, отделни поземлени имоти могат да се урегулират с устройствен план за нежилищни обслужващи обекти, както следва:

- сгради за социални, учебни, просветни, културни, спортни, здравни и религиозни дейности;
- магазини и заведения за хранене;
- сгради, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура;
- обществени озеленени площи;
- надземни и подземни гаражи и паркинги за леки автомобили.
- административни и делови сгради;
- хотелски сгради;
- занаятчийски работилници;
- сгради за безвредни производствени дейности;
- бензиностанции, газостанции и автосервизи.

Ограниченията за максимална височина на застрояването и Кинт не се прилагат за спортни, култови и религиозни обекти и съоръжения и обекти от системата на културата – читалища, театри, музеи и други подобни.

УСТРОЙСТВО НА ПРОИЗВОДСТВЕНИ ТЕРИТОРИИ - Производствените територии са предназначени за устройство и застрояване предимно със сгради и съоръжения за производствени и складови дейности, включително в областта на селското стопанство и отглеждането на животни при спазване на санитарно – хигиенните норми. Производствените зони се устройват съгласно изискванията на чл.24, 25 и 26 от Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони. Производствените устройствени зони според допустимостта за съчетаване на дейности са от вида „предимно производствена зона“ (Пп), която се застроява предимно с производствени, складови, административни, търговски и обслужващи сгради и съоръжения. В тях не се допускат производства с вредни отделяния. Допуска се изграждане на жилищни сгради и общежития за персонала в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене, хотели, здравни заведения, професионално-технически училища, професионални бази и сгради на научно-експериментални бази към предприятията.При възникнала необходимост се допуска в предимно производствена зона (Пп) да се обособят група урегулирани поземлени имоти с конкретно предназначение „високотехнологична производствена зона” (Пс), в които да се изграждат предприятия с високотехнологични производства, лаборатории, комплекси и сгради за учебна и научноекспериментална иновационна дейност, административни и делови сгради и офиси, изложбени зали, жилищни сгради и общежития за изследователи, преподаватели и работещи в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене и битово обслужване, хотели, здравни заведения, спортни и атракционни обекти, озеленени площи.

ЗОНИ ЗА ОБЩЕСТВЕНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ И КОНКРЕТНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ ЗА ГРОБИЩНИ ПАРКОВЕ - Зелената система на Община Трън включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници. При устройството на зоните за озеленяване в населените места се

спазват изискванията на Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони.
В границите на населените места и селищните образувания се определят зони за обществено озеленяване с конкретно предназначение на поземлените имоти „за гробищен парк“ (Тгп)
В зоната се допуска разполагане на религиозни обекти, мемориални обекти (надгробни паметници и плочи) и спомагателни и обслужващи постройки, чиито функции са пряко свързани с предназначението на терена на чиято обща застроена площ е по-малка или равна на 1% от площта на терена.Проектът за изграждане на гробище и разширението му в гр.Трън задължително да предвижда дренажна система с минимална дълбочина 2, 2 м.

УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИИ ЗА РЕКРЕАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ - Устройствените зони за рекреационни, курортни и допълващите ги дейности се обособяват като селищни образувания и са разположени извън населените места (Ок) В границите на устройствените зони за рекреационни, курортни и допълващите ги дейности се отреждат терени и се урегулират имоти, в които могат да се изграждат:

- курортни обекти за настаняване и подслон - хотели, пансиони, почивни домове, вили, санаториуми, къмпинги, бунгала и др.п.;
- жилищни сгради за постоянно обитаване, в т.ч. за настаняване на курортисти;
- сгради за обществено обслужващи дейности: курортно-лечебни заведения, обекти за хранене, обекти за търговия, битови услуги, банкови услуги, административни обекти и др.п.;
- спортни и рекреационни обекти и съоръжения: спортни полета, игрища, плувни басейни, пързалки, спортни зали, зали за забавни игри, дискотеки, клубове по интереси, хоби-ателиета, зали за музика, видеозали, изложбени зали и др.п.;
- курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване;
- обекти на транспорта и движението: гаражи и паркинги, автогари, пешеходни алеи и площи, велосипедни алеи, скиорски пътеки и плацове, станции на въжени линии, яхтени пристанища и др.п.;
- обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване: складове, ремонтни работилници, автобази, бензиностанции и газостанции, отоплителни централи, мрежи на техническата инфраструктура, електроподстанции, трансформаторни постове, помпени станции, пречиствателни станции и др.п.

Устройствените зони за рекреационни дейности от типа „вилна зона“ и допълващите ги дейности се обособяват като селищни образувания и са разположени извън населените места (Ов).В границите на устройствените зони за от типа „вилна зона“ се отреждат терени и се урегулират имоти, в които могат да се изграждат:

- магазини и заведения за хранене;
- сгради за социални, здравни, културни, спортни и други обслужващи дейности;
- малки хотели с до 40 легла;
- сгради, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура;

Предвижданията в тази част се основават на констатираните тенденции в икономическото развитие на общината, респ. доминиращите на територията на община Трън сектори и отрасли и приоритетните стопански активности. Цели да създаде устройствени условия за реализация на стратегическата визия и мерките, заложени в актуалните документи по Закона за регионално развитие на регионално, областно и общинско ниво.

10. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация е неизменна част от ПИРО, като нейното наличие е основно условие за реализация на целите, заложени в документа, по определените приоритети за развитие. Спазвайки „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община /ПИРО/ за периода 2021-2027г“ издадени на основание чл.17, т.9 от ЗРР/изм.и доп.ДВ бр.21 от 13 март 2020г. на МРРБ програмата за реализация е изготвена при прилагането на интегрирания подход в стратегическото планиране.

В научната литература има множество определения за „интегриран подход“, но може би най- често срещани са следните схващания за него:

- с подхода се цели предотвратяване появата на социални и териториални различия, чрез по- добра съгласуваност между отделните участници в планирането и управлението на територията;
- следва да се вземат предвид множеството компоненти на територията (природни, социално-икономически, политически и др.) и наличните и потенциални пространствени взаимодействия (връзка „град-село“, мобилност и достъпност, биоразнообразие, местно-национално/регионално) в управлението на ресурсите.

Интегрирания подход се основава на три основни характеристики: мултидисциплинарност; има пространствено измерение; решенията се вземат в партньорство.

В този смисъл, при изготвянето на програмата за реализация на ПИРО този подход е приложен.

Първо, в хода на цялата разработка, както и при дефинирането на проектните предложения е спазен принципа на партньорството. Различни групи от заинтересовани лица имаха възможност да отправят и защитят своите проектни идеи и инициативи.

Второ, ПИРО е изготвен от мултидисциплинарен екип, който притежава компетенции в съответните направления по компонентите на анализа и стратегическата част.

Трето, голяма част от предвидените мерки има конкретно пространствено измерение. Изключение правят само мерките, които имат „хоризонтален“ характер (ползите от тях са за цялата територия на общината).

Освен това програмата по своята същност е интегрирана, защото чрез нея се разпределят наличните финансови, времеви, организационни и кадрови (човешки) ресурси на общината.

Програмата цели да изведе най-подходящите за реализация проекти, които са подчинени на заложените мерки по приоритети за развитие. Допълнително са подбрани редица приоритетни за общината проекти, за които има проектна готовност или чрез тяхната реализация ще се постигне значително подобряване на социално-икономическите характеристики на територията.

Всеки от предложените проекти е остойностен, освен тези дейности, за които не са необходими средства за реализацията им. Допълнително е посочена отговорната структура и/или потенциалните партньори за реализацията, срока за изпълнение, както и територията, на която ще се реализира, ако е приложимо. По този начин се осигурява стабилна основа за

изпълнението на плана.

Посочените в програмата за реализация проекти и инициативи принадлежат към определена мярка от приоритетите за развитие. Въпреки комплексния характер на редица проекти и техния принос към повече от един приоритет, в програмата е посочена преобладаващата им принадлежност само към един от тях.

В програмата за реализация са отбелязани специално и мерките, които допринасят за развитието на туризма в община Трън.

Програмата за реализация е неразделна част от ПИРО и е представена в *Приложение 1* и *Приложение 1А,* където са описани проектите за изпълнение.

Посочените финансови източници са индикативни и актуални към момента на разработване на Плана за интегрирано развитие на община Трън. Поради факта, че програмите за периода 2021-2027 г. все още са в процес на разработване, който се очаква да продължи през 2021 г., прогнозирането на по-точни финансови източници е затруднено. Това ще наложи последваща актуализация на Програмата за реализация, след одобрението на националните програми. Същото е регламентирано в чл. 22, ал. 1, т. 4 от ППЗРР.

11. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

11.1.СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМАТИКА НА ИЗМЕНЕНИЯТА НА КЛИМАТА

Климатът се дефинира като многогодишния режим на времето, характерен за дадена местност, в зависимост от географското ѝ положение. Изменението се отнася до *„промяна в климата, дължаща се пряко или косвено на човешката дейност, която променя състава на глобалната атмосфера и която е в допълнение към естествената променливост на климата, наблюдавана в сравними периоди от време“*[1].

Според голяма част от съвременните теории и изследвания, посветени на климатичните промени, следствие на т.нар. „парников“ ефект, се наблюдава постепенно покачване на средногодишните температури на Земята. Основен принос за това имат генерираните парникови газове (ПГ), чиито количества зависят от човешката дейност. Най-голям принос за общите емисии на ПГ в България имат сектор „Енергетика“, следван от сектор „Транспорт“. Други два сектора – „Бит и услуги“ и „Отпадъци“ – също имат значителна роля за формирането на ПГ. В последните години те се характеризират с тенденция на нарастване на емисиите в тях, дължащо се на повишения стандарт на живот, довеждащ до по-голяма енергийна консумация и отделяне на повече отпадъци от различни продукти и активности.

Борбата с изменението на климата и влошаването на околната среда се превръща в основна цел на ЕС. Приетата от Европейската комисия „Зелена сделка” обхваща всички сектори на икономиката, по-специално транспорт, енергетика, селско стопанство, сгради и индустрия, както и тези свързани с производството на стомана, цимент, ИКТ, текстил и химикали. Заявената амбиция на Европа е да се превърне в първия в света климатично неутрален континент до 2050 г. Европейската зелена сделка се дефинира като нова стратегия за растеж, свързана с много инвестиции, наука и иновации.

Европейските приоритети в климата и енергетиката са тясно взаимообвързани. Причината за това е водещата роля на енергийната система в баланса на парникови газове в земната атмосфера. Добивът и производството на ел. енергия от въглища, както и засиленото изграждане на ВЕЦ и МВЕЦ, имат негативни ефекти върху околната среда и терените, върху които се развиват тези дейности.

Преходът към нисковъглеродна икономика съществено ще промени посоките на икономическото развитие в страната и нейните региони. Икономиката на Югозападен район ще бъде силно повлияна, доколкото в три от областите – Софийска област, Перник и Кюстендил, енергетиката и/или добивната промишленост (на въглища) е силно представена. В тази връзка в бъдеще се очаква трудовите миграции основно от областите Перник и Софийска към София да се увеличат, особено след преструктуриране на въглищния и въгледобивния сектор и при липса на алтернативна заетост в региона. Това ще доведе до допълнително поляризиране на демографската картина и обезлюдяване на някои общини, както и допълнително натоварване на София.

Двете ТЕЦ (в Бобов дол и Перник) използват като основно гориво въглищата и заемат значителен дял в общото производство на електроенергия в страната. Главен източник на горивни енергийни ресурси в региона са наличните въглищни находища - кафяви въглища, лигнитни въглища и антрацитни въглища. Въгледобивът е локализиран основно в общините Перник, Радомир, Кюстендил, Симитли, Гоце Делчев. Закриването на ТЕЦ Бобов дол и ТЕЦ Република - Перник ще доведе до необходимостта от производство на 903 781 MWh ел.енергия годишно от алтернативни източници. Това е важен факт, тъй като енергетиката е основен икономически сектор, от който зависи степента на развитие и ефективността на всички останали икономически сектори.

Статистическите данни показват, че броят на заетите в сектор „Добивна промишленост" в ЮЗР намаляват (от 8 504 д. през 2013 г. на 7 810 д. през 2016 г.), докато в „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива" те се увеличават (съответно от 14 761 на 15 460). Броят на освободените от добивния сектор през последните 5 години варира от 100 до 500 души на година. Допуска се, че този годишен темп ще се запази, и бъдещите инвестиции, създаващи нови работни места, следва да поемат този ресурс. Общият брой на освободените лица в периода до 2030 т. в зависимост от различни сценарии на развитие на икономиката на района ще бъде в рамките 1800-4400 човека. Освободените работници имат утвърдени трудови навици и очаквания за работна заплата, които по-скоро могат да се определят като риск за бъдещите инвеститори и като фактор за постоянна миграция и емиграция.

Непланираното закриване на енергийната и въгледобивна индустрия в сегашния й вид не отговаря на целите на справедливия преход към икономика, основана на чиста енергия. Това налага осъществяване на справедлив енергиен преход чрез система от предварително планирани мерки, за да се предотврати очаквана постоянна миграция и обезлюдяване на тези райони, което може да породи допълнително негативно въздействие върху регионалната икономика, тъй като бъдещи инвеститори могат да бъдат подложени на риск от липса на работна сила.

Планира се Механизмът за справедлив преход да подкрепи регионите, които разчитат в голяма степен на дейности с много въглеродни емисии. Той ще подкрепя най-уязвимите за

прехода граждани, като предоставя достъп до програми за преквалифициране и възможности за заетост в новите икономически сектори. Предвиждат се действия за повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика до инвестиции в авангардни изследвания и иновации, в зелени технологии, устойчиви решения и нов бизнес, финансова система, която подкрепя устойчиви решения.

11.2.ФАКТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА В БЪЛГАРИЯ

От края на 70-те години на миналия век в България се наблюдава тенденция към затопляне, като през втората половина на XX век зимите са по-меки. 20 от последните 24 години след 1989 г. са с положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха, спрямо климатичната норма (1961-1990 г.). Средната годишна температура през 2011 г. е с 0,4°C над климатичната норма. Това е поредната, 14-та година, с температури по-високи от обичайните за страната. Най-дълги периоди на засушаване са наблюдавани през 40-те години и последните две десетилетия на XX век, а най-значителните суши – през 1945 и 2000 г.Наблюдават се повече и по-дълги периоди на засушаване, следвани от сериозни бури и тежки наводнения с разрушения и жертви.Увеличава се честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като: значително увеличение на средния брой дни с денонощни суми на валежите над 100 мм – с около 30% за периода 1991-2007 г. спрямо базисния период (1961-1990 г.); увеличение на регистрираните в метеорологичната мрежа случаи с проливни валежи; зачестяване на случаите на пролетно-летен тип облачност с валежи от дъжд, гръмотевични бури и градушки през зимни месеци като януари и февруари; увеличена честота на средния брой дни с гръмотевични бури и градушки през април и септември в периода 1991-2006 г., спрямо същите за базисния период.

Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.Снежните месеци в планините намаляват, а дебелината на снежната покривка показва трайна тенденция към изтъняване.Горната граница на широколистните гори се измества към по-голяма височина.Данните от фенологичните наблюдения показват изпреварване в развитието със 7-15 дни в различните климатични райони, което недвусмислено свидетелства за затопляне на климата през последните 30 години, в сравнение с предишни периоди.

11.3. ОБЩИ ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Стремежът на Европейския съюз е да осигури устойчиво развитие на всички жители в Общността. Това е развитие, при което се *„задоволяват нуждите на настоящето, без да се застрашават възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди“*. Затова и устойчивото развитие обхваща три аспекта – социален, икономически и екологичен. Тази концепция се дефинира не само като отделна и независима, а като хоризонтална политика, от която останалите общи и секторни политики и управленски процеси следва да бъдат йерархично зависими, т.е. устойчивото развитие трябва да бъде водещият принцип при вземането на решения на всички нива – наднационално, национално, регионално и местно.

Неразделна и много важна част от темата на устойчивото развитие е проблематиката свързана с изменението на климата. Това се признава и от Европейския съюз, който утвърждава

Европейски зелен пакет – пътна карта за постигане на устойчивост на икономиката на ЕС. Това е нова стратегия за растеж, която има за цел превръщането на ЕС в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, в която през 2050 г. няма да има нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не зависи от използването на ресурси. Зеленият пакт е неразделна част от стратегията на Европа за изпълнение на програмата ѝ до 2030 г. в отговор на дефинираните от Организацията на обединените нации цели за устойчиво развитие. Пакетът включва редица стратегии в различни области като промишленост, биоразнообразие и други.

На национално ниво през 2012 година е приет и *Трети национален план за действие по изменение на климата* с хоризонт до 2020 година. Той определя политиката на България в областта на климатичните промени и се основава на приетите от страната ни международни ангажименти с ратифицирането на Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата (РКООНИК), Протокола от Киото, последващото Парижко споразумение, както и европейското законодателство в тази област.

Най-голямо влияние в периода 2021-2027 г. ще има, приетата през 2019 г. от Министерски съвет, *Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие с хоризонт 2030 година*. Тя отразява новият контекст на политиките, свързани с климатичните промени. В нея е зададена рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за АИК както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Включените в нея сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризъм“, „Градска среда“ и „Води“. Управлението на риска от бедствия се разглежда като междусекторна (интегрирана) тема.

11.4. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Република България е страна, ангажирана по Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата (РКООНИК, 1999 г.), Протокола от Киото (2002 г.), новото рамково международно споразумение (2012 г.), както и по Парижкото споразумение (2015 г.) Това задължава България да се стреми към следното:

- Намаляване на вредните емисии от парникови газове в атмосферата;
- Оценка на въздействието на климатичните промени спрямо социално-икономическото развитие;
- Насърчаване на научните изследвания свързани с въвеждането на нисковъглеродна икономика;
- Формиране на обществено осъзнаване относно екологичните проблеми и предизвикателства.
- На всеки пет години да представя подробен план с мерки, които ще спомогнат за справянето с изменението на климата.

Българските задължения се регламентират от националното законодателство чрез *Закона за ограничаване изменението на климата (ЗОИК)*. *Чл. 2 от ЗОИК* определя неговата основна

цел: „…да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени“.

Законът посочва и най-важните хоризонтални мерки, които водят до намаляване емисиите на парникови газове:

- Повишаване на енергийната ефективност;
- Повишаване на дела от енергията от възобновяеми източници;
- Улавяне и оползотворяване на метан;
- Залесяване, повторно залесяване и промени в земеползването;
- Насърчаване преминаването към видове транспорт с ниски емисии;
- Насърчаване използването на обществен транспорт;
- Развитие на научноизследователска дейност с оглед развитието на ефективна „зелена“ икономика;
- Повишаване на административния капацитет за изпълнение на екологична политика;
- Повишаване на осведомеността на гражданите по въпросите за изменението на климата.

Законът за опазване на околната среда също има отношение към климатичните промени, тъй като в него се регулира стратегическия процес във всички области на защита, мониторинг и управление на околната среда. В него се посочват принципите за включване на политиките в областта на околната среда (включително политиките в областта на климата и биологичното разнообразие) в други сектори.

11.5.ОБЩИ ХОРИЗОНТАЛНИ МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Представената рамка поставя изискванията за целенасочено и последователно планиране и реализиране на мерки и дейности, свързани с изменението на климата. Общите хоризонтални мерки са два основни вида:

- Мерки за ограничаване изменението на климата - предприемането на превантивни мерки, свързани с ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, допринасящо за парниковия ефект;
- Мерки за адаптация към изменението на климата - предприемането на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните социални и икономически последици, свързани с измененията на климата; преодоляване на възникналите щети; идентифициране на възможностите, появили се следствие климатичните изменения.

Първият тип мерки са свързани с анализ и оценка на антропогенните фактори, които довеждат до увеличение на вредните емисии на парникови газове. Следват необходимите превантивни действия, които да неутрализират източниците на вредни емисии. Необходимо е да се осигурят ефективни начини, които да гарантират осъществяването на функциите, зависими от заменените енергийни източници.

Вторият тип мерки е насочен към вече възникналите изменения на климата. Мерките за

адаптация включват и точно предвиждане на предстоящите негативни явления и процеси, застрашаващи производството и потреблението на обществата. Необходимо е да се заложат мерки, които не само реагират спрямо настоящата ситуация, но и предхождат появата на бъдещи щети. Мерките за адаптация следва да се разглеждат и като начин за разглеждане на климатичните изменения като възможност. Наложените проблеми и ограничения позволяват преразглеждането и преоткриването на по-слабо популярните и използвани потенциали, стимулиращи устойчиво развитие.

Гореизложеното и действащата към настоящия момент стратегически и законова рамка, позволяват да бъдат откроени някои основни хоризонтални мерки, които да ръководят политиките и да обосновават дейностите и проектите на община Трън в периода 2021-2027 година. Те се основават на приетия от Министерството на околната среда и водите *Трети национален план за действие по изменение на климата.*

Таблица 79: Мерки за ограничаване и адаптация към изменението на климата

Мерки за ограничаване изменението на климата	Мерки за адаптация към изменението на климата
Прилагане на общите принципи и изисквания, свързани с изменението на климата, в секторните документи на екологичната политика на община Трън	
Формиране на партньорски модели и мрежи за подобряване на екологичната обстановка и качеството на живот в община Трън	
Повишаване на публичната информираност и ангажираност относно екологичните въпроси, в т. ч. и изменението на климата	
Повишаване на административния капацитет на община Трън за изпълнение на екологична политика и реализиране на дейности и проекти в сферата	
Повишаване на енергийната ефективност на жилищни, административни и производствени сгради	Ефективно използване на водните ресурси. Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежи
Мерки за ограничаване изменението на климата	Мерки за адаптация към изменението на климата
Повишаване използването на възобновяеми енергийни източници	Разработване и прилагане на правила и нормативи за устройство и застрояване, съобразени с климатичните промени
Развитие на „зелена икономика“ чрез внедряване на иновативни технологични и организационни подходи; сътрудничество между образование и Производство	Изграждане на съоръжения срещу наводнения. Поддържане и регулярно почистване на отводнителните канали и съоръжения
Съхраняване на горския фонд и залесяване на незалесени територии	Изграждане на съоръжения за защита и ранно известяване при горски пожари
Ограничаване употребата на нитрати и пестициди в селското стопанство	Селектиране на сухоустойчиви култури и използването им в земеделието
Осигуряване на условия и насърчаване на пешеходното и велосипедното движение	Опазване на съществуващите и обособяване на нови екологични култури, които улесняват миграциите на животинските видове

Подобряване на системата за управление на Отпадъците	Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи технологии
Закриване и рекултивация на нерегламентираните замърсявания	
Ускорена газификация за битови, производствени и публични потребители	
Улавяне на биогаза в ПСОВ	
Засилен контрол върху запалването на Стърнищата	

11.6. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА, ПРИЛОЖИМИ НА НИВО ОБЩИНИ

С оглед на значителния обем от приложими нормативни актове на вътрешното и общностно право и богат инструментариум от мерки за постигане на поставените цели на ЕС в областта на ПИК, към настоящия документ са разработени набор от приоритетни, ефективни и реалистични мерки за ПИК, приложими на ниво Община. Същите са базирани на глобалните и европейски тенденции, но отчитат финансовия ресурс и капацитет в общините, поради което са концентрирани към основен набор от мерки, които, предприети в краткосрочен порядък, ще окажат своето положително въздействие върху климата и околната среда.

Местните власти имат ключова роля в насърчаването на хората да се адаптират към изменението на климата. Държавите членки на ЕС, региони, общини и общности биха могли да преодолеят информационната празнина чрез обмен на знания и най-добри практики относно мерките за адаптация.

Таблица 80:Мерки за предотвратяване изменението на климата, приложими на ниво общини

Мерки	Очакван резултат
ПРИОРИТЕТ 1- Прилагане на интегриран пакет от мерки за подобряване на енергийната ефективност в общинския сектор	
Цел 1.1: Повишаване на енергийната ефективност в общинските сгради	
Енергийни обследвания (ЕО) и сертифицирано на сгради - общинска собственост;	Подобряване комфорта на обитаване в обществените сгради и постигане на нормативно определените параметри на средата за отопление и осветление;
Подобряване на системите за контрол и мониторинг на потреблението на енергия от сградния фонд - общинска собственост;	Удължен експлоатационен срок на публичната инфраструктура и на инсталации и съоръжения;
Периодични проверки за ефективността на работата на енергийните котли и климатични инсталации	Намаляване на въглеродните емисии от публичната инфраструктура.
Цел 1.2 : Обновяване на системата за улично осветление. В част от населените места на община Трън	
Изготвяне и изпълнение на проект за ремонт на съществуващото и изграждане на ново енергийно ефективно улично	Подобряване на качеството и ефективността на уличното осветление и привеждането му в съответствие с

осветление;	хигиенните норми;
Цел 1.3: Повишаване на дела на използване на енергия от възобновяеми източници в публичния сектор	
Монтиране на слънчеви колектори за осигуряване на битово горещо водоснабдяване в обекта;	Подобрени енергийни характеристики на общинския сграден фонд и подобрен топлинен комфорт на обитаване;
Монтиране на фотоволтаични панели на покриви и фасади на сгради - общинска собственост, за производство на електроенергия за собствени нужди (off-grid system);	Подобряване качеството на услугите, предоставяни от Общината;
Цел 1.4: Информационни и организационни мерки в областта на енергийната ефективност	
Разработване на краткосрочни и дългосрочни общински програми за ЕЕ в съответствие с националната енергийна стратегия	Повишаване на знанията на обществеността относно енергийната ефективност;
Организиране и провеждане на информационни кампании относно ефективното отопление и класовете енергийни уреди	Намаляване разходите за енергия за отопление и осветление в публичния сектор;
ПРИОРИТЕТ 2 - Повишаване на енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на общината	
Въвеждане на пакети от мерки за енергийна ефективност в жилищните сгради на територията на общината, приоритетно на многофамилните жилищни сгради;	Намаляване на годишните финансови разходи за енергия на домакинствата;
ПРИОРИТЕТ 3 - Повишаване на енергийната ефективност в местната промишленост	
Цел 3.1: Насърчаване на бизнес инвестициите за изграждане на енергийни предприятия и инфраструктура на територията на общината	
Използване на високоефективни системи за отопление на биомаса в малки и средни предприятия;	Създадена подходяща информационна и подкрепяща среда за стимулиране на инвестиции в зелена икономика на местно ниво;
ПРИОРИТЕТ 4 - намаляване на количеството отпадъци и тяхното третиране	
Цел 4.1. Подобряване на управлението на отпадъци (УО) в общината	
Подобряване на организацията на събирането и затваряне на нерегламентирани сметища;	Предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци, включително на замърсяването;
Изграждане на инсталации за биоразградими и зелени отпадъци;	Доближаване до европейските стандарти и изисквания;
Цел 4.2. Подобряване изпълнението на изискванията за разделно събиране и рециклиране на отпадъци	
Проучване на възможностите за финансиране и публично-частни партньорства;	
Изграждане на площадка за открито компостиране на биоотпадъците от поддържане на обществени площи на територията на общината.	

Изграждане на инсталация за рециклиране на строителни отпадъци (стационарна и мобилна).	
Цел 4.3 Намаляване на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда	
Подготовка за изпълнение на изискванията на Директива (ЕС) 2019/904:	Информираност за актуалните проблеми по предотвратяване изменението на климата;
Изготвяне на анализ на предстоящите забрани за използване на определени пластмасови продукти за еднократна употреба и ефекта върху местната икономика;	Превантивни действия за подготовка за изпълнение на предстоящите нормативни забрани;
ПРИОРИТЕТ 5 - Подобряване на жизнената среда	
Цел 5.1. Обновяване на обществените зелени пространства и осигуряване на нови места за отдих, спорт и други колективни дейности	
Рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари;	
Разполагане на указателни знаци и средства за ориентация и информация в селищна среда	

11.7. ПРИНОС НА ПИРО ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Разработването на ПИРО Трън се основава на разумни и реалистични предложения за решаване на проблемите и реализиране на потенциалите едновременно в социалната, икономическата и *екологичната* сфера. Екологичната проблематика е неразделна част от аналитичната и стратегическата част на плана. В плана е описано състоянието на компонентите на околната среда. Вниманието е фокусирано върху компонентите на околната среда и управлението на отпадъците в общината. Посочени са най-важните проблеми и рискове за състоянието на околната среда в общината. Екологичните силни и слаби страни имат присъствие и в SWOT анализа към ПИРО.

12. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

12.1. СЪЩНОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана

на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

12.2.УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ И ФОРМИ НА КОМУНИКАЦИЯ

Основните участващи структури и форми на комуникация при наблюдението и оценката на ПИРО са регламентирани в ЗРР и правилника за неговото прилагане.

Общинският съвет е ръководният орган за наблюдение на ПИРО.

Кметът на общината организира наблюдението на ПИРО. Основният инструмент за наблюдение и оценка на реализацията на плана е годишният доклад, подготвян в началото на всяка година от програмния период, с изключение на първата. Кметът въвежда и контролира процедурата за подготовката на доклада, след което предлага завършения документ за одобрение от общинския съвет. Неразделна част от процедурата е изпращането на доклада до председателя на областния съвет за развитие.

Специализираните дирекции и отдели в общинската администрация активно се включват във всички етапи на разработването и реализацията на ПИРО. Тяхната роля е да осъществяват необходимата комуникация и координация с всички останали участващи страни. Съществена роля е и предоставянето на експертна дейност при подготовката на годишните доклади.

Задължително е въвличането на *институциите*, предоставящи нужната информация за проследяване на плана, съобразно с неговите индикатори. Основните източници на информация са Национален статистически институт, РИОСВ, Регионална здравна инспекция, Регионално управление на образованието, Агенцията по заетостта, различни представителни проучвания на местната администрация, неправителствени организации и експертни колективи.

Заинтересованите страни обхващат представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културните институции, професионалните общности, както и други групи лица, определени в комуникационната стратегия.

12.3.ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Основна дейност по наблюдението на ПИРО е изготвянето на годишни доклади за неговото изпълнение, които се представят на широка общественост. Изводите от тях са основа за изготвянето на междинна и последваща оценки на ПИРО, както и аргумент за актуализирането му, при необходимост.

Компетентните органи следва да предоставят информация относно предприетите мерки за осигуряване на публичност на плана, идентифицираните проблеми и предложения за тяхното

преодоляване, използваните начини за събиране на информация, функционирането на формираните партньорства. Докладът се обсъжда и приема от общински съвет.

Съществена функция на Общински съвет и Кмета е планирането на вътрешна организационна структура, където са детайлно разпределени задълженията на специализираните общински дирекции и отдели, поддържащи процеса по наблюдение на ПИРО.

Изработването на междинна оценка на настоящия ПИРО е предвидено за 2024 година. Междинната оценка следва да проследи:

- прогреса на плана;
- актуалността на стратегията му спрямо настъпилите социално-икономически условия в страната;
- ефективността на комуникацията и координацията между звената, участващи в прилагането на плана.

Тя следва да се изработи от експертен екип при взаимодействие между всички заинтересовани страни, предоставящи становища за досегашните резултати от плана. Неразделна част от изготвянето на оценката са определянето на начините за събиране и обработка на информация, приложението на системата от индикатори. В заключителната си част междинната оценка следва да формулира насоки за корекции на плана, ако такива са необходими.

Извършването на дейностите изисква екип, предоставящ нужната експертна дейност и активно взаимодействащ със специализираните администрации в общината и областта. Ключова роля изпълняват заинтересованите страни, предлагащи необходимата информация и своите гледни точки, заедно със специализираните институции, съхраняващи нужната статистическа информация. Кметът внася документа за обсъждане пред общински съвет, който го одобрява и по този начин формално завършва междинната оценка.

12.4. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостната система за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Тя е основен обективен инструмент за проследяване изпълнението му. Изборът на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО и съвременните методи за наблюдение и оценка на стратегическото планиране, както и на Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г.

Процесът на разработването на системата от индикатори за настоящия ПИРО премина през три етапа:

- Преглед на научна литература и системи от индикатори използвани в сферата на регионалното и местно развитие;
- Систематизиране на приложими индикатори и дефиниране на нови;
- Анализ, организиране и избор на подходящи индикатори за целите на настоящия ПИРО.

Методиката, използвана при разработването на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО, е така наречената SMART (умен). Наименованието ѝ произлиза от първите букви на

критериите, на които трябва да отговарят индикаторите, на английски език, а именно:

- Specific (специфични) – съответстващи на целите и приоритетите;
- Measurable (измерими) – избраните индикатори са насочени към желаното бъдещо състояние (в сравнение с базовата стойност), съобразно визията и заложените цели на плана. Също така те са количествено определени, така че да се позволява тяхното сравнение;
- Available/Achievable (постижими) – индикаторите позволяват да бъдат измервани в определени интервали от време, чрез данни от официални източници на информация;
- Relevant/Realistic (реалистични) – индикаторите са пряко свързани с целите на плана и в същото време са реалистични;
- Timely (съобразени с времето) - заложената стойност на индикатора трябва да бъде постигната в ограничен период от време, което е взето предвид при неговото дефиниране.

Целевите стойности на индикаторите са съобразени с прогнозното демографско, икономическо, социално и екологично развитие на общината.

Адекватното измерване на прогреса на ПИРО зависи от точността на началните стойности на отделните индикатори, които са определени от официални източници на информация.

Целесъобразно е за нуждите, както на настоящия план, така и за бъдещето обективно измерване на различни области в развитието на общината, да се разработи и поддържа информационна база за всички предвидени индикатори. Базата данни следва да се поддържа от общинската администрация и нейните специализирани звена и отдели. За успешното събиране на нужната информация е необходимо активно, периодично и регламентирано взаимодействие между общинските звена и представителите на експлоатационните ведомства, териториалните подразделения на националните дирекции, неправителствения и частния сектор. Това ще позволи на общинските власти да поддържат справочник, който следва да бъде неразделна част от дейностите по организирането и представянето на годишните доклади за изпълнение на ПИРО, заложени в системата за наблюдение и оценка на плана.

Системата от индикатори е структурирана в две основни направления, напълно удовлетворяващи „Методическите указания…“ на МРРБ – индикатори за продукт и индикатори за резултат. Съвместно, двата типа индикатори позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите заложени в ПИРО на община Трън.

Стратегическите цели представят желаното и възможно бъдещо състояние, докато приоритетните направления представляват областите на действие и въздействие. Двата елемента изискват към тях да се приобщят различни индикатори.

12.5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За набиране на изходните стойности на избраните индикатори са използвани различни източници на надеждна информация: НСИ – данни от текущата статистика; Дирекция „Бюро по труда“; Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България 2014-2020 (ИСУН 2020); годишни доклади по изпълнението на ОПР 2014-2020 г. и експлоатационните дружества.

12.6. ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ

Съобразно с „Методическите указания...“, индикаторите за резултат са насочени към реализацията на целите, докато индикаторите за продукт са свързани с действията в рамките на отделните приоритетни направления. Първият вид следва да оцени цялостната ефективност на стратегията и какво е достигнатото състояние на общината, спрямо визията и стратегическите цели до 2027 г. Вторият вид индикатори могат да бъдат съотнесени към постигнати резултати в определените области на развитие и съдържащите се в тях мерки и ключови проекти, включени в програмата за реализация на ПИРО. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение, за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

Приложение № 1

Програма за реализация на ПИРО на община Трън за периода 2021-2027 г. - описание на предвидените мерки и дейности

Приоритет	Мярка	Дейност/ проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за въздействие**	Индикатив-ен бюджет (хил.лева)	Източник на финансир-ане	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
ЦЕЛ 1: БЛАГОУСТРОЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВЕНА ИНФРАСТРУКТУРА								
Приоритет 1	Мярка 1	Дейности 1,2,3,4,5	Увеличаване нивото на достъпност и свързаност на селища и територия	Цялата Територия	12506	ОБ,ПРСР СПРЗСР,	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 2	Дейности 1,2,3,4	Осигуряване на качествена водопроводна и канализационна инфраструктура на община Трън	Цялата територия	4600	РБ, ОБ, СПРЗСР, ПОС, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 3	Дейности 1,2,3,4,5	Чисти населени места	Цялата Територия	492	ОБ, ПОС	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 4	Дейности 1, 2	Осигуряване на условия за здравословен начин на живот	Цялата Територия	800	ОБ, ПРР, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 5	Дейност	Изграждане на трансгранична инфраструктура и достъп до нея	Цялата Територия	500	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация

Приоритет 2	Мярка 1	Дейности 1,2,3,4,5	Създаване и поддържане на модерна база за предоставяне на съвременни образователни и културни услуги	Цялата Територия	2070	ОБ,ПРСР, СПРЗСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 2	Дейности 1,2,3	Осигуряване на съвременни здравни и социални услуги чрез инвестиции в материална база	Цялата Територия	1700	ОБ, ПРСР,СПРЗСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 3	Мярка 1	Дейности 1,2,3,4,5,6	Превенция и ограничаване на рисковете и последствията от глобалните промени на климата в община Трън	Цялата Територия	5350	РБ, ОБ, СПРЗСР, ПРСР, ПОС	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 4	Мярка 1	Дейност	Съвместно управление на риска и опазване на околната среда в трансграничния район	Цялата Територия	250	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 4	Мярка 2	Дейност	Създаване на туристическа инфраструктура с трансграничен ефект	Цялата Територия	200	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация
ЦЕЛ 2: СЪЗДАВАНЕ НА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ								
Приоритет 1	Мярка 1	Дейност	Създаване на условия за създаване на модерна производствена база и ниски производствени разходи	Цялата Територия	1000	ПКИП	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 2	Дейност	Подкрепа за развитие на предприемаческата дейност и осигуряване на квалифицирана работна сила	Цялата Територия	1000	ПКИП	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 1	Дейност	Достигане на високи нива на технологичната и производствена база	Цялата Територия	1000	ПКИП	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 2	Дейност	Повишаване на експертния потенциал в селското стопанство	Цялата Територия	1000	ПКИП, ПРСР,СПРЗСР	2021-2027	Общинска администрация

Приоритет 3	Мярка 1	Дейност 1	Активно развитие на туристическите дейности чрез интегриран подход и целенасочени действия	Цялата Територия	400	СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 3	Мярка 2	Дейности 1,2,3	Насърчаване обмена на добри практики в областта на туризма и подобряване на цялостната туристическа визия на общината	Цялата Територия	396	СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 3	Мярка 3	Дейност	Насърчаване създаването на трансгранични туристически продукти	Цялата Територия	200	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация
ЦЕЛ 3: СТИМУЛИРАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА, КАЧЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И АКТИВНИ СОЦИАЛНИ ПОЛИТИКИ								
Приоритет 1	Мярка 1	Дейност	Създаване на условия за придобиване на нови знания, професионална квалификация на лицата, изключени от пазара на труда и повишаване нивото на заетост на местно ниво	Цялата Територия	100	ПРЧР, СПРЗСР, НПДЗ	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 2	Дейност	Създаване на стимули и предпоставки за квалификация и преквалификация на заетите лица и устойчивост на работното място.	Цялата Територия	50	ПРЧР, НПДЗ, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 3	Дейност	Повишаване на възможностите за професионална и социална реализация на младежите в граничния район	Цялата Територия	200	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 1	Дейност	Модерна образователна система в община Трън	Цялата Територия	1100	ПО, ОБ, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 2	Дейност	Ефективни социални услуги за уязвимите групи в община Трън	Цялата Територия	600	ОБ, ПРЧР, СПРЗСР,	2021-2027	Общинска администрация

						ПРСР		
Приоритет 2	Мярка 3	Дейност	Осигуряване на възможности за квалификация и преквалификация на предоставящите образователни, социални и здравни услуги в община Трън	Цялата Територия	25	ОБ, ПРЧР, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
ЦЕЛ 4: ПОСТИГАНЕ НА ЕФЕКТИВНОТО И ЕФИКАСНО МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ								
Приоритет 1	Мярка 1	Дейност	Достъпно, прозрачно отворено към гражданите управление	Цялата Територия	20	ОБ, ОПЕУТП, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 1	Мярка 2	Дейност	Повишаване на административния капацитет	Цялата Територия	100	ОБ, ОПЕУТП, СПРЗСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 1	Дейност	Реализация на ключови регионални проекти и сътрудничество в подкрепа на устойчивото развитие на община Трън	Цялата Територия	25	ОБ, ОПЕУТП, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 2	Дейност	Реализация на трансгранични проекти за укрепване на административния капацитет и обмяна на опит в трансграничния район	Цялата Територия	200	ИНТЕРЕГ-ИПП България - Сърбия	2021-2027	Общинска администрация
Приоритет 2	Мярка 3	Дейност	Постигане на устойчиво местно развитие	Цялата Територия	50	ОБ, ОПЕУТП, СПРЗСР, ПРСР	2021-2027	Общинска администрация

ОБ – Общински бюджет
РБ – Републикански бюджет
ПО – Програма за образованието
ПОС – Програма за околна среда
ПРЧР – Програма за развитие на човешките ресурси
НПДЗ – Национален план за действие по заетостта
ПКИП – Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията
СПРЗСР – Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ПРСР-Програма за развитие на селските райони
ОПЕУТП – Оперативна програма за електронно управление и техническа помощ

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за община Трън проекти,
за периода 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Дейност/проект-на идея	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)	Допълнителна информация
П1.	М1.	ПЪТРЕR3154/II-63,ФИЛИПОВЦИ-ТРЪН/-ЕЗДИМИРЦИ	висока	36м.	679	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	ПЪТРЕR3166/II-63,ТРЪН-СТРЕЗЕМИРОВЦИ/-ЦЕГРИЛОВЦИ	висока	36м.	1 081	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	ПЪТРЕR3167/II-63,ТРЪН-СТРЕЗИМИРОВЦИ/-РЕЯНОВЦИ-БОХОВА	висока	36м.	1 814	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	ПЪТРЕR3173/III-6301,ТРЪН-ВЕЛИНОВО/-МИЛКЬОВЦИ	висока	36м.	-	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	ИЗГРАЖДАНЕ НА ЗАЩИТНИ ТРЪБИ И ЗАЩИТЕНИ ШАХТИ	ниска	36м.	175	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“9 септември“ от ОТ 28 до ОТ22	висока	12м.	73	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Чарчалат“ от ОТ 278 до ОТ 276	висока	12м.	29	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Мир „ от ОТ 10А до ОТ 11Б	висока	12м.	38	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Юрий Гагарин“ от ОТ 12 до ОТ 10Б	висока	12м.	84	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Възраждане“ от ОТ 10 до ОТ 9	висока	12м.	50	ПРСР,ОП; ОБ;РБ

П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Хаджи Димитър“ от ОТ 82 до ОТ 19	висока	12м.	120	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Стефан Караджа“ от ОТ 15 до ОТ 20	висока	12м.	60	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на път PER 3167 – Слишовци-Реяновци – Бохова	висока	12м.	230	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на ул.“Здравец“ от ОТ 25 до ОТ 28	висока	12м.	15	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на улица в гр.Трън с ОТ 68а-68б-68в	висока	12м.	15	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М1.	Основен ремонт на част от четвъртокласна пътна мрежа с.Ерул	висока	12м.	70	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М2.	Реконструкция на довеждащ водопровод за гр.Трън	висока	18м.	2 300	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М2.	Основни ремонти на водопроводи от населените места на община Трън	ниска	84м.	700	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М3.	Закупуване съдове за сметосъбиране	висока	84	100	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М3.	Закупуване на автомобил за сметоизвозване	висока	6м.	165	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М3.	Закупуване на роторни машини за снегопочистване	висока	36м.	60	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П1.	М4.	Енергийна ефективност за спортна зала, находяща се на ул.“Тако Пеев гр.Трън	висока	36м.	700	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М1.	Рехабилитация и реконструкция на общински пътища до културни и исторически обекти в общината	ниска	72м.	900	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М1.	Изграждане на достъпна среда до важни исторически обекти	ниска	84м.	2 000	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М1.	Ремонт на част от пътна мрежа на с.Лева река, участъка към манастир „Св.Четирдесет мъченици“	висока	24м.	290	ПРСР,ОП; ОБ;РБ

П2.	М2.	Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сградата на Социални услуги от резидентен тип гр.Трън	висока	36м.	600	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М2.	Подобряване на Спешен център гр.Трън	висока	48м.	800	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П3.	М1.	Превантивни противопожарни мерки – закупуване на оборудване и облекла за гасаческите групи за погасяване и предотвратяване на горски пожари	ниска	84м.	500	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П3.	М1.	Залесяване - с местни дървесни видове	ниска	84м.	300	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П3.	М1.	Почистване на речните корита	висока	84м.	250	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М3.	Участие в туристически изложения и форми в страната и чужбина	висока	84м.	100	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М3.	Основен ремонт на екопътека	висока	12м.	130	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М3.	Основен ремонт на съоражения в парк за отдих в местността „Ждрелото“- с.Ломница	висока	12м.	25	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
П2.	М3.	Изграждане на нови екопътеки по различни маршрути	висока	84м.	300	ПРСР,ОП; ОБ;РБ
Общ индикативен бюджет на всички проекти (в хил.лева)					14 753	ПРСР,ОП; ОБ;РБ

Забележка:
ОП – оперативни програми;
ОБ – общински бюджет;
РБ – републикански бюджет;

15. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Разработената индикативна финансова таблица обобщава ориентировъчните финансови ресурси, необходими за реализацията на плана за интегрирано развитие. Финансовата рамка представлява разпределение на предвидените средства по отделните приоритетни направления от стратегията на ПИРО, както и приложените разнообразни финансови източници.

ОБЩИНА ТРЪН ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

/хил. лв./

Период 2021-2027	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикан-ски бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
СЦ 1 Приоритет 1	2477,00	19,80%	3000,00	23,98%	7029,00	56,20%	0,00	0,00%	12506,00	39,88%
СЦ 1 Приоритет 2	2620,00	69,49%	350,00	9,28%	800,00	21,22%	0,00	0,00%	3770,00	12,02%
СЦ 1 Приоритет 3	4550,00	85,04%	0,00	0,00%	800,00	14,95%	0,00	0,00%	5350,00	17,06%
СЦ 1 Приоритет 4	450,00	100,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	450,00	1,44%
СЦ 2 Приоритет 1	2000,00	80,65%	300,00	12,10%	180,00	7,26%	0,00	0,00%	2480,00	7,90%
СЦ 2 Приоритет 2	2000,00	80,00%	250,00	10,00%	250,00	6,24%	0,00	0,00%	2500,00	7,97%
СЦ 2 Приоритет 3	996,00	82,93%	130,00	10,82%	75,00	4,58%	0,00	0,00%	1201,00	3,83%
СЦ 3 Приоритет 1	350,00	89,06%	25,00	6,36%	18,00	7,78%	0,00	0,00%	393,00	1,25%

СЦ 3 Приоритет 2	**1725,00**	**76,67%**	**350,00**	**15,56%**	**175,00**	**7,78%**	**0,00**	**0,00%**	**2250,00**	**7,17%**
СЦ 4 Приоритет 1	**120,00**	**77,42%**	**20,00**	**12,90%**	**15,00**	**9,68%**	**0,00**	**0,00%**	**155,00**	**0,49%**
СЦ 4 Приоритет 2	**275,00**	**91,06%**	**17,00**	**5,63%**	**10,00**	**3,31%**	**0,00**	**0,00%**	**302,00**	**0,96%**
ОБЩО	**17563,00**	**56,00%**	**4442,00**	**14,16%**	**9352,00**	**29,82%**	**0,00**	**0,00%**	**31357,00**	**100,00%**

16. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

▪ Закон за регионалното развитие, Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008 г, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.

▪ Правилник за прилагане на ЗРР, Обн. ДВ. бр.70 от 7.08.2020 г.

▪ Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Министерство на регионалното развитие и благоустройството, м. март 2020 г.

▪ Закон за туризма, Обн. ДВ. бр. 30 от 26.03.2013 г., изм. и доп. ДВ. бр. 60 от 07.07.2020 г.

▪ Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (актуализация 2019 г.)

▪ Социално-икономически анализ на районите в Република България, МРРБ, 2019 г.

▪ Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен регион 2021-2027 г.

▪ http://natura2000.moew.government.bg, Информационна система за защитени зони от екологична мрежа НАТУРА 2000

▪ НСИ, Текуща статистика

▪ https://infostat.nsi.bg/, Информационна система ИНФОСТАТ на НСИ

▪ Официален сайт на Община Трън

▪ Общински план за развитие на община Трън 2014-2020 г.

▪ Програма за развитие: България 2030, Министерски съвет

▪ Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022, Министерски съвет

▪ Общ устройствен план на община Трън, 2018 г.

▪ Европейски зелен пакет, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019- 2024/european-green-deal_bg

▪ Национална стратегия и План за действие за адаптация към изменението на климата, МОСВ

17. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРР.

Съгласно методическите указания при разработването на ПИРО, може да се извърши предварителна оценка на плана съгласно чл. 32 от ЗРР. Подобна оценка се осъществява успоредно с разработването на ПИРО и съдържа оценка за социално-икономическото въздействие на плана върху развитие на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда. Поради изискването инвестиционните проекти за проектните идеи и проектите, включени в ПИРО, да имат законово установените екологични оценки (доколкото такива се изискват), респ. ОВОС, за всеки проект поотделно в ПИРО е приложен ex post подход.

На тази основа, при спазване на изискванията на ЗОП, ЗООС и ЗБР и съгласно описаното в Методическите указния на МРРБ извършването на екологична оценка (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС) ще се осъществява за всеки проект поотделно доколкото и където е законово изискуемо.